

**T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ABD’NİN SINIR ÖTESİ İNSANİ ASKERİ
MÜDAHALELERİNİ BELİRLEYEN FAKTÖRLER**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Osman DİLER

Enstitü Ana Bilim Dalı Adı : Uluslararası İlişkiler

Enstitü Bilim Dalı Adı : Uluslararası İlişkiler

Tez Danışmanı: Yrd.Doç.Dr. Gül TUBA DAĞCI

HAZİRAN-2017

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ABD'NİN SINIR ÖTESİ İNSANİ ASKERİ
MÜDAHALELERİNİ BELİRLEYEN FAKTÖRLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Osman DİLER (147207016)

Enstitü Ana Bilim Dalı Adı : Uluslararası İlişkiler

Enstitü Bilim Dalı Adı : Uluslararası İlişkiler

Bu tez 15/06/2017 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Yrd.Doç.Dr. Gülten DAĞCI Doç.Dr.G.Sayınır Yrd.Doç.Dr. Hasan DİYARBAKIRLI

Jüri Başkanı

Kabul
 Ret
 Düzeltme

Jüri Üyesi

Kabul
 Ret
 Düzeltme

Jüri Üyesi

Kabul
 Ret
 Düzeltme

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	İV
KISALTMALAR.....	V
ŞEKİL LİSTESİ	VI
TABLO LİSTESİ	VII
ÖZET	VIII
SUMMARY	IX
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1 TEORİK ÇERÇEVE.....	5
1.1.Kavramsal Boyut.....	5
1.1.1. İnsani Askeri Müdahalenin Tanımı.....	5
1.1.2. Koruma Sorumluluğu (Responsibility to Protect R2P)	8
1.2.Tarihsel Arka Plan: ABD'nin 2'inci Dünya Savaşı Sonrası İzlediği Dış Politika	14
1.3. Literatür İncelemesi	27
1.4. Metodoloji	32
BÖLÜM 2 KOSOVA MÜDAHALESİ.....	36
1.1 Müdahalenin Özeti	36
1.2 İnsan hakları ihlallerine dair uluslararası örgütlerin tespitleri	47
1.3 Zorlayıcı tedbirlerin (ambargo, dışlama vb.) uygulanma durumu	49
1.4 Müdahaleye katılan devlet sayısı	50
1.5 Müdahaleye ilişkin BM kararı	51
1.6 Müdahale sonrası insan hakları ihlallerinin durumu	51
1.7 Değerlendirme	54
BÖLÜM 3 AFGANİSTAN MÜDAHALESİ.....	56
2.1 Müdahalenin Özeti	56

2.2 İnsan hakları ihlallerine dair uluslararası örgütlerin tespitleri	65
2.3 Zorlayıcı tedbirlerin (ambargo, dışlama vb.) uygulanma durumu	65
2.4 Müdahaleye katılan devlet sayısı	65
2.5 Müdahaleye ilişkin BM kararı	66
2.6 Müdahale sonrası insan hakları ihlallerinin durumu	67
1.7 Değerlendirme	69
SONUÇ	73
KAYNAKLAR.....	78
EKLER	85
Ek-A TRUMAN Doktrini	85
Ek-B EISENHOWER Doktrini.....	92
Ek-C NIXON Doktrini	102
Ek-Ç CARTER Doktrini	115
Ek-D REAGAN Doktrini.....	125
Ek-E Bush Doktrini	138
Ek-F ABD Müdahaleleri	176
Ek-G ABD'nin "Hayır" Oyu Kullandığı BM Genel Kurul Kararları	182
ÖZGEÇMİŞ	189

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Osman DİLER

15.06.2017

ÖNSÖZ

Türkiye Cumhuriyeti'nin tarihi olaylar yaşadığı bir dönemde hazırlanan bu çalışma, bir Süper Güç olarak Amerika Birleşik Devletleri'nin, dünya devletler sistemindeki rolünü ve etkisini hissettirdiği insani askeri müdahalelerin nedenlerini ortaya koymak için yeni bir yöntem önermeyi amaçlamıştır. Askeri müdahaleler bağlamındaki eylem ve söylemleri ile dünyadaki birçok devleti etkileyen ve yönlendiren ABD, tüm devletlerin eşit egemen olduğu yönündeki Vestfalya sistemine bir meydan okuma olarak tarihteki yerini almıştır.

Büyük Resmi görmek açısından faydalı olmasını umduğum çalışmamın çevirilerindeki yardımlarından dolayı Deniz Ulaştırma ve İşletme Yüksek Mühendisi Cem KARTOĞLU'na, çevirilerin düzeltmeleri konusundaki yardımlarından dolayı Deniz Astsubay Meslek Yüksek Okulu Türk Dili Öğretim Elemanı Öğ. Yb. Hayrullah ŞAHİN'e, akademik olarak bana yeni bakış açıları kazandıran danışmanlarım Prof. Dr. Kenan DAĞCI'ya ve Yrd.Doç.Dr. Gül Tuba DAĞCI'ya, son olarak da çalışmam süresince bana gösterdikleri anlayış ve destekten dolayı eşim ve oğluma teşekkür ederim.

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AGİT	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
AWACS	Airborne Warning and Control System
BM	Birleşmiş Milletler
BMGK	Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi
BMMYK	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
HKU	Hükümet Karşıtı Unsurlar
HRW	Human Rights Watch
ICISS	International Commission on Intervention and State Sovereignty
İŞİD	Irak Şam İslam Devleti
KDL	Kosova Demokratik Ligi
KKO	Kosova Kurtuluş Ordusu
NATO	North Atlantic Treaty Organisation
R2P	Responsibility to Protect
SALT	Stratejik Arms Limitation Treaty Talks
SDI	Strategic Defense Initiative
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TAPI	Turkmenistan–Afghanistan–Pakistan–India
UÇK	Ushtria Çlirimtare e Kosoves
UNAMA	United Nations Assistance Mission in Afghanistan
UNHCR	United Nations High Commission on Refugees
YFC	Yugoslavya Federal Cumhuriyeti

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1 Harekâta Katılan NATO Uçaklarının (İnsanlı ve İnsansız)Ülkelere Göre Dağılımı	50
Şekil 2 ABD Uçaklarının Harekât Sırasında Haziran 1999 Ayı İtibariyle Konuşlandığı Üsler	50

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: ABD'nin Müdahale Ölçütlerinin Değerlendirilmesi.....	34
Tablo 2: Beş Ölçüte Göre Kosova Müdahalesi.....	57
Tablo 3: Beş Ölçüte Göre Afganistan Müdahalesi.....	65
Tablo 4: ABD Askeri Unsurlarının Yer Aldığı Müdahaleler.....	165-170
Tablo 5: BM Genel Kurul Kararlarında ABD Retleri.....	171-177

YAÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı: ABD'nin Sınır Ötesi İnsani Askeri Müdahalelerini Belirleyen Faktörler	
Tezin Yazarı: Osman DİLER	Danışman: Yrd.Doç.Dr. Gül Tuba DAĞCI
Kabul Tarihi: 15.06 2017	Sayfa Sayısı: IX (ön kısım) + 85 (tez) + 105 (ekler)
Anabilimdalı: Uluslararası İlişkiler Bilimdalı: Uluslararası İlişkiler	
<p>Kendi vatandaşlarının bir kısmı ve bazı yöneticileri için, dünyanın takdir etmesi gereken işler yapan bir devlet olarak algılanan ABD, sınırları dışındaki insanların büyük çoğunluğu için aynı duyguları uyandırmamaktadır. ABD önderliğinde yapılan insani askeri müdahalelerin gerekçeleri hakkındaki açıklamalar bu algı farklılığın ortaya çıkmasında önemli bir etkidir. Bu çalışma, özellikle insani nedenlerle gerekçelendirilen ve ABD liderliğinde yapılan askeri müdahalelerin analizini beş adet ölçüt ışığında yaparak müdahalelerin gerekçelerini ortaya koyacak bir yöntem önermektedir.</p> <p>Çalışmada, öncelikle İnsani Askeri Müdahale kavramının tanımı yapılmış, arkasından devletlerin egemenlik anlayışının vatandaşlarını koruma sorumluluğuyla beraber değerlendirilmesi gerektiğini öne süren “Koruma Sorumluluğu” yaklaşımı irdelenmiştir. Müteakiben, askeri müdahalelerinin gerekçelerini değerlendirebilmek için ABD'nin yakın dönem dış politikaları incelenmiş, müdahalelerin uluslararası toplum tarafından değerlendirilmesi için önerilecek ölçütlerin belirlenmesine ışık tutacak şekilde literatür incelemesi yapılmıştır.</p> <p>Yapılan inceleme ve değerlendirmeleri müteakip, beş adet ölçüt belirlenmiş ve ABD'nin insani askeri müdahalelerinin gerekçelerini ortaya koyabilmek bu yöntem örnek olay olarak belirlenen Kosova ile Afganistan müdahalelerine uygulanarak, hareketlerin gerekçeleri ortaya konmaya çalışılmıştır.</p> <p>5 Ölçüt yöntemine göre Kosova müdahalesi incelendiğinde, müdahalenin gerekçesinin ağırlıklı olarak insan hakları ihlallerinin önlenmesi olduğu sonucuna varılmış fakat müdahale sonrasında bölge halkının mağduriyetlerinin kabul edilebilir seviyeye düşmediği, sadece faillerin değiştiği gözlenmiştir. Aynı yöntemle Afganistan harekâtı incelendiğinde ise, müdahale gerekçesinin ağırlıklı olarak ABD'nin bölgedeki çıkarları olduğu, insan hakları ihlallerinin ve 11 Eylül saldırılarının, esas müdahale gerekçesini maskeleyerek amacıyla kullanıldığı sonucuna varılmıştır. Her iki olayda da uluslararası yapılageliş hukukuna göre en önemli meşruiyet otoritesi olan Birleşmiş Milletlerin her iki olay hakkında da askeri güç kullanılması yönünde kararının olmaması, müdahalelerin meşruiyeti tartışmalarının devam etmesine neden olmuştur.</p>	
Anahtar kelimeler: İnsani Askeri Müdahale, Koruma Sorumluluğu, Beş Ölçüt, ABD, Kosova, Afganistan, Tehditgerek	

Yalova University Insitute of Social Sciences Master Thesis Summary

Thesis Title: Factors Affecting US Cross-Border Humanitarian Military Interventions	
Thesis Author: Osman DİLER	Advisor: Asst.Prof.Dr. Gül Tuba DAĞCI
Date of Acceptance: 15.06 .2017	Total Number of Pages: IX (pre text) + 85 (main body) + 106(appendices)
Department International Relations	Field of Study: International Relations
<p>For some of its own citizens and administrators, the United States, may be perceived as a state that does what the world needs to appreciate, does not give the same sentiment to people outside its borders. Explanations about the reasons for humanitarian military interventions made under the leadership of the United States have a significant effect on the emergence of this perceptual difference. This study proposes a method to demonstrate justifications for the interventions, especially the ones justified with humanitarian reasons, made under US leadership by analyzing on five benchmarks.</p> <p>The concept of "Humanitarian Military Intervention" was first defined in the study, followed by the "Responsibility to Protect (R2P)" approach, which states that the understanding of sovereignty of states should be evaluated together with their responsibility to protect their citizens. Subsequently, USA foreign policy in the recent history was examined in order to evaluate the reasons for humanitarian military interventions. A literature review was conducted to shed light on the benchmarks which will be proposed for the international community to evaluate the humanitarian military interventions of USA.</p> <p>Following the examinations and evaluations made, five benchmark were set, and this method was applied to Kosovo and Afghanistan interventions, which were identified as case studies, in order to demonstrate the justifications for US humanitarian interventions.</p> <p>When the Kosovo intervention was examined according to the 5 benchmark method, it was concluded that the reason for the intervention was predominantly the prevention of human rights violations, but after the intervention it was observed that the victimisation of the people of the region did not fall to an acceptable level and only the perpetrators changed. When the Afghanistan operation was examined in the same way, it came to the conclusion that the reason for the intervention was mainly the interests of the US in the region, human rights violations and the September 11 attacks were used to mask the grounds for the main intervention. In both cases, the fact that the United Nations, the most important legitimacy authority according to international makeup law, did not make a decision to use military force in both cases thus it led to the continuation of debates about the legitimacy of the interventions.</p>	
Keywords: Humanitarian Military Intervention, Responsibility to Protect (R2P), Five Criteria, USA, Kosovo, Afghanistan, Threatneeded.	

GİRİŞ

İnsanların, haklarından mahrum bırakılıp eziyet ve işkence görmesi vicdan sahibi hiç kimse tarafından mazur görülemez ve görmezlikten gelinemez. İnsan olmanın ahlaki ve hukuki normlarından birisi de haksızlıklara ve işkencelere karşı bir duruş sergilemek, gerektiği durumda da bunu eyleme dönüştürmektir. Bu tür olumsuzlukların büyük insan topluluklarını etkileyecek şekilde gerçekleşmesi halinde, bireysel olarak tepki gösterip eyleme geçmek yeterli olmayacaktır. Bireysel söylemlerin ve eylemlerin yetmediği durumlarda, bireylerin bir araya gelerek oluşturduğu ve kendileri adına karar vermeleri için yetki verdiği örgütlü yapının, yani devletin rol alması gerekebilir. Ülkesindeki insanların vicdanlarının sesi olarak devletin, insani dramların engellenmesi veya önlenmesi için sorumluluğu bulunmaktadır. Söz konusu dramlar ister kendi ülkesinde ister başka ülkede yaşansın, devlet bu konudaki sorumluluğunu, adına yetki kullandığı bireylerin ortak beklentisini karşılamak adına, uygun ve meşru yöntemlerle yerine getirmelidir. Kendi ülkesinde mevcut/oluşması muhtemel insani dramlar için hukuk çerçevesinde kalarak ve başka dramlara yol açmayacak şekilde harekete geçmesi beklenen devletin, dram başka bir ülkede olduğunda da benzer şekilde uygun ve hukuki davranması beklenir.

Uluslararası sistemde tüm devletler için bağlayıcı olan hukuk normlarını oluşturmak ve uygulamak için yetkilendirilmiş, kararlarının uygulanması için yaptırım gücüne sahip ve tüm devletlerin otoritesini kabul ettikleri devletler üstü bir yapı bulunmamaktadır. Henry KISSINGER'ın da belirttiği gibi; Vestfalya Anlaşmasını temel alan uluslararası sistemin, ülkeler arasındaki şiddet, yani savaş sorununa verecek bir yanıtı vardı; ancak iç savaşlardan, etnik çatışmalardan ve günümüzde insan hakları ihlalleri adı verilen durumlardan kaynaklanan ülkelerin içindeki şiddete sunduğu hiçbir çözüm yoktu (KISSINGER 2002:215). Bu nedenle insani dramlarla mücadele amacıyla bir devletin ya da devletler topluluğunun başka bir devlete yönelik eylemleri, muhatap devletin egemenliğinin taciz edildiği iddialarını da beraberinde getirmiştir. ABD dış politikasının önemli isimlerinden biri olan BRZEZINSKI BM Güvenlik Konseyindeki 5 daimî üyenin veto hakkının bulunmasını, birkaç güçlü devlet hariç diğer tüm devletler için ulusal egemenliğin bir illüzyon olduğunun göstergesi olarak değerlendirmiştir (BRZEZINSKI, 2005:20).

Olayın bir başka boyutu olarak; insani nedenlerle yapılan müdahalelerin, müdahilin ulusal çıkarları merkezli bir hareket olduğu, dolayısıyla insani nedenlerin bu çıkar odaklı eylemin kılıfı olarak kullanıldığı da dillendirilmiştir. Bir görüşe göre; insani nedenlerle müdahale edilen (işgal edilen) ülkelere demokrasilerini satanlar, hiçbir zaman müdahalelerini ülkenin altyapısındaki (yol, su, elektrik, okul) temel ihtiyaç ve gereksinimlere göre şekillendirmezler. Onlar; nerede ne kadar petrol bulunur, nerede ne kadar altın var vs. sorularından oluşan merakla, misyonlarını yerine getirme uğraşı içindedirler. Dolayısıyla satılan demokrasilerin içeriği, işgal edilen ülkelerin zenginliklerince belirlenir (ATAŞ 2008:113). George F. KENNAN, bu eleştiriyi haklı çıkarırcasına, 1948 yılında ABD Dışişleri Bakanı ve yardımcısına sunduğu bildiriye, ABD'nin, dünyanın iyiliği için kendi çıkarlarından vazgeçme lüksü olmadığını belirtmiştir (KENNAN,1948). KISSINGER, insan hakları için duyulan kaygının, başkan kim olursa olsun kuşkusuz Amerikan dış politikasının önemli bir özelliği olarak kalacağını, bunun, Amerikalıların nasıl insanlar olduğunu yansıttığını ve sağduyu için faaliyet alanı bulunan yerlerde hükümet kararlarını etkileyeceğini söyleyerek (yani sağduyu için faaliyet alanının bulunmadığı yerlerde insan haklarının dikkate alınmadığını) insan haklarına yönelik kaygının ABD'nin dış politikasındaki yerini tanımlamıştır. (KISSINGER 2002:104).

BRZEZINSKI, Fransız dergisi Le Nouvel Observateur'de 1998 yılında yayınlanan bir söyleşisinde¹; ABD'nin Afganistan'da, Sovyetlerin işgalinden önce, gizli operasyonlara başladığını ve bunun da Sovyetleri Afganistan'a saldırması için kışkırttığını kabul etmiştir. Muhabirin “Radikal İslamcılarını desteklediğiniz ve eğitip silah verdiğiniz için hiç pişmanlık duyduunuz mu?” sorusuna verdiği cevap ise o dönem ABD dış politikasının gerçekçi (realist) olduğunu yansıtıyordu; “Dünya tarihinde daha önemli olan nedir? Taliban mı yoksa Sovyet imparatorluğunun çöküşü mi? Bazı heyecanlı Müslümanlar mı yoksa Orta Avrupa'nın kurtuluşu ve soğuk savaşın bitişi mi?” (GIBBS, 2000). ABD, işbirlikçi olmayan iktidarların istikrarsızlaştırılması ve devrilmesi için, gizli servisleri aracılığıyla, hedef ülkeleri “İnsan Hakları İhlalcisi” olarak suçlamayı ve o ülkede konuşlu

---

¹ Söyleşinin İngilizce çevirisi için:

<http://dgibbs.faculty.arizona.edu/sites/dgibbs.faculty.arizona.edu/files/afghan-ip.pdf> (E.T.13.02.2017)

Fransızca orijinali için: <http://www.voltairenet.org/article165889.html> (13.02.2017)

STK'lar vasıtasıyla iktidarı yıpratmayı hedefleyen “Yumuşak Savaş”¹ uyguluyordu (ENGDAHL, 2009:109).

Amerikalı tarihçi Walter MCDOUGALL'ın ABD'nin dış politika gelenekleriyle ilgili çalışmasında yaptığı benzetim dikkat çekicidir. MCDOUGALL bu çalışmasına Sergio LEONE'nin ünlü filmi “İyi, Kötü, Çirkin” den yaptığı alıntı ile başlamaktadır. Filmde, bir hazine peşinde olan ve birbirleriyle rekabet içinde olan üç ayrı karakter bulunmaktadır. Yazarın görüşüne göre, bu üç karakterin üçü de Amerikan dış politikasının farklı yüzlerini temsil etmektedir. Yani ABD, yerine göre iyi, yerine göre kötü, yerine göre de çirkin olabilmektedir. Burada iyi karakteri izleyicilerin beklentilerini yansıtırken, kötü karakteri sahip olduğu konumu kendi çıkarları için kullanan bir çavuşu, çirkin karakteri ise, basit ama kurnaz olan ve fırsat kollayan bir Meksikalıyı canlandırmaktadır. Gerçekten de bu benzetmeden yola çıkarsak yerine göre iyi (II. Dünya Savaşı), yerine göre kötü (Vietnam) yerine göre de çirkin (I. Körfez Savaşı) olan ABD'den başkası değildir. (SÜMER, 2008:140) (McDOUGALL, 1997:1)

Yaptığı askeri müdahaleler tarih boyunca tartışma konusu olan, özellikle SSCB'nin dağılmasından sonra tek süper güç olarak dünya siyasetini ağırlıklı olarak yönlendiren ABD ile ilgili tartışmalar birçok akademik çalışmanın konusu olmuştur. Bu çalışmada, insani nedenler gerekçe gösterilerek yapılan askeri müdahaleleri analiz edebilmek ve müdahalelerin meşruiyetini ölçebilmek için kullanılacak referans ölçütler belirlenmeye çalışılarak bu çalışmalara katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Çalışmada öncelikli olarak insani nedenlerle yapılan askeri müdahalelere ilişkin tanımlar irdelenmiş, söz konusu müdahalelerin en çok tartışılan yönü olan meşruiyet kavramını da içeren bir tanım önerilmiştir. Daha sonra ABD'nin yakın dönem müdahalelerinin arka planını anlamaya ışık tutması amacıyla 2'nci Dünya Savaşı Sonrası ABD dış politikası özet olarak incelenmiştir. Anılan döneme ait öne çıkan söylemler (doktrinler) ışığında ABD dış politikasının motivasyon kaynakları anlaşılmasına çalışılmıştır. Bu doktrinlerin bazılarının çevirileri bu çalışmanın eklerinde sunulmuştur.

---

¹ Yumuşak Savaş; hedef ülkede amaca ulaşmak için askeri unsur dışında kalan yöntemleri kullanarak yapılan mücadele olarak tanımlanabilir.

İnsani nedenlerle müdahale etmeyi bir hak olmaktan ziyade sorumluluk olarak gören ve zamanla geniş kabul gören “Koruma Sorumluluğu (Responsibility to Protect (R2P)) olgusuna yönelik bir değerlendirmeyi müteakip, ABD’nin İnsani Askeri Müdahalelerini analiz etmek için kullanılan ölçütlerle (parametrelerle) ilgili literatür incelemesi yapılmıştır. Bu inceleme sonucunda belirlenen beş adet ölçüt, örnek olayların analizinin temelini oluşturmuştur. Yapılan incelemenin yaklaşım ve yöntemleri açıklandıktan sonra, belirlenen ölçütlerle iki adet örnek olay üzerinden ABD’nin İnsani Askeri Müdahalelerinin, insan hakları kaygısıyla mı yoksa ulusal çıkar merkezli mi yapıldığı anlaşılmaya çalışılmıştır. Ayrıca ABD’nin yapmış olduğu askeri müdahale/eylemlerin listesi ile BM Genel Kurulunda alınan kararlara azınlık olarak (kimi zaman tek başına) muhalif olduğu bazı örnekleri içeren listeler de eklerde sunulmuştur.

William BLUM’un Demokrasi Yalanı kitabının ilk cümlesinde belirttiği gibi;” *ABD dış politikasını anlamanın sırrı, bunun hiçbir gizli yanı olmadığını anlamaktır*” (BLUM, 2013:7).

BÖLÜM 1 Teorik Çerçeve

1.1. Kavramsal Boyut

1.1.1. İnsani Askeri Müdahalenin Tanımı¹

20'inci yüzyılda demokratik ülkelerin sayısının artması nedeniyle halkların ülke yönetimine katılımları artmış bunun neticesi olarak da seçimle işbaşına gelmiş olan siyasi karar vericiler, tüm halkın bedel ödeyeceği savaş kararlarını almaktan imtina etmişlerdir. Dünya savaşlarının yıkımlarının yarattığı travmanın sonucu olarak, saldırgan söylemlerle politika yapan siyasetçiler toplumun çoğunluğunda karşılık bulamamıştır. Ayrıca Birleşmiş Milletlerde örgütlenmiş olan uluslararası toplum saldırı savaşını, BM sözleşmesinde de açıkça vurgulandığı gibi, kesinlikle reddetmiştir. Bu durum neticesinde 2'nci Dünya Savaşından sonra egemen devletler arasında resmen savaş ilan edilmesi çok nadir gerçekleşmiştir. Bu nedenle, silahlı güç kullanımını politikanın bir devamı olarak gören Gerçekçi bakış açısının hâkim olduğu yönetimler, silahlı güç kullanımını meşrulaştırmak için uluslararası toplumun ikna olacağı gerekçelere ihtiyaç duymuşlardır.

Öte yandan gelişen teknolojinin, haberleşmeyi küresel ölçekte yaygınlaştırması ve kolaylaştırması, insan hakları ihlallerinin geniş kitlelere duyurulmasını ve bu konuda durumsal farkındalık oluşmasını sağlamıştır. Artık insanlar kendi yerleşimlerinden binlerce kilometre uzaklıkta yaşayan hemtürlerinin yaşadıkları mezalimleri canlı yayınlarda gerçek zamanlı olarak izleyebilmekte, toplumların vicdanında oluşan tepki, kitlesel protesto gösterilerinde vücut bulabilmektedir. Tam da bu noktada, silahlı güç kullanımını meşrulaştırmak için ihtiyaç duyulan gerekçe bulunmuş olmaktadır. Küresel ölçekte çıkarlarını koruma potansiyeline sahip olan devletler, silahlı güç kullanarak çıkarlarını muhafaza etmeleri gerektiğinde, dünya toplumunun vicdanına seslenip, hedef ülkedeki insan hakları ihlallerini, müdahalelerinin gerekçesi olarak sunabilmektedir.

Yukarıda anlatılanlar ışığında, İnsani Askeri Müdahale kavramı tanımlanırken genel olarak iki olguya vurgu yapılmıştır. Birincisi, söz konusu müdahalelerin insan hakları

---

¹ Konuya ilişkin literatürde kimi yerde “İnsani Müdahale”, kimi yerde “Askeri Müdahale”, kimi yerde ise “İnsani Askeri Müdahale” olarak karşımıza çıkan kavramların hepsi bu çalışmada aynı anlamda kullanılmıştır. Bundaki amaç; bahse konu kavramlar için yapılan alıntılarda, kaynağa sadık kalma arzusudur.

ihlallerinin önlenmesi için yapılması, ikincisi ise bu müdahalelerde askeri gücün kullanılması.

Bu kapsamda yazarlar, İnsani Askeri Müdahale kavramını tanımlarken, söz konusu eylemlerin insan hakları ihlallerini önlemeye yönelik ve askeri güç kullanılan faaliyetler olarak tanımlamışlardır. HİPPEL'e göre Askeri Müdahale; tercih edilmediğinde bir ülkenin belirli bir yola girmesi için yönlendirilemeyeceği, zorlayıcı bir taktiktir (HIPPEL, 2000:3). Daha detaylı bir tanımla; bir ülkedeki geniş çaplı ve ağır insan hakları ihlallerini ortadan kaldırmak ve sivil halkı korumak amacıyla, diğer devlet ya da devletlerce ya da uluslararası örgütlerce kuvvet kullanılması ya da kuvvet kullanma tehdidi yapılması suretiyle yapılan müdahalelere insani müdahale denir (DEMİREL, 2013:153).

Benzer şekilde, insani müdahale; temel insan haklarının yabancı devletlerce veya kendi hükümetlerince, kitlesel ya da zalimane bir biçimde çiğnenmesini gidermek için yapılan müdahaledir (DURAN, 2001:88). Bu noktada İnsani Askeri Müdahale ile BM Barış Gücü misyonlarını birbirleriyle karıştırmamak gerekir. Askeri müdahaleyi barış gücünden ayıran en önemli özellik davet edilmemiş olmalarıdır. Yani müdahalede bulunulan devletten herhangi bir izin alınmamaktadır. Barış Gücü kuvvetleri sorunun yaşandığı bölgedeki tarafların isteği üzerine bölgeye müdahalede bulunmaktadır (DAĞCI & ZORBA, 2016:48).

İnsani müdahale; bir devlet ya da devletler topluluğunun, insan haklarına yönelik kabul edilemez şiddete son vermek için kuvvet kullanılmasıdır (DURAN 2001:88). İnsancıl nedenlerle karışma (müdahale), bir devletin başka bir devlete karşı, buradaki geniş çaplı insan hakları ihlallerini önlemek için kuvvet kullanmasıdır (KESKİN, 1998:125). Eleştirel bir yaklaşımla, insani müdahale, insan hayatını hükümet baskısı, kıtlık ya da sivil yıkımdan korumak amacıyla yapılan, bir ulus-devlet egemenliğinin ihlalidir (WALL & OMAR, 1994)

Avrupa Parlamentosu ise 1944 yılında insani sebeplerle müdahale etme hakkına ilişkin verdiği kararında insani müdahaleyi, bir devletin vatandaşlarının ve/veya o ülkede oturanların insan haklarının, başka bir devlet ya da devletler tarafından, kuvvet kullanma tehdidi ya da kuvvet kullanma suretiyle korunmasıdır, şeklinde tanımlamıştır (DEMİREL 2013:153).

Görüldüğü gibi yukarıda bazı örnekleri verilen literatürdeki tanımların öne çıkan iki ortak ögesi vardır; birincisi müdahalenin, (BM İnsan Hakları Evrensel Beynamesinde¹ (BM, 1948) detayları belirtilen) insanların temel haklarının muhafazası ve idamesi için yapılıyor olması, ikincisi ise müdahalenin kuvvet kullanımını içermesi.

Yapılan tanımlamalar her ne kadar açıklayıcı görünse de önemli bir noktanın eksik kaldığını söylemek yanlış olmayacaktır. İnsanları mezalimden kurtarmak ya da yukarıda belirtilen temel haklarını korumak için çerçevesi onaylanmış bir mücadele vermek, hem ahlaki hem de hukuki olarak kabul ve takdir görecektir dolayısıyla meşru olacak bir yaklaşımdır.

Bir eylemi kavramlaştırırken kullanılan ifadeler bazen kavrama gizli bir meşruiyet (onama) verir. Söz konusu eylem “İnsani Müdahale (Humanitarian Intervention)” olarak tanımlandığında, içerisinde “insani (humanitarian)” terimi geçtiği için, zihinlerde örtülü bir meşruiyet yaratmaktadır. Fakat İnsani Müdahale adı altında yapılagelmiş eylemlerin büyük çoğunluğunun meşruiyeti, bu çalışmada da olduğu, gibi tartışmalıdır. Dolayısıyla, meşruiyeti tartışmalı olan müdahaleler için “İnsani Müdahale” tanımının kullanılması uygun olmayacaktır. BM tarafından meşru olduğu deklare edilmediği sürece, yapılan müdahalenin, insani nedenlerle yapılan müdahale anlamına gelen, “İnsani Müdahale (Humanitarian Intervention)” olarak adlandırılması yanıltıcı olacaktır.

Bu nedenle; İnsani Askeri Müdahale kavramını şu şekilde tanımlamak uygun olacaktır; *“İnsani Askeri Müdahale: Bir insan topluluğunun, temel insani haklardan mahrum kalma durumunun mevcut ya da kuvvetle muhtemel olması halinde, bu hak ihlallerini ortadan kaldırmak ya da engellemek için, bahse konu insan topluluğunun tabi olduğu devlet dışındaki devlet/devletler tarafından yapılan ve meşruiyeti BM tarafından onaylanan organize askeri kuvvet kullanımudur.”*

---

¹ Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 10 Aralık 1948 tarih ve 217 A(III) sayılı Kararıyla ilan edilmiştir. Tam metin için: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/043/88/IMG/NR004388.pdf?OpenElement>

1.1.2. Koruma Sorumluluğu (Responsibility to Protect R2P)

BM, üye ülkelerinin toprak bütünlüğünü, siyasi bağımsızlığını ve ulusal egemenliğini korumak temelinde uluslararası barış ve güvenliğin korunmasına, dolayısıyla iki dünya savaşı boyunca yaşanan insani olumsuzlukların benzerlerinin tekrar yaşanmaması amacıyla adanmış bir organizasyondur. Fakat günümüz silahlı çatışmalarının ezici çoğunluğu devletler arası değil, devlet içidir. Dahası, iç meselelerde öldürülen sivillerin oranı, 20. yüzyılın başında onda birden 20'inci yüzyıl sonunda onda dokuz kadar yükselmiştir (ICISS, 2001:13). Bu, Devletler arası savaşların, dolayısıyla kitlesel ölümlerin ve insan hakları ihlallerinin engellenmesi amacıyla kurulmuş olan BM oluşumunun kuramsal zafiyetler yaşamasına sebebiyet vermektedir.

Uluslararası toplumun ve Birleşmiş Milletlerin, sürüp giden insan hakları ihlallerine karşı yeterince etkin tedbirler alamaması nedeniyle ve yapılan müdahalelerin kurbanların mağduriyetini gidermekten daha çok, bir takım güçlü devletlerin çıkarlarına hizmet ettiği eleştirileri sonucunda, söz konusu tartışmanın kavramları ve konsepti başka bir boyuta evrilmiştir.

Bu noktada yetki ve sorumluluk ilişkisinden bahsetmek uygun olacaktır. Yetki, beraberinde sorumluluğu da getirmelidir. Yetki ve sorumluluk birbirine orantılı olmalıdır. Yetkinin sorumluluktan fazla olması keyfiliğe, sorumluluğun yetkiden fazla olması ise iş yapamazlığa yol açabilir. Her iki durumda da yetki/sorumluluk dengesi¹ sağlanamaz ve bu da genellikle huzursuzluğa, bazen de müdahaleye sebebiyet verebilir. Silahlı çatışmaların ve büyük ölçekli insan hakları ihlallerinin bir devletin kendi sınırları içinde yaşanması durumunda, bunların engellenmesi için gereken tedbirlerin alınması, modern (Vestfalya sonrası) egemenlik anlayışı açısından ilgili devletin sorumluluğu ve yetkisindedir. Bununla beraber, söz konusu devletin bu konudaki isteksizliği veya yetersizliği nedeniyle, yaşanan insani dramların sona erdirilmesi konusunda arzu edilen başarının yakalanamaması durumunda, uluslararası toplumun kayıtsız kalması beklenemez.

---

¹ Hak/görev dengesi de denebilir.

Devletin egemenlik hakkı ile vatandaşlarını koruma sorumluluğu arasındaki tartışmaya örnek olarak BM Genel Sekreteri Kofi ANNAN'ın, 27 Mart 2000'de yayınladığı "BM Binyıl (Milenyum) Raporu'nda"¹ki çağrı verilebilir. Bu raporda ANNAN;

"İnsani müdahale gerçekten egemenlik üzerinde kabul edilemez bir saldırı ise, Ruanda'ya, Srebrenica'ya, ortak insanlığımızın her kuralına ters düşen ağır ve sistematik insan hakları ihlallerine nasıl tepki vermeliyiz?"

diyerek BM üyelerine, geleneksel egemenlik anlayışlarını gözden geçirmeleri yönünde, çağrıda bulunmuştur (ANNAN, 2000:35). Kanada bu çağrıya, Müdahale ve Devlet Egemenliği Hakkında Uluslararası bir komisyonu (International Commission on Intervention and State Sovereignty, ICISS)² toplantıya davet ederek cevap vermiştir.³ Bu komisyonun görüşmeleri Avusturya dışişleri eski bakanı Gareth EVANS ve uzun yıllar BM özel danışmanlığı yapan Cezayirli diplomat Mohammed SAHNOUN'un ortak başkanlığında gerçekleşmiştir (ARSAVA, 2011:105). Bu komisyonun çalışmaları uluslararası çevrelerde olumlu karşılanmış, İngiliz tarihçi Sir Martin GİLBERT bu çalışmayı, "son 360 yılda egemenliğe ilişkin yapılmış en önemli düzenleme" olarak nitelemiştir (ELDEM, 2015:7).

Eylül 2000'de Kanada Hükümetinin davetiyle oluşturulan bu komisyon, görevini, en genel tanımıyla, insani koruma amacıyla yapılan askeri müdahaleler ile, devletlerin egemenlik hakları konularında süre giden tartışmalar için geniş tabanlı bir mutabakat arayışı olarak tanımlamıştır (ICISS, 2001:1). Bu kapsamda, bir yıl boyunca Pekin, Kahire, Cenevre, Londra, Maputo, Yeni Delhi, New York, Ottawa, Paris, St Petersburg, Santiago ve Washington'da yuvarlak masa toplantıları veya görüşmeler gerçekleştirilmiştir (ICISS, 2001:3).

Bu toplantılar ve görüşmeler sonucunda, 2001 Aralık ayında, "Koruma Sorumluluğu" başlığı ile bir rapor yayınlanmıştır (ICISS, 2001). ICISS Raporu, adil (haklı) savaş

---

¹ Anılan rapora <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan000923.pdf> adresinden ulaşılabilir.

² Söz konusu komisyona, Kanada, İsviçre, Birleşik Krallık, New York Carnegie Şirketi, William ve Flora Hewlett Vakfı, John D. ve Catherine T. MacArthur Vakfı, Rockefeller Vakfı ve Simons Vakfı tarafından fon desteği sağlanmıştır. (ICISS, 2001, s. 85)

³ BM dışında bugün Global Centre for the Responsibility to Protect, Human Rights Watch, Oxfam international ve Refugee International gibi diğer birçok sivil toplum örgütleri koruma sorumluluğu yaklaşımı üzerinde çalışmaktadır. (ARSAVA, 2011:106)

kavramına dayanarak, devlet egemenliğinin devletin ülkesi içinde yaşayan insanlar üzerindeki haklarla beraber onları koruma yükümlülüğünü de içerdiğini, dolayısıyla devletin sınırları içerisinde yaşayan insanları mezalimden veya büyük ölçekli insan hakları ihlallerinden korumak maksadıyla önleme, reaksiyon gösterme ve yeniden inşa etme üzere üç boyutlu bir sorumluluk anlayışı önermiştir. Rapor, ilgili devletin, kendi halkını mezalimden koruyamadığı, korumada isteksiz kaldığı ya da onların temel güvenlik ihtiyaçlarını karşılayamadığı durumlarda söz konusu sorumlulukların (tepki verme ve inşa etme), öncelikle bölgesel olmak üzere, uluslararası toplumun üzerine düşeceğini belirtmiştir (ELDEM, 2015:10).

ICISS Raporu, bir tepki yöntemi olarak askeri müdahale seçeneğini ise ancak şu altı ölçüt karşılandığında meşru bir hareket tarzı olarak değerlendirmiştir (ICISS, 2001:32):

i. Haklı Neden Eşiği (Just Cause Threshold): Devletin eyleminden ya da devletin ihmalden ya da eylemsizliğinden ya da başarısız bir devlet durumunun ürünü olan büyük ölçekli yaşam kaybı ve öldürme ile zorla sınır dışı etme, terör eylemleri veya tecavüz yoluyla gerçekleştirilen büyük ölçekli "etnik temizlik" gibi durumların mevcut ya da beklenen bir mahiyette olması halinde, bunları engellemek için yapılacak müdahaleler haklı neden olarak değerlendirilir.

Bu iki şartın neyi içerdiğini ve neyi hariç tuttuğunu açıklığa kavuşturmak önemlidir. Komisyonun görüşüne göre, bu koşullar tipik olarak vicdan şok edici durumları içerecektir. Bu durumlardan bazıları şunlardır; 1948 Soykırım Sözleşmesi çerçevesinde tanımlanan ve büyük çapta tehdit altında olan ya da gerçek bir hayat kaybını içeren eylemler, soykırım amaçlı olsun olmasın ve devletin rolü olsun olmasın, büyük ölçekli yaşam kaybının mevcut/olası olması, belirli bir bölgedeki varlıklarını azaltmak veya ortadan kaldırmak için belirli bir grubun üyelerinin sistematik olarak öldürülmesi de dahil olmak üzere "etnik temizlik" in farklı belirtileri, belirli bir coğrafi bölgeden belirli bir grubun üyelerinin sistematik olarak uzaklaştırılması, insanları kaçmaya zorlamak için tasarlanmış terör eylemleri, belirli bir grubun kadınlarının siyasi amaçları için sistematik tecavüz (ya başka bir terörizm şekli olarak ya da o grubun etnik yapısını değiştirme aracı olarak), Cenevre Sözleşmeleri ve Ek Protokollerde ve diğer yerlerde, büyük çaplı öldürme ya da etnik temizlik içeren insanlığa karşı suçlar ve savaş yasalarının ihlal edilmesi, devletin isteksiz olduğu ya da baş edemediği veya yardım çağrısı yapamayacak

durumda olduğu ve önemli miktarda hayat kaybının yaşandığı veya yaşanmasının muhtemel olduğu, yıkıcı doğal ya da çevresel felaketlerin olması. (ICISS, 2001:33)

ii. Doğru Niyet (Right Intention): Kitlesele mezalimlerin önlenmesi ve hakları ihlal edilen kişilerin ıstıraplarının sona erdirilmesi. Müdahalenin birincil amacı, müdahale eden diğer devletlerin niyeti ne olursa olsun, insanlığın acısını durdurmak ya da önlemek olmalıdır. Doğru Niyet, bölgesel görüş ve ilgili mağdurlar tarafından açıkça desteklenen çok taraflı operasyonlar ile daha iyi garanti altına alınmıştır

iii. Son Çare (Last Resort): Askeri müdahaleye son çare olarak başvurulması. Askeri müdahale ancak, krizin önlenmesi veya barışçıl yollarla çözümlenmesi için askeri olmayan her seçenek araştırıldığında, daha az önlem alınmasının başarısız olacağına dair makul nedenlerle gerekçelendirilebilir.

vi. Orantılı Uygulamalar (Proportional Means): Planlanan askeri müdahalenin ölçeği, süresi ve yoğunluğu, tanımlanan insan koruma hedefini güvence altına almak için gereken en az seviyede olmalıdır.

v. Makul Başarı Beklentisi (Reasonable Prospects): Müdahaleyi meşrulaştıran acıların bitirilmesi maksadıyla yapılacak eylemlerin doğuracağı muhtemel olumsuz sonuçların, eylemsizliğin sonuçlarından daha kötü olması ihtimali bulunmamalıdır.

vi. Doğru Otorite (Right Authority): İnsan korunması amacıyla askeri müdahale yetkisi vermek üzere Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nden daha iyi veya daha uygun bir organ bulunmamaktadır. Amaç, Güvenlik Konseyine bir otorite kaynağı olarak alternatifler bulmak değil, Güvenlik Konseyi'ni olduğundan daha iyi hale getirmek olmalıdır. Askeri müdahaleye yetki verecek meşru otoritenin BMGK olduğunu belirten rapor, BMGK'nın sorumluluğunu veto nedeniyle yerine getiremediği durumlarda, BM Genel Kurulu'nun veya bölgesel örgütlerin kararı ile de müdahalenin gerçekleştirilebileceğini ifade etmiştir (ELDEM, 2015:10).

Raporun yedinci bölümünde, aşağıda belirtilen ilkelere dayanan askeri müdahalelere referans olmak üzere bir "İnsan Koruma Faaliyetleri Doktrini" oluşturulması sürecinin başlatılması için Genel Sekretere çağrıda bulunulmaktadır;

i. İşlem, kaynakların ve katılım kurallarının eşleştiği açık ve net bir görevle ifade edilen, tam olarak tanımlanmış politik bir hedefe dayanmalıdır;

ii. Müdahale, siyasi olarak kontrol edilmeli, mümkün olan en geniş ölçüde komuta yetkisine sahip bir askeri komuta tarafından yürütülmeli, misyonunu yerine getirmek için yeterli kaynakları elinde bulundurmalı, komuta ve amaca uygunluğunu yansıtan tek bir komuta zinciri ile yürütülmelidir;

iii. İnsan koruma operasyonunun amacı, müdahale edilen devletin insan haklarına ve hukukun üstünlüğüne mümkün olduğunca çabuk ve kapsamlı bir şekilde uyum göstermesini sağlamaktır, o devletin yenilgisi değildir; bu, operasyonun amacını göz ardı etmeden, kademeli bir yaklaşımla, kuvvet kullanımına getirilen sınırlamaları da içerecek şekilde, kuvvetin uygulanmasına doğru bir şekilde yansıtılmalıdır.

iv. Operasyon yürütülürken, sivil nüfusun tüm unsurlarının azami düzeyde korunması sağlanmalıdır.

v. Uluslararası insancıl hukuka sıkı sıkıya bağlı kalınmalıdır.

vi. Önceliğin, görevin yerine getirilmesi olduğu unutulmamalı, müdahale eden unsurların Kuvvet Korumasının sağlanmasına bunu öteleyecek bir öncelik verilmemelidir.

vii. Askeri ve sivil yetkililer ile kuruluşlar arasında maksimum koordinasyon olmalıdır. (ICISS, 2001:66-67)

Raporun sekizinci ve son bölümünde, Komisyon tarafından Genel Kurula, Güvenlik Konseyine ve Genel Sekretere bazı tavsiyelerde bulunmaktadır;

Genel Kurula yapılan çağrıda; Genel Kurul'un, koruma sorumluluğunun temel ilkelerini somutlaştıran ve dört temel unsuru içeren taslak bir deklarasyon kararını onaylaması istenmiştir; sorumluluk olarak egemenlik fikrinin tasdik edilmesi, uluslararası devletler topluluğunun; önlemek, tepki vermek ve yeniden inşa etmek şeklinde olan üçlü sorumluluğu yerine getirmeyi beceremeyen ya da istemeyen üyelerine karşı, insan koruma taleplerinin haklılığının savunulması, askeri müdahaleyi meşrulaştırmak için insan koruma taleplerinin karşılaması gereken eşiklerin tanımı (mevcut ya da olası büyük ölçekli yaşam kaybı ya da etnik temizlik), insan koruma amaçları için kuvvet

kullanıldığında uyulması gereken ihtiyati ilkelerin (doğru niyet, son çare, orantılı araçlar ve makul beklentiler) eklenmesi. (ICISS, 2001:74)

Güvenlik Konseyine yapılan çağrıda; üyelerin, insani koruma amaçlı askeri müdahale taleplerine verdikleri yanıtları düzenlemek için, özet bölümünde özetlenen "Askeri Müdahaleye İlişkin İlkeler" i kapsayan bir dizi yönerge üzerinde anlaşmaya varmaları, Güvenlik Konseyi daimî Beş Üyesinin, hayati devlet çıkarlarının tehdit edilmediği konularda, insanların korunması amacıyla askeri müdahale yetkisi veren kararların geçişini veto yetkileriyle engellememesi belirtilmiştir (ICISS, 2001:74-75).

Genel Sekreterden ise, bu raporun madde ve eylem tavsiyelerinin bu iki organda nasıl en iyi şekilde ilerletilebileceğine ilişkin olarak Güvenlik Konseyi Başkanı ve Genel Kurul Başkanı ile görüşmesi talep edilmiştir (ICISS, 2001:75).

ICISS'in raporu, BM'den geniş destek görmüştür. Doktrin, BM Genel Sekreteri Kofi ANNAN'ın düzenlediği Tehditler, Meydan Okumalar ve Değişim konulu Yüksek Paneli'nin Aralık 2004'te yayımlanan "Daha Güvenli Bir Dünya: Bizim Ortak Sorumluluğumuz" adlı Nihai Raporu'nda geniş yer bulmuştur (BM, 2004). Koruma sorumluluğunu, gelişmekte olan bir norm olarak nitelendiren rapor, gereken şartlar (egemen devletlerin soykırım ve diğer uluslararası insancıl hukuk ihlallerini önleyememesi ya da önlemekte isteksiz olması) oluştuğunda, uluslararası toplumun son çare olarak BMGK yetkisi ile bir askeri müdahale gerçekleştirme yükümlülüğünün olduğunu onaylamıştır (BM, 2004). Yine ANNAN tarafından 2005 yılında yayınlanan "Geniş Özgürlük" adlı raporda; uluslararası toplum koruma sorumluluğunu benimsemeye ve ihtiyaç olduğunda bu norma dayanarak harekete geçmeye çağırılmıştır (BM, 2005) (ELDEM, 2015:10). Bu raporlarla BM gündemine taşınan koruma sorumluluğu kavramı, 2005 yılında yapılan BM Dünya Liderleri Zirvesi'nde, liderler tarafından tartışılmış ve zirvenin sonuç bildirgesinde yer verilmiştir (BM, 2005). Bu bildiriye göre tüm devletler kendi halklarını korumakla mükelleftir (KAŞIKÇI, 2015:135).

Koruma sorumluluğu kavramına ilk olarak 2006 yılında Darfur'daki BM misyonuna yönelik alınan 1706 sayılı Güvenlik Konseyi kararında¹ atıf yapılmış, 2008 yılında Kenya ve 2009 yılında Gine'de yaşanan çatışmalara da uluslararası toplum, koruma sorumluluğu

---

¹ <http://www.responsibilitytoprotect.org/index.php/crises/crisis-in-darfur>

kapsamında müdahil olmuştur. Koruma sorumluluğu kapsamında yapılan ilk uluslararası askeri müdahaleler ise 2011 yılındaki Fildişi Sahili ve Libya operasyonlarıdır. Fildişi Sahili'nde, Güvenlik Konseyi'nin 1975 sayılı kararı ile ülkedeki mevcut BM güçlerinin sivilleri korumak amacıyla askeri operasyon yapmasının önü açılırken¹, Libya'da 1973 sayılı Güvenlik Konseyi kararı ile uluslararası toplumun ülkedeki çatışmaya müdahil olması istenmiştir (KAŞIKÇI, 2015:139).

Egemenliğin hak boyutunu geri plana çekip, sorumluluk boyutunu ön plana çıkaran koruma sorumluluğu, kavram ortaya atıldıktan sonra 10 yıl gibi bir sürede BM'nin en önemli ana karar organları olan Güvenlik Konseyi ve Genel Kurul tarafından da benimsenmiştir (TELLİ, 2012:207). BM Genel Sekreterliği R2P normunun hayata geçirilmesini sağlayabilmek adına daha sonra beş rapor daha hazırlamıştır. Bu raporlar, erken uyarı kabiliyeti (2010)², bölgesel örgütlerle iş birliği (2011)³, zamanında ve kararlı tepkinin nasıl verileceği (2012)⁴, önleme (2013)⁵ ve uluslararası yardımın nasıl en etkin şekilde kullanılabileceği (2014)⁶ gibi konular üzerinde durmuştur (ELDEM, 2015:14).⁷

1.2.Tarihsel Arka Plan: ABD'nin 2'inci Dünya Savaşı Sonrası İzlediği Dış Politika

ABD'nin yapmış olduğu insani askeri müdahaleler, kuruluşundan beri edindiği dış politika tecrübelerinin ve yönetimdeki güçlerin dönemsel bakış açılarının sentezinin sonucu olarak icra edilmiştir. Bu nedenle ABD'nin tek kutuplu dünyada yaptığı askeri müdahaleleri analiz edebilmek için, 2'nci Dünya Savaşı sonrası ABD dış politikasını incelemek faydalı olacaktır. Çalışmanın bu kısmında, 2'nci Dünya Savaşı sonrasında çift kutuplu dünyasından başlayarak ABD'nin dış politikası, Başkanlarının dönemleri periyotlarınca incelenmeye çalışılmıştır.

¹ <http://www.responsibilitytoprotect.org/index.php/crises/crisis-in-ivory-coast>

² "Early Warning, Assessment and the Responsibility to Protect", UN General Assembly, Report of the Secretary-General, A/64/864, 14 Temmuz 2010.

³ "The Role of Regional and Subregional Arrangements in Implementing the Responsibility to Protect", UN General Assembly, Report of the Secretary-General, A/65/877, 28 Haziran 2011.

⁴ "Responsibility to Protect: Timely and Decisive Response", UN General Assembly, Report of the Secretary-General, A/66/874, 25 Temmuz 2012.

⁵ "Responsibility to Protect: State Responsibility and Prevention", UN General Assembly, Report of the Secretary-General, A/67/929-S/2013/399, 9 Temmuz 2013.

⁶ "Fulfilling Our Collective Responsibility: International Assistance and the Responsibility to Protect", UN General Assembly, Report of the Secretary-General, A/68/947, 11 Temmuz 2014.

⁷ Koruma sorumluluğu (R2P) hakkında daha detaylı okumalar için bkz.:

<http://www.responsibilitytoprotect.org/index.php/component/content/article/628>

Dünyanın, ilkinden ders almamışçasına, yaşadığı ikinci kitlesel savaştan sonra tüm dünya halklarının doğal olarak ortak beklentisi, insan kaynaklı böyle küresel savaşların bir daha olmaması için, gerekli bütün tedbirlerin bir an önce alınması amacıyla, politikacıların üzerlerine düşeni yapmalarıydı.

Büyük kayıp¹ ve yıkımlarla geçen 2'inci Dünya Savaşı sonunda, galip devletlerin öncülüğünde, Yalta (4-11 Şubat 1945) ve Potsdam (17 Temmuz–2 Ağustos 1945) Konferansları ile savaş sonrası dönemi şekillendirme çalışmaları yapılmıştır. Savaş sırasında yaşanan yıkımlardan ve kayıplardan dolayı Avrupa Devletleri kendi kıtalarında hâkim güç olma potansiyellerini yitirmişlerdir. II. Dünya Savaşı cepheleri dikkate alınacak olursa ABD'nin Normandiya Çıkarması dışında, Pasifik Adalarında çarpıştığı görülecektir. Bu itibarla II. Dünya Savaşı'nın koşullarında Almanya, İngiltere veya Rusya gibi büyük bir yıkıma ve insan kaybına uğramayan ABD'nin bu avantajlı durumu, güvenlik politikaları ve söylemine de yansımıştır. (AKÇAY & AKBAL 2013:26).

Mayıs 1945'te, Avrupa'da savaş bittiğinde, Sovyet orduları Berlin ve Doğu Almanya da dâhil olmak üzere bütün Doğu Avrupa'yı kontrol etmekteydi. Ancak Sovyetler Birliği 23 milyon vatandaşını kaybetmişti ve ekonomisi harap durumdaydı. Bunun karşısında ABD toprakları üzerinde tek bir silahlı çatışma olmamış (Hawaii'deki Pearl Harbour hariç), savaşta ölen Amerikan vatandaşlarının sayısı 420.000'de kalmış, daha da önemlisi savaşın yarattığı Amerikan mallarına talep, Amerikan ekonomisini canlandırmış ve Amerikan şirketlerinin muazzam şekilde büyümesine yol açmıştı. 1945 yılında büyük yıkım içinde bulunan Sovyetler Birliği, İngiltere, Fransa, Almanya, İtalya ve Japonya gibi ülkelerle karşılaştırıldığında, ABD ekonomik açıdan savaşın tek galibiydi. (ÖZKAN, 2011:61).

Savaştan nispeten daha az kayıpla çıkmış olan ABD, savaş sonrası dönemde galip devletlerden en güçlüsü olarak, yeniden şekillendirilen uluslararası sistemde başat rol oynamayı hedeflemiştir. ABD'nin II. Dünya Savaşı'nda Nazi Almanya'sına karşı oluşturulmuş koalisyona önderlik edip, onu zafere ulaştırması kendi kamuoyu ve dünya kamuoyu nezdinde ABD'nin belli bir misyonu olduğu inancını kuvvetlendirmiştir. Doğal olarak, II. Dünya Savaşı'ndan sonra Batı dünyası içerisinde bir güç boşluğunun belirmiş

---

¹ 40-50 Milyon insan bu savaşta hayatını kaybetmiştir. <https://global.britannica.com/event/World-War-II>
E.T.:10/01/2017

olması, ABD'nin bir daha terk etmemecesine dünya siyasetine etkin bir şekilde katılmasına ortam hazırlamıştır (SÜMER, 2008:128).

ABD'nin bu savaşa katılmasının bir nedeni de Avrupa'ya potansiyel bir düşmanın hükmetmesini önlemektir (KISSINGER 2002:97). Almanya'ya karşı kazanılacak zaferin geçmişteki farklılıklar ne olursa olsun Rusya ile iş birliğine bağlı olduğunu öngören ROOSEVELT' in "Büyük Planı" (Grand Design), Almanya'yı bozguna uğratmada Sovyetler Birliği ile girilecek basit bir askeri ittifakın da ötesinde idi. Çünkü Sovyetler Birliği ile iş birliği savaş sonrası barışı güvence altına almakta önemli bir faktör durumuna gelmiştir. ROOSEVELT, Amerika'nın ve Sovyetler Birliği'nin savaştan dünyanın iki güçlü ulusu olarak çıkacağını biliyordu. Bu birlik sağlanırsa, hiçbir üçüncü güç onlara karşı zafer kazanamazdı (ERKAN, 2010:185).

Moskova'nın, Doğu Avrupa'da ortaya çıkan, savaş sonrası hükümetleri yönetme niyeti Amerikalıları rahatsız etmiştir. Amerikan prensibi olan "hür irade" ile Rusların güvenlik ihtiyaçları arasındaki gerilim 'Büyük İttifak'ın parçalanmasının en önemli sebebidir. (ERKAN, 2010:187). Zaten ABD ile Sovyetler Birliği arasındaki görüş farklılıkları daha savaşın sonu gelmeden görülmeye başlamıştır. Özellikle 1945 Şubat'ta Yalta Konferansı ve Ağustos'ta Potsdam Konferansı, ABD ile Sovyetler Birliği arasında Almanya başta olmak üzere Avrupa'nın bölünmesi konusunda derin bir kriz yaratmıştır. (GÖZEN, 2013:17).

ABD'nin tarihinde en uzun süre Başkanlık yapmış olan Franklin Delano ROOSEVELT'in 12 Nisan 1945 günü ölümünden sonra yerine geçen Harry TRUMAN, savaşın son döneminde çok kritik bir eylemin emrini verdi ve Ağustos 1945'te ABD, henüz resmi olmasa da defacto olarak mağlup olan Japonya'ya iki adet atom bombası attı. Bu bombaların amacı Pearl Harbor saldırısının öcünü almak değil, Sovyetler Birliği'ne gözdağı vermektir. ABD, nükleer silah gücünü göstererek Sovyetler Birliği'nin Avrupa'da ve dünyada yayılmacı bir politika izlemesini engellemeye ama aynı zamanda ABD'nin dünya siyasetindeki hegemonyasını kurmaya çalışıyordu (GÖZEN, 2013:17).

1946-1947 yılları sırasında Sovyetler, etki alanlarını Doğu Avrupa'ya doğru genişletmiş, Türkiye'yi ve özellikle İstanbul'u kontrol altında tutup Akdeniz'e geçme yolunu kazanmak istemiştir. Başkan Harry TRUMAN'ın İran ve Türkiye'nin politik bağımsızlığını ve sınır bütünlüğünü destekleme faaliyeti, Rus dış politikasının yarattığı

bu ani krize karşı bir reaksiyondur (ERKAN, 2010:188). TRUMAN Sovyetlere karşı sert politika izleme taraftaydı. TRUMAN'a göre yıkılan Sovyet ekonomisinin Amerikan yardımına ihtiyacı vardı ve STALİN eğer bu yardımı almak istiyorsa Doğu Avrupa'da Amerikan çıkarlarına uygun davranmalıydı. (ÖZKAN, 2011:62).

II. Dünya Savaşı sonrası, Soğuk Savaş'ın başlamasıyla birlikte ABD güvenlik politikaları söyleminin merkezine komünizm ve komünist faaliyetler oturmuştur. (AKÇAY & AKBAL 2013:26). George F. KENNAN tarafından 1947 yılında Dış İlişkiler (Foreign Affairs) dergisinde Mr. X imzasıyla yayımlanan "Sovyet Gücünün Temeli" başlıklı makale¹ ve 1950'de TRUMAN yönetimince kabul edilen NSC-68 (National Security Council Report 68) Soğuk Savaş kültürünün oluşumunda dönüm noktası olmuştur. Bu belge ABD'nin anti-komünizme karşı sonuna kadar mücadele etmesini savunan bir Soğuk Savaş manifestosudur. Kabul edilen NSC-68 belgesiyle Sovyetler Birliği'nin Doğu Avrupa'da mutlak güç kurma peşinde olduğu ve bunun da Sovyetler Birliği'nin değiştirilemez doğasından kaynaklandığının altı çiziliyordu. (SÜMER, 2008)

12 Mart 1947'de Kongre'de yaptığı ve TRUMAN Doktrini² olarak adlandırılan konuşmasında TRUMAN, Yunanistan ve Türkiye'nin ABD'nin ekonomik desteğine neden ihtiyaç duyduğunu açıkladıktan sonra her iki ülkeye de yardım öngören bir teklifi Kongre üyelerinin önüne getirmiştir. Birleşik Devletlerin dış politikasının başlıca hedeflerinden birinin ulusların, baskılardan uzak olarak yaşayabileceği koşulların oluşturulması olduğunu belirten TRUMAN, bunun gerçekleştirilememesi durumunda ABD'nin güvenliğinin tehdit altına gireceğini öne sürmüştür. Aslında TRUMAN'ın yaptığı, ABD'nin genişlemeci dış politikasının gerektirdiği askerî harcamaları Amerikan toplumunun gözünde meşru hâle getirmek için Yunan iç savaşını ve Türkiye ve Sovyetler Birliği arasında gerginleşen ilişkileri dünya çapında ortaya çıkan komünist tehdidin ilk adımı olarak lanse etmektir; Amerikan toplumu komünizme karşı hür dünyayı, kötüye

---

¹ Rusya'da görev yapmış eski bir Amerikalı diplomat olan George F. KENNAN kariyerine Rus İç Savaşı'nın sonuçlarını inceleyen bir gözlemci olarak başladı. Kolektivizasyon ve yakın terör tehdidine tanıklık eden KENNAN, Moskova'da operasyon şefi ve Büyükelçi Avareli HARRİMAN'ın danışmanı olarak geçirdiği iki yıldan sonra (1944-1946) meşhur uzun telgrafi gönderdi. KENNAN'ın telgrafının içeriği 1947 basımlı "Foreign Affairs"de "Sovyet Yönetiminin Temeli" ismiyle yayımlandı ve hızlı bir şekilde topluma yayıldı. Makale "X" ismiyle imzalanmış olmasına rağmen, konuyla ilgili herkes yazarın KENNAN olduğundan emindi. KENNAN soğuk savaşın Amerika'ya sonradan "özgür dünya" olarak isimlendirilecek Yeni Dünya düzeninin liderliğini yapmak için tarihi bir fırsat verdiğini düşünmekteydi (BİLBİLİK, 2007:125)

² TRUMAN Doktrininin Türkçe çevirisi bu çalışmanın Ek-A'sında sunulmuştur.

karşı iyiyi desteklemeliydi ve bunun için gerekecek fedakârlığı yapmaya hazır olmalıydı. (ÖZKAN, 2011:65)

TRUMAN'ın istekleri yaklaşık 2 ay boyunca Kongre'de tartışıldıktan sonra Başkan'a Türkiye ve Yunanistan'a askeri uzmanlar gönderme ve bu iki ülkeye yardım yapılabilmesi için 400 Milyon \$ (300 Milyon \$ Yunanistan, 100 Milyon \$ Türkiye için) kullanabilme yetkisi verildi. Teklif, 22 Nisan 1947'de Senato'da 23'e karşı 67 oyla, 9 Mayıs 1947'de de Temsilciler Meclisi'nde 107'ye karşı 287 kabul edildi (ERTEM, 2009:389). Kongrenin onayını müteakip Birleşik Devletler, 1947'de TRUMAN Doktrininde Yunanistan ve Türkiye'nin, 1949'da Batı Avrupa'nın tamamının; sonraki on yılda ise dünyanın geri kalanının çoğunun savunmasını resmi veya dolaylı olarak üstlendi (KISSINGER 2002:224). Buna ilave olarak Avrupa'da birçok devletin ekonomik olarak desteklenmesi ve savaş sonrası kalkınmalarına yardımcı olması için Marshall Planı adıyla başka bir ekonomik yardım programı daha uygulanmıştır. 1948'de başlatılan Marshall Planı, bu yardımı kalkınma ve yatırım alanlarında planlı ve amacına uygun olarak kullanan devletler açısından başarılıydı; birçok Avrupa ülkesi şehirlerini yeniden inşa edip fabrikalarını işler duruma getirebilmişti. Bu yardımlar, Amerikan'ın kendi dış politikasını ekonomik argümanlarla organize etmedeki başarısını göstermektedir (ERKAN, 2010:189).

Bu ekonomik yardımların amacı sadece ihtiyaç sahibi Avrupa devletlerinin ve halklarının savaş sonrası yaralarını sarılması değil, ABD'nin muhtemel Sovyet etki alanı olan Avrupa'da nüfuzunu sağlamlaştırmak idi. Bu şekilde SPYKMAN'ın "Kenar Kuşak Teorisi" (SPYKMAN, 2008) kapsamında Sovyetlerin yayılması önlenilebilecekti. ABD bu amaçla Avrupa'dan Orta Doğu'ya, Orta Asya'dan Uzak Doğu'ya ve Afrika'dan Latin Amerika'ya kadar dünyanın hemen her yerinde bir dizi askerî, ekonomik, örgütsel, ideolojik, sosyal, psikolojik, kültürel ve hatta illegal (darbeler ve gizli silah satışları gibi) uygulamalara imza atmıştır. Bu çerçevede ABD, Batı Avrupa'nın ekonomik ve askerî örgütlenmesine destek vermiş, NATO'nun kurulmasına ve gelişmesine öncülük etmiştir (GÖZEN, 2013:18). Komünizmle mücadele kapsamında yapılan Kore savaşı Soğuk Savaş döneminin ilk sıcak savaşıdır. Karşılıklı yayılmacılığın ve etki alanı mücadelesinin bir sonucu olan savaş, sonuçları itibariyle halen dünya siyasetinde etkilerini hissettirmektedir. TRUMAN 1952 yılında görevi bırakırken ABD komünizmle

mücadeleyi her kıtada yürüten ve Sovyetler Birliği'ni çevreleme stratejisinin sonucu olarak dünyanın dört yanında askerî mevcudiyeti olan küresel aktör konumuna yükselmiştir (ÖZKAN, 2011:68).

ABD ile Sovyetler Birliği arasındaki soğuk savaşın ilk ciddi dönemi, EISENHOWER Yönetiminin iktidarda olduğu 1950'li yıllardır. Başkan EISENHOWER ve Dışişleri Bakanı Yardımcısı DULLES, NATO'yu güçlendirmek için Sovyetlere karşı Topyekûn Karşılık stratejisini kabul etti (GÖZEN, 2013:19). Başkan EISENHOWER, 5 Ocak 1957'de kongreye gönderdiği ve EISENHOWER Doktrini¹ adını alan mesajda, ABD'nin bölgelere müdahale biçimlerinin bütün detaylarını açıklamış ve adı geçen yeni müdahale biçimlerine yetki verilmesini istemiştir. Mart 1957'de EISENHOWER Doktrininin yürürlüğe girmesi ABD Kongresince onaylanmıştır (ATAŞ 2008:28).

EISENHOWER Doktrini ABD'nin Orta Doğu'ya yönelik politikasını yeniden revize etmesi sonucu ortaya çıkmıştır. Çünkü 1948'de İsrail'in ortaya çıkması ve bunun yanında Arap Milliyetçiliğinin güçlenmesi bu gelişmeleri gören Sovyetler Birliği'nin bundan yararlanmak istemesi ABD'yi buna yönlendirmiştir. Doktrine göre ABD, 'uluslararası komünizmin kontrolündeki herhangi bir devletin saldırısına uğrayan Orta Doğu Devletlerini, askeri araçlarda dahil olmak üzere her türlü araçlarla koruyacağını bu doğrultuda bütün askeri yardımları yapacağını duyurmuştur (KARAKAYA, 2010:26).

Sovyet rejiminin ateist bir karaktere sahip olması, Soğuk Savaş dönemi içerisinde ABD'nin dış politika güdülenmesini güçlendirmiş, Amerikan siyasal kültürünün en önemli bileşenlerinden biri olan din faktörü, Soğuk Savaş ideolojisinin yaratılmasında elitleri etkilemiş hatta onların işlerini kolaylaştırmıştır (SÜMER, 2008:131). Bunun bir örneği EISENHOWER Doktrininde görülebilir: "Orta Doğu'nun kutsal yerlerinin, ateist materyalizmi yücelten bir kurala tabi tutulmaları kabul edilemez olurdu".

EISENHOWER Doktrini ile ivme kazanan soğuk savaş, Avrupa dışındaki bölgelere de yayılmış, özellikle nükleer silahlanma konusundaki yarış tüm dünyayı tedirgin etmiş ve bu yarışın taraflarına (ABD ve SSCB) karşı hızla yayılan bir tepki dalgası oluşturmuştur. Özellikle 1962 yılında yaşanan Küba Füze krizi tüm dünyayı nükleer savaşın eşiğinden döndürmüş olması ile bu tedirginliğin yaşanmasında öne çıkan önemli bir etken olarak

---

¹ EISENHOWER Doktrininin Türkçe çevirisi bu çalışmanın Ek-B'sinde sunulmuştur.

tarihte yerini almıştır. Bu yayılcılığa karşı tarafsız kalmak isteyen devletler, özellikle Afrika, Asya ve Latin Amerika ülkelerinin önemli bir kısmı, Bağlantısızlar Hareketini oluşturmuşlardır. Küba Krizinden sonra böylesi bir durumun tekrarını önlemek için ABD ve Sovyetler Birliği arasında detant (yumuşama) dönemi başlamıştır. Bu amaçla iki ülke arasında ‘kırmızı hat’ diye bilinen iki başkanın doğrudan telefonda görüşmesini sağlayan bir diyalog sistemi kurulup, bir dizi silahsızlanma veya silahların azaltılması anlaşmaları imzalanmıştır. Bunlardan en önemlileri; NPT (Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Antlaşması-1968) ve SALT I ve II (Stratejik Arms Limitation Treaty Talks-1969-1972, 1977-1979)’dır (GÖZEN, 2013:19).

ABD’nin Komünizmle mücadelesine verilebilecek diğer bir örnek Vietnam Savaşıdır. Başkan KENNEDY’nin başlattığı asker gönderme süreci, onun öldürülmesinden sonra gelen Başkan JOHNSON döneminde savaşa sonuçlanmıştır. 1964’teki tartışmalı Tonkin Körfezi Olayında, Kuzey Vietnam’dan ABD gemilerine yapılan saldırı sonrasında, ABD Güney Vietnam’ı savunmak için savaşa başlamıştır (GÖZEN, 2013:19). ABD’nin Vietnam’a yardım etmesi, hiç kuşkusuz Çin tehdidini engellemeye yöneliktir. Bundaki amaç ise Komünist Çin’i anakaraya hapsedmek ve böylece Pasifik Okyanusu’na çıkmasını engellemektir. Vietnam Savaşı ABD’nin birinci derecede politika alanındaki mağlubiyetidir (ERKAN, 2010:192). Vietnam Savaşı hem dünyada hem de kendi içinde büyük bir tepki doğurmuştur. Tüm dünyada ama özellikle Fransa ve Türkiye gibi ABD müttefiki olan ülkelerde emperyalizm yaptığı gerekçesiyle ABD eleştirilmiş, ABD karşıtlığına paralel olarak Sovyetlere ve komünist partilere sempati artmaya başlamıştır. Daha da önemlisi, ABD’nin kendi toplumunda Vietnam Savaşı karşıtı bir kamuoyu gelişmiştir. ABD kamuoyu, Vietnam Savaşı’nın nedenlerini sorgulamış, ABD’nin de emperyalizm yapmasını uygun bulmamış, Amerikan değerlerinin feda edildiğini ileri sürmüş ve amaçsız bir savaş olarak görmüştür (GÖZEN, 2013:20). Vietnam’da meydana gelen başarısızlık ABD için “Vietnam Sendromu” denilen bir olguyu yaratmıştır. Bunun en büyük yansıması daha sonraki operasyonlarda Vietnam benzeri durumla karşılaşma korkusu olmuştur (KARAKAYA, 2010:28).

Vietnam’daki savaşı sona erdiren NIXON, İngiltere’nin 1968’de bölgeden çekileceğini açıklaması ile Orta Doğu’ya yönelik politikasında değişikliğe gitmiştir. ABD bu doktrin ile birlikte “özgür ulusların savunulması”ndaki kararları tek başına almayacak, yükün bir

kısının müttefikleri tarafından üstlenilmesini isteyecekti. Açıkçası ABD bölge devletlerinin de sorumluluk almasını istiyordu. Bu amaçla İran ve Suudi Arabistan'a silah transferini öngören “iki ayaklı (twin pillar)” politika gütmeye başladı. Aynı şekilde Asya ile olan ilişkilerinde de benzer durum söz konusuydu. ABD taahhütlerine bağlıydı ancak nükleer tehdit dışında yapılacak saldırıların bölge ülkeleri tarafından halledilmesini istiyordu. Bunun için gereken askeri yardımı sağlamaya hazırdı. NIXON Doktrini¹, SSCB'nin Afganistan İşgali ve İran'daki İslam Devrimine kadar sürdü. (KARAKAYA, 2010:28)

NIXON Watergate Skandalı sonucunda istifa etmek zorunda kalmıştır. NIXON'un 1973 yılında istifa eden Başkan Yardımcısı Spiro AGNEW'in yerine atadığı Gerald FORD, NIXON'un istifası sonucu ABD'nin 38'inci Başkanı olarak 1977'ye kadar görev yapmıştır. Başkan Yardımcılığı ve Başkanlık görevlerine seçimle gelmeyen FORD'un döneminde ABD askerleri Vietnam'dan çekildi. FORD'dan sonra 1977'de iktidara gelen Jimmy CARTER, kısmen yakın geçmişin etkisi altında kalarak kısmen de kendi düşüncesiyle ABD'nin dış politikasında insan haklarını ve WILSON idealizmini öne çıkarmaya çalışmıştır. CARTER dönemi dış politikası, öncelikle Arap-İsrail savaşını bitirmek amacıyla Mısır ile İsrail arasında 1979'da Camp David Barış Anlaşmasının imzalanmasına öncülük etti ama hemen ardından gelen İran İslam devriminden olumsuz bir şekilde etkilendi ve büyük bir darbe yedi. Sovyetler Birliği'nin Aralık 1979'da Afganistan'ı işgal etmesi, CARTER Yönetimini ve bölgedeki müttefiklerini daha da sıkıştırdı. İkinci petrol krizi yaşandı. İran ve Sovyetler Birliği merkezli gelişmeler, CARTER Yönetimini yeni bir dış politika üretmeye itti. CARTER Yönetimi, idealizmi terk ederek savunma harcamalarını hızla artırdı ve savaştı bir politika izlemeye başladı. (GÖZEN, 2013:21). CARTER Dönemi'nde izlenen dış politika doktrini², Basra Körfezinin ABD için hayati önemde olduğunu ve bu bölgeye dışarıdan yapılabilecek bir müdahale veya saldırının ABD'nin ulusal çıkarlarına yapılmış bir tehdit olarak kabul edilip bu saldırının askeri gücün de içinde bulunduğu ihtimallerle karşılık bulacağını ifade ediyordu. CARTER Dönemi Amerikan dış politikasında çöküş algılamasının yapıldığı bir dönem olarak nitelendirilmektedir (KARAKAYA, 2010:28).

---

¹ NIXON Doktrininin Türkçe çevirisi bu çalışmanın Ek-C'sinde sunulmuştur.

² NIXON Doktrininin Türkçe çevirisi bu çalışmanın Ek-Ç'sinde sunulmuştur.

CARTER'in insan haklarının korunmasına öncelik veren politikasının Afrika, Orta Doğu ve G. Amerika'da Amerikan çıkarlarına düşman, komünist rejimler oluşmasındaki rolüne de dikkat çeken muhafazakârlar, ABD'nin içine girdiği düşüş eğilimini tersine çevirmenin ve komünist yayılmayı durdurmanın yolunun ulusal çıkarlarının tehdit altına girdiği her yerde güce başvurmak olduğu görüşünü savunmaktaydılar (KURTBAĞ, 2007:97).

Bu koşullar altında, Yeni Sağ'ın büyük desteğiyle işbasına gelen ve eski bir sinema sanatçısı olan Ronald REAGAN, CARTER dönemindeki aşağılanmayı, Vietnam'dan beri süregelen yenilmişlik duygusunu, özgüven kaybını ve geri çekilmeyi bertaraf ederek ulusal çıkarları, özgüveni, uluslararası saygınlığı ve yeniden iddialı ve sözü geçen konuma yükselmeyi öne çıkaran bir kampanya izlemiştir (KURTBAĞ, 2007:98). Bu anlayış savunma bütçelerini ve yayılcılığı artıran bir takım söylem/eylemlerle kendini gösterdi. ABD, Kıtalararası füze sistemini, Cruise füze sistemini, B-1 bombardıman uçaklarını, nükleer silahları ve nihayet SDI (Stratejik Savunma Girişimi) ya da Uzay Savaşları olarak bilinen füze savunma sistemini geliştirmeye başlamıştır. Buna paralel olarak REAGAN birçok ülkeye askerî müdahale ve operasyonlar da yapmıştır: 1981'de Libya'ya hava saldırısı, 1983'de Grenada'yı işgal, 1983 ve 1984'te Lübnan'a denizden saldırı, Orta Amerika ve Karayipler'deki askerî yığınağın artırılması, İran-Irak savaşında Irak'a (Saddam HÜSEYİN'e) destek ve İran'ın Körfez'deki hareketliliğini engelleme çalışmaları bunlardan bazılarıdır (GÖZEN, 2013:22).

CARTER döneminin politikalarının, Sovyetlerle yapılagelen mücadelede, ABD'yi geri bıraktığını ve Sovyetlerin göreceli bir üstünlük içinde olduğunu değerlendiren REAGAN 6 Şubat 1985 günü Kongre'nin birleşik oturumunda yaptığı "Birliğin Durumu" konuşmasında "Tarih bizden bir kere daha güçlü olmamızı istiyor "diyerek izlediği politikayı gerekçelendirmiştir. Bu kapsamda Sovyetlerin Üçüncü Dünya'ya yayılmasını engellemek maksadıyla, REAGAN Doktrini¹ olarak adlandırılan strateji ile Sovyetler Birliği'nin Vietnam, Etiyopya, Angola, Küba ve özellikle Afganistan'daki varlığını bitirmeye çalışmış, Sovyetleri bu ülkelerden geri püskürtmek için Sovyet karşıtı güçlere destek vermiştir. Bunlar arasında en önemlisi, Afganistan'da Mücahidin kuvvetlerine verilen destektir (GÖZEN, 2013:22). 1970'lerden itibaren SSCB'nin yayılcılığının

---

¹ REAGAN Doktrini olarak bilinen bu konuşma metninin çevirisi bu çalışmanın Ek-D'sinde sunulmuştur.

etkisi ile ABD'ye düşman hale gelmiş ülkelerdeki komünist ve sosyalist rejimlerle mücadele etmek, bu rejimlere doktrin yolu ile son vermek ve yapılabilirse bu rejimlerin yerlerine piyasa modeline yönelik “demokratik rejimler” kurmak amaçlanmıştır. Kısacası REAGAN Doktrini Vietnam faciası ile sonuçlanan “çevreleme” siyasetinin aksine, ABD'nin kendisinin doğrudan çatışmaya girmeden komünizmle mücadele etmesi fikrine dayanmıştır (KARAKAYA, 2010:29-30). Bu şekilde çift kutuplu dünya düzenini ve Sovyetler Birliği'ne karşı verilen mücadeleyi teorileştirme ve meşru hâle getirme çabasının ürünü olarak realizmin ve realistlerin uluslararası ilişkiler disiplinine egemen oldukları söylenebilir (ÖZKAN, 2011:55).

Sovyetler Birliği ve Doğu Bloku'nun çöküşünde REAGAN yönetiminin uyguladığı politikaların etkisi büyüktür. Sovyetler Birliği ile yaşanan yarışta REAGAN'ın izlediği atak dış politika anlayışı, Sovyetler Birliği'ni daha çok sıkıştırmış, bu sıkıştırma Sovyetlerin geri adım atmasını sağlamış ve en nihayetinde çöküşünü hızlandırmıştır. Ramazan GÖZEN'e göre Soğuk Savaşın REAGAN döneminde bitmesinin üç temel nedeni vardır. Birincisi, REAGAN Yönetiminin ileri düzeyde silahlanması, Sovyetler tarafından karşılanamamıştır. Sovyetler bu yarışın gerisine düşmüştür. İkincisi, Sovyetlerin, özellikle Afganistan işgalinde başarılı olamaması, askerî ve ekonomik çöküşünü hızlandırmıştır. Üçüncüsü, iç yapısında yaşadığı krizler, Sovyetler Birliği'ni güçsüz hâle getirmiştir. Ekonomik, tarımsal, sanayi, ticari, mali sorunları yanında 1982-1985 döneminde üç Sovyet Komünist Partisi başkanının ölmesi, ciddi bir liderlik krizi doğurmuştur (GÖZEN, 2013:22).

Sovyetler Birliği'nin dağılması ile ABD, sınırları dışında icra ettiği askeri hareketliliklerinin en önemli meşruiyet kaynağını kaybetmiştir. Her ne kadar Soğuk Savaşın galibi olarak tüm dünyada itibarını artırmış olsa da ABD müteakip dönemlerde mevcut hegemonyasının devamı için ihtiyaç duyacağı tedbirleri almak üzere yapacağı olası askeri faaliyetlerin meşruiyetini dayandıracığı en önemli unsuru kaybetmişti; Komünizm ile mücadele.

ABD yönetimleri, söylemlerinin ve eylemlerinin gerek iç gerekse dış politik arenalarda kabul ve destek görmelerini sağlamak için, tehdit gerek (threatneeded) diye adlandırılacak bir yöntem izlemişlerdir. Buna göre, önce bir olgu tehdit (düşman)

kaynağı olarak benimsetilmekte, sonrasında ise ulusal ya da uluslararası eylemlerin meşruiyeti bu tehdidi bertaraf etmek gerekçesiyle sağlanmaya çalışılmaktadır.

Amerikan dış politikasında yönetici elitler İkinci Dünya Savaşı sonrasında Sovyetler Birliği ve komünizmi tehdit olarak gösteren siyasi söylemi 1980'lerin sonuna kadar sürdürmüş, Berlin Duvarı'nın yıkılmasıyla birlikte Soğuk Savaşın düşünce ve siyasi yapısı kendisini değişen şartlara uyarlayarak dış politikada radikal İslam ve terörizmi mücadele edilmesi gereken düşmanlar olarak belirlemiştir (ÖZKAN, 2011:57). Berlin Duvarı'nın yıkılmasından Körfez Savaşı'nın başlamasına kadar geçen iki yıllık zaman zarfında ABD dış politikasının geleceği üzerine siyasetçiler ve strateji uzmanları arasında yaşanan tartışmalar Behlül ÖZKAN tarafından şu şekilde özetlenmiştir (ÖZKAN, 2011:78-79);

Farklı kutuplarda yer alan Pat Buchanan gibi Cumhuriyetçi Partinin sağ kanadının önemli ismiyle ve Ralph Nader gibi sol siyasetçiler 1945 öncesindeki izolasyonist dış politikaya geri dönme konusunda hemfikirdi. İzolasyonistler olarak nitelendirilen bu grup, denizasıırı askerî üslerin kapatılması gerektiğini ve buradan gelecek kaynakların ülke içine aktarılmasıyla ABD'nin daha güvenli, güçlü ve müreffeh olacağını savundular. Diğer bir gurup KISSINGER gibi Soğuk Savaş döneminin önde gelen realist diplomatlarıydı. Realistler uluslararası ilişkilerin çok kutuplu yapıya dönüştüğünü öne sürerek ABD'nin diğer bölgesel güçlerle ittifaklar yaparak kuvvetler dengesinde eşitler arasında birinci konumunu koruması gerektiğinin altını çizdiler. Graham Allison ve Joseph Nye gibi CLINTON döneminin önde gelen liberalleri ise dünyanın geri kalanına demokrasi ve pazar ekonomisini ihraç etmek düşüncesini savundu. KISSINGER ve HUNTINGTON gibi realistler, liberallere şiddetle karşı çıkarak bunun asla gerçekleşmeyecek içi boş bir hayal olduğunu söylediler. İzolasyonistler, realistler ve liberaller arasında tartışma devam ederken iktidarda bulunan Bush yönetiminin bürokratları ve yönetime yakın akademisyenler Sovyetler Birliği'nin yıkılmasından ve hemen arkasından gelen Körfez Savaşı'ndan daha farklı sonuçlar çıkardı. Paul WOLFOWITZ, Richard PERLE, Zalmay HALILZAD ve Robert KAGAN gibi yeni muhafazakârlar olarak nitelendirilen sertlik yanlısı şahinler, Soğuk Savaşın sona ermesiyle birlikte ABD'nin önünde küresel liderliğini ve Pax-Amerikan sistemini kuracak tarihî fırsat olduğuna inanıyorlardı. Yeni muhafazakârlara göre Washington'un önderliğinde gerçekleşecek yeni dünya düzenini tam anlamıyla kontrol edebilmek için ABD'nin elinde yeterli askerî ve ekonomik güç vardı. Eksik olan tek şey yeni bir strateji ve bu stratejiyi gerçekleştirecek siyasi iktidardı.

1990'lar ABD'de "ötekinin" ortadan kaybolduğu, tarihin sonunun geldiği iddialarının tartışıldığı ve Amerikan millî kimliğinin kime ve neye karşı tanımlanacağı üzerine hegomonik siyasi söylemin kurulamadığı yıllardı. (ÖZKAN, 2011:86-87). Bu dönemde

uluslararası sistemde 1989 sonrasında meydana gelen değişimlere bakıldığında büyük güçlerin (ABD, AB, Rusya, Çin) güvenlik stratejilerinin merkezine ekonomik güvenliğin ve enerji güvenliğinin oturduğu görölmektedir (ARI, 2004). Kenan DAĞCI'ya göre, yeni güvenlik yaklaşımında; ABD mevcut uluslararası sistemde süper güç olma özelliğini devam ettirebilmek için öncelikle “ekonomik ve enerji güvenliğini” sağlamak durumundadır. Bu aşamada temel mesele, güvenliğini sağlamaya çalışan ABD'nin, MACHIAVELLI ve NIETZSCHE gibi amaca ulaşmak için her yolu mubah mı göreceği ya da uluslararası toplum ile birlikte hareket ederek amaca ulaşmak için kullandığı yöntemleri bir meşruiyet zeminine mi oturtacağıdır (DAĞCI, 2006:76).

ABD tarihinde dört kez Başkanlık yarışını kazanan Franklin Delano ROOSEVELT'den sonra arka arkaya iki dönem Başkanlık yapan ilk Demokrat Partili olan William "Bill" Jefferson CLINTON 1993-2001 yılları arasında ABD'nin 42'nci Başkanı olarak görev yapmıştır. CLINTON Yönetimi için, Rusya'yı ve Sovyet nükleer füzelerinden daha çok Orta Asya'da yaşanan iç savaşlar; Orta Doğu'daki terör örgütleri ve bu örgütlere destek verdiklerini değerlendirdikleri ülkeler ABD'nin güvenliği ile uluslararası barış ve güvenlik için daha ciddi tehditlerdi. CLINTON Yönetiminin dış politikalarını bu tespitler şekillendirmiştir.

Uzun vadeli dış politika hedeflerini hayata geçirmek amacıyla CLINTON yönetimi “çok taraflılık (multilateralism) anlayışını” temel dış politika stratejisi olarak benimsemiştir.

ABD Dış Politika yaklaşımlarını Hakimiyet Teorileri açısından değerlendirildiğinde, çeşitli hakimiyet teorilerinin değişik dönemlerde ABD dış politikasını etkilediği görölmüştür. Kimi zaman Kara Hâkimiyet Teorisi ve Deniz Hâkimiyet Teorisi, kimi zaman ise Kenar Kuşak Teorisi ve Hava Hâkimiyet Teorisi, ABD karar vericilerinin yaklaşım referansı olarak ön plana çıkmıştır. Küreselleşen ekonominin ABD'yi getirdiği noktada, dünyanın ABD'ye olan ihtiyacından daha çok ABD'nin dünyaya ihtiyacı vardır. Bu nedenle küresel rekabet ortamında sanayileşmiş devletlerin enerji kaynaklarına ulaşımının kontrolü ABD için en az kendisinin enerji kaynaklarına ulaşımı kadar önemlidir. Bu nedenle özellikle soğuk savaş sonrası dönemin tek kutuplu dünyasında, dünya enerji merkezlerine ve bunlara ulaşım güzergahlarına hükmedebilmek ABD için yeni bir hakimiyet teorisi olarak ortaya çıkmaktadır.

Nejat TARAKÇI ise hakimiyet teorilerinin ABD'nin dış politikasını etkilerini ise şöyle tanımlamıştır (TARAKÇI, 2012);

ABD, Monroe Doktrini ile birlikte tüm Amerika kıtasını jeopolitik etki alanı olarak belirlemiş ve Amerika kıtasında yayılma siyaseti izleyerek topraklarını geliştirmiş ve gücüne güç katmıştır. Amiral MAHAN'ın *Deniz Hakimiyeti Teorisindeki* tavsiyelerine uyarak dünyanın en büyük askeri ve ticari filosunu oluşturmuştur. Alexander De SEVERSKY'nin *Hava Hakimiyeti Teorisinin* etkisi ile muazzam büyüklükteki hava gücünü kurmuştur. Everett C. DOLMAN'ın *Uzay Hakimiyeti* ile ilgili görüşleri doğrultusunda uzay araştırmalarını derinleştirmiş ve uzayı kendisi için bir " Lebensraum " (Yaşam Alanı) olarak ilan etmiştir. 20. yüzyılın sonu ve 21. yüzyılın ilk çeyreğinde başlattığı "demokrasi cihadı"nı FUKUYAMA'nın *Tarihin Sonu Teorisinden* esinlenerek uygulamaya koymuştur. 2001 Afganistan işgali ve 2003 Irak Savaşı'nda ve OBAMA ile Asya - Pasifik bölgesinde yükselen güç Çin'i dengeleme girişimlerinde HUNTINGTON'un *Medeniyetler Çatışması Tezinin* etkilerini inkâr etmek mümkün değildir. Nicholas J. SPYKMAN'ın *Kenar Kuşak Teorisini* demir perdeyi yıkmak amacıyla Çevreleme Politikası adı altında hayata geçirmiş ve bu stratejisinde başarılı olarak SSCB'nin 1991 yılında tarihe karışmasını sağlamıştır. Çevreleme Politikası ve güç dengesi siyaseti günümüz Amerikan dış politikası açısından da geçerliliğini korumaktadır. Son olarak Avrasya kıtasının hakimiyetinin dünya hakimiyeti için olmazsa olmaz olduğunu belirten ve Avrasya'da ABD'ye rakip bir gücün ortaya çıkışının engellenmesi gerektiğini söyleyen BRZEZINSKI'nin *Büyük Satranç Tahtası Teorisi* uygulamaya geçirilmeye çalışılmıştır. MACKINDER'in *Heartland*'ı ve SPYKMAN'ın *Rimland*'ı'nın kesiştiği yerde bulunan ve enerji nakil hatları açısından önemli bir yer olan Afganistan ve dünyanın en önemli zengin enerji kaynaklarına sahip Irak coğrafyalarını başka güçlere kaptırmak BRZEZINSKI'nin Büyük Satranç Tahtası Teorisi'ne ve 1992 Pentagon Savunma Planlama Klavuzu'na aykırı olmaz mı?

Güvenlik yaklaşımı ve terör arasında bir ilişki olmakla birlikte, Amerikan güvenlik yaklaşımının oluşmasında terör ikincil derecede öneme sahiptir. 11 Eylül saldırılarının arkasından "Küresel Terörle Savaş" adı altında oğul BUSH tarafından başlatılan savaşın hedefleri olarak daha çok ABD'nin ekonomik ve enerji güvenliğini ilgilendiren bölgelerin ve ayrıca bu bölgelerde ABD'nin hegemonyasını tehdit eden devletlerin seçilmesi anlamlıdır. (DAĞCI, 2006:88)

Bu tartışmalar içerisinde kesin olan bir şey vardır, o da 11 Eylül 2001 tarihinde gerçekleşen dünya tarihinin en yıkıcı terör olayının ABD tarafından Soğuk Savaş sonrası dönemdeki dış politikasının temel referansı olarak kullanılmasıdır. Tehditgerek dış politika uygulamasının bir örneği olarak bu saldırı, 21'inci yüzyılın ilk yıllarında ABD'nin neredeyse tüm dünyada askeri operasyonlarının meşruiyet kaynağı olarak kullanılmıştır. Amerikan halkının dış politikaya olan ilgisinin ve ABD çıkarlarına belirgin faydaları olmayan denizaşırı projelere para sağlama istekliliklerinin keskin sınırları vardır. 11 Eylül, Ortadoğu'daki iki savaşa genel destek ve savunma harcamasında büyük artışlar sağlayarak bu hesabı birçok yönden değiştirmiştir (FUKUYAMA, 2006). Michael MOORE ve William BLUM gibi bazı yazarlar bu gerekçelendirme nedeniyle 11 Eylül saldırılarının gerçekleşme şekli konusunda resmî açıklamaların tatmin edici olmadıklarını iddia etmişlerdir.¹

Bir bakış açısına göre, BRZEZINSKI'nin rakip bir Avrasya gücünün ortaya çıkışı engellenmelidir tavsiyesi 21. yüzyılın ilk çeyreğinde ABD tarafından pratiğe geçirilmiştir. ABD'nin, 11 Eylül günü Amerikan imparatorluğunun askeri gücünü simgeleyen Pentagon'a ve imparatorluğun ekonomik gücünü simgeleyen İkiz Kulelere yapılan terör eylemlerini bahane ederek 2001 Afganistan ve 2003 Irak saldırılarındaki amacı, çıkar alanlarının bulunduğu coğrafyaları kontrol altına alarak Amerika'ya rakip bir alternatif güç merkezinin ortaya çıkışını engellemektir. (TARAKÇI, 2012)

1.3. Literatür İncelemesi

ABD'nin İnsani Askeri Müdahalelerinin değerlendirmek için değişik zamanlarda çeşitli ölçütler (kriterler) öne sürülmüştür. Bu ölçütler tarih boyunca Haklı Savaş (Just War) kavramı için önerilen ölçütlerle benzerlikler göstermiştir. İnsani müdahale yolunun kötüye kullanılmasına engel olmak için bu müdahalenin belirli şartlara bağlanması gerekli görülmektedir. Belirlenen ölçütler, esas olarak çoğunluk tarafından onaylanabilecek hususları içermekle beraber bu ölçütleri test edecek yöntemler, önerenleri tarafından ortaya koyulmamıştır. Bu da ölçütlerin nesnel olarak değerlendirilmesine yönelik metodoloji geliştirilmesini zorlaştırmaktadır.

---

¹ Michael Moore'un hazırladığı "9/11" belgeseli 11 Eylül saldırılarına ilişkin yaptığı eleştiriler ile dünya çapında ses getirmiş ve Cannes'da 2004 yılında Altın Palmiye ödülünü almıştır.

Bu ölçütler kimi zaman uluslararası örgütler tarafından tanımlanmış, kimi zaman ise bireysel tanımlamalar literatüre katkı sağlamıştır. Örgütsel tanımlamalara örnek olarak Avrupa Parlamentosu'nun ölçütleri verilebilir. 1994 yılında Avrupa Parlamentosunda BM sistemi içinde olmayan insani müdahalelerin hukuksal geçerliliği görüşülmüş, İnsani Askeri Müdahale ölçütleri ve şartları şu şekilde tespit edilmiştir; bir devletteki ağır ve sistematik insan hakları ihlallerinin durdurulması, silahlı müdahale dışında bir yolla bu ihlalleri yapanları engellemeye yetmemesi, BM'nin konuya ilişkin hareket imkânının bulunmaması, bütün diğer çözüm yollarının tüketilmiş olması ve başarısız olması, müdahale eden devletlerin bu ülkeye ilişkin herhangi başka bir ilgisinin bulunmaması, insan haklarının korunmasının ana hedef olması, bölgede hukuk dışı müdahalede bulunan devlet ya da devletlerin bu tür bir insani müdahaleye katılmamaları, müdahalenin belirli bir hedefe yönelmiş olması ve müdahale edilen devletin otoritesine herhangi bir politik etkisinin olmaması, kuvvet kullanımı zamanla sınırlı ve orantılı olma şartının bulunması, müdahalenin derhal BM'ye bildirilmesi. Bu müdahale ile uluslararası barış ve güvenlik tehdit edilir mahiyette olmamalıdır ve bu müdahale ile müdahaleyle engellenmek istenen insani acılardan daha büyük acılara sebebiyet verecek insan hayatı kaybına neden olunmaması gözetilmelidir (DÜLGER, 2012).

David SCHEFFER de insani acıların dindirilmesi için yapılacak askeri müdahalelerin meşruiyetine ilişkin benzer esaslarda altı ölçüt belirlemiştir. Buna göre; BMGK, insani müdahalenin yetkilendirilmesi konusunda bir mutabakata varmamış olmalı ancak müdahaleyi yasaklamamalıdır. Alternatif zorlayıcı tedbirler denenmiş ve işe yaramamış olmalıdır. İnsan hakları ihlalleri şüphe götürmez bir duruma gelmiş olmalıdır. Müdahaleci gücün çok aktörlü olmasını sağlayacak çabalar harcanmalıdır. İnsani müdahalenin getireceği faydanın zararından daha çok olacağına inanma yönünde geçerli nedenler olmalıdır. Son olarak hedef ülkenin uzun vadede bağımsızlığı ve bütünlüğü tehlikeye atılmamalıdır (SCHEFFER, GARDNER ve HELMAN, 1992:11-12).

ABD dış politikasında önemli bir isim olan Robert KEOHANE, İnsani Askeri Müdahalelerin öncelikli olarak ABD'nin ulusal çıkarlarına dayanması gerektiğini belirtip, müdahale ölçütlerini iki grupta ele almıştır, ABD'nin önemli çıkarları olduğu durum ve önemli çıkarlarının olmadığı durum. KEOHANE'e göre önemli ABD çıkarları söz konusu olduğunda haklı bir müdahale için 5 adet ölçüt vardır. İlk olarak askeri eylem

adaletsiz olmamalıdır. Adaletli olmak zorunda değildir ama adaletsiz olmamalıdır. İkinci olarak güç kullanmaktan daha üstün bir strateji olmamalıdır. Üçüncü olarak, müdahalenin başlıca başarılarını koruyan politik açıdan makul bir çıkış stratejisi olmalıdır. Sadece çıkış stratejisi bile kazanımlarınızı yok edecekse, müdahale en başta yapılmamalıdır. Dördüncü olarak, hedefler göstergelerle açıkça belirtilmelidir, böylece onlara ulaşıp ulaşmadığınızı bilelim. Son olarak, periyodik yeniden değerlendirme ve gerçek şeffaflık için açık bir prosedür olmalıdır. (KEOHANE, 2011);

Hedef ülkeye ilişkin ABD'nin çok önemli çıkarların söz konusu olmadığı durumlarda, yukarıdaki ilk maddeden farklı olarak, müdahalenin haklı nedeni olması gerektiğini vurgulayan KEOHANE, yukarıdakilere ilave olarak 4 ölçüt daha öneriyor. Buna göre; ABD, çıkarları tehlikede değilken bir müdahale yapmak durumunda olursa, diğer ülkeler, müdahalenin BM tarafından belirtilen, "Koruma Sorumluluğu (R2P) kapsamında yapıldığını düşünmelidir. Müdahaleye yönelik bir BM kararı olmasa da geniş bir uluslararası görüş birliği olmalıdır. Yaygın ve gerçek bir uluslararası katılımın olması gerekir. Müdahale sadece ABD çıkarı için yapılıyor olsaydı başka ülkelerin katılımı aranmayabilirdi. Eğer söz konusu olan küresel bir fayda ise diğer ülkeler de bir şekilde bu müdahalede yer almalıdır. Son olarak, mevcut yönetime tercih edilecek yerli bir muhalefet olmalıdır yani, müdahale bittiğinde gücü eline alacak birileri olmalıdır (KEOHANE, 2011). KEOHANE'nin ikinci durumla ilgili ölçütleri tersten okunduğunda şöyle bir sonuç ortaya çıkmaktadır; eğer müdahalede önemli bir ABD ulusal çıkarı varsa, müdahale için geniş bir uluslararası görüş birliğine ve yaygın, gerçek bir uluslararası katılıma ihtiyaç yoktur ve ayrıca müdahale sonrası mevcut yönetime tercih edilecek yerli bir muhalefetin olması da gerekli değildir, yani müdahaleden sonra hedef ülkedeki insanların nasıl yönetildiğinin de önemsenmesi zorunlu değildir.

Kasım 1984'te, dönemin ABD Savunma Bakanı olan Caspar WEINBERGER tarafından yapılan "Askeri Gücün Kullanımları" başlıklı önemli bir konuşmada, Birleşik Devletler'in yurtdışında muharip kuvvet kullanmayı düşündüğünde uygulanması gereken altı ana ölçüt (sonradan CASPAR Doktrini¹ olarak anılmıştır) şu şekilde sıralanmıştır; Birleşik

---

¹ Doktrin, Savunma Bakanı Caspar Weinberger tarafından 28 Kasım 1984'te Washington, D.C'de Ulusal Basın Kulübü önünde verilen "Askeri Gücün Kullanımları" başlıklı bir konuşmada kamuoyuna açıklanmıştır. Konuşmanın tam metni için: <http://history.defense.gov/Multimedia/Biographies/Article-View/Article/571286/caspar-w-weinberger/> (E.T.:25.03.2017)

Devletler, belirli bir görev veya vesileyle ulusal çıkarlarının veya müttefiklerinin hayati önemi olmadığı sürece denizaşırı mücadele için güç kullanmamalıdır. Belli bir durumda muharip birliklerin kullanılması gerektiğine karar verilirse, bu bütünüyle ve belirgin bir kazanma niyetiyle yapılmalıdır. Hedeflere ulaşmak için gerekli güçler veya kaynaklar taahhüt edilmek istenmiyorsa, buna hiç kalkışılmamalıdır. ABD'nin muharip güçlerinin denizaşırı görevlendirilmesi durumunda, açıkça tanımlanmış siyasi ve askeri hedeflere sahip olunmalıdır. Hedefler ile görevlendirilen kuvvetler arasındaki ilişkiler (büyüklükleri, bileşimi ve gidişatı) sürekli olarak yeniden değerlendirilmeli ve gerekirse düzeltilmelidir. ABD yurtdışında kuvvet görevlendirmeden önce Amerikan halkının ve Kongredeki seçtikleri temsilcilerinin desteğinin alınacağı konusunda makul bir güvence olmalıdır. ABD kuvvetlerinin muharebe için görevlendirilmesi son çare olmalıdır (WEINBERGER, 1984).

ABD Dışişleri eski Bakanı Henry KISSINGER, insancıl müdahaleyi Amerikan dış politikasına en öncelikli konu olarak yerleştirmek için konuyu evrensellik, iç kamuoyu, uluslararası destek ve tarihsel boyut olmak üzere dört başlıkta değerlendirmiştir. KISSINGER'e göre ilke evrensel olarak uygulanabilir olmalıdır. Eğer politika evrensel olarak uygulanabilir değilse veya en azından öngörülen durumlarda büyük çoğunluk için uygulanabilir değilse bu, dünyanın geri kalanına Amerikan egemenliğinin belirsiz bir uygulaması olarak ve zaman içinde bencil bir ikiyüzlülük olarak görünecektir. İkinci olarak Amerika'nın ülke içi görüşü tarafından sürdürülebilir eylemlere yol açmalıdır. Eğer Amerika'nın görüşü eylemin gidişatını desteklemezse, başarısızlık Amerika'nın dünya düzeninin önemli bir üyesi olarak hizmet etme yönündeki isteğini yıkacaktır. Müdahale uluslararası toplulukta ses bulmalıdır. Eğer uluslararası topluluk Amerikan hedeflerini takip etmezse, Birleşik Devletler ya zorla kabul ettirmeye ya da çekilmeye sürüklenecektir. Son olarak operasyonun tarihi ortamla bir ilişkisi olmalıdır. Eğer Amerika'nın eylemleri tarihi ortamı göz önünde bulundurmazsa, er ya da geç büyüyen yerel engeller veya yerel Amerikan birliğiyle uyumsuz bir güç seferberliği gereksinimi tarafından yenilgiye uğratılacaktır. KISSINGER'a göre bütün bu koşullar, genel olarak "çıkış stratejisi" denen ve bir kimsenin geçici bir sorunu mu düzelttiği, yoksa kalıcı bir bataklığa mı saplandığını belirleyen şeyle ilgilidir. (KISSINGER 2002:233)

Hindistan Yüksek Mahkemesinde görev yapan Hintli avukat Pulkit TARE müdahale için mağdur durumda olanların müdahaleyi talep etmesini de bir ölçüt olarak ortaya koymuştur. TARE'ye göre insani müdahaleler, haklı görülebilmeleri için, aşağıdaki kriterlerin hepsini taşımalıdır:

İnsan Hakları İhlalinin Kanıtı: Müdahale eden devlet, krizin ya da yaklaşmakta olan yaygın ve büyük ölçekli insan hakları ihlaline ilişkin güvenilir kanıtlara sahip olmalıdır. Deliller yasallığın temel taşlarından biridir ve meşru insani müdahalelerin ilk şartıdır.

Kuvvet Kullanımı İçermeyen Seçeneklerin Tükenmesi ve BM Yaptırımının Olmaması: Müdahale eden fail, krizleri önlemeye yönelik kuvvet içermeyen tüm yöntemleri tüketmiş olmalı ve BM, yaptırımında bulunmada başarısız olmalıdır.

Mağdurların Uluslararası Yardım Talebinin olması: İnsan hakları ihlallerine maruz kalan kişilerin müdahale konusunda taleplerinin olması gerekir. Vatandaşlarının evrensel insan hakları, ilgili devletin egemenlik haklarından üstündür.

Sınırlı Kuvvet: İnsani sebepler, başka bir nedeni gizlemek için kullanılmamalıdır. İnsani müdahalenin amacı, insan hakları ihlalleri ve devlet egemenliği nedeniyle ortaya çıkan krizleri çözmektir. Kullanılan kuvvet buna uygun olmalıdır.

Çok taraflılık: İnsani müdahale çok taraflı olmalı ve birçok ses tarafından desteklenmelidir. Daha fazla sayıda devletin katılımı, doktrini kötüye kullanma olasılığını azaltmakta ve meşruiyet için temel bir esas sunmaktadır (TARE 2012:10-13).

Yukarıda da görüldüğü gibi insani askeri müdahalenin meşru sayılabilmesi için çeşitli ölçütler ortaya konmuştur. Bu ölçütler hem haklı savaş (just war) kavramının yani *jus ad bellum* ölçütleri ile hem de savaşın içindeki kurullarla yani *jus in bello* ölçütleri ile benzerlik göstermektedir. Ayrıca söz konusu ölçütler belli başlıklar altında toplanabilecek şekilde ortaklık da göstermektedir. Bu başlıklar beş adet olup bunlar; insan hakları ihlallerinin meşru bir şekilde ortaya konması, şiddete başvurmanın son çare olması, müdahalenin çok katılımlı olması, müdahale konusunda BM kararı olması ve müdahale sonrasında hedef ülkedeki insan haklarının müdahale öncesine göre daha iyi şartlarda olmasıdır.

1.4. Metodoloji

Bu çalışmada; ABD tarafından yapılan veya iştirak edilen İnsani Askeri Müdahalelerin, ABD'nin ulusal çıkarlarının korunması için mi yoksa gerçekten de beyan edildiği gibi insani nedenlerle mi yapıldığının belirlenmesi için ölçütler ortaya koyarak Kosova ve Afganistan müdahalelerini bu ölçütlerle değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Robert KEOHANE ABD'nin önemli çıkarları olmadığı durumlar için önerdiği ölçütleri, 2011 yılı itibariyle yakın dönemde gerçekleşen 6 müdahaleye uygulamış olup aşağıda belirtilen sonuçları bulmuştur (KEOHANE, 2011).

Tablo 1: ABD'nin Müdahale Ölçütlerinin Değerlendirilmesi. (Kaynak: (KEOHANE, 2011))

	Somali	Ruanda	Kosova	Irak	Libya	Afganistan
Kuvvet kullanımı zorunlu muydu?	Evet	Evet	Evet	Saddam'ı göndermek için evet	Evet	Taliban'ı yenmek için evet, El-Kaide için değil.
Çıkış stratejisi var mıydı?	Hayır - yönetim parçalandı	Evet - muhalefet	Evet - Egemen Kosova	Hayır (En azından 2007 itibariyle)	Muhalefet tutarlıysa	Hayır – geçerli bir hükümete bağlı.
Hedefler açık mıydı?	Kıtlık dışında hayır	Evet	Evet	Saddam sonrası için değil.	Kaddafi'yi alt etmek (BM hedefleri değil)	Hayır
Yeniden değerlendirme?	Yalnızca felaketten sonra	N/A (uygulanamaz)	Belirsiz (zayıf bir ihtimal)	İş işten geçene kadar hayır	Hayır, bilinen bir plan yok.	Belki 2011'de Obama düştükten sonra.
Haklı sebep?	Evet	Evet	Evet	Net değil	Evet	Net değil
R2P?	Evet	Uygulanmadı	Evet	Net değil	Evet	Hayır
Görüş birliği?	Evet	Evet	NATO	Hayır	Evet	Azalıyor
Geniş katılım?	Evet, 35'den fazla devlet	Uygulanmadı	NATO	Hayır – Genellikle ABD ve İngiltere	Anahtar roldeki NATO üyeleri	Azalıyor
Dahili muhalefet?	Tutarsız	Evet	Evet	Çoğunlukla sürgündeler	Evet ama bölünmüş	ABD hükümeti destekliyor
Haklı mı?	Uzun vadede hayır	Evet	Evet	Hayır	Evet – anarşi riski	Hayır

İnsani askeri müdahaleler için KEOHANE ve diğerleri tarafından önerilen ve önceki bölümde derlenen ölçütler, müdahalenin meşruiyetini ölçmek için kullanılacak ölçütlerdir. Bu ölçütlerin bazı esaslarda benzerlik gösterdiği ve bunların da beş başlıkta toplanabileceği değerlendirilmiştir. ABD de askeri müdahalelerde, hedef ülkedeki insan hakları ihlallerinin önlenmesi için yer almışsa bu, meşru bir eylem olarak kabul edilecek, tersi durumda ABD egemen bir devlete karşı kendi ulusal çıkarları için güç kullanmış olacaktır. Bu değerlendirme için de belirlenen beş adet ortak ölçüt kullanılacaktır.

Birinci ortak ölçüt, askeri müdahaleye gerekçe oluşturan insan hakları ihlallerinin meşru bir şekilde ortaya konmasıdır. Buna göre insan hakları ihlalleri sadece müdahilin beyanıyla meşruiyet kazanmamalı, konuda hakkındaki bağımsız uluslararası insan hakları örgütlerinin raporları aranmalıdır. Bazı ölçüt önerilerinde, insan hakları ihlallerinin büyük ölçekli olması vurgulanmakla beraber, bunların referans değerleri ortaya konmamıştır.

Bir diğer ortak ölçüt ise şiddete başvurmanın son çare olarak kullanılmasıdır. Askeri müdahaleye başvurmadan önce, ekonomik yaptırım ve ambargo gibi diğer zorlayıcı tedbirlere başvurulması gerektiği konusunda neredeyse ölçüt öneren tüm yazarlar ve örgütler hemfikirdir. Askeri müdahaleden önce şiddet içermeyen tüm tedbirler uygulanmalı, bunların sonuç vermemesi durumunda silahlı güce en son çare olarak başvurulmalıdır.

Ortak başlıklardan birisi de müdahalenin çok taraflılığıdır. Yapılan askeri müdahalenin tek bir fail tarafından yapılmış olması müdahalenin meşruiyetine gölge düşürecek bir durum olarak değerlendirilmiştir. Müdahaleye katılan devlet sayısının çok olması, müdahalenin haklılığının uluslararası toplumda onaylandığının dolayısıyla meşru kabul edilebileceğinin bir göstergesi olarak değerlendirilmiştir. Bu kapsamda BM Güvenlik Konseyinde karar almak için gereken üye sayısı olan 9, bu çalışmada referans değer olarak kullanılmış, 9'dan fazla katılımlı operasyonlar çok taraflı müdahale olarak değerlendirilmiştir.

Meşruiyet konusunda en geniş tabanlı onamanın BM kararıyla yapılan müdahaleler için olacağı, önerilen ölçütlerden çıkarılmaktadır. Uluslararası toplumun en kapsamlı organizasyonu olan BM, şiddete başvurmayı sadece meşru müdafaa kapsamında kabul eden bir ortak sözleşme ile kurulmuştur. Dolayısıyla meşru müdafanın dışında şiddet kullanımını geniş tabanlı bir mutabakat ile meşrulaştırabilecek en önemli uluslararası

örgüt BM'dir. Bu nedenle; insan hakları ihlallerinin önlenmesi gerekçesiyle egemen bir devlete karşı başka devlet/devletlerce silahlı müdahale yapılmasının en önemli meşruiyet kaynağı konu hakkındaki BM kararı olacaktır.

Ortak ölçütlerden beşincisi ise müdahale edilen hedef ülkedeki insan haklarının, müdahale sonrasındaki durumudur. Yapılan askeri müdahale gerçekten insan hakları ihlallerinin önlenmesi maksadıyla yapılmış ise müdahaleden sonra söz konusu ülkedeki insan haklarının müdahaleden önceki durumdan daha iyi olması beklenir. Aksi takdirde bu müdahale, müdahillerin kendi çıkarları için yaptıkları bir eylem olarak değerlendirilecektir.

Müteakip bölümlerde, belirlenen beş adet ortak ölçüte göre örnek olaylar (Kosova ve Afganistan müdahaleleri) incelenmiştir. Her bir ölçüt için inceleme sonucunda "Sarı" ya da "Kırmızı" ile renk kodlaması yapılmıştır. Sarı kodun anlamı; yapılan müdahalenin ilgili ölçüte göre incelenmesi sonucunda, müdahalenin bu ölçüte göre insan hakları ihlallerinin önlenmesi için yapıldığının anlaşıldığı ve bu ölçüte göre meşru kabul edildiğidir. Kırmızı kodun anlamı ise müdahalenin ilgili ölçüte göre meşru kabul edilemeyeceği, müdahalenin gerekçesi olarak ABD'nin ulusal çıkarlarının ön plana çıktığıdır. Sonuç olarak belirlenen beş ölçüt, her örnek olay için müdahalenin ulusal çıkar merkezli mi yoksa insani nedenlerle mi yapıldığını saptamak için kullanılmış, verilen cevap ulusal çıkar merkezli ise "Kırmızı" renkle kodlanmış, insan hakları merkezli ise "Sarı" renkle kodlanmıştır.

Örnek olayla ilgili tüm cevaplar alındıktan sonra, anılan müdahale için değişik oranlarda sarı ve kırmızı içeren bir turuncu elde edilmiştir. Bu turuncunun içindeki sarı veya kırmızının oranı örnek olaya göre değişiklik göstermiştir. Ortaya çıkan turuncu renk, sarı ton ağırlıklıysa bu durum, söz konusu müdahalenin öncelikli olarak insan hakları ihlallerini önlemek için yapıldığını göstermiş, kırmızı ton ağırlıklıysa müdahalenin esas itici gücünün ABD'nin çıkarları olduğunu göstermiştir.

Örnek olaylar Beş Ölçüt yöntemi ile değerlendirilirken öncelikli olarak, halka açık resmî belgelerden, Resmi raporlar ile Sivil Toplum Örgütlerinin raporlarından ve konuya ilişkin akademisyenlerin/araştırmacıların yayınlarından faydalanılmıştır. Araştırmada kitaplar ve dergiler gibi basılı kaynaklar ile internet tabanlı yayın/raporlardan yararlanılmıştır.

Çalışmada, tercihen birinci kaynaklar, ulaşılamadığı takdirde ikinci kaynaklar kullanılmıştır.

BÖLÜM 2 Kosova Müdahalesi

1.1 Müdahalenin Özeti

Kosova'ya yapılan askeri müdahalenin incelenmesi için sürecin tarihsel arka planına bakmak uygun olacaktır. Avrupa'nın bu kadar yakınında Soğuk Savaş sonrası dönemde gerçekleşen bu müdahale, medeni toplumun öncüleri oldukları iddiasında olan devletlerin, sınırlarının bu kadar yakınında gerçekleşen trajedilere ve askeri hareketliliklere yaklaşımını ve tepkilerini ortaya koymak açısından önemlidir. Ayrıca yapılan müdahalenin başat aktörünün (ABD) kıta dışı bir güç olması da dikkat çekicidir. Sürecin askeri müdahale ile sonuçlanmasının sağlıklı bir değerlendirmesinin yapılması için öncelikle Kosova'nın tarihsel geçmişi mercek altına alınacaktır.

Balkan devletlerinin homojen olmayan demografik yapıları, dünyanın diğer bölgelerindeki benzer durumlardan biraz farklıdır. Balkanlardaki hemen her devletin sınırları içerisinde komşu devlet halkı ile aynı kökene mensup azınlık nüfusu mevcuttur. Aslında Balkanlarda yaşanan sorunların temelinde de bu yatmaktadır. Bir devletin içindeki azınlıklar, komşu diğer devletler için müdahale ve baskı aracı ya da tahrik edilecek bir unsur olarak görülmektedir. Devletlerin bu yapısı sonucu Balkanlar, tarih boyunca etnik, dini ve siyasi çatışmaların yaşandığı, aynı zamanda büyük güçlerin Avrupa üstünlüğünü elde etme mücadelesinde bir rekabet alanı olmuştur (ÇEVİKBAŞ, 2011:19).

Kosova sorunu uluslararası gündeme 90'lı yıllarda taşınmış olsa da aslında sorunun temeli 1389 yılında Kosova'nın, 1'inci Murad komutasındaki Osmanlı Ordusu ile Stefan Lazar HREBELJANOVIĆ komutasındaki çok uluslu Balkan ordusu arasında geçen 1'inci Kosova Savaşı¹ sonucunda Osmanlı hâkimiyetine girmesine kadar dayanmaktadır. Kosova'nın savunmasında Sırlar ve Arnavutlar beraber savaşmışlar ancak Arnavutların büyük çoğunluğu özellikle din birliği nedeniyle hâkimiyeti daha kolay kabullenirken, Sırlar tarih boyunca bu yenilgiyi hep canlı tutarak Kosova'yı milli

---

¹ Bu savaş sırasında her iki Komutan da ölmüştür. Sırp Komutan LAZAR'ın ölümü Sırp mitolojisinde kutsallaştırılmış olup, LAZAR Sırlar tarafından Aziz mertebesine yükseltilmiştir. Buna göre; savaş esnasında Tanrı, LAZAR'ın dünyevi zaferle öbür dünyadaki zafer arasında seçim yapmasını istemiş, LAZAR da öbür dünyadaki zaferi tercih ettiği için savaşı kaybetmiş, böylelikle öbür dünyada zafer kazanmıştır. Ayrıca bu savaşın Osmanlı tarihi açısından da ayrı bir önemi vardır. Savaşa Osmanlı Ordusunun başında giren Sultan 1'inci MURAD, savaş sahasında ölen tek Osmanlı Hükümdarıdır.

bir sembol haline getirmişlerdir. İki tarafın temel iddiaları da bu toprakların kendi uluslarına ait olduğudur (KADRİAJ, 2008:5). Sırp bu savaştaki mağlubiyeti hiçbir zaman kabullenememişler, savaşla ilgili destansılaştırdıkları söylemlerle Sırp milliyetçiliğinin oluşumuna katkı sağlamışlardır (ÇEVİKBAŞ, 2011:21)¹.

Balkan Savaşları sonrasında Osmanlı hâkimiyetinden çıkarak 30 Mayıs 1913 tarihli Londra Antlaşması ile Sırbistan'a bırakılan Kosova, I. Dünya Savaşı sonrasında, Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı sınırları içinde yer almıştır. II. Dünya Savaşından sonra bu Krallık yerine komünist bir rejim olarak kurulan ve Sırbistan, Hırvatistan, Slovenya, Karadağ, Makedonya ve Bosna Hersek Cumhuriyetlerinden oluşan Yugoslavya² Federal Cumhuriyeti bölgede hüküm sürmüştür. Bu federal oluşumda, kuzeyde Voyvodina ile güneyde Kosova'ya Sırbistan Cumhuriyeti içerisinde özerk bölge statüsü verilmiştir. (ÇEVİKBAŞ, 2011:21).

2'nci Dünya Savaşı'ndan sonraki iki kutuplu dünyada, Josip BİROZ (TİTO)'un liderliğinde Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti ismiyle yeni bir devlete dönüşen Yugoslavya, sosyalizmi benimsemiş olsa da birçok açıdan diğer Doğu Bloğu ülkelerinden farklılık göstermiştir. TİTO'nun liderliğindeki Partizan hareketi Alman işgaline karşı başarılı bir direniş sergilemiş ve Yugoslavya Alman işgalinden SSCB'nin Kızıl Ordusuna ihtiyaç duymadan kendi çabası ile kurtulurken, diğer Doğu Bloku ülkeleri aynı dönemde Kızıl Ordudan yardım alarak Almanlarla mücadele etmiştir.

Tito, güney Slav uluslarını bir üst kimlik olan "Yugoslav" kimliğinde toplamaya çalışmıştır. Ancak Tito bunu yapmaya çalışırken diğer yandan Yugoslavya sınırları içinde yaşayan ve çoğunluk oluşturduğu yerlerde de bu uluslara Federe Cumhuriyetler kurması ülke genelinde milliyetçiliğin canlı tutulmasına neden olmuştur (MUTLU, 2010:31).

Sonuç olarak TİTO, Yugoslavya'yı klasik sosyalist bir formda değil, şahsına münhasır bir sistem ekseninde ve Yugoslavya'ya özgü bir sosyalizm formu içerisinde bir arada tutmaya çalışmıştır. TİTO "Kapitalist Batı" ile "Stalinci Doğu" arasında denge politikası

---

¹ Sırp toplumunda oluşan bu fikir, Miloseviç'in, 28 Haziran 1989 yılında, savaşın yapıldığı Gazimestan'da yaptığı konuşmada da kendini göstermektedir. Miloseviç, bu konuşmasında: "Kosova'da yapılan kahramanlık, altı yüzyıl boyunca bizim yaratıcılığımıza ilham olmuştur ve onurumuzu güçlendirmektedir ve bir zamanlar, kaybederken yenilmemiş olmayı başaran büyük, cesaretli ve onurlu bir orduya sahip olan ender milletlerden birisi olduğumuzu göstermektedir" ifadesini kullanmıştır (www.slobodan-milosevic.org/spch-kosovo1989.htm, 25. paragraf).

² Rusca Yugo (Sırpça Jugo) "Güney" anlamına gelmektedir.

izleyerek ekonomik anlamda Yugoslavya'da refah seviyesinin artmasını sağlamıştır. Bunun bir yansıması olarak Yugoslavya, Bağlantısızlar adı verilen uluslararası hareketin başını çekmiş ve iki bloktan da ayrı bir politika sürdürmeyi başarabilmiştir. Böylece o dönemde çok yaygın olarak her iki kutuptan yapılan gerek ekonomik gerekse politik dış baskılardan, pek çok ülkenin aksine, korunabilmiştir (KADRİAJ, 2008:9).

Yugoslavya'nın parçalanmasının, aynı zamanda Sırlarla Kosovalı Arnavutların birbirlerinden ayrılmalarına sebep olan sürecin ilk adımı, karizmatik kişiliği sembolleşmiş ve Yugoslav ulusları arasında birlik sağlayan TİTO'nun 4 Mayıs 1980'da ölümüdür. TİTO'nun ölümüne kadar su üstüne çıkmamış etnik ve dini kökenli tartışmalar ve rekabet onun ölümüyle beraber net bir şekilde ortaya çıkmıştır.

Eski Yugoslavya'nın Katolik ulusları olan Hırvatlar ve Slovenler Federasyondan ayrılmak, Ortodoks Sırlar ise ülke genelinde tahakküm kurmak istemişlerdir. Arnavutların isteği ise Cumhuriyet statüsü kazanmaktı ve bunu TİTO döneminde birçok kez çeşitli eylemlerle ortaya koymuşlardır (GÖNEN, 2006:61). İkinci gelişme ise, Sırp milliyetçisi, Slobodan MİLOŞEVIÇ'in YFC'nin başına gelmesidir (ÇEVİKBAŞ, 2011:23). Yarım yüzyıla yakın bir süre boyunca kısmen başarılı birliktir yaşama iradesinin, milliyetçilik rüzgârı ile bozulmasının yarattığı etki sadece Yugoslavya'yı değil tüm dünyayı sarsmıştır. Bu konuda Yugoslavya'daki Komünist parti lideri MİLOŞEVIÇ'in 1989'da iktidara gelmesi bir dönüm noktası olmuş, Yugoslavya'yı yaklaşık 10 yıl sürecek bir çatışma ortamına itmiştir (UYSAL, 2011:3).

Ahmet Meriç ÖNEN'e göre iki kutuplu dünya düzeninin bozulması en çok bir mozaik olan Yugoslavya Cumhuriyeti üzerinde etkili olmuştur. Bunun nedeni ise ekonomidir. Yugoslavya'nın eskisi gibi, ucuz kredilerden yoksun kalması ekonomisinde bozulmaya neden olmuş, tarihsel düşmanlıkların bir arada yaşadığı Yugoslavya Halklarını barış içerisinde birleştiren en önemli unsur olan zenginliğin de ortadan kalkmasıyla bu mozaik bir arada tutan hiçbir şey kalmamıştır (ÖNEN, 2006:63).

Kosovalı Arnavutlar Sosyalist dönemde, özellikle 1974 yılındaki anayasa değişikliği ile, birçok alanda haklar elde etmiş, elde edilen Anayasal haklar sonraki kuşaklardaki kimlik bilincini de etkilemiştir. Elde edilen bu hakların Sırlar tarafından geriletilmesi Kosova'da sonraki dönemlerde yaşanacak çatışmaların temelini oluşturmuştur. Bu dönemde Kosova'da üniversiteli kadroların oluştuğu, kendi ulusal sorunlarıyla

ilgilendikleri, üstelikte sorunu gündemde tutacak eylemlere imza attıkları görülmüştür (BAĞLAR, 2010:58).

1980'ler boyunca 1974 Anayasasının da verdiği yetkilerle Federasyonu oluşturan Cumhuriyetler ekonomik ve siyasal alanda merkezden neredeyse bağımsız davranmaya başlamışlardı. 1980'lerin sonuna gelindiğinde hem Slobadan MİLOSEVIÇ'in önderliğindeki Sırbistan'da hem de diğer Cumhuriyetlerde milliyetçiliklerin yükseldiği görülmekteydi (MUTLU, 2010:33).

MİLOSEVIÇ önderliğinde ve Sırp aşırı milliyetçiliği yaklaşımıyla Yugoslavya'yı dağılmaya götüren siyasi krize giden süreçte ilk kıvılcım, 1981 yılında öğrenci olayları ile çıkmıştır. Bu süreçte Kosova Priştina Üniversitesindeki Kosovalı Arnavut öğrencilerin başlattığı eylemler yayılmış, hükümet olayları güç kullanarak bastırmıştır. 1986 yılında başkanlığını, Dobrica ĆOSIĆ¹'in yaptığı Sırp Sanat ve Bilimler Akademisi'nin yayınladığı bir memorandum² sonraki dönemlerde Sırp politikalarını çok etkilemiştir. Sosyalist Yugoslavya döneminde Sırbistan'a karşı izlenen politika keskin bir şekilde eleştirilmiştir. Kosova sorununun Sırp ulusunun en önemli ulusal sorunu olduğu ileri sürülen memorandumda, Kosova'daki 1981 olaylarına topyekûn ve açık bir savaş ilanı gözüyle bakılmaktadır (KADRİAJ, 2008:19). UYSAL'a göre bu memorandumda, Yugoslavya'nın kurucusu Hırvat kökenli lider TİTO, Sırp düşmanı olmakla suçlanmış, ayrıca Kosova ve Voyvodina'nın özerk hale getirilmesinin de Sırlara karşı yapılmış düşmanca bir hareket olduğu söylenmiştir. Aslında bu memorandum Sırların kafalarında hala "Büyük Sırbistan Planı"nın olduğunu göstermiştir (UYSAL, 2011:21).

Belgrad yönetimi MİLOŞEVIÇ'in iktidara gelmesiyle beraber baskıcı bir politika uygulamaya başlamış, 1989 yılında Kosova ile Voyvodina'nın otonom haklarını geri almıştır. Bu kapsamda Arnavutların; kültürel ve eğitim hakları kaldırılmış, Arnavutça dilindeki okullar kapatılmış ve Arnavutça yayın yapan medya yasaklanmıştır. MİLOŞEVIÇ'in iktidara geçmesiyle birçok haktan mahrum kalan Arnavutlar zor günler geçirmişlerdir (UYSAL, 2011:22). Bunlarla beraber Temmuz 1990 tarihinde

---

¹ Dobrica ĆOSIĆ Yugoslavya Federal Cumhuriyetinin ilk başkanı (1992-1993) olmuş ve bir dönem (1992) Bağılantısızlar Hareketinin Genel Sekreteri olarak görev yapmıştır.

² Memorandumun İngilizce çevirisi için: <https://chnm.gmu.edu/1989/items/show/674> .(E.T.17.04.2017)

MİLOSEVIĆ'in, cumhurbaşkanının doğrudan halk tarafından seçilmesini de içeren, yani Kosova'nın özerkliğini ortadan kaldıran, yeni bir anayasa değişikliği istemesi de tepkileri artırmıştır.

2 Temmuz 1990 tarihinde yüz seksen üç sandalyeli Kosova meclisinin yüz yirmi üç Arnavut üyesinden yüz on dördünün katılımıyla Kosova'nın, Yugoslavya'daki diğer cumhuriyetlerle eşit bir statüye sahip olduğu ilan edilmesi geri dönülemeyecek süreci başlatmış, bu tarihten üç gün sonra Sırbistan, Kosova meclisini ve hükümetini feshederek, 1946 yılından bu yana ilk kez Kosova'nın idaresini kendi eline almıştır. Sırbistan'ın sertleşen tutumuna karşılık olarak feshedilen meclisin yüz on bir üyesi ve otuz civarında Arnavut siyasetçisi ve entelektüeli bir araya gelerek Sırbistan'dan bağımsızlığı vurgulayan "Kacanicka Anayasası"nı ilan etmişlerdir. Sırbistan tarafından illegal olarak nitelenen bu anayasa Kosova'yı yedinci cumhuriyet olarak deklare etmekteydi. 28 Eylül 1990'da ise yenilenen Sırp anayasası Kosova'nın otonomisini kaldırmıştır (KADRİAJ, 2008:20-21).

1989–91 olaylarından sonra Kosova, geçmişe nazaran daha sakin görülen bir döneme girmiştir. Mayıs 1992'de Arnavutlar yasaklı Kosova Meclisi için seçim düzenlemiştir. İbrahim RUGOVA'nın Kosova Demokratik Ligi (KDL), bu seçimin sonucunda en çok sandalyeyi kazanan parti olmuş ve RUGOVA, Kosova Cumhuriyeti'nin devlet başkanı seçilmiştir (BAĞLAR, 2010:58). RUGOVA'nın izlediği yumuşak politika Kosovalı Arnavutların beklentilerini karşılamamıştır. Bosnalılar ile Sırlar arasında geçen savaştan sonra 1995 yılında imzalanan Dayton¹ anlaşmasından da beklediklerini bulamayan Kosovalı Arnavutlar artık yumuşak dilli politikanın işe yaramadığını düşünerek silahlı mücadeleye geçiş yapmışlardır. Bosna Savaşını sonuçlandıran Dayton Antlaşmasına kadar Kosova'daki filli durum Bosna ve Hırvatistan savaşlarını gölgesinde kalmıştır. Dayton Antlaşması'nda Kosova'dan bahsedilmemesi Arnavutları hayal kırıklığına uğratmıştır. Bosna'da savaşın sona ermesi Yugoslavya'nın Batı ile ilişkilerini düzeltmesi için bir ortam yaratmışsa da 1998 başında itibaren Kosova'da gerginliğin artması ve çatışmaya dönüşmesi Yugoslavya'nın Batı ile ilişkilerini bu kez daha derin bir şekilde bozmuştur (UYSAL, 2011:24). Kosova'daki Arnavut halkının

---

¹ Anlaşmanın tam metni için bkz. :

http://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/BA_951121_DaytonAgreement.pdf (E.T. 18.04.2017)

silahlı eylemleri daha önce başlamış olmasına rağmen, 1998 yılında Sırp polis birliklerinin silahlı terör uygulamaya başlaması, Kosova'daki Arnavutları kendilerini korumak için daha organize çareler aramaya sevk etmiştir. Kosova Kurtuluş Ordusu (KKO) (Ushtria Çlirimtare e Kosoves (UÇK)) Arnavut halkının silahlı direnişinin örgütlü bir kanadı olarak böyle bir ortamda sahneye çıkmıştır (KADRİAJ, 2008:31). İlk ciddi olay ise aynı yılın 28 Şubat'ında Drenica bölgesindeki Likosane'de UÇK'nın 4 Sırp polisini öldürmesiyle gerçekleşmiştir. Sırplar, sonraki üç gün içerisinde, UÇK üyesi olduğunu iddia ettikleri 24 Arnavut'u öldürmüştür (BAĞLAR, 2010:59).

UÇK'nın Kosova'da birtakım yerleri geçici süre ile kontrol etmesi sonucunda, MILOŞEVIÇ'in Milis kuvvetleri ile güçlendirilmiş ordusu ve polis gücü saldırılarının şiddetini artırmış, "Nal" adını verdikleri hareketla, UÇK cephesi olduğundan şüphelendikleri her yere saldırmışlardır. ÖNEN'e göre senelerdir medya, milliyetçiler, akademisyenler ve küçük faşist örgütler tarafından arzulanan, Arnavutları sürme ya da yok etme planı bu operasyon çerçevesinde yürürlüğe konmuştur ve Arnavutluk, Makedonya ve Karadağ kapılarına yığılmış mülteciler de bunun kanıtı olarak değerlendirilebilir (ÖNEN, 2006:75). 1998 Mart ayı ile 1999 Mart ayı arasında, Sırp hükümetinin Kosova politikalarından dolayı 2000'den fazla kişi öldürülmüş, Nisan 1999'un başında, BMMYK tahminlerine göre, etnik temizlik süreci sonucunda 226.000 mülteci Arnavutluk'a, 125.000 mülteci Makedonya'ya ve 33.000 mülteci de Karadağ'a göç etmiştir. Mayıs 1999 itibariyle 1,5 milyon kişi, yani Kosova nüfusunun %90'ı yerlerinden çıkarılmış ve 225.000 Kosovalı kaybolmuş ve 5000 kişi de öldürülmüştür¹ (NATO, 1999), (ÇAPAR, 2006:100).

Kosovalı Arnavutlara yönelik Sırp Devleti saldırılarının şiddetinin ve sıklığının artması dünya kamuoyunun her geçen gün dikkatini bu bölgeye yöneltmesine yol açmıştır. Gerek ABD, İngiltere, İtalya, Almanya, Fransa ve Rusya'dan oluşan ve Yugoslavya'nın dağılma sürecinde kurulan Temas Grubu gerekse Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi bu sürecin uluslararası düzeyde önemli aktörleri olmuştur. NATO'nun Kosova müdahalesinin arifesinde yapılan diplomatik girişimler şu şekilde özetlenebilir;

---

¹ Kayıplarla ve Kosova müdahalesi ile ilgili NATO'nun hazırladığı detaylı bilgi için : <http://www.nato.int/kosovo/history.htm> (E:T. 17.04.2017)

Temas Grubu, 9 Mart 1998 tarihinde Londra’da özel bir plan kabul etmiş ve bu planda Sırp Kuvvetlerinin Kosova’dan çekilmesini ve Sırp lar ve Kosova Arnavutları arasında diyalogun başlatılması talebinde bulunmuştur. Ayrıca AB, Sırp ve Kosova’nın Arnavut liderleri arasındaki görüşmelerde aktif olarak yer alarak Başkent Priştina’ya olayları gözlemlemesi için özel bir AB diplomatik heyeti göndermek istemiştir (ÇAPAR, 2006:102). Temas Grubu’nun 25 Mart 1998 tarihinde yaptığı toplantıda ise Londra’da alınan kararlar tekrar dile getirilmiş, Kosova’daki durumun yumuşatılması, Sırp özel polis birliklerinin geri çekilmesi ve sorunun çözümüne yönelik diyalogun başlaması için Sırp yönetimine dört hafta süre tanınmıştır (ÇEVİKBAŞ, 2011:26)

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK) 31 Mart 1998’de aldığı 1160¹ sayılı karar ile Kosova’daki durumun uluslararası barış ve güvenliğe tehdit oluşturduğunu belirtmiş, Yugoslavya’nın Kosova halkına yönelik işlediği suçları kınamıştır. Aynı şekilde UÇK da terörist faaliyetlerine bir an önce son verilmesi için uyarılmıştır. BM Güvenlik Konseyinin aldığı bu ilk kararda ayrıca, Kosova Arnavutları liderliğine bütün terörist faaliyetlerini sonlandırma ve Yugoslavya Federal cumhuriyetine politik çözüm için gerekli adımları atması çağrısında bulunulmuştur (UYSAL, 2011:27). 1160 sayılı BMGK kararı, Kosova sorununa bulunacak çözümün, YFC’nin toprak bütünlüğü zemini üzerine inşa edilmesi gerektiğine dikkat çekerek Temas Grubunun kararlarıyla paralel bir şekilde, Kosova sorununun çözümüne yönelik diyalog sürecinin başlatılmasını istemiştir. Ayrıca kararın ilk maddelerinde Kosova’daki özel polis birliklerinin çekilmesini, KKO’nun terörist aktivitelere son vermesini, Arnavut liderlerin terörist faaliyetleri kınamasını, YFC’ye silah satılmamasını ve tedarik edilmemesini istemiştir. MİLOSEVIÇ ve RUGOVA’nın 1998 yılı Mayıs ayı içerisinde karşılıklı olarak başlattığı görüşmelerde RUGOVA, görüşmelerin sonuç vermediği iddiası ile görüşmelerden çekilmiştir (ÇEVİKBAŞ, 2011:26).

BMGK 23 Eylül 1998’de aldığı 1199² sayılı kararıyla, Kosova’da derhal bir ateşkes sağlanması ve Sırp lar ile Arnavutlar arasında savaşı sona erdirmek amacıyla görüşmelerin başlatılması çağrısında bulunmuştur (BAĞLAR, 2010:59). Sorunun

---

¹ Karar metni için : <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N98/090/23/PDF/N9809023.pdf?OpenElement> (E.T.22.04.2017)

² Karar metni için : <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N98/279/96/PDF/N9827996.pdf?OpenElement> (E.T.22.04.2017)

YFC'nin toprak bütünlüğü çerçevesinde çözülmesi gerektiğinin vurgulandığı kararda, Kosova'da meydana gelen gelişmelerin bölgenin barış ve güvenliğine tehdit oluşturduğu belirtilmesine rağmen zorlayıcı önlemlere yönelik karar alınamamıştır. Kararda, 1160 sayılı kararın gereklerinin yerine getirilmesi istenmiş, her türlü terörist faaliyet kınanmış, silahlı çatışmalar nedeniyle evlerini terk eden Kosova halkının geriye dönme hakkı olduğu belirtilmiş ve bu süreçte geriye dönüşün olumlu şartlarının oluşturulması görevinin YFC'nin olduğu belirtilmiştir. Ayrıca söz konusu kararda tarafların acilen ateşkes ilan etmeleri, hem Arnavut hem de YFC otoritelerinin insani bir felakete dönüşmek üzere olan insani durumu iyileştirmek için çabalarda bulunmaları, her iki tarafın acilen sorunun çözümüne yönelik olarak diyalog sürecini başlatmaları bu kapsamda Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'nın (AGİT) bünyesinde Kosova Denetim Misyonu (Kosovo Verification Mission (KVM)) kurulması ve uluslararası kurumların ve devletlerin bu misyona katılmaları istenmiştir (ÇEVİKBAŞ, 2011:26).

24 Ekim 1998 tarihinde BMGK tarafından alınan 1203¹ sayılı karar ile 1160 ve 1199 sayılı kararlara atıf yapılarak, tarafların bu kararlara tam ve hızlıca uyması istenmiştir. Bu karar ile AGİT Kosova Denetleme Misyonunun kurulmasına karar verilmiştir. (Kosova Verification Mission) (UYSAL, 2011:27). YFC'den, siyasi bir çözüm için çerçeve görüşmelerini 02 Kasım 1998'e kadar tamamlanmasının istendiği kararda ayrıca insani durumu iyileştirmek ve yaklaşmakta olan insani felaketten kaçınmak için YFC'ye ve Kosovalı Arnavutlara uluslararası çabalarla işbirliği yapma çağrısı yapılmıştır. Bu kararı takiben, NATO, Rusya dışında tüm temas Grubu üyeleri ile birlikte, Sırp hükümetini Kosovalı Arnavutlara karşı uyguladığı etnik temizliği durdurmadığı takdirde güç kullanmakla tehdit etmiştir (ÇAVUŞOĞLU, 2002:70). AGİT Kosova Denetim Misyonu, YFC'nin BMGK'nin 1160, 1199 ve 1203 sayılı kararlarına uymasını ve ateşkesin uygulanmasını takip etmek ve askeri birliklerin hareketlerini gözlemek amacıyla Ekim 1998-Mart 1999 ayları arasında görev yapmıştır. Ancak, Ocak 1999 ayından itibaren silahlı çatışmaların tekrar başlaması üzerine 20 Mart 1999'da Kosova'dan çekilmiştir (ÇEVİKBAŞ, 2011:28).

---

¹ Karar metni için : <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N98/321/21/PDF/N9832121.pdf?OpenElement> (E.T.22.04.2017)

BMGK'nun NATO'nun askeri müdahalesinden önce aldığı en son karar 17 Kasım 1998 tarihli ve 1207¹ numaralı karardır. YFC'nin uluslararası mahkeme ile tam iş birliği yapmamasının üzüntüyle karşılandığının belirtildiği kararda, tüm üye devletlerin YFC'nin egemenlik haklarına ve toprak bütünlüğüne saygı duyması gerektiği belirtilmiştir.

Temas Grubu 5 Şubat 1999'da Sırp ve Arnavut tarafını Fransa'nın Rambouillet Şatosu'nda bir araya getirmiştir. Bölgeye özerklik verilmesi planına karşı çıktığı için istifa eden UÇK'nın siyasi lideri Adem DEMAÇI'nin yerine Arnavut heyeti başkanlığına seçilen Haşim TAÇI, bu tarihten itibaren Kosova sorunu ile ilgili olarak Batının muhatap aldığı en öncelikli kişi konumuna gelmiştir (ÖNEN, 2006:79). Rambouillet görüşmelerine oldukça düşük düzeyde bir heyet gönderen Sırp, içlerinde kendileri açısından kabul edilmesinin imkânsız olduğunu belirttikleri büyük taleplerle karşılaşmıştır. Bunlardan ikisinin Sırp tarafı açısından kabul edilmesi imkânsız olarak nitelendirilmiştir. Birincisi, eyaletin geleceğinin belirlenmesinden üç yıl sonra, Kosova'da sonucuna saygı duyacakları bir referandum, ikincisi ise NATO unsurlarının Yugoslavya'nın tamamına “serbest ve sınırsız geçiş” hakkının olmasıydı. Arnavut tarafı da taleplerden pek memnun değildi. Arnavutlar uzlaşmaya yanaşmayarak UÇK'nın üç ay içerisinde silahsızlanmasını içeren maddeyi reddetmiştir. 15 Mart'ta yapılan ikinci görüşmede üç günlük yoğun bir baskının ardından Arnavutlar, İngiliz ve Fransız dışişleri bakanlarının başkanlık ettiği görüşmelerde belirlenen şartları kabul etmişlerdir. Fakat Sırp tarafı söz konusu baskılara rağmen talepleri kabul etmemiş ve görüşmeler 19 Mart'ta terk edilmiştir (BAĞLAR, 2010:60). Son olarak Richard HOLBROOKE'un 21 Mart 1999'da MİLOŞEVIÇ'e anlaşmayı kabul etmemesi durumunda NATO bombardımanına maruz kalacağını bildirmesi de ikna edici olmamış (ÇEVİKBAŞ, 2011:29), MİLOSEVIÇ'in saldırılara devam etmesi ve BM ile AB'nin olanlara sessiz kalması sonunda NATO, kara harekâtından yoksun, sadece hava saldırısıyla sınırlı ve 78 gün sürecek “Kararlı Güç Harekâtı”nı 24 Mart 1999 günü başlatmıştır. (YENİGÜN, 2006:21).

---

¹ Karar metni için : <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N98/357/01/PDF/N9835701.pdf?OpenElement> (E.T.22.04.2017)

Kosova sorununa çözüm bulunması için baştan beri çaba sarf eden BM, görüşmelerin tıkanması üzerine Güvenlik Konseyinden güç kullanımını tavsiye eden bir karar çıkaramamıştır, daha doğrusu bu konuda bir teklif gündeme gelmemiştir. Bunun nedeninin Güvenlik Konseyinin daimî üyelerinden olan Rusya ve Çin'in böyle bir kararı veto edebileceklerinin değerlendirilmesidir. NATO'nun Kosova'ya müdahalesi ile mevcut uluslararası hukukun kuralları arasında çelişkili sorunlar ortaya çıkmıştır. Ciddi insan hakları ihlallerini sona erdirmeye amacı ve mevcut uluslararası hukuka aykırı güç kullanımı arasında hukuki ve moral bir çıkmaz ile karşılaşmıştır (ÇAPAR, 2006:103).

ÇEVİKBAŞ'a göre, üye devletler bu konuda BMGK yetkilendirmesini istinaden YFC birliklerine karşı askeri bir harekât başlatmış olsalardı, müdahale uluslararası hukuka uygun sayılabilecekti. Buna rağmen NATO, BMGK yetkilendirmesi olmaksızın Kosova'daki insani duruma dikkat çekerek Müttefik Güç Harekâtını başlatmıştır. Bu durum hem insani müdahalenin hem de söz konusu harekâtın uluslararası hukuka uygun olup olmadığı tartışmasını ortaya çıkarmıştır (ÇEVİKBAŞ, 2011:20). Müdahalenin başlamasının ardından, BM Güvenlik Konseyi, 26 Mart'ta yaptığı toplantıda, NATO müdahalesini kınayan bir karar tasarısını 3'e karşı 12 oyla reddederek müdahale karşısında sessiz kalmayı tercih etmiştir (UYŞAL, 2011:30). Böylece bölgesel bir güvenlik örgütü olarak kurulmuş olan bir örgüt, insani nedenlere dayanarak üyesi olmayan bir devlete müdahalede bulunmuştur ve uluslararası toplum bu müdahaleyi sessiz kalarak zımnem de olsa onaylamıştır.

Harekâtın mümkün olduğunca sınırlı tutulmak istenmesi, çok fazla zayıat yaşanmadan sonuca varma isteği, hava harekâtı ile daha kolay bir şekilde sonuca ulaşılabileceği inancı, kara harekâtına yönelik hazırlıkların aylar boyunca sürebileceği ve YFC'ye yapılacak kara saldırısının çok büyük zayıata ve birçok belirsizliklere neden olabileceği endişesi gibi nedenler, NATO'nun harekâtı kara unsurlarını kullanmadan sadece hava unsurlarıyla tamamlamasına neden olmuştur. Harekâta ABD, Büyük Britanya, Belçika, Kanada, Danimarka, Fransa, Almanya, İtalya, Hollanda, Norveç, Portekiz, İspanya ve Türkiye katılmış olup, katılan uçak sayısı 1031 adede kadar çıkmış, 38004 adet sorti gerçekleştirilmiştir. Müttefik unsurlara ait bir adet F-117 ve F-16 Sırp tarafından düşürülmüştür (ÇEVİKBAŞ, 2011:30).

NATO'nun Kosova'daki ihtilafa ilişkin hedefleri 12 Nisan 1999'da NATO'da yapılan Kuzey Atlantik Konseyi Olağanüstü Toplantısı'nda yayınlanan Bildirgede belirtilmiş ve 23 Nisan 1999'da Washington'da Devlet ve Hükümet Başkanları tarafından tekrar onaylanmıştır. Bunlar; Kosova'da bütün askeri eylemlerin durdurulması; şiddet ve baskının derhal sona erdirilmesi, asker, polis ve paramiliter güçlerin Kosova'dan çekilmesi, Kosova'da uluslararası bir askeri varlığın kurulması, bütün sığınmacıların ve yer değiştirmiş kişilerin koşulsuz ve güvenli bir biçimde geri dönmesi ve insani yardım örgütlerinin bunlara yardım etmesinin engellenmemesi, uluslararası hukuka ve Birleşmiş Milletler Antlaşması'na uygun olarak Rambouillet Anlaşmaları temelinde Kosova için bir siyasi çerçeve anlaşması oluşturulması (NATO, 1999).

Harekât her ne kadar BM devre dışı bırakılarak yapıldıysa da bu askeri müdahale BM Güvenlik Konseyi'nin 10 Haziran 1999 tarihinde çıkardığı 1244¹ Sayılı Kararı ile son bulmuştur (ÇAPAR, 2006:105). Rusya'nın Kosova'ya müdahalede BM Güvenlik Konseyi'nde veto hakkı kullanmasını engellemek için 1244 sayılı kararın başlangıç kısmına BM üyelerinin daha sonra Sırbistan ve Karadağ adını alacak olan Yugoslav Federal Cumhuriyeti'nin toprak bütünlüğünü ve egemenliğini garanti ettiği ifadesi konulmuştur (GEÇİCİ, 2008:16).

1999 Haziran ayı içerisinde MILOŞEVIÇ ve YFC Parlamentosu, NATO'nun önlemler paketini kabul etmiş ve operasyonun durdurulmasına giden süreç başlatılmıştır. Bu pakette Sırp kuvvetlerinin Kosova'dan çekilmesi, NATO katılımı ve komutası altında bir BM gücünün Kosova'ya yerleştirilmesi, Kosova'da geçici bir yönetimin kurulması, evlerini terk edenlerin güvenli bir şekilde geri dönmesi, KKO'nun silahsızlandırılması ve Kosova'nın kendi kendini yönetmesini sağlayacak politik bir sürecin başlatılması yer almıştır. Ayrıca NATO ile Belgrad arasında da askeri-teknik bir anlaşma yapılmış ve NATO Kosova'ya tam yetki ile girme hakkı almıştır (WEBBER, 2009: 452). Sırp birliklerinin Kosova'dan çekilmesinin ardından operasyon durdurulmuş ve kısa bir süre içerisinde BMGK 1244 sayılı kararını alarak Kosova'nın geleceğini belirlemeye yönelik yeni bir politik süreç başlatmıştır (ÇEVİKBAŞ, 2011:35).

---

¹ Karar metni için : [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1244\(1999\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1244(1999))
(E.T.:23.04.2017)

Bölgeye yerleştirilen uluslararası yapının varlığı şu üç hedefi gerçekleştirmeyi amaçlamıştır. Öncelikle bölgedeki etnik çatışmayı durdurmak için bütün askeri, polis ve milis güçlerin bölgeden geri çekilmesi planlanmıştır. İkinci olarak, Kosova'da güvenli bir bölge oluşturmak için BM himayesinde uluslararası sivil ve askeri güçlerin bölgeye yerleştirilerek çalışmalar yapılmasıdır. Son olarak bölgede yaşayan herkes için barışı ve normal yaşam koşullarını güvence altına alacak ve Kosova'ya önemli oranda özerklik sağlayacak geçici bir siyasi çerçevenin oluşturulması için BM Güvenlik Konseyi'nin karar vereceği geçici bir yönetimin kurulması olmuştur (MUTLU, 2010:50).

NATO'nun Kosova operasyonu, dünya için birçok bakımdan bir ilk teşkil etmektedir;

Savunma amaçlı kurulan NATO ilk defa, bir ülkeye karşı saldırı gücü kullanmıştır.

İlk defa bir BM kararı olmadan, bir uluslararası askeri güç, barış sağlamak amacıyla harekâta girişmiştir,

İlk defa başka bir ülkeye saldırmamış bir egemen devlete, kendi vatandaşları arasında etnik ayrımcılık ve etnik temizliğe yönelik iç politikaları nedeniyle müdahale edilmiştir.

İlk defa NATO kendi kararı ile kendi üye ülkelerinin sınırları dışındaki bir olaya müdahale etmiştir (UYSAL, 2011:31).

1.2 İnsan hakları ihlallerine dair uluslararası örgütlerin tespitleri

Kosovalı Arnavutlara Sırbistan güçleri tarafından yapılan insanlık dışı uygulamalar ve kitlesel cinayetler uluslararası insan hakları örgütleri tarafından raporlandırılmıştır. Kosova'da, İnsan Hakları İzleme Örgütü (Human Rights Watch (HRW)) tarafından NATO müdahalesi öncesinde insan hakları ihlallerine istinaden hazırlanan ve örgütün internet sitesinde yayınlanan raporların özetleri aşağıda sunulmuştur (HRW, 2010);

01 Ekim 1992: Eski Yugoslavya'nın parçalanmasıyla birlikte, dünyanın dikkati Hırvatistan'da ve son zamanlarda Bosna-Hersek'te patlak veren vahşi savaş üzerine odaklanmıştır. Her iki çatışmada da işlenen insan hakları ihlallerinin büyük bölümü, Sırp

makamları tarafından topraklar üzerinde kontrolü sağlamak ve Sırp olmayan nüfusun sınır dışı edilmesine yönelik güç ve terör kullanımından kaynaklanmaktadır.

01 Mart 1994: Kosova bir polis devletidir. Evlere ve pazarlara yönelik polis baskını her gün gerçekleşmekte ve Sırp makamları Arnavutları, Sırp nüfusun yoğun olduğu bölgelerden uzaklaştırmaktadır. Ağır silahlı Sırp polisi, paramiliter birlikler ve düzenli ordu güçleri terörlerini yaymaktadırlar.

01 Mayıs 1994: Kosova, Sancak ve Voyvodina'da Sırp olmayanların İnsan Haklarının ihlal edilmesi.

01 Ekim 1998: Bu raporda, Şubat 1998 ayından Eylül 1998 ayı başına kadarki sürede Kosova'da işlenen savaş kuralları ve uluslararası insancıl hukukun ciddi ihlalleri belgeleniyor. Bu istismların büyük çoğunluğu Sırp özel polis teşkilatı ve Yugoslav Ordusu tarafından yapılmıştır.

20 Ekim 1998: İnsan Hakları İzleme Örgütü, Yugoslavya Federal Cumhuriyeti'nin (YFC) uluslararası toplulukla yaptığı zayıf iş birliğinin ışığında, Güvenlik Konseyi Kararları 1160 ve 1199'a uyumu izlemek için kurulan AGİT Kosova Doğrulama Misyonunun ciddi derecede uyumsuzluk olayları ve çalışmalarının engellenmesi ile yüz yüze gelebileceğinden endişe etmektedir.

01 Aralık 1998: İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne göre şu anda en az 1000 etnik Arnavut'un Sırp hapisanelerinde ve polis karakollarında bulunduğu düşünülüyor. İnsan Hakları İzleme Örgütü, bugün yayınlanan Kosova'da Tutuklanan ve İstismlar Edilenler'de, itirafta bulunmak veya Kosova Kurtuluş Ordusu (KLA) hakkında bilgi edinmek için birçok kişiye dayak ve işkence yapıldığına ve "terör" suçlamasıyla yargılanmasına devam edildiğini iddia etti.

10 Mayıs 1999: Tecavüz, cinsel taciz, cinsel kölelik, zorla fahişelik, zorla sterilizasyon, zorunlu düşük ve zorla hamilelik gibi hareketler tüm ulusal ve uluslararası kanunlar uyarınca suç olarak nitelendirilebilir.

01 Ağustos 1999: Bu rapor, etnik Sırp'ların ve Romanların (Çingenelerin) Kosova'da korku, belirsizlik ve şiddetle nasıl yüz yüze geldiğini belgeliyor. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne (BMMUK) göre, Yugoslav ve Sırp güçleri geri

çekildiğinden ve NATO başkanlığındaki Kosova Gücü (KFOR) eyalete girince bu yana yedi hafta boyunca 164,000'den fazla Sırp Kosova'yı terk etmiştir.

01 Mart 2000: İnsan Hakları İzleme Örgütü, Kosova'da 1998'deki çatışmalarda her iki tarafın tecavüz ve diğer cinsel şiddet biçimlerini araştırmaya başlamış ve 1999'daki mülteci krizi boyunca tecavüz dosyalarını açıklamaya devam etmiştir.

26 Ekim 2001: Bu rapor, NATO'nun Yugoslavya'ya karşı düzenlediği hava saldırısı döneminde, Sırp ve Yugoslav hükümet güçlerinin 24 Mart - 12 Haziran 1999 tarihleri arasında Kosovalı Arnavutlara karşı yaptığı işkence, cinayet, tecavüz, zorla sınır dışı etme ve diğer savaş suçlarını belgelemiştir.

Yukarıda belirtilen raporlar değerlendirildiğinde; Sırp kuvvetlerinin Kosova'da Arnavut ve Müslümanlara karşı kabul edilemez insan hakları ihlalleri yaptığı ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle bu maddeyle ilgili değerlendirme “Sarı” renk ile kodlanacaktır.

1.3 Zorlayıcı tedbirlerin (ambargo, dışlama vb.) uygulanma durumu

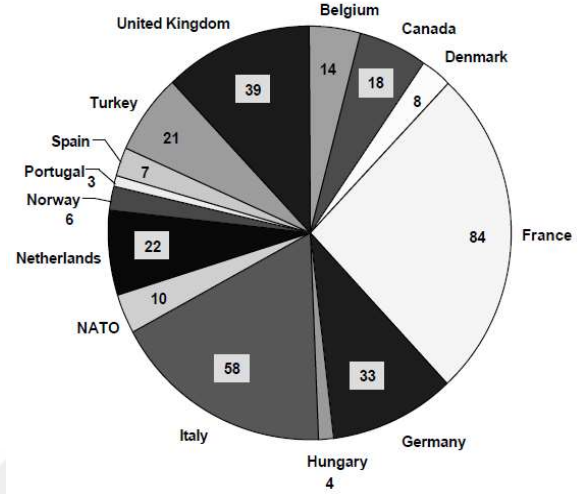
Kosova sorununa askeri anlamda NATO, yönetsel anlamda BM ve ekonomik anlamda ise AB ve ABD sahip çıkmıştır. Uluslararası kamuoyu aynı zamanda Yugoslav hükümetinin savaşkan kadroları tasfiye edilene kadar Sırbistan'a her türlü ambargoyu uygulamış beklenen değişimin yaşanmasıyla birlikte de Sırbistan'ı Kapitalist sisteme entegre etmek için ambargoyu kaldırmıştır (BAĞLAR, 2010:161). 1160 Sayılı kararda Kosova da dahil olmak üzere FYC'ye karşı silah ambargosu konulmuştur (ÇAPAR, 2006:100).

BMGK, 31 Mart 1998 tarihli 1160 sayılı kararının 8'inci maddesi ile tüm devletlerin, Kosova'da barış ve istikrarın sağlanması amacıyla Kosova da dahil olmak üzere Yugoslav Federal Cumhuriyeti'ne silah, mühimmat, askeri araç, teçhizat ve bunların yedek parçalarının satılmamasını ve devletlerin gemileri ya da uçakları ile bunların taşınmamasını karara bağlamıştır. Fakat bu tedbirler Sırp yönetiminin şiddete dayalı politikalarından vaz geçmesini sağlayamamıştır. Zorlayıcı tedbirler uygulandığı için bu durum “Sarı” renk kodu ile kodlanacaktır.

1.4 Müdahaleye katılan devlet sayısı

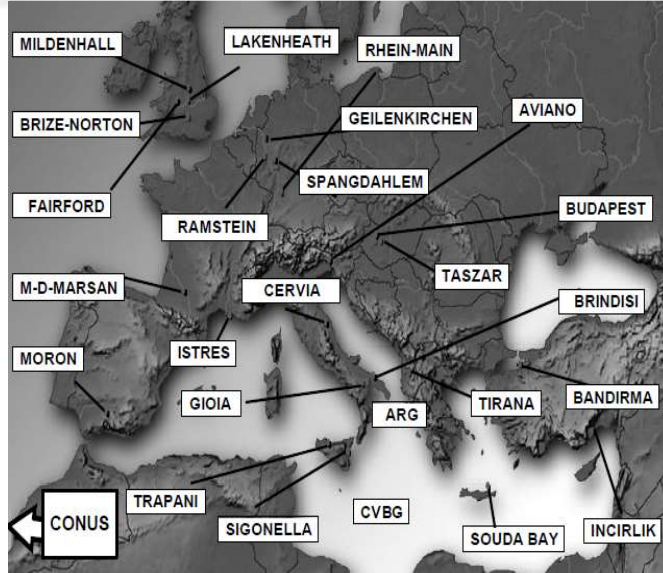
Harekâta ABD, Büyük Britanya, Belçika, Kanada, Danimarka, Fransa, Almanya, Macaristan, İtalya, Hollanda, Norveç, Portekiz, İspanya ve Türkiye katılmıştır. NATO Müttefikleri harekât için 327 adet hava aracı tahsis etmiş, 15000'den fazla sorti gerçekleştirmişlerdir ki bu sayı toplam sorti miktarının %39'udur. ABD hariç diğer ülkelerin harekâta katkı sağladığı insanlı ve insansız uçak sayısı Şekil-1'de gösterilmiştir (ABD Savunma Bakanlığı, 2000:78).

Şekil 1 Harekâta Katılan NATO Uçaklarının (İnsanlı ve İnsansız) Ülkelere Göre Dağılımı

24 Mart 1999'da 214 olan ABD uçaklarının sayısı Haziran 1999'da 731'e ulaşmıştır. Haziran 1999 itibariyle harekâta katılan ABD uçaklarının konuşlandığı üsler Şekil-2'de gösterilmiştir (ABD Savunma Bakanlığı, 2000:32).

Şekil 2 ABD Uçaklarının Harekât Sırasında Haziran 1999 Ayı İtibariyle Konuşlandığı Üsler

Yukarıdaki tespitlerden anlaşılacağı üzere, ABD müdahaleyi tek başına yapmamıştır. Katılan devlet sayısı da 9'dan fazla olduğu için bu ölçüt "Sarı" renk ile kodlanacaktır.

1.5 Müdahaleye ilişkin BM kararı

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, önceki bölümlerde de belirtildiği üzere, NATO müdahalesi öncesinde Kosova olayları ile ilgili 1160, 1199, 1203 ve 1207 sayılı kararları almış olup bu kararların hiçbirisi askeri bir operasyon çağrısı yapmamaktadır. Harekât NATO tarafından kararlaştırılıp uygulanmıştır. NATO'nun, üyesi olmayan bir ülkeye yönelik olarak ve üyelerinden herhangi birisine yönelik bir saldırı olmadan böyle bir operasyon kararı alması, NATO'nun uluslararası sistemdeki yeri açısından bir dönüm noktasını oluşturmuştur.

BM operasyona yönelik bir karar almadığı için, bu madde “Kırmızı” ile kodlanacaktır.

1.6 Müdahale sonrası insan hakları ihlallerinin durumu

NATO tarafından yapılan ve 78 gün süren hava bombardımanı esnasında, MİLOŞEVIÇ'i teslim olmaya zorlamak amacıyla halkın MİLOŞEVIÇ yönetimine baskı yapması hedeflenmiş, bu kapsamda askeri hedefler dışındaki hedefler de NATO unsurları tarafından bombalanmıştır. Operasyon süresince; 11 adet tren yolu köprüsü, 34 otoyol köprüsü, Sırp mühimmat depolarının %29'u, petrol rezervlerinin %57'si, bütün petrol rafinerileri, 14 geçici karargâh, 100'ün üzerinde savaş uçağı, 10 adet askeri havaalanı imhâ edilmiştir (ABD Savunma Bakanlığı, 2000: 82).

NATO, harekât süresince sivil kaybın olmaması/en az olması amacıyla bütün tedbirlerin alındığı konusunda ısrar etmiş, askeri olmayan binalara kasıtlı olarak saldırıldığı iddialarını ise her seferinde reddetmiştir. Sırp yetkililer ise aşağıda belirtilen olaylarda 460 sivilin, tüm harekât süresince ise 2000 sivilin hayatını kaybettiğini iddia etmişlerdir (Global Security, 2013):

5 Nisan 1999; Sırbistan'ın güneyindeki Aleksinac kentinde bulunan Yugoslav ordu kışlasına yönelik atılan 250 Kg.lık bir NATO bombası hedefini şaşırarak, bir yerleşim alanına düşerek, Sırp yetkililerin iddiasına göre, 17 sivilin ölümüne yol açmıştır. 9 Nisan 1999; NATO, Kosova başkenti Priştine'deki bir telefon santrali yakınlarındaki evleri yanlışlıkla vurmuş, sivil kayıpların olabileceğini belirtmiş, her iki taraf da ölü sayısı konusunda bir açıklama yapmamıştır. 12 Nisan 1999; Bir NATO pilotunun, güney

Sırbistan'daki Grdelicka Klisura köprüsünü bombaladığı esnada, attığı füzelerin iki tanesi köprüden geçen bir trene isabet etmiş, trende bulunan 55 kişi ölmüştür. NATO, köprü'nün Sırp askeri birliklerinin ana ikmal yolu üzerinde bulunması nedeniyle vurulduğunu, ancak pilotun köprü üzerindeki treni çok geç fark ettiğini belirtmiştir

14 Nisan 1999; NATO, Kosova'nın güneydoğusundaki Djakovica bölgesindeki mülteci konvoylarını bombalamış, saldırıda Belgrad'a göre 75 sivil ölmüştür. NATO askeri araçların hedef alındığını belirterek konvoyların bombalandığını doğrulamış fakat sivil kayıpları teyit etmemiştir. 28 Nisan 1999; NATO, Belgrad'ın 250 km güneyindeki Sırp köyü Surdulica'da bulunan askeri tesisleri hedefleyen bombardımanında sivil yerleşimleri bombalamış, saldırıda en az 20 sivil hayatını kaybetmiştir.

1 Mayıs 1999; Luzane yakınındaki bir köprü'nün vurulması sonucu köprüden geçen bir otobüsteki 47 kişi yaşamını yitirmiştir. NATO, saldırıyı kabul etmiş, sivillere zarar verme amacı gütmeksizin köprü'nün hedef alındığını ifade etmiştir.

7 Mayıs 1999; Bir saldırıda Niş merkezinin vurulması ve 15 kişinin ölümü, 70 kişinin yaralanması üzerine NATO, hava alanının ve radyo vericisinin vurulmak istendiği ancak parça tesirli bombanın hedefini şaşırdığını belirtmiştir. Yine aynı gün, NATO uçakları Belgrad'daki Çin Büyükelçiliğini yanlışlıkla vurarak 3 kişinin ölmesine ve 20 kişinin yaralanmasına neden olmuştur. Binlerce kişi Çin'deki ABD temsilcilikleri önünde toplanarak olayı protesto etmiş, Rusya Dışişleri Bakanı İvanov Londra'ya yapacağı ziyareti saldırı nedeniyle iptal etmiştir. BM Güvenlik Konseyi acilen toplanmış Çin açık bir şekilde ABD ve NATO'yu suçlamış ardından NATO yapılan bu kötü hatadan dolayı özür dilemiştir. ABD Başkanı CLINTON Çin Halk Cumhuriyeti Başkanı Jiang ZEMİN'e 09 Mayıs 1999 tarihinde yazdığı mektupta, saldırıdan dolayı pişmanlıklarını sunmuştur (ABD Savunma Bakanlığı, 2000:A-9).

13 Mayıs 1999; NATO'nun Korisa köyüne yönelik düzenlediği bombardımanda 87 sivil hayatını kaybetmiştir. Müttefikler Korisa'nın meşru bir askeri hedef olduğunu, sivillerin ise kalkan olarak bölgede tutulduklarını öne sürmüşlerdir. 20 Mayıs 1999; Belgrad'daki bir hastaneye füze isabeti sonucu 3 hasta ölmüş, NATO olayla ilgili, yakınlardaki bir askeri hedefe yönelik yapılan bir füze saldırısında hedefinden sapan bir füzenin hastaneye isabet ettiğini öne sürmüştür. 21 Mayıs 1999; Kosova'nın kuzeybatısındaki Istok kasabasındaki bir hapishane NATO tarafından bombalanmış, saldırıda 100 mahkûm ve

bir hapishane görevlisi ölmüştür. Müttefikler hapishanenin bölgedeki Sırp birliklerinin toplanma noktası olduğunu öne sürmüşlerdir.

30 Mayıs 1999; Orta Sırbistan'da bulunan Varvarin kentindeki bir otoyol köprüsü gündüz vakti bombalanmış, köprüyü araçlarıyla geçmekte olanlardan 11 kişi bombardıman esnasında ölmüştür. NATO köprüünün meşru bir askeri hedef olduğunu öne sürmüştür. 31 Mayıs 1999; Askeri tesise atılan bir füzenin YFC'nin Sancak bölgesinde bulunan Yeni Pazar'da bir apartmanı vurması üzerine NATO yine füzenin kontrol harici hareket ettiğini belirtmiştir. Sırp yetkilileri saldırıda 23 kişinin hayatını kaybettiğini belirtmiştir.

NATO'nun hava saldırılarının başladığı ilk dokuz haftada; toplamda 860.000 sivil olmak üzere 444.600 sivilin Arnavutluk'a, 344.500 sivilin Makedonya'ya ve 69.900 sivilin Karadağ'a sığındığı (BM Mülteciler Yüksek Komiserliği, 2000:6), Sırp'ların saldırılarını artırması üzerine 4400 Arnavut'un hayatını kaybettiği, Sırp'lara göre 500, NATO'ya göre 5000 Sırp'ın hayatını kaybettiği belirtilmektedir (WEBBER, 2009, 451).

Sırbistan'da 2000 yılında yapılan seçimi MİLOŞEVIÇ kaybetmiş, Cumhurbaşkanlığı'na KOŞTUNİTSA ve Başbakanlığa CİNCİÇ seçilerek Sırbistan'ın yeni binyıldaki yöneticileri olmuşlardır. CİNCİÇ, MİLOŞEVIÇ'in Bosna'da uluslararası güçlere teslim edilerek Lahey'de yargılanmasını sağlayarak bu süreçte önemli bir sürecin mimarı olmuştu. 12 Mart 2001 tarihinde uğradığı silahlı saldırı sonucu ölen¹ CİNCİÇ'in, MİLOŞEVIÇ'in adamları olduğu değerlendirilen kişiler tarafından öldürüldüğü ve bunun da MİLOŞEVIÇ'i teslim etmesinin karşılığı olarak yapıldığı iddia edilmiştir (ÖNEN, 2006:109)

Yukarıda anlatılanlar ışığında, NATO harekâtı esnasında ve sonrasında da insan hakları ihlallerinin yapıldığı ortaya çıkmaktadır. Sırp'ların Kosovalı Arnavutlara yönelik yaptıkları mezalimlerin evrensel insan haklarının ihlali olduğu su götürmez bir gerçektir. Ancak yukarıda belirtilen can kayıpları ve sivil insanların temel ihtiyaçlarını karşılamakta kullanılan kaynakların imhası da insan haklarının korunduğu olaylar olarak karşımıza

---

¹ CİNCİÇ suikastının faileri ve azmettiricisi olduğu iddia edilen kişilerin davaları 22 Aralık 2003'te başlamıştır. Kilit şüpheliler arasında 1990'lı yıllarda Bosna Hersek, Hırvatistan ve Kosova'daki savaşlarda görev almış özel polis birliğine bağlı Kızıl Bereliler'e liderlik eden Milorad ULEMEK ve Zemun Çetesi'nin üst düzey üyelerinden Deyan MİLENKOVIÇ de bulunmaktaydı. Belgrad Mahkemesinde görülen dava 23 Mayıs 2007'de sonuçlanmış, sanıklar toplan 378 yıl hapse mahkûm edilmiştir. Suikastın faillerinin tutuklanmasına rağmen, CİNCİÇ'in ölümünün ardındaki sır hala aydınlatılamamıştır (HERSEK, 2014).

çıkılmamaktadır. Bu nedenle NATO Harekâtı bölgedeki insan hakları ihlallerini ortadan kaldırmak amacıyla yapılmış olmasına rağmen, operasyonun kendisi de kabul edilemez insan hakları ihlallerine yol açmıştır. Bu nedenle bu ölçüt “Kırmızı” ile kodlanacaktır.

1.7 Değerlendirme

Soğuk Savaşın bitmesi ile varoluş sebebi ortadan kalkan NATO için Bosna Savaşı ve Kosova Müdahalesi, varlık gerekçesini dönüştürdüğü, dönemin önemli askeri hareketleridir. Ayrıca ABD, Bosna Savaşı’nda olduğu gibi, BM’yi ikinci plana iterek NATO’yu ön plana çıkarmaya çalışmış ve bunu da Kosova sorununda gerçekleştirmiştir (MUTLU, 2010:54). ABD farklı bölgelerde yaşayan insanlık trajedilerini görmezden gelebilirken, Kosova’ya müdahalesi temelinde; NATO’yu kendi gücüne dönüştürme, dünya patronluğunu kanıtlama, Balkanlar’da ve Kafkasya’da Rusya’yı tecrit etme, Avrupa’yı yörüngesinde tutma, hızla artan askeri harcamaları meşrulaştırma ve ekonomik durgunluğu aşmak amaçlanmıştır (ÖNEN, 2006:103). Sonuç olarak ABD Sırpların yaptığı insan hakları ihlallerini ortadan kaldırmak gibi meşru bir nedene dayandırdığı Kosova Harekâtı ile askeri olarak Balkanlar’a yerleşmenin şartlarını oluşturmuştur. Makedonya’da, Arnavutluk’ta, Kosova’da askeri üstler elde etmiştir (ÖNEN, 2006:104). NATO Harekâtı öncesinde hiç kimse Sırbistan’ın NATO üyesi bir ülkeye saldırmaya hazırlandığını ya da buna kalkıştığını ileri sürmüyordu, oysa NATO antlaşmasına göre ancak böyle bir durumda ittifak hareketine geçebilirdi (BLUM, 2013:181)

Tablo 2. Beş Ölçüte Göre Kosova Müdahalesi

Ölçüt	Renk Kodu
İnsan Hakları İhlallerine Dair Tespitler	Sarı
Zorlayıcı Tedbirlerin Uygulanma Durumu	Sarı
Müdahaleye Katılan Devlet Sayısı	Sarı
Müdahaleye İlişkin BM kararı	Kırmızı

Müdahale Sonrası İnsan Haklarının Durumu	Kırmızı
Sonuç	3/5 Sarı Turuncu

Dolayısıyla NATO'nun Kosova Harekâtı, ödenen bedel ve elde edilen kazanç açısından değerlendirilirse en çok ABD'nin kazanç sağladığı bir askeri operasyon olarak tarihteki yerini almıştır.

NATO'nun Kosova Harekâtı, Tablo-2'de gösterildiği gibi "Beş Ölçüt" yaklaşımı ile değerlendirildiğinde; 5 sorudan 3'ü Sarı, 2'si Kırmızı ile cevaplandırıldığı için 3/5 Sarı Turuncu olarak kıymetlendirilmiştir. Bu da, operasyonun gerekçelerinin ağırlıklı olarak insan hakları ihlallerinin önlenmesi olduğu tezini doğrulamakla beraber, operasyon neticesinde Sırp unsurlar tarafından yapılan insan hakları ihlalleri engellenmiş olsa da, başka aktörlerin insan hakları ihlalleri yapması neticesinde bölge insanı bu operasyonun kaybedeni olurken ABD, kazanımları açısından bu operasyonun kazananı olmuştur.

BÖLÜM 3 Afganistan Müdahalesi

2.1 Müdahalenin Özeti

ABD'nin 11 Eylül saldırılarının faillerini koruduğu iddiasıyla müdahalede bulunduğu Taliban yönetimindeki Afganistan tarih boyunca silahların sürekli tarih yazımında bulunduğu bir coğrafya olmuştur. Bu müdahalenin detaylarına girmeden önce Afganistan'ın coğrafi konumuna ve yakın tarihine bakmak faydalı olacaktır.

Afganistan, Orta Asya'da ticaret yollarının kesiştiği ve tarihi İpek Yolu'nun üzerinde bulunan bir coğrafyadır. Kuzeyde, batıdan doğuya Türkmenistan, Özbekistan ve Tacikistan, güneyde ve doğuda Pakistan ile, batıda İran ile çevrilidir. Doğusunda Çin ile kısa bir sınırı vardır. Afganistan MACKINDER'ın Kara Hakimiyet Teorisindeki Heartland ile ve SPYKMAN'ın Kenar Kuşak Teorisindeki Rimland'ın kesiştiği yerde bulunmaktadır. Bulduğu coğrafya nedeniyle tarih boyunca istilalara ve saldırılara maruz kalmış olan Afganistan, 20'inci yüzyılın son yarısında da çatışmalar ve rejim değişiklikleri yaşamış, yeni binyıla da dil ve ırk birliği bulunmayan ve siyasi birlik kurmakta zorlanan bir devlet olarak girmiştir.

1919 yılında ülkeyi hakimiyet alanlarına katmak isteyen İngiliz kuvvetlerine karşı yapılan üçüncü savaşın ardından bağımsızlığını kazanan Afganistan'da 1926'da EMANULLAH Han kendisini Afgan Kralı ilan etmiş, uygulamaya çalıştığı sosyal reformların muhafazakâr unsurlarda direniş ve tepki görmesi üzerine 1929 yılında ülkeyi terk etmiştir. 1933 yılında 40 yıl boyunca Afganistan'ı kral olarak monarşiyle yönetecek olan ZAHİR Şah yönetime gelmiş ve 1953 yılında Başbakan olan General Muhammed DAVUD tarafından 1973'de yapılan bir darbeyle iktidarı kaybetmiştir. İktidarı ele geçiren DAVUD monarşiyi yıkarak cumhuriyet ilan etmiş ve SSCB'yi batılı güçler karşısında koz olarak kullanmaya çalışmıştır. Başvurduğu üsluptan rahatsız olan sol görüşlü kesimlerin DAVUD'a karşı birleşmesi sonucu 1978 yılında sol görüşlü Demokratik Halk Partisi tarafından düzenlenen bir darbeyle DAVUD devrilmiş ve öldürülmüştür (BBC, 2004). 1978 Nisanı'nda Albay ABDÜLKADİR'in komutasında Sovyet yapısı tank ve savaş uçakları kullanan Afgan ordusu tarafından devrilen DAVUD'dan sonra iktidarı ellerine geçirenler, Sovyet yanlısı Afganistan Demokratik Halk Partisi'nin (ADHP) başat siyasal güç olduğu Demokratik Afgan Cumhuriyeti'ni kurmuşlardır. Partinin hapiste bulunan 61 yaşındaki başkanı Nur Muhammed TARAKİ

Devlet Başkanlığına getirilmiş, 05 Aralık 1978'de Afganistan ile SSCB arasında "Dostluk, İyi Komşuluk ve İşbirliği" antlaşması imzalanmıştır. Bu kapsamda Sovyetler Birliği TARAİKİ yönetimine ekonomik ve askeri yardım ile askeri danışmanlar göndermiştir (SANDER, 2003:563).

Sovyetler Birliğinin Afganistan'daki etkisini ve nüfuzunu artırması, bölgedeki çıkarlarından dolayı bazı ülkelerin endişelenmesine yol açmıştır. Amerikan hükümeti Afganistan'da insan haklarına saygı gösterilmesini istemiş ve bu ülkenin içişlerine müdahaleye karşı çıkmıştır. İran'da Humeyni 1979 Haziran'ında Sovyet B y kelęisine "Bir İslam  lkesi olan Afganistan'ın İslam kurallarına göre sorunlarını  zmesini bekliyoruz. Bu  lkeye Sovyet müdahalesi İran'ı da etkileyecektir. Sovyetler Birliği'nin bu yola başvurmamasını bekliyoruz" demiştir. Çin Halk Cumhuriyeti ise Sovyetler Birliği'nin etki alanını Afganistan-Pakistan bölgesine genişletmesini şiddetle eleşirmiştir (SANDER, 2003:564).

Afganistan'da Sovyet yanlısı iktidara karşı muhafazakâr halkın 1978 yılının sonlarından itibaren direniş hareketine başlaması üzerine, iktidarda bulunanlar Sovyetler Birliği'nden yardım istemişlerdir. Kısa sürede çok sayıda Sovyet uzman ve askeri personeli Afganistan'a gelmiş, 27 Aralık 1979'da ise Sovyetler gönderdikleri yeni askeri birliklerle Afganistan'ı işgal etmişlerdir (UÇAROL, 2015:1225). Başbakan eski Yardımcılarından olan ve Doğu Avrupa'da sürgünde bulunan Babrak KARMAL bir Sovyet uçağıyla Kabil'e gelmiş ve Sovyet desteğiyle AMİN'in yerine Başkan olmuştur. Bu arada, KARMAL'la birlikte sayıları 1980'nin Ocak ayında 85.000'e yükselen Sovyet birlikleri de ülkeye girmişler ve stratejik noktalarla başkent Kabil'e yerleşmişlerdir. Bu olaydan sonra başta ABD¹ olmak üzere Batılı devletler ile bölgesel güçler SSCB'ye karşı Afgan m cahitlerini örgütleyip yardım yapmışlardır (SANDER, 2003:567).

Sovyetlerin Afganistan'ı işgal etmesi ve direniş gösteren Afgan m cahitlerine karşı üstün silahlarla saldırması  evre ülkelerle Batı dünyasında tepkiyle karşılanmıştır. Çin, Sovyetlerin Afganistan'ı işgal etmesinden dört gün sonra BM'e başvurarak Sovyet

---

¹ ABD  nce Taliban'ı Sovyetlere karşı saldırmak üzere yöneltmiş, Sovyetlerin karşı saldırısı karşısında Taliban'ı desteklemiş ve 11 Eylül saldırılarından sonra eskiden desteklediği ve b y tt ği Taliban ve benzeri örgütleri yok etmek için saldırılarda bulunmuştur. Bu çalışmada daha önce de vurgulandığı gibi, BRZEZINSKI bir Fransız dergisine verdiği mülakatta bu desteklerinden dolayı pişmanlık duyulmaması gerektiğini, Sovyetleri alt etmek için verilen bu desteğin amacına ulaşması karşısında, köktendinci fanatiklere yardım etmelerinin önemsenmemesi gerektiğini belirtmiştir.

saldırısının durdurulmasını ve Sovyet askerlerinin Afganistan'dan çekilmesini istemiştir¹. ABD ise Sovyetler Birliği ile yaptığı SALT-II Anlaşmasını onaylamaktan vazgeçmiş, 05 Ocak 1980'de bu ülkeye yaptığı hububat ihracatını durdurmuş ve Afgan mücahitlerine yardıma başlamıştır (UÇAROL, 2015:1226).

Afganistan sorununun çözümü için 1982 yılında BM Genel Sekreterinin gözetiminde Cenevre'de başlayan görüşmeler neticesinde 14 Nisan 1988'de Afganistan sorununa son veren anlaşma imzalanmış ve Sovyet askerleri Afganistan'dan çekilmeye başlamıştır (UÇAROL, 2015:1226). ABD ve SSCB'nin garantörlüğünde Afganistan ile mücahitlerin en önemli destekçisi olan Pakistan arasında imzalanan anlaşmaya göre; Afganistan ile Pakistan birbirlerinin egemenlik, siyasi bağımsızlık, toprak bütünlüğü ile güvenlik ve bağlantısızlık ilkelerine saygı gösterecek ve birbirlerinin içişlerine karışmayacak, Uluslararası Garantiler Konusunda Deklarasyon ile birlikte, Amerika Birleşik Devletleri ile Sovyetler Birliği de Afganistan ile Pakistan'ın egemenlik, siyasi bağımsızlık, toprak bütünlüğü ile güvenlik ve bağlantısızlık ilkelerine saygı gösterecek ve içişlerine karışmayacak, Afganistan ile Pakistan arasındaki Mültecilerin Kendi İstekleriyle Dönüşü konusundaki ikili anlaşmayla, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin de desteğiyle isteyen mültecilerin serbestçe evlerine dönebilmesi sağlanacak, Afganistan'daki Sovyet güçlerinin çekilmesi 15 Mayıs 1988'de başlayacak, 15 Ağustos'ta birliklerin yarısı ülkeden çekilmiş olacak, çekilme süreci ise 9 ay içerisinde tamamlanacaktır (AZAM, 2011). 10 yıllık işgalin ardından son Sovyet askeri de 1989 yılında Afganistan'dan çekilmiştir.

Ancak Sovyet ordusunun geri çekilmesi, Afganistan'da her şeyin tekrar normale döneceği anlamına gelmemiştir. İşgal sona ermesine rağmen SSCB, Afganistan ile olan tüm bağlarını koparmamıştır. İşgalden sonra da Afganistan'da binlerce Sovyet danışmanı görev yapmaya ve Afgan ordusunu Sovyet subaylar yönetmeye devam

---

¹ Çin'in başvurusu üzerine BMGK 05-09 Ocak 1980 tarihlerinde 6 kez toplantı yapmış fakat SSCB'nin daimi üyesi olmasından dolayı bir oybirliği sağlanamadığından konu, 09 Ocak tarihli ve 462 sayılı kararla Genel Kurula sevk edilmiştir. Genel Kurulda 14 Ocak 1980'de alınan ES-6/2 sayılı kararla Afganistan'ın egemenlik ve toprak bütünlüğüne saygı duyulması, Afgan halkının kendi geleceğine kendisinin karar vermesi için tüm yabancı askerlerin Afganistan'dan çekilmesi, Afgan mültecilerinin kendi istekleri ile evlerine dönmesi için gerekli koşulların yaratılması ve mültecilere yardım için BM Mülteciler Yüksek Komiserliğinin desteklenmesi istenmiştir. Bu kararda SSCB'nin adı zikredilmemiştir. BM'nin bu ve buna benzer (1980-35/37, 1981-36/34, 1982-37/37, 1983-38/29) kararları Sovyetleri Afganistan'dan çıkarmak için yeterli olmamıştır (ŞEYHANLIOĞLU, 2004:28-29)

etmiştir. Sovyet birliklerinin Afganistan'dan çekilmesinden sonra mücahitler silahlarını Sovyet taraftarı NECİBULLAH rejimine çevirmiştir. Bunun sonucu olarak Afganistan ürpertici bir iç savaşın içine düşmüştür (POLAT, 2006:5-6).

Afganistan'da Sovyet işgali sırasında mezhepleri ve etnik kökenleri farklı olan güçler ortak bir cephe kurmuşlardır. İşgalin bitmesiyle bu güçler arasında ayrılık başlamış ve farklı etnik kökenlerdeki bu güçler Afganistan'ın yönetimini ele geçirmek için 1990 yılından itibaren birbirleriyle mücadeleye girişmişlerdir. Ülkeyi iç savaşa sokan bu süreçte başta ABD ve Rusya olmak üzere bölgede çıkar mücadelesinde olan birçok ülke farklı etnik ve mezhepsel kimlikteki bu güçleri desteklemiştir. Bu güçler arasında liderliğini molla Muhammed ÖMER'in yaptığı aşırı dinci Taliban¹ güçlenerek 1998 yılına kadar ülkenin büyük bölümünde egemen olmuştur. Taliban'ı bu uzun savaşta Pakistan, S. Arabistan ve ABD gibi ülkeler desteklemişken, Rusya, İran, Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ve Türkiye gibi ülkeler bu süreçte Taliban'a karşı durmuşlardır (UÇAROL, 2015:1227). Rusya, Türkiye ve Orta Asya Cumhuriyetleri Taliban'ı kınayan açıklamalar yaparken 25 Ağustos 1998'de Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Tacikistan'ın dışişleri ve savunma bakanları ile Rus yetkililer bir araya gelmiştir. Bu arada Tanzanya ve Kenya'daki ABD büyükelçiliklerine saldırılarda bulunduğu iddia edilen Usame Bin Ladin'den dolayı ABD Taliban'a karşı cephe almış, Suudiler ise Taliban'a yardımı kesmek zorunda kalmıştır. Son olarak BM Güvenlik Konseyinin Afganistan'ın uluslararası teröristlere yataklık yaptığı, insan haklarını ihlal ettiği gerekçesiyle aldığı kararlar Taliban'ı zor durumda bırakmıştır (POLAT, 2006:15).

Bu noktada ABD'nin Taliban ilgili yaklaşımındaki değişime dikkat çekmek gerekmektedir. Taliban'ın 1996 yılında Kabil'i ele geçirmesinden sonra, iki yıl boyunca ABD'nin bu rejimi yönlendirmeye ve emellerine alet etmeye çalıştığı ve bu konuda pazarlıkların aralıksız sürdüğü anlaşılmıştır. Ancak değişen şartlar nedeniyle Taliban'la ABD'nin uyuşamadığı da gelişen olaylarla anlaşılmıştır. Bunun üzerine 1998 yılından itibaren plan değiştirilmiş ve Taliban'ın devrilmesi için çalışmalar başlatılmıştır. Bunun için de bazı sebepler ortaya çıkmıştır. Nairobi ve Darüsselam'a yapılan saldırılardan bin

---

¹ Molla Ömer ve grubunun, 1994'te iktidar arayışlarını başlattıklarında 30 kişi civarında oldukları sanılmaktadır. Ekim 1994'e gelindiğinde, Taliban, Pakistan sınırı yakınlarındaki Spin Baldak'taki Hizb-i İslami üssüne saldırdığında, sayıları 200'ü bulmuştur. Aralık'ta 12 bin kişilik güçlü bir birlik haline gelmişlerdir. Sonraki yılın ortalarında batıdaki Herat şehrine saldırdıklarında, sayıları neredeyse ikiye katlanmıştır (POLAT, 2006:10).

Ladin sorumlu tutulmuş ve bu tarihten itibaren Taliban - ABD ilişkilerinde yeni bir döneme girilmiştir (POLAT, 2006:19).

ABD'nin Afganistan'a saldırısının gerekçesi olan 11 Eylül saldırılarının faili olarak öne sürdüğü El Kaide örgütünün lideri olan ve 1957 yılında S.Arabistan'da doğan Usame Bin LADİN'in silahlı müdahale konusunda yer alması 1979 yılına dayanır. LADİN, 1979 yılında Sovyetlerin Afganistan'ı işgali üzerine CIA'nin ve Pakistan gizli servisi ISI'nın girişimiyle, dünyanın her yerinden radikal Müslümanları Pakistan'a getirme ve Afgan Mücahitlerin yanında savaştırma projesi kapsamında "Abu Abdullah" takma adıyla Pakistan'a gitmiş, sonraki yıllarda Suudi gizli servisinin şefi ve Afgan sorunu sorumlusu Prens Türki el Faysal ile irtibatlı mücahitlere destek sağlamıştır. 1987 yılında El Kaide örgütünü kurmasıyla bölgedeki rolünü büyüten LADİN, 1992 artık anlaşılmadığı Suudi yönetiminden ve ülkesinden ayrılarak Pakistan, Afganistan ve 1996 yılına kadar barınacağı Sudan'a gitmiştir. 1996 yılında Celalabat'ta iken Taliban lideri Molla ÖMER'e yaptığı talep neticesinde Taliban'a kabul edilmiştir. ABD tarafından; 1998 yılında Kenya ve Tanzanya'daki ABD büyükelçiliklerinin bombalanmasından ve 2000 yılında Yemen'in Aden limanındaki USS Cole gemisine düzenlenen intihar saldırılarından sorumlu tutulan LADİN, 11 Eylül saldırılarından da sorumlu tutulmuştur (POLAT, 2006:25-35).

Afganistan, stratejik coğrafi konumunun bedeli olarak devralınan bölüntülü toplumsal yapının acısını, tarihinin hiçbir döneminde herhalde 1998-2000 arası kadar yaşamamıştır. Çünkü ilk defa bu dönemde Kabil, 30.000 kişinin öldüğü tarihinin en ağır bombardımanını yaşamış ve hemen herkes birbiriyle günübürlük ittifak ve çatışmalara girmiştir (ŞEYHANLIOĞLU, 2004:46).

Afganistan'ın yakın dönem tarihsel arka planına kısa bir göz attıktan sonra 11 Eylül 2001 tarihinde gerçekleşen ve sonrasında ABD ve dünya için hiçbir şeyin eskisi gibi olmadığı saldırılara değinmek uygun olacaktır.

11 Eylül 2001 sabahı yerel saatle 08.46'da American Airlines isimli havayolu şirketine ait bir uçak Dünya Ticaret Merkezi'nin Kuzey Kulesi'ne, 09.02'de ise ikinci bir uçak Güney Kule'sine çarpmış ve çarpmadan 102 dakika sonra Kuzey Kule, 56 dakika sonra ise Güney Kule yıkılmıştır. ABD, Dünya Ticaret Merkezi'nin sokunu yasarken yeni bir saldırı haberi de Washington'daki Savunma Bakanlığı Binası Pentagon'dan gelmiş,

yerel saatle 09.37’de bir başka yolcu uçağı Pentagon’a çarpmış, bu olayların hemen ardından yerel saatle 10.03’te ise Pensilvanya’nın Shanksville kırsalında bir uçağın düştüğü haberi açıklanmıştır. Yaşanan bu terör saldırıları sonucunda 19 terörist de dahil olmak üzere toplam 3000 kişi hayatını kaybetmiştir (YÜCEBAŞ, 2011:37).

11 Eylül 2001 günü yaşanan saldırıları ABD’de tam bir travma yaratmıştır. Saldırıların bir kısmını ve kulelerin yıkılışını canlı olarak izleyen ABD halkı gözyaşlarına boğulmuş, olay ABD tarihinin en büyük terör saldırısı olarak tarihe geçmiştir. ABD’nin 2’nci Dünya Savaşına girmesen neden olan Pearl Harbour’da ölen insan sayısı (2400) ile 11 Eylül’de ölen insan sayısı (3000) karşılaştırıldığında, 11 Eylül saldırılarının ABD’ye insan kaybı olarak Pearl Harbour saldırılarından daha fazla kayıp verdiğini söylenebilir. Üstelik bu saldırı Pearl Harbour gibi anakara dışındaki bir üste değil, ABD’nin en önemli ekonomik ve askeri gücünün sembol binalarında gerçekleşmiş olduğundan ABD’ye bir meydan okuma olarak da yorumlanmıştır.

Saldırı üzerine güvenlik tedbirleri artırılmış, ABD savaş haline geçmiş, tüm Amerikan hava sahası kapatılmış, havadaki uçaklar yere indirilmiştir. Amerikan halkına travma yaratan bu saldırılar müteakip dönemde uluslararası sistemi etkileyen en önemli husus olmuştur. ABD ve dünya için artık hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağı bir döneme girilmiştir. Bu saldırının uluslararası alanda yarattığı etkiyi ve ABD’ye gösterilen desteği iyi değerlendiren ABD, gerek ülke içi düzenlemelerinde, gerekse uluslararası eylemlerinde ciddi bir itiraz ile karşılamamıştır; *“ABD mağdur olmuştur, tüm dünya onun yerinde yer almalıdır ve teröre karşı yaptığı mücadelede desteklenmelidir. Çünkü ABD terörle mücadelesini sadece kendisi için değil, tüm insanlık için yapmaktadır”*. İkiz kulelere çarpan uçakların görüntüleri dünya televizyonlarında defalarca gösterilmiş, kurbanların gözyaşları ve hikayeleri izleyenleri duygulandırmış, saldırıları düzenlediği iddia edilen El Kaide örgütüne karşı hızla yayılan nefret, yukarıda belirtilen algının tüm dünyaya yayılmasını hızlandırmıştır.

Saldırıları sonrasında ABD Başkanı BUSH yaklaşık 5 dakika süren bir Ulusa Sesleniş konuşması yapmıştır. Bu konuşmasında BUSH, Amerika’nın özgürlük ve fırsat için dünyadaki en parlak ışık olduğunu ve bu nedenle hedef alındığını fakat hiç kimsenin bu ışığın parlamasını engelleyemeyeceğini söylemiştir. Saldırının faillerinin yakalanması için istihbarat ve kolluk kuvvetlerinin tüm kaynaklarını yönlendirdiğini belirten BUSH,

saldırıları yapanlarla onları barındıranlar arasında ayırım gözetmeyeceklerini vurgulamıştır (BUSH, 2001). Sonraki zamanlarda da hem BUSH hem de diğer üst düzey ABD yetkilileri tarafından ABD'nin, saldırıların faillerini ve destekçilerini yakalamak konusundaki kararlılığını vurgulayan açıklamalar yapılmıştır.

11 Eylül saldırıları ve sonrasındaki süreç tüm dünya tarafından dikkatle takip edilmiş, küresel terörizm konusunda dünya genelinde var olan farkındalık pekişmiştir. Saldırıların öncesinde gerekli güvenlik tedbirlerinin alınmamış olması, kısa süreli pilotaj eğitimi almış teröristler tarafından kullanılan uçakların finans, savunma ve yönetim merkezlerine saldırmasının gelişmiş teknolojisine rağmen ABD tarafından önlenememiş olması ve daha elde resmi deliller olmadan Usame Bin LADİN ve örgütünün suçlanarak Afganistan ve Irak'a askeri müdahalelerin konuşulması başta olmak üzere tartışma konusu olan bir çok konu, saldırının kaynağı ve oluş şekli hakkında çeşitli teorilerin öne sürülmesine sebep olmuştur. Bu konu başlı başına bir araştırma konusu olabilecek potansiyele sahiptir. Söz konusu şüpheleri en iyi anlatan eserlerden birisi Michael MOORE'un ödüllü *Fahreheit 9/11* belgeselidir. Bu belgeselde MOORE, saldırılarla ilgili soru işaretlerini sinema tekniği ile izleyiciye sunarken, kendi içinde tutarlı bir önerme sunmaktadır.

Saldırılardan bir gün sonra BM Genel Kurulu acilen toplanmış ve yapılan görüşmelerden sonra 1368 sayılı karar kabul edilmiştir. BM 1368 sayılı kararında devletlerin bireysel ve ortak meşru müdafaa haklarına atıfta bulunulmuş, saldırıları kınamış, bütün devletleri saldırıların faillerini, organizatörlerini ve sponsorlarını adalete teslim etmek için acilen birlikte çalışmaya çağırılmış ve bu saldırılarda yer alanları savunan, destekleyen ve saklayanların da sorumlu tutulacağını belirtmiştir. Kararda ayrıca 1999 tarihli ve 1269 sayılı karara atıf yapılarak, terör eylemlerini önleme ve bastırma çabalarının artırılması için uluslararası topluma çağrı yapılmıştır (BM, 2001a). 28 Eylül'de alınan 1373 sayılı kararda ise, 1368 sayılı kararda olduğu gibi devletlerin bireysel ve ortak meşru müdafaa hakları teyit edilmiş, tüm devletlerin terörle mücadele konusunda izlemesi tavsiye edilen esaslar belirtilerek bu konularda her boyutuyla iş birliği yapmaları yolunda çağrıda bulunulmuştur (BM, 2001b). 1373 sayılı kararda vurgulanan esaslar uluslararası toplumun, terörle küresel ölçekte mücadele konusunda onayladığı bir stratejinin esasları olarak da değerlendirilebilir.

Saldırılardan sonra aralarında NATO Genel Sekreteri ve AB Dönem Başkanı ile Çin ve Küba'nın da bulunduğu birçok devletten ve örgütten saldırıyı kınayan ve ABD'ye destek belirten mesajlar gelirken, saldırının sorumlusu olarak itham edilen Taliban ve LADİN iddiaları kabul etmemiştir. Taliban saldırının kendi kapasitelerinin üstünde olduğunu belirtip kınarken, LADİN saldırıyı yapmadığını ama yapanlara teşekkür ettiğini belirtmiştir (POLAT, 2006:45-50)

Bütün bu gelişmelerin ışığında NATO, tarihinde ilk kez, kurucu antlaşmasında yer alan ve bir üyeye yapılan saldırının tüm örgüte yapılmış sayılacağı ve bu kapsamda BM 51'inci maddesinde tanınan meşru müdafaa hakkının kullanılabilceğinin vurgulandığı 5'inci maddeyi¹ uygulamaya geçirmiştir. BM'de Afganistan konusunda alınan 1368 ve 1373 sayılı kararlarda meşru müdafaa kavramına atıf yapılmış olmasına rağmen askeri güç kullanımı ne tavsiye edilmiş ne de karara bağlanmıştır. BM, Afganistan'a silahlı bir gücün müdahale etmesi konusunda net olmayan bir duruş sergilemiştir. Buna rağmen NATO ABD'nin ön ayak olmasıyla müdahale kararını almıştır.

NATO saldırıların yaşandığı gün yayınladığı bir bildiriyle saldırıları kınamış, 12 Eylül 2001 tarihinde, yani saldırının hemen ertesi gününde, yaptığı toplantıda söz konusu saldırıların dışarıdan yapıldığına karar verilmesi durumunda bunun 5'inci madde kapsamında değerlendirileceğini belirtmiştir (NATO, 2001). 02 Ekim 2001 tarihinde yapılan toplantıda ise NATO 11 Eylül saldırılarının LADİN ve S.Arabistan ile bağlarının olduğuna karar vermiş ve ABD'nin ittifaktan beklentilerini bildirmesini istemiştir. Bunun üzerine ABD, istihbarat alanında işbirliği ve bilgi paylaşımı, terörle mücadele eden ülkelere destek verilmesi, NATO toprakları üzerinde bulunan ABD üslerinin güvenliğini sağlaması, NATO üslerinden yararlanılması, hava sahalarının ABD'ye açılması, havaalanı ve limanların ABD'ye açılması, NATO gücünün Doğu

---

¹ NATO Antlaşması Md. 5: "Taraflar, Kuzey Amerika'da veya Avrupa'da içlerinden bir veya daha çoğuna yöneltilecek silahlı bir saldırının hepsine yöneltilmiş bir saldırı olarak değerlendirileceği ve eğer böyle bir saldırı olursa BM sözleşmesinin 51. Maddesinde tanınan bireysel ya da toplu öz savunma hakkını kullanarak, Kuzey Atlantik bölgesinde güvenliğini sağlamak ve korumak için bireysel olarak ve diğerleri ile birlikte, silahlı kuvvet kullanımı da dahil olmak üzere gerekli görülen eylemlerde bulunarak saldırıya uğrayan Taraf ya da Taraflara yardımcı olacakları konusunda anlaşmışlardır. Böylesi herhangi bir saldırı ve bunun sonucu olarak alınan bütün önlemler derhal Güvenlik Konseyi'ne bildirilecektir. Güvenlik Konseyi, uluslararası barış ve güvenliğini sağlamak ve korumak için gerekli önlemleri aldığı zaman, bu önlemlere son verilecektir" (NATO, 2008).

Akdeniz' e kaydırılması ve Erken Uyarı Uçaklarının (AWACS) bölgelere kaydırılması taleplerini NATO'ya bildirmiştir (POLAT, 2006:95).

Bu gelişmeler sonucunda ABD, İngiltere ile birlikte 07 Ekim 2001 tarihinde “Sürekli Özgürlük” adını verdiği askeri müdahaleye başlamıştır. BUSH 07 Ekim 2001 tarihinde yaptığı Ulusa Sesleniş konuşmasında; ABD güçlerinin Afganistan'da El Kaide'nin terörist eğitim kamplarına ve askeri unsurlarına yönelik saldırı başlattığını duyurmuş, hedeflerin Afganistan'ın bir terörist operasyon üssü olarak kullanılmasını engellemek ve Taliban'ın askeri kabiliyetine saldırmak amacıyla özenle seçildiğini belirtmiştir. İngiltere ile beraber düzenledikleri bu saldırıda Kanada, Avusturalya, Almanya ve Fransa'nın da operasyonun ilerleyen döneminde kuvvet desteği sağlayacağını belirten BUSH, Orta Doğu, Afrika, Avrupa ve Asya'da 40'dan fazla ülkenin hava sahasını açtığını ve daha fazla sayıda ülkenin de istihbarat paylaşımı yaptığını belirtmiştir. Dünyanın ortak iradesi ile desteklendiklerini vurgulayan BUSH, Afganistan'daki Taliban yönetiminden, Bin Ladin ve adamlarının ABD'ye teslim edilmesi, El-Kaide terör kamplarının kapatılması yönündeki taleplerinin karşılanmadığını belirterek "*Bu talepler yerine gelmedi. Şimdi Taliban, bunun bedelini ödeyecek*" diye konuşmuştur (BUSH, 2001).

Dünyanın ezici çoğunluğunun desteğiyle yapılan kara ve hava operasyonları ile geçen bir süreçten sonra Taliban'ın elinde kalan son şehir olan Kandahar'ı 07 Aralık 2001 tarihinde Kuzey İttifakı güçlerine teslim etmesiyle Afganistan'da Taliban dönemi kapanmıştır (POLAT, 2006:109). Taliban'ın düşürülmesiyle Afganistan'da istikrar arayışlarına vakit kaybedilmeden başlanmıştır. Afganistan'a karşı askeri müdahalede bulunurken ABD ve müttefiklerinin amacı El-Kaide örgütünü ve Taliban rejimini ortadan kaldırmanın yanında, aynı zamanda Afganistan'ı bir daha terörizme kaynaklık etmeyecek hale getirmek için bir dönüşüm süreci içine sokmaktır (ÖRNEK, 2012:129).

Bu bağlamda önce Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi 14 Kasım 2001'de, Afganistan'da bir geçici yönetim oluşturulması amacıyla, Birleşmiş Milletler'in merkezi rolü çerçevesinde istikrar ve güvenliği sağlamak için üye ülkelerin oluşturulacak barış gücüne katkıda bulunmasını öngören 1378 nolu kararı almıştır. Ardından da 5 Aralık 2001'de Birleşmiş Milletler'in davetiyle Afganistan'ın önemli grupları Almanya'nın Bonn kentinde toplanmış ve 6 Aralık'ta ülkeyi Temmuz 2002'ye

kadar ülkeyi yönetecek 30 üyeli geçici yönetimin oluşturulduğu Bonn Antlaşması imzalanmıştır (ÖRNEK, 2012:129). Afganistan harekâtından sonra hiçbir şey eskisi gibi olmamıştır.

2.2 İnsan hakları ihlallerine dair uluslararası örgütlerin tespitleri

Afganistan’da ABD müdahalesi öncesi döneme yönelik insan hakları ihlallerine ilişkin fazla rapor ya da inceleme bulunmamaktadır. Özellikle Taliban’ın ülkenin kontrolünü ele geçirdikten sonraki dönemde yaşanan insan hakları ihlalleri (başta kadınların temel haklarının kısıtlanması olmak üzere) zaman zaman medyada yer almıştır. ABD, Afganistan harekâtını insan hakları ihlallerine değil ülkesinde yapılan terör saldırıları karşısında meşru müdafaa kapsamında yaptığını savunmuştur. Müdahaleye gerekçe olarak insan hakları ihlalleri gösterilmediği için, “Beş Ölçüt” yöntemine göre bu ölçüt “Kırmızı” ile kodlanacaktır.

2.3 Zorlayıcı tedbirlerin (ambargo, dışlama vb.) uygulanma durumu

Başta BM Güvenlik Konseyinin 1267 (1999), 1333 (2000), 1390 (2002), 1735 (2003), 1526 (2004) numaralı kararları olmak üzere Afganistan ve Taliban’a uzun yıllar ambargolar uygulanmış fakat Afganistan’ın terör faaliyetleriyle ilişkisini kesmesi sağlanamamıştır. Bu nedenle bu ölçüt “Sarı” renk ile kodlanacaktır.

2.4 Müdahaleye katılan devlet sayısı

Afganistan müdahalesi ABD ve İngiltere’nin ortak hareketiyle başlamıştır. Başlangıçta sadece iki devletin askeri unsurları müdahalede yer almış olmasına rağmen BUSH, Orta Doğu, Afrika, Avrupa ve Asya’da 40’den fazla ülkenin hava sahasını açtığını ve daha fazla sayıda ülkenin de istihbarat paylaşımı yaptığını belirtmiştir (BUSH, 2001). Almanya Başbakanı SCHRÖDER, Fransa Cumhurbaşkanı CHIRAC, AB Dönem Başkanı VERHOFSTADT, Japonya Başbakanı KOİZUMİ, İtalya Başbakanı BERLUSCONİ gibi birçok lider ABD’yi Afganistan harekâtında desteklediklerini

söylemiştir (POLAT, 2006). Fiili olarak harekatta yer almamış olsalar dahi hava sahalарının açılması ve istihbarat paylaşımının yapılması etkin olarak harekatta katkıda bulunduğu anlamına gelmektedir. Bu şekilde katılım 9'dan fazla ülke tarafından yapıldığı için bu ölçüt "Sarı" ile kodlanacaktır.

2.5 Müdahaleye ilişkin BM kararı

Güvenlik Konseyi 1368 sayılı kararında, Birleşmiş Milletler Şartı'nın amaç ve ilkelerini tekrar teyit ederek terörizmin neden olduğu uluslararası barış ve güvenlik tehditleriyle her türlü araçla mücadele etmeye karar vermiştir. Konsey; 11 Eylül 2001 tarihinde New York, Washington D.C. ve Pennsylvania'da meydana gelen dehşet verici terörist saldırıları en sert şekilde kınamış, herhangi bir terörizm fiili gibi bu tür fiilleri uluslararası barış ve güvenliğe karşı tehdit olarak görmüştür. Bütün devletleri, bu terörist saldırıları işleyenleri, organizatörlerini ve destekçilerini adalet önüne çıkartmak için, acilen birlikte çalışmaya çağırılmış ve bu fiilleri işleyenlere, organizatörlerine ve destekçilerine yardım etmek arka çıkmak ya da yataklık etmekten sorumlu olanlardan hesap sorulacağını vurgulamıştır; uluslararası toplumu, ilgili antiterör sözleşmelerini ve özellikle başta 19 Ekim 1999 tarih ve 1269 sayılı karar olmak üzere Güvenlik Konseyi kararlarının tam olarak uygulanması da dahil arttırılmış bir işbirliği ile terörist fiilleri önlemek ve bastırmak için tekrar gayret göstermeğe çağırılmış; 11 Eylül 2001'de meydana gelen terörist saldırılara cevap vermek için gerekli tüm tedbirleri almaya ve Birleşmiş Milletler Şartı'ndan doğan sorumluluklarına uygun olarak her tür terörizm ile mücadele etmeye hazır olduğunu bildirmiş ve meseleyi elde tutmaya devam etmeye karar vermiştir. Ayrıca, aynı gün Birleşmiş Milletler Genel Kurulu da toplanarak ABD'de işlenen terörist fiilleri kınamıştır (ÖRNEK, 2012:110) Güvenlik Konseyi 1368 sayılı kararında, Birleşmiş Milletler Şartı md. 39'un kendisine verdiği yetkiyi kullanıp, New York ve Washington'a yapılan bu terörist saldırıları kınayarak, bu saldırıların uluslararası barış ve güvenliğe tehdit oluşturduğu tespitini yapmıştır. Bununla birlikte Güvenlik Konseyi sadece her türlü tedbiri almaya hazır olduğunu bildirmiş ne ABD'ye ne de NATO'ya askeri kuvvet kullanılmasına imkan sağlayan bir yetkilendirmede bulunmamıştır (ÖRNEK, 2012:111).

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, 28 Eylül 2001'de aldığı 1373 sayılı kararla devletlere terörizmle mücadelede işbirliği yapma çağrısında bulunmaktadır. Karar,

devletleri 9 Aralık 1999 tarihli “Uluslararası Terörizmin Finansmanı ile Mücadele Sözleşmesi” dahil olmak üzere, terörizm alanında var olan uluslararası sözleşme ve protokollere taraf olmaya davet etmektedir. Kararda, devletlerin terörizmle mücadele konusunda almaları gereken önlemler ayrıntılı şekilde sıralanmıştır (ÖRNEK, 2012:111). 1373 sayılı karar, Güvenlik Konseyi’nin, bu kararın uygulanması için gerekli olan her türlü tedbiri alacağını belirtmesiyle sona ermektedir. Burada Konsey, kendi kararlılığından bahsetmektedir. Ancak 1373 sayılı kararda da, 11 Eylül saldırılarına karşı devletlerin askeri güç kullanabileceklerine ilişkin hiçbir ifade bulunmamaktadır (ÖRNEK, 2012:111). Ayrıca her iki kararda da, 11 Eylül terörist saldırıları sonrasında, ABD’nin doğal meşru müdafaa hakkı, teyit edilmektedir. Bu bağlamda, Afganistan örneğinde, meşru müdafaa kapsamında alınan önlemlerin askeri güce dayalı olmayacağına ilişkin bir saptama da olmadığına göre, askeri müdahale için zımnen onay gerçekleşmiştir denilebilir. Askeri hareket sürerken de, Birleşmiş Milletler tarafından kuvvet kullanımı aleyhinde bir görüş ya da kınama gerçekleşmemiştir. Sonuç olarak, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararlarına göre, ABD’ye Afganistan’da askeri kuvvet kullanma anlamında bir yetki verilmese de bu konuda yaratılan bilinçli belirsizliğin, Afganistan hareketine meşruiyet kazandırdığı söylenebilir (ÖRNEK, 2012:112).

Bütün bu gelişmelerin ışığında NATO, tarihinde ilk kez, 5’inci maddeyi uygulamaya geçirmiştir. BM’de Afganistan konusunda alınan 1368 ve 1373 sayılı kararlarda meşru müdafaa kavramına atıf yapılmış olmasına rağmen askeri güç kullanımına karar verilmemiş, NATO ABD’nin ön ayak olmasıyla müdahale kararını almıştır. Sonuç olarak, resmi BMGK’nin müdahale kararı olmadığı için bu ölçüt “Kırmızı” ile kodlanacaktır.

2.6 Müdahale sonrası insan hakları ihlallerinin durumu

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK)’nin 2015 yılı verilerine göre dünyada zorla yer değiştirilmiş 65,3 milyon kişi vardır. Bunların yaklaşık 17 milyonu mülteci dir. Dünyadaki mültecilerin %53’ü ise üç ülkeden gelmektedir; Suriye (4,9 Milyon), Afganistan (2,7 Milyon) ve Somali (1,1 Milyon) (UNHCR, 2016). Afganistan’daki güvenlik durumu, sivillerin çatışmanın en ağır yükünü çekmeye devam

etmesiyle hâlâ öngörülemeyen bir niteliktedir (BM Genel Sekreteri, 2016). Uluslararası güçlerin 2014 yılında çekilmesinin tamamlanmasının ardından, 2015 yılının özellikle ikinci yarısında çatışmalarda artış ve 2014 yılı ile karşılaştırıldığında ülke genelindeki güvenlik durumunda bariz bir kötüleşme yaşanmıştır. Taliban'ın giderek artan sayıda bölgede kontrolü elinde tuttuğu ve 2001'den bu yana ilk kez vilayet başkenti olan Kunduz şehrinin kontrolünü 2015 Eylül ayında geçici olarak ele geçirdiği bildirilmiştir (ROGGIO, 2015). IŞİD'e bağlı yeni grupların ortaya çıkması ve El Kaide'nin yeniden ortaya çıkması gibi faktörlerin sonucu olarak görülen artış dâhil olmak üzere silahlı aktörlerin sayısındaki artış güvenlik durumunu daha da istikrarsız bir hale getirmiştir. Taliban Lideri Molla ÖMER'in ölümünün Temmuz 2015'te duyurulmasından sonra, yeni lider Molla Ahtar MANSUR'a muhalif olanların küçük gruplara ayrıldığı ve bu durumun çatışmaya müdahil silahlı aktörlerin sayısını daha da artırdığı bildirilmektedir (The New York Times, 2015).

Sivil zayıat sayısını (çatışma ya da diğer şiddet olayları sebebiyle hayatını kaybeden ya da yaralananlardan oluşur) 2009 yılında takip etmeye başlayan Birleşmiş Milletler Afganistan Yardım Misyonu (UNAMA), hükümet yanlısı silahlı gruplar tarafından gerçekleştirilen ve devam etmekte olan insan hakları ihlallerinin sebep olduğu sivil zayıat oranının 2014 yılı ile karşılaştırıldığında 2015 yılında yüzde 42 oranında arttığı bildirilmiştir. Sivil zayıat sayısı, 2011 ile karşılaştırıldığında 2012'deki yüzde 4 oranındaki düşüş dışında 2009 ile 2015 yılları arasında her yıl artmıştır. 11.002 sivil zayıat ile önceki yıllarla karşılaştırıldığında en fazla sivil zayıat 2015 yılında verilmiştir (3.545 sivil ölü ve 7.457 yaralı).68 1 Ocak 2009 ile 31 Aralık 2015 tarihleri arasında UNAMA toplam 58.736 sivil zayıat olduğunu kaydetmiştir (21.323 ölü ve 37.413 yaralı) (UNAMA, 2016).

Sivillere yönelik insan hakları ihlallerinin söz konusu alanın kimin etkin kontrolü altında olduğuna bakılmaksızın ülkenin her yerinde gerçekleştiği, hükümetin kontrolü altında olan alanlarda Devlet ve aktörleri tarafından gerçekleştirilen ihlallerin rutin olarak gerçekleştiği bildirilmiştir (United States Department of State, 2016). Hükümet yanlısı silahlı grupların (kısmi) kontrolü altında olan alanlarda, bu grupların cezasızlıkla insan hakları ihlalleri gerçekleştirdikleri, aynı şekilde Hükümet karşıtı unsurlar kontrolü altında olan alanlarda paralel adalet yapılarının dayatılması aracılığıyla gerçekleştirilen ihlaller

dâhil olmak üzere yaygın insan hakları ihlallerinin gerçekleştiği bildirilmiştir. Ayrıca hem Devletin hem de devlet dışı aktörlerin, kontrolleri dışında olan alanlarda insan hakları ihlalleri gerçekleştirdikleri, kontrolü ele geçirmek için mücadelenin devam ettiği alanlarda ciddi insan hakları ihlallerinin özellikle yaygın olduğu belirtilmiştir (UNAMA, 2016).

Afganistan'daki çatışmalar esnasında son yılların en büyük insan hakları ihlallerinden biri yaşanmıştır. İhlallerin bu kadar çok yaşanmasına sebep olan faktörler şunlardır: i. Hükümet Karşıtı Unsurlar (HKU'lar) tarafından tehdit ve sivillere gözdağı verilmesi, hareket serbestisine getirilen kısıtlamalar, haraç alma ve yasa dışı vergilendirmenin yanı sıra paralel adalet yapıları ve hukuka aykırı cezaların verilmesi aracılığıyla sivillerin kontrol altına alması, ii. Zorla silahlandırma, iii. Gıda güvencesizliği, yoksulluk ve geçim kaynaklarının tahribatıyla gözler önüne serilen şiddetin ve güvensiz ortamın insani durum üstündeki etkisi, iv. Yüksek oranlardaki organize suç ve yerelde nüfuzlu kişilerin, savaş ağalarının ve yozlaşmış hükümet yetkililerinin ceza almadan hareket etmesi, v. Güvensiz ortam sonucunda eğitim ve temel sağlık hizmetlerine erişimin önündeki sistematik kısıtlamalar, vi. Özellikle kadınlar dâhil olmak üzere kamu hayatına katılımın önündeki sistematik kısıtlamalar (UNHCR, 2016). Bu değerlendirmeler nedeniyle bu ölçüt “kırmızı” ile kodlanacaktır.

1.7 Değerlendirme

Dünya tarihinin belki de en önemli terör saldırıları olan 11 Eylül olayları, etkisi itibariyle yeni bir yüzyılın başlangıcı değil, yeni binyılın başlangıcını simgeleyen bir saldırı olmuştur. Teknolojinin baş döndürücü bir hızda geliştiği günümüz iletişim çağında, toplumsal trajediler ve korkular, yaşadıkları yerlerden binlerce kilometre ötede gerçek zamanlı izlenebilmekte ve etkileşim sağlanabilmektedir. Bugün cep telefonu ve mobil internet bağlantısı olan herkes, kapsama alanının içinde olmak kaydıyla istediği her yerden canlı yayın yapabilmek şansına sahiptir. İletişimdeki bu gelişme insanların bu alandaki ihtiyaçlarını giderdiği için önemli bir faydadır. İletişim teknolojisindeki yükseliş aynı zamanda toplum içinde oluşturulmak istenen algıyı şekillendirmek konusunda da önemli bir fırsat yaratmıştır. 11 Eylül saldırılarını bir çok insan canlı olarak evlerinden izlemişlerdir bu algının sonucu olarak ABD uluslararası sistemde “*mağdur*” olarak destek

görmüştür. Her ne kadar söz konusu saldırılarla ilgili yapılan resmî açıklamalar, bu çalışmada daha önce bahsedilen şüpheler ve iddialar nedeniyle çok tutarlı olarak görünmese de, tarih bu süreci (şimdilik) resmi açıklamalar çerçevesinde kayıt altına almıştır.

Bu saldırı BM'in 51'inci maddesinde geçen meşru müdafaa kapsamında değerlendirilebilir mi? ABD'ye yapılan saldırının silahlı saldırı sayılmasında bir mahzur yoktur. Fakat meşru müdafaa bir saldırıya karşılık vermek amacıyla yapılan savunma faaliyetleridir. Afganistan'a yapılan müdahale hangi saldırıya karşı savunmadır? Bu operasyon Bush doktrini içindeki önleyici (preventive) müdahale doktriniyle yapılmıştır.

ABD Afganistan'a karşı kuvvet kullanımını meşru müdafaa hakkında farklı olarak 3 şekilde daha gerekçelendirebilecekken, kuvvet kullanımını meşru müdafaa hakkına dayandırmıştır. ABD'nin ileri sürebileceği diğer üç gerekçeden birincisine göre, ABD hali hazırda Afganistan'ın bir kısmını kontrol eden ve Afganistan'ın meşru hükümeti sayılabilecek Kuzey İttifakı'nın daveti üzerine eylemde bulunduğunu iddia edebilirdi. BM Şartı'nın kuvvet kullanımına getirdiği yasak sadece zorla yapılan müdahalelere yönelik olduğu için, uluslararası örf ve âdet hukuku altında davetin müdahale için yasal dayanak oluşturduğu geniş kabul görmektedir. İkincisi, ABD, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nden Afganistan'a karşı gerçekleştireceği askerî harekât için açık yetki isteyebilirdi. O dönemde ABD'ye karşı yaygın sempati olduğu ve hükümetlerin terör konusundaki kaygılarının arttığı düşünüldüğünde, böyle bir yetki mutlaka verilirdi. Ancak ABD böyle bir talepte bulunmamıştır. Buna rağmen, ABD, Güvenlik Konseyi'nin 28 Eylül 2001 tarihinde benimsenen ve başta teröristlerin mal varlığının dondurulmasıyla ilgili olan 1373 Sayılı Karar'ın askeri güç kullanımına yetki veren bir dil içerdiğini iddia edebilirdi. Üçüncüsü, ABD, 2001-2002 kışında milyonlarca Afgan'ın hayatının açlık tehdidi altında olması nedeniyle, kısmen 1999 Kosova Savaşı'nı emsal göstererek, insani müdahale hakkını öne sürebilirdi (ÖRNEK, 2012:116).

ABD, terörizmle mücadele söylemini, 11 Eylül'den sonra gerçekleştirdiği eylemlerin meşruiyet zemini olarak belirlemiştir. ABD 11 Eylül'de gerçekleştirilen terörist eylemleri silahlı saldırılar olarak değerlendirmiş dolayısıyla da terörizme karşı meşru müdafaa hakkının doğduğunu ileri sürmüştür. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi ise, 1368 ve

1373 sayılı kararlarında, ABD'nin aksine, terörizmle mücadelede askeri olmayan alanlarda uluslararası iş birliğinin zorunluluğunu vurgulamıştır. Bu yüzden Birleşmiş Milletler, teröristlerin finansal olarak desteklenmelerinin cezalandırılması ve terörizme karşı mücadelede daha iyi hukuksal dayanakların geliştirilmesi için çaba harcamıştır. Uluslararası terörizmin oluşum aşamasında kaynaklarının kurutulması amaçlanmıştır. Bununla birlikte Güvenlik Konseyi söz konusu kararlarda ABD'nin doğal meşru müdafaa hakkına sahip olduğunu da belirterek her ne kadar ABD'nin ve müttefiklerinin Afganistan'a karşı kuvvet kullanmasına açıkça izin vermemişse de yarattığı bilinçli belirsizlikle ABD müdahalesini zımnen onaylamıştır (ÖRNEK, 2012:131).

Sürekli Özgürlük Harekâtını haklı bir meşru savunma uygulaması olarak kabul edilebilmesi için mevcut olayda silahlı saldırı, gereklilik, aciliyet ve orantılılık koşullarının gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Bu durumda A.B.D.'nin, öncelikle silahlı bir saldırıya maruz kaldığını ve Taliban yönetiminin de bu saldırılardan sorumlu olduğunu kanıtlanması gerekmektedir. Aksi takdirde başvurabilecek olduğu yollar, orantılı karşı önlemler veya diğer hukuksal yollarla sınırlıdır. Ancak A.B.D.'nin, teröristlerle teröristleri barındıran veya yardım eden devletler arasında fark gözetmeyen ve söz konusu devlete karşı meşru savunma hakkının uygulanabileceğini ileri süren Bush Doktrini'ne dayandığı görülmektedir. Amerikan yönetimi, Taliban yönetiminin Ladin ve El Kaide Örgütünü koruduğu, Ladin'in iade edilmesine ilişkin talepleri reddettiğini ve teröristlerin ülkesinde barınmalarına izin verdiğini belirterek, Taliban yönetiminin 11 Eylül eylemleri nedeniyle sorumluluğunun doğduğunu ileri sürmüştür (SONGÜR, 2007:41).

A.B.D.'nin Afganistan'a karşı giriştiği harekâtın eleştiriye açık başlıca tarafı, A.B.D.'nin muhtemel saldırıların gerçekleşeceğine ya da harekâtın herhangi yakın bir silahlı saldırı tehlikesini bertaraf ettiğine dair açık ve ikna edici kanıtlara sahip olmamasıdır. 11 Eylül eylemleri klasik terörist eylem formatında kısa sürede gerçekleştirilmiş ve sona ermiştir. Dolayısıyla harekât başladığı tarihte A.B.D. devam eden herhangi bir silahlı saldırı altında değildir. Oysa meşru savunma hakkına başvurabilmek için ani, karşı konulamaz, başka bir araç seçimine ve düşünmeye olanak bırakmayan bir gereklilik halinin söz konusu olması gerekmektedir (SONGÜR, 2007:48).

William BLUM'a göre, ABD'yi Afganistan'a çeken tek gereksinim Orta Asya'da Hazar Denizi'nin yanı başındaki bu topraklarda bir askeri varlık oluşturmak ve Afganistan'ın

içinden geçen petrol ve doğal gaz boru hatları döşemektir. Nitekim 1980’lerden beri bölgede çeşitli boru hatları planlanmış fakat bunlar çeşitli nedenlerle ertelenmiştir. TAPI (Türkmenistan, Afganistan, Pakistan ve Hindistan) diye adlandırılan bir boru hattı bunlara bir örnektir. TAPI’nin geçmişi 1990’ların sonuna kadar uzanır. O dönemde Taliban ile Kaliforniya merkezli Unocal şirketi arasındaki görüşmeler yıllarca sürmüş, Taliban yetkilileri bu görüşmeler için ABD’ye gelmiş fakat görüşmeler 2001 Ağustos ayında tamamen sona ermiştir. Yani 11 Eylül saldırılarından bir ay önce (BLUM, 2013:96).

Tablo 3. Beş Ölçüte Göre Afganistan Müdahalesi

Ölçüt	Renk Kodu
İnsan Hakları İhlallerine Dair Tespitler	Kırmızı
Zorlayıcı Tedbirlerin Uygulanma Durumu	Sarı
Müdahaleye Katılan Devlet Sayısı	Sarı
Müdahaleye İlişkin BM kararı	Kırmızı
Müdahale Sonrası İnsan Haklarının Durumu	Kırmızı
Sonuç	3/5 Kırmızı Turuncu

Afganistan Harekâtı, Tablo-3’de gösterildiği gibi “Beş Ölçüt” yaklaşımı ile değerlendirildiğinde; 5 sorudan 3’ü Kırmızı, 2’si ise Sarı ile cevaplandırıldığı için 3/5 Kırmızı Turuncu olarak kıymetlendirilmiştir. Bu da operasyonun gerekçelerinin ağırlıklı olarak ABD’nin kendi ulusal çıkarlarıyla ilgili olduğu tezini doğrulamaktadır.

SONUÇ

Bu çalışmada ABD'nin İnsani Askeri Müdahalelerinin nedenlerini anlayabilmek amacıyla yeni bir yaklaşım ve yöntemin ortaya konulması amaçlanmıştır. İnsani Askeri Müdahale, içinde silahlı kuvvet kullanımını çağrıştıran kavramları bulundurmasına rağmen, terim olarak bir masumiyet algısı uyandırmaktadır. Başında bulunan *insani* sıfatı sonradan gelecek kavramların insan odaklı olacağını düşündürmektedir. Bir sonuç hakkında sebep sorgulaması yaparken gösterilecek nesnellik miktarı tespitlerin isabet oranıyla doğru orantılı olacaktır. İnsani Askeri Müdahalelerin sebep-sonuç ilişkisini de akademik bir gözle inceleyebilmek için, yani gerçek nedenlere ulaşabilmek amacıyla, yaklaşım ve yöntemin nesnellikten uzaklaşmaması gerektiği değerlendirilmektedir. Dolayısıyla çalışmada, öncelikli olarak İnsani Askeri Müdahale kavramının tanımı üzerinde durulmuştur. ABD'nin sınırları dışında yaptığı organize askeri eylemler, ABD yönetimleri tarafından insan hakları ihlallerinin önlenmesi, demokrasilerin geliştirilmesi, sorunlu bölgelere barış getirilmesi gibi kimsenin itiraz edemeyeceği insan odaklı söylemlerle gerekçelendirilmektedir. Zaten bu kavramlara dayanılmadan yapılacak sınır ötesi askeri müdahaleler, BM sözleşmesinin açıkça yasakladığı ve uluslararası toplumun rıza gösteremeyeceği *saldırı* tanımının içine girecektir. Bu nedenle İnsani Askeri Müdahale kavramının nesnelleştirilmesine katkı sağlamak amacıyla kavram hakkında yeni bir tanım yapılmıştır. Ayrıca devletin kutsal egemenlik hakkının aynı zamanda sorumluluk da getirdiği gerekçesiyle ortaya konan *Koruma Sorumluluğu* kavramı da incelenerek konu hakkında farklı bir bakış açısı ortaya konmaya çalışılmıştır.

ABD'nin yakın dönem dış politika yaklaşımlarının incelenmesinin de çalışmaya katkı sağlayacağı düşüncesinden hareketle, 2'nci Dünya Savaşı sonrası ABD dış politikası mercek altına alınmış, dış politika dinamikleri anlaşılmaya çalışılmıştır. Yapılan incelemelerde, ABD dış politikasının belirlenmesinde; ulusal çıkarların, bunların paralelinde kurulan ikili/bölgesel ilişkilerin ve iç politika dinamiklerinin başat etkenler olduğu görülmekle beraber, araştırmaların satır aralarında küresel şirketlerin de dış politikanın karar alma süreçlerinde etkili olduğu görülmüştür. ABD'nin üst düzey devlet yöneticilerinin söz konusu şirketlerde de üst düzey görevlerde buldukları tespitleri ışığında, bu şirketlerin ABD dış politikasını şekillenmesindeki etkilerinin görünenden

fazla olduğunu tahmin etmek yanlış olmayacaktır. ABD üst düzey devlet yöneticilerinin ve kritik noktalardaki karar vericilerin özel sektörde çalışmaları hakkında, etik değerler ışığında bir çerçeve çizilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir. ABD dış politikasının köşe başları olarak ön plana çıkan ve o dönemdeki Başkanın adıyla anılan doktrinlerden bazıları, konu hakkındaki Türkçe literatüre katkıda bulunmak amacıyla, tercüme edilerek bu çalışmanın eklerinde sunulmuştur.

Ortaya konacak yaklaşımın esaslarının belirlenmesi kapsamında, konu hakkındaki literatür incelendiğinde, ABD'nin bahse konu askeri müdahalelerinin gerekçeleri konusunda çok geniş bir tartışma alanının olduğu görülmüştür. Gerçekçi bakış açısıyla müdahaleleri değerlendiren yazarlar, müdahale gerekçelerinin ölçütlerini öncelikli olarak insani boyutuyla değil, devletlerin güç ve çıkar kazanımları açısından ortaya koymuş, insan haklarının gözetilmesinin önemini onaylamalarına rağmen, tercih yapmak durumunda kalındığında önceliklendirmelerinin güç ve çikardan yana olduğu görülmüştür. Liberal yaklaşım sergileyen yazar ve akademisyenler ise yapılacak her türlü eylemde insan haklarının öncelikle ele alınması gerektiğini savundukları görülmüştür. Literatürde Askeri Müdahalelerin meşru sayılabilmesi için ortaya konan ölçütler incelenmiş, ortak ölçütler 5 başlıkta toplanmış, Kosova ve Afganistan müdahaleleri bu ölçütlere göre değerlendirilmiştir. İlgili olaya her ölçüt tek tek uygulanmış, sonuçlar sarı veya kırmızı ile kodlanmıştır. Sarı ile yapılan kodlama, örnek olayın o ölçüte göre değerlendirilmesi yapıldığında, gerekçenin insan hakları ihlallerinin önlenmesi olduğu anlamına gelmektedir. Kırmızı kodlama ise müdahalenin gerekçesinin failin ulusal çıkarları olduğu anlamına gelmektedir. Her örnek olay incelemesinden sonra ortaya sarı ve kırmızı kodların şekillendirdiği bir turuncu çıkmıştır. Turuncunun içinde eğer sarı ton ağırlıklıysa bu, askeri müdahalenin gerekçesinin ağırlıklı olarak insan hakları ihlallerinin önlenmesi olduğu, kırmızı ton ağırlıklıysa gerekçenin ağırlıklı olarak müdahalede bulunan devletlerin ulusal çıkarları olduğunu göstermiştir. 5 Ölçüt yönteminin uygulandığı bir olayda tamamen (5/5) sarı kodlandığında o müdahalenin tamamen insan haklarının korunması gerekçesiyle yapıldığı, benzer şekilde tüm ölçüt değerlendirmelerinin kırmızı olması durumunda, gerekçenin tamamen failerin ulusal çıkarları olduğu sonucuna varılabilecektir.

5 Ölçüt yöntemine göre Kosova müdahalesi incelendiğinde; müdahalenin gerekçesinin ağırlıklı olarak Kosova’da yapılan insan hakları ihlallerinin önlenmesi olduğu ortaya çıkmakla beraber müdahale edildikten sonra insan hakları ihlallerinin sadece faillerinin değiştiği, bölge halkının temel insan haklarının muhafaza edilemediği günleri yaşamaya devam ettiği sonucuna varılmıştır. Afganistan müdahalesinde ise gerekçenin ağırlıklı olarak ABD’nin ulusal çıkarları olduğu sonucuna varılmıştır. 11 Eylül 2001 tarihinde ABD’nin ekonomik, askeri ve siyasi simgelerine yapılan terörist saldırılar, istisna birkaç unsur dışında, tüm dünya tarafından kınanmış, ABD’ye uluslararası camiada şimdiye kadar görülmemiş bir oranda destek sağlanmıştır. 11 Eylül saldırılarının faileri hakkındaki resmî açıklamaların gerçeği yansıtmadığı yönünde yabana atılmayacak gerekçelerle itirazlar yapılmış (Ör.: Michael MOORE imzalı Fahrenheit 911 belgeseli), fakat bu itirazlar ABD’ye destek verilmesini engellememiştir. Böyle bir konjüktürde yapılmış olan Afganistan müdahalesi 5 Ölçüt yöntemi ile değerlendirildiğinde, müdahalenin 3/5 Kırmızı Turuncu olduğu, yani gerekçenin ağırlıklı olarak ABD’nin ulusal çıkarları olduğu sonucu çıkmıştır.

Soğuk Savaş döneminin bitmesiyle tek küresel güç olarak rol alan ABD, dünyaya liderlik yapmak konusunu hem hak hem de görev olarak gören bir profil içinde soğuk savaş sonrası dönemde yer almıştır. Ulusal çıkarlarını ve geleneksel değerlerini kimi zaman uzlaştırmakta zorlandığı görülen ABD, dünya politikasında bugüne kadar oynadığı rol ile insan hakları konusunda pek de duyarlı olmadığı ve çıkarlarını her zaman ahlaki değerlerin önünde tuttuğu görüşünü desteklemektedir. Sudan’da, Kongo’da, Angola’da, Ruanda’da yaşananlara ABD’nin tepkisiz kalması, dünyanın tek süper gücünün harekete geçmesi için “ahlaki” nedenler dışında da nedenler olması gerektiğini düşündürmektedir (ÖNEN, 2006:103). Çalışmanın eklerinde yer verilen BM kararlarına ABD şerhleri tabloları incelendiğinde, BM çatısı altında insani saiklerle alınan kararlara kimi zaman tek itiraz eden devlet pozisyonunda kalmak pahasına şerh düşen ABD’nin, karar alırken insani nedenlerden daha üstün tuttuğu ölçütleri olduğu sonucuna varılmaktadır.

ABD'nin İnsani Askeri Müdahalelerinin, iddia edildiği gibi insan hakları merkezli bir güdüyle yapıldığını görmenin en kesin yollarından birisi müdahaleye ilişkin BM Güvenlik Konseyi kararının olmasıdır. ABD 2'nici Dünya Savaşı sonrasında yaptığı askeri hareketlerde BM onayı aramamış, meşruiyetini kendisinin onayladığı gerekçelerle sınırları ötesinde askeri eylemler yapagelmiştir. ABD'nin bu tutumunu Vestfalya sonrası dünya sistemine bir meydan okuma olarak değerlendirmek yanlış olmayacaktır.

BMGK'nin 5 daimî üyesinin veto hakkı olması da Vestfalya sonrası uluslararası sistemin üzerine inşa edildiği eşit egemen devlet kavramını törpüleyen bir etki yaratmaktadır. Konseyde oy kullanan üyelerin insan hakları gibi evrensel değerleri kendi ulusal çıkarlarının üstünde tuttuğuna inanmak gerçekçilik açısından mümkün ve gerekli değildir. İnsan temelli düşünce sistemine sahip olunması gerektiğini savunan hümanist bir bakış açısıyla değerlendirildiğinde, BMGK'de bulunan daimî üyelerin, daha güzel ve yaşanabilir bir dünya için, kendi devletlerinin ulusal çıkarlarına onarılmaz bir hasar vermediği sürece, önlerine gelen insan hakları temelli konularda kendi ulusal çıkarlarının aleyhine bile olsa *veto* yerine “*we too* (biz de)” diyerek yaklaşım göstermelerinin gerekmektedir.

Bu çalışmadan çıkarılabilecek bir diğer sonuç ise BM'in askeri gücü olması gerektiğidir. Uluslararası toplumdaki en çok üyeli organizasyon olması nedeniyle, kitlesel çatışmaların engellenmesi veya önlenmesi konusunda en büyük potansiyele sahip olan BM, kendi komutasında sürekli silahlı bir güç bulundurmalıdır. Dünya Müşterek Barış Kuvveti (DMBK) (World Joined Force for Peace (WJFP)) olarak adlandırılabilir bu kuvvetle, BMGK tarafından alınacak kuvvet kullanımı kararlarının uygulanması için üye devletlerin inisiyatiflerine ihtiyaç kalmayacaktır. Bu kuvvetin oluşturulmasından önce ise BMGK'nin mevcut yapısının yenilenmesi gerekmektedir. Vestfalya sonrası sistemde teoride eşit egemen olarak yer alan devletlerin uluslararası örgütlerde de aynı eşitlikte temsil edilmesi gerekmektedir. Dönemsel başkanlık mekanizması simgesel anlam taşıdığı için bu eşitliği törpülemeyen bir uygulamadır. Fakat BMGK'nin 5 daimî üyesinin veto hakkının yer aldığı bir organizasyon, bahse konu eşit egemen kavramının anlamını kaybettiğinin göstergesidir. Böyle bir organizasyonda alınacak kararların nesnel ve dünya

toplumlarının müşterek çıkarının gözetileceği bir çerçevede olacağını söylemek hayalci bir yaklaşım olacaktır. Bu durum ayrıca BMGK'nin, daimî 5 üyesinin ulusal çıkarlarını korumak için diğer devletlerden daha avantajlı bir konumda olması anlamına gelmektedir ki bu da eşit egemen teorisine aykırıdır.

Yukarıda belirtilen gerekçelerden ötürü, BMGK'nin yapısının gözden geçirilerek veto sisteminin kaldırılmasının ve BM daimî ordusunun kurulmasının BM'yi güçlendireceği değerlendirilmektedir. Bu şekilde yeniden yapılanmış bir BM organizasyonu, çatışmaların önlenmesi/engellenmesi ve dünya barışının korunması noktasında daha güçlü olacaktır. Çünkü adalet eşitlikten, barış ise adaletten beslenecektir.

KAYNAKLAR

- (ICRtoP), I. C. (-). *Selected Reading on the Responsibility to Protect (with links)*. Mart 22, 2017 tarihinde <http://www.responsibilitytoprotect.org>:
<http://www.responsibilitytoprotect.org/index.php/component/content/article/628> adresinden alındı
- ABD Savunma Bakanlığı. (2000). *Report to Congress: Kosovo/Operation Allied Force After-Action Report*. Washington: ABD Savunma Bakanlığı. 05 02, 2017 tarihinde <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/kosovoaa/kaar02072000.pdf> adresinden alındı
- AKAL, C. B. (2003). *Modern Düşüncenin Doğuşu: İspanyol Çağı* (3. b.). Ankara: Dost Kitabevi.
- AKÇAY, E., & AKBAL, Ö. (2013). ABD Güvenlik Politikasında Söylem ve Pratik. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 11(22), 7-29.
- ANNAN, K. (2000). *BM'İN 21'inci Yüzyıldaki Rolü*. -: Birleşmiş Milletler. Mart 22, 2017 tarihinde
<http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan000923.pdf> adresinden alındı
- AQUINAS, T. (2006). *Summa Theologiae*. (İ. D. Papazları, Çev.) İngiliz Dominik Bölgesi. Mart 17, 2017 tarihinde AQUINAS, Thomas, *Summa Theologiae*, second part of the second part:L.39,C.2
http://www.documentacatholicaomnia.eu/03d/1225-1274,_Thomas_Aquinas,_Summa_Theologiae_%5B1%5D,_EN.pdf adresinden alındı
- ARI, T. (2004). *Uluslararası İlişkiler Teorileri* (3 b.). İstanbul: Alfa.
- ARSAVA, A. F. (2011). Egemenlik ve Koruma Sorumluluğu. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, XV(1), 101-124.
- ASLAN, M. (2008). Savaş Hukukunun Temel Prensipleri. *TBB Dergisi*(79), 235-274.
- ATAŞ, A. (2008). *Küresel Hegemonya ve İşgal Demokrasisi*. İstanbul: Güncel Yayıncılık.
- ATEŞ, S. (2014). Amerika Birleşik Devletlerinde Özgürlüklerin Sınırı Güvenlik Tehdidi Algılaması. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(1), 1-34.
- AZAM, F. (2011). *The Geneva Accords on Afghanistan*. 05 19, 2017 tarihinde Peaceful Transformation of Afghanistan:
<http://www.badloon.net/english/articles/pdf/THE%20GENEVA%20ACCORDS%20ON%20AFGHANISTAN.pdf> adresinden alındı
- BAĞLAR, S. (2010). Soğuk Savaş Sonrası Arnavut Milliyetçiliği ve Kosova Sorunu. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BBC. (2004, 01 13). *Afganistan'ın Yakın Tarihi*. BBC Türkçe:
http://www.bbc.co.uk/turkish/indepth/story/2004/01/040113_afgan_kronoloji.shtml adresinden alındı
- BİLBİLİK, E. (2007). *İşgal Örgütleri CIA NATO AB*. İstanbul: Asyaşafak Yayınları.
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK). (2016, 04 19). *Afganistan'dan Gelen Sığınmacıların Uluslararası Koruma Gereksinimlerinin Değerlendirilmesine Yönelik BMMYK Statüsüye Uygunluk Kılavuz İlkeleri*.
www.refworld.org: <http://www.refworld.org/cgi-bin/tehis/vtx/rwmain/opensslpdf.pdf?reldoc=y&docid=576cd1814> adresinden alındı

- BLUM, W. (2006). *Haydut Devlet* (4 b.). (E. YÜZAK, Çev.) İstanbul: Yeni Hayat Kütüphanesi.
- BLUM, W. (2013). *Emperyalizmin En Ölümcül Silahı Demokrasi Yalanı*. (E. DURU, Çev.) İstanbul: Say Yayınları.
- BM. (1945, Haziran 26). Birleşmiş Milletler Antlaşması. San Fransisko.
- BM. (1948, Aralık 10). BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi. Paris. Mart 25, 2017 tarihinde <http://www.danistay.gov.tr/upload/insanhaklarievrenselbeyannamesi.pdf> adresinden alındı
- BM. (1970, Ekim 24). 2625 (XXV) sayılı Birleşmiş Milletler Şartı Uyarınca Devletler Arasında Dostane İlişkiler ve İşbirliğiyle İlgili Milletlerarası Hukuk Prensiplerine Dair Bildiri. *BM Bildirisi*. Birleşmiş Milletler. Mart 20, 2017 tarihinde [http://www.unicankara.org.tr/doc_pdf/2625\(XXV\)_24_Ekim_1970.pdf](http://www.unicankara.org.tr/doc_pdf/2625(XXV)_24_Ekim_1970.pdf) adresinden alındı
- BM. (1998, 03 31). *1160 sayılı karar*. 04 24, 2017 tarihinde www.un.org: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1160\(1998\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1160(1998)) adresinden alındı
- BM. (1999, 02. 23). *Interim Agreement for Peace and Self-Government in Kosovo (Rambouillet Accords)*. 04 17, 2017 tarihinde UN Peacemaker: http://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/990123_RambouilletAccord.pdf adresinden alındı
- BM. (2001, 09 12). *1368 sayılı karar*. BM: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1368\(2001\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1368(2001)) adresinden alındı
- BM. (2001, 09 28). *1373 sayılı karar*. BM: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1373\(2001\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1373(2001)) adresinden alındı
- BM. (2002, 02 27). *BMGK 3814 sayılı kararı*. www.unicankara.org.tr: http://www.unicankara.org.tr/doc_pdf/3814.pdf adresinden alındı
- BM. (2004). *Daha Güvenli Bir Dünya: Bizim Ortak Sorumluluğumuz*. BM Genel Kurulu. -: BM. Mart 24, 2017 tarihinde http://www.un.org/en/peacebuilding/pdf/historical/hlp_more_secure_world.pdf adresinden alındı
- BM. (2005). *Daha Büyük Özgürlük: Herkes İçin Kalkınma, Güvenlik ve İnsan Hakları'na Doğru*. -: BM. Mart 24, 2017 tarihinde http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/59/2005 adresinden alındı
- BM. (2005, Ekim 2005 24). *Dünya Zirvesi Raporu*. -: BM. Mart 23, 2017 tarihinde https://mdgs.un.org/unsd/mdg/Resources/Attach/Indicators/ares60_1_2005summit_eng.pdf adresinden alındı
- BM Genel Sekreteri. (2016, 03 07). *Afganistan'daki Durum ve Uluslararası Barış ve Güvenlik Üstüne Etkileri Genel Sekreter Raporu*. www.refworld.org: <http://www.refworld.org/docid/56f2667d4.html> adresinden alındı
- BM Mülteciler Yüksek Komiserliği. (2000). *Kosova Mülteci Krizi*. Cenevre: BM Mülteciler Yüksek Komiserliği Değerlendirme ve Politika Analiz Birimi. 05 07, 2017 tarihinde <http://www.unhcr.org/3ba0bbeb4.pdf> adresinden alındı
- BRZEZINSKI, Z. (2005). *Tercih*. (C. Küçük, Çev.) İstanbul: İnkılap Kitabevi.

- BUSH, G. W. (2001, 11). *9/11 Address to the Nation*. 05 20, 2017 tarihinde American Rhetoric:
<http://www.americanrhetoric.com/speeches/gwbush911addressstothetation.htm>
adresinden alındı
- ÇAPAR, G. (2006). NATO'nun Kosova'ya Müdahalesinin BM Kurucu Andlaşması Açısından Analizi. *Yüksek Lisans Tezi*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÇAVUŞOĞLU, E. O. (2002). Kosova Müdahalesi ve İngiltere'nin Değişen Dış Politikası. *Stratejik Analiz*, 3(31), 50-70.
- ÇETİN, B. (2006). Birleşmiş Milletler Andlaşmasında Kuvvet Kullanma Yasağının İstisnası Olarak Bireysel Meşru Müdafaa Hakkının İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÇEVİKBAŞ, A. (2011). Müttefik Güç Harekâtı İnsani Müdahalelerin Bir İstisnası mıdır? NATO'nun Kosova'ya Yönelik Harekâtının Uluslararası Hukuk ve Askeri Bakış Açılarında Değerlendirilmesi. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 18-57.
- DAĞCI, G. T., & ZORBA, H. (2016). ABD'nin Askeri ve İnsani Müdahale Siyasetini Etkileyen Dinamikler: Bosna-Hersek ve Kosova Örneği. *Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi, Cilt 4 No.1*, 46-69.
- DAĞCI, K. (2006). ABD'nin Yeni Güvenlik Yaklaşımı ve Terörizm. *Avrasya Dosyası*, 12(3), 75-91.
- DAVUTOĞLU, A. (2001). *Stratejik Derinlik: Türkiye'nin Uluslararası Konumu*. İstanbul: Küre Yayınları.
- DEMİREL, N. (2013). Uluslararası Hukukta İnsani Müdahale ve Hukuki Meşruiyet Sorunu. *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, Bahar 1*, 152-172.
- DİNSTEİN, Y. (2001). *War, Aggression and Self-Defence* (3. b.). Cambridge: Cambridge University Press. Mart 20, 2017 tarihinde
<http://assets.cambridge.org/9780521793445/sample/9780521793445ws.pdf>
adresinden alındı
- DURAN, H. (2001). Yeni Bir Müdahale Şekli. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, 6(1), 87-94.
- DÜLGER, K. (2012). Avrupa Parlamentosunun İnsani Müdahale Kriterleri Hakkındaki Kararı. *Küresel Bakış*(6), 111-116.
- ELDEM, T. (2015). Koruma Sorumluluğu Normunun Libya ve Suriye Krizleri Bağlamında İşlevselliği. *Uluslararası Hukuk ve Politika*, 11(43), 1-38.
- ENGDAHL, F. (2009). *Küresel Tam Hakimiyet*. (L. Kartal, Çev.) İstanbul: Bilim+Gönül Ltd.Şti.
- EREKER, F. A. (2004). İlkçağlardan Günümüze Haklı Savaş Kavramı. *Uluslararası İlişkiler*, 1(3), 1-36.
- ERKAN, B. A. (2010). Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği Arasındaki Soğuk Savaş Yıllarında Amerikan Dış Politikası. *Celal Bayar Üni. Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(8), 183-194.
- ERTEKİN, B. A. (2004). *Saldırı Planı*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- ERTEM, B. (2009). Türkiye-ABD İlişkilerinde Truman Doktrini ve Marshall Planı. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(21), 377-397.
- FUKUYAMA, F. (2006). *Neo-Conların Sonu*. (H. KAYA, Çev.) İstanbul: Profil Yayınları.

- GEÇİCİ, H. (2008). Kosova'nın Bağımsızlığı: Balkanlar'da Çember Yuvarlak Değildir. *Birikim Dergisi*(227), 14-16.
- georgewbush-whitehouse. (2017, Ocak 15). www.georgewbush-whitehouse.archives.gov: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2004/02/20040204-4.html> adresinden alındı
- GIBBS, D. N. (2000). Afghanistan: The Soviet Invasion in Retrospect. *International Politics*, 233 - 246.
- Global Security. (2013, 10 16). *Collateral Damage Incidents*. 05 04, 2017 tarihinde Operation Allied Force: http://www.globalsecurity.org/military/ops/allied_force-damage.htm adresinden alındı
- GÖZEN, R. (2012). Uluslararası Sistemde Amerika Birleşik Devletleri (ABD). R. G. diğerleri içinde, *Amerikan Dış Politikası* (s. 2-38). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- GROTIUS, H. (1967). *Savaş ve Barış Hukuku (De Jure Belli Ac Pacis)*. (S. L. Meray, Çev.) Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- HERSEK, B. (2014, 03 12). *Eski Sırbistan Basbakanı Cincic Anıldı*. 05 02, 2017 tarihinde www.bosnahersek.ba: <http://www.bosnahersek.ba/eski-sirbistan-basbakani-cincic-anildi/> adresinden alındı
- HIPPEL, K. V. (2000). *Democracy by Force, U.S. Military Intervention in the Post-Cold War World*. Cambridge: Cambridge University Press.
- HRW. (2010, 6 24). *Reports (Kosova)*. 04 24, 2017 tarihinde Human Rights Watch: [https://www.hrw.org/publications?keyword=kosovo&date\[value\]\[year\]=&&page=4](https://www.hrw.org/publications?keyword=kosovo&date[value][year]=&&page=4) adresinden alındı
- I.C.J. (1986). *Military and Paramilitary Activities in and Against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America)*. International Court of Justice (I.C.J.). Mart 20, 2017 tarihinde <http://www.icj-cij.org/docket/files/70/6503.pdf> adresinden alındı
- ICISS. (2001). *The Responsibility to Protect*. Ottawa: International Development Research Centre.
- İREM, N., & ÖZEN, Ç. (2006). Yeni Muhafazakâr Amerikan Dış Politikasının Straussçu Temelleri. Ç. ÖZEN, & H. TAŞDEMİR içinde, *Yenimuhafazakar Amerikan Dış Politikası ve Türkiye* (s. 37-38.). İstanbul: Odak Yayınevi.
- KADRİAJ, S. (2008). KOSOVA SORUNU. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KALIR, E. (2008). 11 Eylül sonrası ABD'nin Güvenlik Politikası ve Dünyaya Etkileri. *Yüksek Lisans Tezi*. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KARAKAYA, İ. (2010). 11 Eylül 2001 Sonrası ABD'nin Değişen Güvenlik Algılamaları ve Politikaları. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KAŞIKÇI, T. (2015). Koruma Sorumluluğu ve Libya Operasyonu. *Uluslararası Hukuk ve Politika*, 11(44), 129-156.
- KENNAN, G. (1948). *Review of Current Trends, U.S. Foreign Policy, Policy Planning Staff, PPS No. 23*. Head of US State Department Policy Planning Staff, Volume 1 Part 2. Washington: Washington DC Government Printing Office.
- KEOHANE, R. (2011). When Should the US Intervene? Criteria for Military Intervention in Weak Countries. *Cornell International Affairs Review, Volume 5*(No.1), 1-1. Şubat 20, 2017 tarihinde

- <http://www.inquiriesjournal.com/articles/1217/when-should-the-us-intervene-criteria-for-military-intervention-in-weak-countries> adresinden alındı
- KESKİN, F. (1998). *Uluslararası Hukukta Kuvvet Kullanma: Savaş, Karışma ve Birleşmiş Milletler*. Ankara: Mülkiyeliler Birliği Vakfı.
- KISSINGER, H. (2002). *Amerika'nın Dış Politikaya İhtiyacı Var mı?* (T. EVYAPAN, Çev.) Ankara: METU Press.
- KOCAKENAR, M. (2015, Eylül 07). *Amerikan Dış Politikasında Jeopolitik Teoriler ve Pratikler*. Kasım 15, 2016 tarihinde www.tasam.org:
http://www.tasam.org/Files/Icerik/File/amerikan_d%C4%B1%C5%9F_politikas%C4%B1nda_jeopolitik_teoriler_ve_pratikler.pdf_bbb8f41e-d1bd-47e0-9202-38be4882d7b8.pdf adresinden alındı
- KONA, G. G., & Arvasi, Ö. (2006). ABD'nin Müdahale Mantığı ve Irak Özelinde Yarattığı Güvenlik Sorunsalı. *Stratejik Öngörü*(7), 61-75.
- KURTBAĞ, Ö. (2007). Eleştirel Uluslararası İlişkiler Yaklaşımları Çerçevesinde Amerikan Dış Politikasının Analizi. *Doktora Tezi*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- LIND, M. (2006). *The American Way of Strategy*. New York: Oxford University Press.
- LOCKE, M., & LADNIER, J. (2001). *Criteria For Military Intervention in Internal Wars: The Debate*. The Fund For Peace. Washington D.C.: The Fund For Peace (FFP) Reports.
- McDOUGALL, W. A. (1997). *Promised Land, Crusader State: The American Encounter With The World Since 1776*. Boston: Mariner Books.
- MEERNİK, J. (1996, November). United States Military Intervention and the Promotion of Democracy. *Journal of Peace Research*, 3(4), 391-402.
- MİYAHİL, A. H. (2011, 07). Yüksek Lisans Tezi. *2001 Yılı Sonrası ABD'nin Afganistan'a Operasyonu ve Kriz Çözüm Politikasının Analizi*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- MOORE, M. (Yöneten). (2004). *Fahrenheit 9/11* [Sinema Filmi].
- MORALI, T. (2003). Yeni Güvenlik Anlayışı Çerçevesinde NATO'da Meydana Gelen Gelismeler ve Türkiye'nin Uyumunu. *Dünyada Yeni Güvenlik Anlayışları Türkiye'nin Durumu ve İhtiyaçları Sempozyumu*. İstanbul.
- MORGENTHAU, H. J. (1967, April). To Intervene or Not To Intervene. *Foreign Affairs*, 425-436.
- MUTLU, M. (2010). Soğuk Savaş Sonrası Uluslararası Sistemde Yeni Devletlerin Ortaya Çıkışı: Kosova Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- NATO. (1999, 07. 15). *NATO's Role In KOSOVO*. 04 17, 2017 tarihinde NATO: <http://www.nato.int/kosovo/history.htm> adresinden alındı
- NATO. (2001, 09 15). *Statement by the North Atlantic Council*. 05 20, 2017 tarihinde www.nato.int: <http://www.nato.int/docu/pr/2001/p01-124e.htm> adresinden alındı
- NATO. (2008, 12 09). *Kuzey Atlantik Antlaşması*. www.nato.int: http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm?selectedLocale=tr adresinden alındı
- ORALLI, L. E. (2014, Ağustos 21). Uluslararası Hukukta ve BM Sisteminde Askeri Müdahale Olgusu. *TESAM Akademi Dergisi*, 1(1), 102-127.
- ÖNEN, A. M. (2006). Kosova'nın Nihai Statüsü: Tarihi Süreç ve Günümüzdeki Gelişmelerin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- ÖRNEK, S. (2012). ONBİR EYLÜL OLAYLARI VE AFGANİSTAN OPERASYONU. *Yalova Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 107-134.
- ÖZKAN, B. (2011). Soğuk Savaş Sonrası Amerikan Dış Politikası. *Stratejik Araştırmalar*, 9(16), 51-91.
- PAOLUCCI, H. (1987). *The Politic Writings of St. Augustine*. Chicago: Gateway Editions.
- POLAT, İ. (2006, 06 19). 11 Eylül Terör Saldırıları ve Amerika Birleşik Devletlerinin Afganistan Müdahalesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ROGGIO, B. (2015, 12 18). *Threat Matrix - A blog of the Long War Journal*. www.longwarjournal.org: <http://www.longwarjournal.org/archives/2015/12/taliban-lose-control-of-district-in-southern-afghanistan-gain-another-in-northeast.php> adresinden alındı
- SANDER, O. (2003). *Siyasi Tarih 1918 - 1994*. Ankara: İmge Kitapevi.
- SCHEFFER, D. J., GARDNER, R. N., & HELMAN, G. B. (1992). *Post-Gulf War Challenges to the UN Collective Security System Three Views On The Issue of Humanitarian Intervention*. Washington D.C.: US Institute of Peace.
- SONGÜR, M. (2007, 01). Uluslararası Terörizme Karşı Meşru Savunma Hakkı Temelinde Kuvvet Kullanımı ve 11 Eylül Saldırıları. *Tezsiz Yüksek Lisans Dönem Projesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi.
- SPYKMAN, N. J. (2008). *America's Strategy in World Politics*. New Jersey: Transaction Publishers.
- STAFF, J. C. (2004). *Dictionary of Military and Associated Terms (No. JP-1-02)*. Washington, D.C.: Joint Chiefs of Staff, Department of Defense.
- STEIN, T., & BUTTLER, C. v. (2009). *Völkerrecht*. Köln/München: -.
- SÜMER, G. (2008). Amerikan Dış Politikasının Kökenleri ve Amerikan Dış Politik Kültürü. *Uluslararası İlişkiler*, 5(19), 119-144.
- ŞEYHANLIOĞLU, H. (2004, Haziran). 11 Eylül Sonrası Değişen Dünya Dengelerinde Afganistan. *Yüksek Lisans Tezi*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TARAKÇI, N. (2012). *Küresel Sistemde Dış Politika Stratejileri: Klasik Diplomasiyenin Jeopolitik Diplomasiye*. İstanbul: TASAM Yayınları.
- TARE, P. (2012, Şubat TARE, Pulkit 2012,). *When, If Ever, Can Humanitarian Intervention Be Justified in International Law In the Absence of an Authorising Security Council Resolution? Has the Position Been Affected by the Adoption of the Concept of the 'Responsibility to Protect*. Mart 20, 2017 tarihinde www.ssrn.com: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2868980 adresinden alındı
- TAŞDEMİR, F. (2006). *Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Kuvvete Başvurma Yetkisi*. Ankara: USAK Yayınları.
- TELLİ, A. (2012). İnsani Müdahaleden Koruma Sorumluluğuna Geçiş: Eski Sorun, Yeni Kavram. *Nevşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 206-220.
- TEVRAT. (-, - -). Mart 19, 2017 tarihinde <http://www.yolgosterici.com>: <http://www.yolgosterici.com/tevrat/tevrat05.htm> adresinden alındı
- The New York Times. (2015, 06 04). *In ISIS, the Taliban Face an Insurgent Threat of Their Own*. www.nytimes.com: https://www.nytimes.com/2015/06/05/world/asia/afghanistan-taliban-face-insurgent-threat-from-isis.html?_r=0 adresinden alındı

- UÇAROL, R. (2015). *Siyasi Tarih 1789-2014* (10 b.). İstanbul: Der Yayınları.
- UNAMA. (2016, 02). *UN Assistance Mission in Afghanistan: Annual Report 2015, Protection of Civilians in Armed Conflict*,. 05 22, 2017 tarihinde [www.refworld.org: http://www.refworld.org/docid/56c17b714.html](http://www.refworld.org/docid/56c17b714.html) adresinden alındı
- UNHCR. (2016, 06 20). *Figures at a Glance*. www.unhcr.org: <http://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html> adresinden alındı
- United States Department of State. (2016, 04 13). *2015 Country Reports on Human Rights Practices - Afghanistan*. 05 22, 2017 tarihinde [www.refworld.org: http://www.refworld.org/docid/5711040d4.html](http://www.refworld.org/docid/5711040d4.html) adresinden alındı
- URAL, S. (2014). Balkanlarda Aşırı Milliyetçiliğin Gölgesinde Kosova ve Bağımsızlık. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 149-180.
- UYSAL, G. (2011). 1999'dan Günümüze Kadar Geçen Süreçte Kosova. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- WALL, A. d., & OMAR, R. (1994, March-April). Can Military Intervention Be Humanitarian ? (M. E. Project, Dü.) *MER, Volume 24*, 3-3. Eylül 20, 2016 tarihinde <http://www.merip.org/mer/mer187/can-military-intervention-be-humanitarian> adresinden alındı
- WEBBER, M. (2009). The Kosovo War: A Recapitulation. *International Affairs*, 447-459.
- WEINBERGER, C. W. (1984, Kasım 28). *Historical Office*. Mart 14, 2017 tarihinde [www.history.defense.gov](http://history.defense.gov): <http://history.defense.gov/Multimedia/Biographies/Article-View/Article/571286/caspar-w-weinberger/> adresinden alındı
- YENİGÜN, C. (2006). Sırbistan ve AB Kışkıncında KOSOVA. *MOSTAR*(13), 20-24. 04. 21, 2017 tarihinde https://www.researchgate.net/profile/Cueneyt_Yeniguen/publication/279188663_Sirbistan_ve_AB_Kiskacinda_Kosovo_Kosovo_in_the_Clamps_of_Serbia_and_European_Union/links/558d402d08ae43f30ee82930.pdf?inViewer=0&pdfJsDdownload=0&origin=publication_detail adresinden alındı
- YÜCEBAŞ, B. Ç. (2011, 01 27). Yüksek Lisans Tezi. *ABD'nin Afganistan Politikalarının İkinci Körfez Savaşı Sonrası Dönemde Amerikan Kamuoyundaki Yansımaları*. Ankara: Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

EKLER

Ek-A TRUMAN Doktrini

Yunanistan ve Türkiye Hakkında Kongre'ye Özel Mesaj

12 Mart 1947

Sayın Senato Başkanı, Sayın Temsilciler Meclisi Başkanı, Amerika Birleşik Devletleri Kongresi Üyeleri,

Bugün dünyanın yüz yüze geldiği durumun ağırlığı, Kongrenin ortak oturumundan önce konuşmamı gerektiriyor.

Bu ülkenin dış politikası ve ulusal güvenliği söz konusudur.

Değerlendirme ve kararınız için size şu anda sunduğum mevcut durumun bir yönü Yunanistan ve Türkiye'yle ilgilidir.

Birleşik Devletler, Yunan Hükümeti'nden finansal ve ekonomik yardım için acil bir başvuru aldı. Yunanistan'daki Amerikan Ekonomik Misyonu'ndan ön raporlar ve Yunanistan'daki Amerikan Büyükelçisinden gelen raporlar, Yunan Hükümeti'nin Yunanistan'ın özgür bir ülke olarak hayatta kalması için yardımın zorunlu olduğuna ilişkin ifadesini doğruluyor.

Amerikan halkının ve Kongrenin, Yunan Hükümeti'nin başvurusuna kulaklarını tıkayacaklarına inanmıyorum.

Yunanistan zengin bir ülke değil. Yeterli doğal kaynağın olmaması, her zaman Yunan halkını her iki yakasını bir araya getirmesi için sıkı şekilde çalışmaya zorladı. 1940'dan beri, bu gayretli, barış seven ülke istila, dört yıllık acımasız düşman işgali ve acı iç savaşlardan dolayı acı çekmektedir.

Kurtuluş kuvvetleri Yunanistan'a girdiğinde, geri çekilen Almanların neredeyse tüm demiryollarını, yolları, liman tesislerini, iletişim hatlarını ve ticaret filosunu yok ettiğini tespit ettiler. Binden fazla köy yakıldı. Çocukların%85'i tüberkülozdu. Hayvancılık, tavukçuluk ve koşum hayvanları neredeyse kaybolmuştu. Enflasyon neredeyse tüm tasarrufları yok etti.

Bu trajik koşulların bir sonucu olarak, gereksinim ve sefaleti istismar eden militan bir azınlık, şimdiye kadar, ekonomik iyileşmeyi imkânsız hale getiren siyasi bir kaosu yaratmayı başardı.

Yunanistan, geçim kaynağı için gerekli olan bu malların ithalatını finanse etmek için günümüzde fonsuzdur. Bu koşullar altında Yunanistan halkı, yeniden yapılandırma sorunlarını çözmekte ilerleme kaydedemez. Yunanistan gıda, giyim eşyası, yakıt ve tohum alımlarını devam ettirmek için umutsuzca maddi ve ekonomik yardıma ihtiyaç duyuyor. Bunlar, halkının geçimini sağlamak için vazgeçilmezdir ve yalnızca yurtdışından temin edilebilir. Ekonomik ve siyasal toparlanma için gerekli olan iç düzeni ve güvenliği geri kazanmak için gerekli olan malları ithal etmesinde Yunanistan'ın yardıma ihtiyacı var.

Yunan Hükümeti ayrıca, deneyimli Amerikalı yöneticilerinden, ekonomistlerinden ve teknisyenlerinden, Yunanistan'a verilen mali ve diğer yardımların istikrarlı ve kendi kendini sürdüren bir ekonomi yaratmada ve kamu yönetimini iyileştirmede etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamak için yardım istedi.

Bugün Yunan devletinin varlığı, özellikle kuzey sınırları boyunca hükümetin otoritesine meydan okuyan Komünistler tarafından yönlendirilen binlerce silahlı adamın terörist faaliyetleri tarafından tehdit edilmektedir. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından atanan bir Komisyon şu anda kuzey Yunanistan'daki rahatsız durumları ve Yunanistan'ın Arnavutluk, Bulgaristan ve Yugoslavya sınırları boyunca yaşanan ihlal iddialarını soruşturmaktadır.

Bu arada, Yunan Hükümeti durumla baş edemiyor. Yunan ordusu, küçük ve zayıf bir şekilde donatılmış durumda. Yunanistan toprakları boyunca hükümete yetki tesis etmek için maddi imkânlara ve ekipmana ihtiyaç duyuyor.

Kendi kendine yeten ve kendine saygılı bir demokrasi olması için Yunanistan'ın yardıma ihtiyacı var.

Birleşik Devletler bu yardımı sağlamalıdır. Zaten Yunanistan'a belirli kurtarma ve ekonomik yardım türlerini de genişlettik ancak bunlar yetersiz.

Demokratik Yunanistan'ın yardım isteyebileceği başka bir ülke yok.

Başka hiçbir ulus demokratik bir Yunan hükümeti için gerekli desteği sağlamaya istekli ve kabiliyetli değildir.

Yunanistan'a yardım eden İngiliz Hükümeti, 31 Mart sonrasında mali veya ekonomik yardımda bulunamaz. Büyük Britanya, taahhütlerini Yunanistan da dahil olmak üzere dünyanın çeşitli yerlerinde azaltma veya tasfiye etme gereği altındadır.

Birleşmiş Milletlerin bu krize nasıl yardımcı olabileceğini düşündük. Ancak durum derhal harekete geçilmesi gereken acil bir durumdur ve Birleşmiş Milletler ve ilgili kuruluşları, gerekli olan türden yardımları genişletecek konumda değildir.

Yunan Hükümeti'nin, Yunanistan'a vereceğimiz mali ve diğer yardımı etkin bir şekilde kullanmamıza ve kamu yönetimini geliştirmemize yardım etmemizi istediğini belirtmek önemlidir. Yunanistan'a sağlanan fonların kullanımını, harcanan her bir doların Yunanistan'ı kendi kendine desteklemeye yöneleceği ve sağlıklı bir demokrasinin gelişebileceği bir ekonomi inşa etmeye yardımcı olacağı şekilde, denetlememiz son derece önemlidir.

Hiçbir hükümet mükemmel değildir. Bununla birlikte, bir demokrasinin başlıca erdemlerinden biri, kusurlarının her zaman görünür olması ve demokratik süreçlerin altında gösterilebilmesi ve düzeltilebilmesidir. Yunanistan Hükümeti mükemmel değildir. Yine de geçen yıl yapılan bir seçimle seçilen Yunan Parlamentosu üyelerinin yüzde 85'ini temsil ediyor. 692 Amerikalıyı da içeren yabancı gözlemciler, bu seçimin Yunan halkının görüşlerinin adil bir ifadesi olduğunu düşünüyorlar.

Yunan Hükümeti, kaos ve aşırıcılık ortamında faaliyet gösteriyor. Hatalar yaptı. Yardımın genişletilmesi, Birleşik Devletlerin Yunan Hükümeti tarafından yapılmış ya da yapılacak her şeyi kabul ettiği anlamına gelmiyor. Sağın veya solun aşırılık yanlısı önlemlerini geçmişte kınamış bulunuyoruz ve şimdi de kınıyoruz. Geçmişte hoşgörü tavsiye ettik ve şimdi de hoşgörü öneriyoruz. Yunanistan'ın komşusu Türkiye de dikkatimizi çekiyor.

Türkiye'nin bağımsız ve ekonomik açıdan sağlıklı bir devlet olarak geleceği, dünyanın özgürlük seven halkları için Yunanistan'ın geleceğinden daha az önemli değildir. Türkiye'nin kendisini bugün bulduğu koşullar, Yunanistan'dakinden oldukça farklıdır.

Türkiye, Yunanistan'ı kuşatan felaketlerden kurtuldu. Savaş sırasında Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere, Türkiye'ye maddi yardımda bulundu.

Yine de Türkiye'nin şimdi desteğimize ihtiyacı var.

Savaştan bu yana, Türkiye, ulusal bütünlüğünün korunması için gerekli olan modernizasyonu gerçekleştirmek amacıyla İngiltere ve Birleşik Devletlerden ek mali yardım aramıştır.

Bu bütünlük, Orta Doğu'daki düzenin korunması için gereklidir.

İngiliz Hükümeti, kendi zorluklarından ötürü artık Türkiye'ye mali veya ekonomik yardım sağlayamayacağını bize bildirmiştir.

Yunanistan'da olduğu gibi Türkiye de yardıma ihtiyaç duyarsa, Birleşik Devletler bunu sağlamalıdır. Bu yardımı sağlayabilen tek ülke biziz.

Birleşik Devletlerin Yunanistan'a ve Türkiye'ye desteğini genişletmesinin geniş etkilerinin tamamen farkındayım ve bu etkileri şu anda sizinle tartışmalıyım.

Birleşik Devletlerin dış politikasının başlıca hedeflerinden biri, bizlerin ve diğer ulusların, baskılardan uzak olarak yaşayabileceği koşulların oluşturulmasıdır. Bu, Almanya ve Japonya ile olan savaşta temel bir konuydu. Zaferimiz, iradelerini ve yaşam biçimlerini diğer uluslara empoze etmeye çalışan ülkelere karşı kazanıldı.

Ulusların baskılardan uzak, barış içinde kalkınmasının sağlanması için, Birleşik Devletler Birleşmiş Milletler'in kurulmasında öncü rol oynamıştır. Birleşmiş Milletler, bütün üyelerinin sürekli olarak özgürlüğünü ve bağımsızlığını sağlamak için tasarlanmıştır. Bununla birlikte, özgür insanlara totaliter rejimleri empoze etmeye çalışan agresif hareketlere karşı özgür kurumlarını ve ulusal bütünlüğünü korumak için özgür halklara yardım etmeye istekli olmadıkça, hedeflerimizi gerçekleştiremeyeceğiz. Bu, totaliter rejimlerin doğrudan ya da dolaylı saldırı yoluyla özgür halklara dayattığı, uluslararası barışın ve dolayısıyla Birleşik Devletlerin güvenliğinin altını oyacak samimi bir teşhisin ötesinde bir şey değildir.

Dünyanın birkaç ülkesindeki halklara, istememelerine rağmen, halen zorla totaliter rejimler dayatılıyor. Birleşik Devletler Hükümeti, Polonya, Romanya ve Bulgaristan'da

Yalta Antlaşması'na aykırı olarak yapılan zorlama ve yıldırma üzerine sık sık protesto verdi. Ayrıca birtakım diğer ülkelerde de benzer gelişmeler olduğunu belirtmeliyim.

Şu anki dünya tarihinde, hemen hemen her ülkenin, yaşam biçimleri alternatifleri arasında seçim yapması gerekir. Seçim sıklıkla özgür olarak yapılmamaktadır.

Yaşam biçiminin bir yolu, çoğunluğun iradesine dayanıyor ve özgür kurumlar, temsili hükümet, özgür seçimler, bireysel özgürlüğün garantileri, konuşma ve din özgürlüğü ile siyasi baskıdan bağımsız olması ile ayrılıyor.

Yaşam biçiminin ikinci bir yolu, çoğunluğa zorla dayatılan azınlığın iradesine dayanmaktadır. Bu, terör ve zulme, kontrollü basın ve radyoya, sabit seçimler ve kişisel özgürlüklerin bastırılmasına dayanıyor.

Silahlı azınlıklar veya dış baskılar tarafından boyun eğdirilmeye çalışılan ve buna direnen özgür halkları desteklemenin ABD'nin politikası olması gerektiğine inanıyorum.

İnanıyorum ki, özgür insanlara kendi kaderlerini kendi yollarıyla belirlemeleri için yardım etmeliyiz.

Yardımlarımızın öncelikle ekonomik istikrar ve düzenli politik süreçler için gerekli olan ekonomik ve finansal yardımlar olması gerektiğine inanıyorum.

Dünya statik değildir ve statüko kutsal değildir. Fakat, zorlama veya siyasi sızıntı gibi Birleşmiş Milletler Sözleşmesini ihlal eden hilelerin statükoda değişim yapmasını kabul edemeyiz. Özgür ve bağımsız ulusların özgürlüklerini korumalarına yardım ederken, Birleşik Devletler, Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ilkelerini yürürlüğe koyacaktır.

Yunan ulusunun hayatta kalmasının ve bütünlüğünün çok daha geniş bir çerçevede önemi olduğunu anlamak için sadece haritaya bir bakmak gerekiyor. Eğer Yunanistan silahlı bir azınlığın denetiminde kalırsa, komşusu Türkiye üzerindeki etkisi acil ve ciddi olur. Karışıklık ve düzensizlik tüm Orta Doğu'ya yayılabilir.

Dahası, Yunanistan'ın bağımsızlığını kaybetmesi, savaşın zararlarını onarırken özgürlüklerini ve bağımsızlıklarını korumak için büyük güçlüklerle mücadele eden Avrupa'daki ülkeler üzerinde derin bir etki yaratacaktır.

Ezici engellere karşı bu kadar uzun süredir mücadele eden bu ülkeler, fedakârca kazandıkları bu zaferi kaybederse, sözü edilemez bir trajedi olurdu. Özgür kurumların çöküşü ve bağımsızlık kaybı yalnızca onlar için değil dünya için felaket olur. Özgürlük ve bağımsızlıklarını korumaya çalışan çok sayıda komşu halkta süratle, vazgeçmeye ve muhtemelen başarısızlığa sebep olurdu.

Bu hayati önemli zamanda Yunanistan'a ve Türkiye'ye yardım etmezsek, etki Doğuya olduğu kadar Batıya da uzanacak.

Hemen ve kararlı bir şekilde harekete geçmeliyiz.

Bu nedenle Kongreden, Yunanistan ve Türkiye'ye 30 Haziran 1948'de sona eren döneme ait 400.000.000 \$ yardımda bulunma yetkisi vermesini rica ediyorum. Bu fonları talep ederken, Kongreden, savaşın yıkıcı ülkelerinde açlıktan ve acılardan kaçınmak için yetki istediğim 350.000.000 \$ yardımdan Yunanistan'a sağlanacak azami miktarı dikkate aldım.

Fonlara ek olarak, Kongreden, bu ülkelerin talebi üzerine yeniden inşa görevlerine yardımcı olmak ve bu tür finansal kaynakların kullanımını denetlemek amacıyla Yunanistan ve Türkiye'de görev alacak Amerikan sivil ve askeri personelin detaylarının belirlenmesinde yetkilendirilmemi istiyorum. Seçilmiş Yunan ve Türk personelin eğitimi için de yetkin verilmesini tavsiye ediyorum.

Son olarak Kongreden, ihtiyaç duyulan emtia, malzeme ve teçhizatın en hızlı ve etkili kullanımına izin verecek yetkiyi sağlamasını istiyoruz.

Bu mesajda belirtilen amaçlar için daha fazla kaynak veya daha fazla yetki sağlanması gerekiyorsa durumu Kongrenin önüne getirmekten çekinmem. Bu konuda Hükümetin Yürütme ve Yasama birimleri birlikte çalışmalıdır.

Bu, üzerinde duracağımız ciddi bir süreçtir. Alternatifinin çok daha ciddi olması dışında bunu tavsiye etmezdim.

Birleşik Devletler, 2. Dünya Savaşı'nın kazanılması için 341.000.000.000 \$ katkıda bulundu. Bu, dünya özgürlüğü ve dünya barışı için yapılan bir yatırımdır.

Yunanistan ve Türkiye için tavsiye ettiğim yardım, bu yatırımın yüzde 1/10'undan biraz daha fazladır. Bu yatırımı korumamız gerektiği ve bunun boşuna olmadığından emin olmamızın sadece sağduyu olduğu söylenebilir.

Totaliter rejimlerin tohumları sefalet ve yoksunluklar tarafından beslenir. Fakirlik ve çekişmenin kötü topraklarında yayılır ve büyürler. Bir halk daha iyi bir yaşam için umudunu yitirdiğinde tam büyümelerine ulaşırlar.

Bu umudu hayatta tutmamız gerekiyor.

Dünyanın özgür halkları, özgürlüklerini korumak için bize bakıyorlar.

Liderliğimizde bocalarsak, dünyanın barışını tehlikeye atabiliriz- ve kesinlikle bu Ulusun refahını da tehlikeye atabiliriz. Olayların hızlı hareketiyle bize büyük sorumluluklar yüklenmiştir. Kongrenin bu sorumluluklarla doğrudan yüzleşeceğinden eminim.

Ek-B EISENHOWER Doktrini

Orta Doğu'daki Durum Hakkında Kongreye Özel Mesaj.

5 Ocak 1957

Birleşik Devletler Kongresi'ne,

Öncelikle, bazılarınıza rahatsızlık versem de ülkemiz için büyük önem verdiğim bir konuda erken görüşme fırsatı verdiğiniz için nezaketinizi takdir etmeliyim.

Önümüzdeki “Birliğin Durumu” konuşmamda genel olarak uluslararası durumu gözden geçireceğim. Makul bir şekilde izah edebileceğimiz dünya çapında umutlar vardır ve özgürlüğü - bizimki de dahil olmak üzere - güvence altına alabilmemiz için taşımamız gereken dünya çapında sorumluluklar vardır.

Ancak Orta Doğu'da, size sunmam gereken özel bir durum var.

Bunu yapmadan önce, uluslararası meselelerde temel ulusal hedefimizin barış olarak kaldığını - adalet temelli bir dünya barışı olduğunu hatırlatmalıyım. Böyle bir barışın kalıcı olması için, dünyanın tüm halklarını, tüm alanlarını içermelidir. Karşılıklı iyi niyetle ve sabırla aramızda daha iyi bir anlayışa sahip olma kararlılığında olan büyük veya küçük hiçbir ulusla pazarlık yapmayı reddetmeyiz. Bu gibi düşünceler sonucunda barış programının vazgeçilmez unsurları olan güven ve inanç büyümeli ve pahalı silahlanmanın tüm yüklerinin bizim üzerimizden kalkması planlanmalı. Bu hedefleri desteklemek için hükümet yorulmadan gün gün, ay ay, yıl yıl çalışmaktadır. Ancak bir dereceye kadar olan başarı tüm ulusların barış içinde bulunmaları konusundaki çabalarımızı taçlandıracaktır. Barış için uyanık, dikkatli ve güçlü kalmalıyız.

I.

Orta Doğu, uzun ve önemli tarihinde aniden yeni ve kritik bir aşamaya geldi. Geçtiğimiz on yıllarda, o bölgedeki birçok ülke tamamen kendi kendini yönetme yeteneğine sahip değildi. Bölgede diğer milletler önemli bir yetkiye sahiptiler ve bölgenin güvenliği büyük oranda onların güçleri etrafında inşa edilmişti. Fakat Birinci Dünya Savaşı'ndan bu yana, özyönetim ve bağımsızlık yönünde istikrarlı bir gelişme oldu. Birleşik Devletler bu

gelişmeyi memnuniyetle karşıladı ve teşvik etti. Ülkemiz, Orta Doğu'nun her ulusunun tam egemenliğini ve bağımsızlığını çekincesiz olarak desteklemektedir.

Bağımsızlık evrimi temelde barışçıl bir süreçte olmuştur. Ancak bölge çoğunlukla sıkıntılı durumdadır. Ulusal sınırlar boyunca baskınlarla gündeme gelen korku ve güvensizlik zıtlıkları, Orta Doğu'nun büyük bölümünde yüksek oranda bir istikrarsızlık meydana getirdi. Kısa süre önce, bölgede bir zamanlar egemen olan Batı Avrupa ülkeleriyle ilgili düşmanlıklar yaşandı. Ekim ayında İsrail'in nispeten büyük saldırısı, o ulus ile Arap komşuları arasındaki temel farklılıkları yoğunlaştırdı. Bütün bu istikrarsızlık, Uluslararası Komünizm tarafından yükseltildi ve bazen de yönlendirildi.

II.

Rus yönetimleri Orta Doğu'da baskın olmak için uzun zamandır çaba içindedirler. Bu durum Çarlar ve Bolşevikler için de geçerlidir. Sebepleri bulmak zor değil. Orta Doğu'yu Rusya'ya saldırmak için bir üs olarak kullanmayı planlamayan hiç kimse, Rusya'nın güvenliğini etkilemiyor. Hiçbir zaman Amerika Birleşik Devletleri böyle bir düşüncede değildi.

Sovyetler Birliğinin, kendi yönetimleri ilk önce saldırganlığa başvurmadığı sürece, Orta Doğu'da veya dünyanın herhangi bir yerinde Birleşik Devletlerden korkacak bir şeyi yok. Bu cümleyi ciddiyetle ve vurgulayarak kuruyorum.

Rusya'nın Orta Doğuda etkin olma arzusu bölgedeki ekonomik çıkarlarından kaynaklanmıyor. Rusya, Süveyş Kanalı'nı önemli ölçüde kullanmıyor veya bağımlı değildir. 1955 yılında Kanal üzerinden yapılan Sovyet trafiği, toplamın % 1'inin dördte üçü olarak gerçekleşti. Sovyetlerin, bölgenin başlıca doğal zenginliğini oluşturan petrol kaynaklarına hiç ihtiyacı yoktur. Bunlara pazar da sağlayamaz. Nitekim Sovyetler Birliği petrol ürünlerinin önemli bir ihracatçısıdır.

Rusya'nın Orta Doğu'ya olan ilgisinin nedeni yalnızca güç diplomasisidir. Rusya'nın dünyayı Komünistleştirme amacı düşünüldüğünde, Orta Doğu'ya baskın olma umudunu anlamak kolaydır.

Bu bölge her zaman Doğu Yarımküre kıtalarının kavşağı olmuştur. Süveyş Kanalı, Asya ve Avrupa ülkelerinin, çok yönlü ve müreffeh ekonomileri için gerekli olan ticareti sürdürmelerini sağlıyor. Orta Doğu Avrasya ve Afrika arasında bir geçit sağlıyor.

Orta Doğu, dünyanın şu anda bilinen petrol yataklarının yaklaşık üçte ikisini içerir ve normalde Avrupa, Asya ve Afrika'daki birçok ülkenin petrol ihtiyacını karşılar. Avrupa ulusları buna bağımlıdırlar ve bu bağımlılık üretimle olduğu gibi nakliye ile de ilgilidir! Süveyş Kanalı'nın ve bazı boru hatlarının kapanışı bu ihtiyacı canlı bir şekilde göstermiştir. Alternatif ulaşım yolları ve gerçekten de alternatif güç kaynakları, gerekirse geliştirilebilir. Ancak bunlar, erken umut olarak düşünülmemelidir.

Bu hususlar Orta Doğu'nun muazzam önemini vurgular. Eğer bu bölgenin ulusları bağımsızlıklarını kaybederlerse, özgürlük düşmanı yabancı güçlerin hakimiyeti altına girerler. Bu durum hem bölge için hem de ekonomilerinin ömürleri neredeyse boğulmaya maruz kalacak olan diğer özgür uluslar için bir trajedi olur. Batı Avrupa uluslarının geleceği Marshall Planı ya da Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü olmasaydı tehlikeye girerdi. Asya ve Afrika'nın özgür ulusları da ciddi tehlikeye düşerlerdi. Orta Doğu ülkeleri, ekonomilerinin dayandığı pazarları kaybederdi. Bütün bunlar, kendi ulusumuzun ekonomik ömrü ve siyasi umutları üzerinde, felaket olmasa bile, en olumsuz etkiye sahip olacaktı.

Sonra, maddiyattan üstün başka etkenler de var. Orta Doğu, üç büyük din olan İslamiyet, Hıristiyanlık ve Yahudilik'in doğduğu yerdir. Mekke ve Kudüs, haritadaki bir yerden fazlasıdır. Ruhun maddeden üstün olduğunu ve bireyin hiçbir hükümetin kendisini haklı olarak mahrum bırakamayacağı haysiyet ve haklara sahip olduğunu öğreten dinleri simgelerler. Orta Doğu'nun kutsal yerlerinin, ateist materyalizmi yücelten bir kurala tabi tutulmaları kabul edilemez olurdu.

Elbette ki Uluslararası Komünizm, iyi niyet ifadeleri ve yüzeysel açıdan cazip politik, ekonomik ve askeri yardım teklifleriyle egemenlik amaçlarını maskeleyerek çalışmaktadır. Fakat Sovyet cazibesinin konusu olan herhangi bir özgür ulus, maskenin arkasına bakmak temel bilgeliğinde olmalıdır.

Estonya, Letonya ve Litvanya'yı hatırla! 1939'da Sovyetler Birliği bu bağımlı ülkelerle karşılıklı yardım anlaşmaları imzaladı. Ve Sovyet Dışişleri Bakanı, Ekim 1939'da Yüksek

Sovyet'in Olağanüstü Beşinci Oturumunda, "tam mütekabiliyet temelinde anlaşmaları titiz ve tutumlu bir şekilde yerine getirdiğimizi açıkça beyan ediyoruz ve biz Baltık ülkelerinin Sovyetleştirilmesi hakkındaki tüm saçma sapan konuşmaların sadece ortak düşmanlarımızın ve tüm Sovyet karşıtı provokatörlerin çıkarına olduğunu deklere ediyoruz" diyor. Ancak 1940'da Estonya, Letonya ve Litvanya zorla Sovyetler Birliği'ne dahil edildi.

2. Dünya Savaşı sırasında yapılan resmi taahhütlerin aksine, Doğu Avrupa uydu uluslarının Sovyet kontrolü zorla devam ettirildi.

Stalin'in ölümü, bu modelin değişeceği umudunu getirdi. 1955 Varşova Antlaşması taahhüdünde, Sovyetler Birliği'nin uydu ülkelerinde "bağımsızlık ve egemenliklerine, karşılıklı saygı ve iç meselelere müdahalede bulunmama" ilkelerini izleyeceğine dair sözünü okuduk. Ancak daha yeni, Macaristan'ın açıkça silahlı kuvvetler tarafından boyun eğdirildiğini gördük. Bu Macar trajedisinin ardından, dünyanın Sovyet sözlerine olan saygı ve inançları daha da dibe battı. Uluslararası Komünizm, tanınabilir bir başarıya ihtiyaç duyuyor ve arıyor.

Dolayısıyla, bu basit ve tartışılmaz gerçeklere sahibiz:

1. Rusya tarafından her zaman gıpta ile bakılan Orta Doğu'ya, bugün Uluslararası Komünizm tarafından her zamankinden daha fazla değer verilecektir.

2. Sovyet yönetimleri, amaçlarını gerçekleştirmek için herhangi bir yol kullanmaktan çekinmediklerini göstermeye devam ediyor.

3. Orta Doğu'nun özgür ulusları, bağımsızlıklarının sürdürülmesini sağlamak için arttırılmış güce ihtiyaç duyar, çoğunluğu bunu ister.

III.

Düşüncelerimiz doğal olarak, küçük ulusların koruyucusu olan Birleşmiş Milletler'e dönüyor. Tüzüğü, birincil sorumluluğu, uluslararası barış ve güvenliğin korunmasına veriyor. Ülkemiz, Birleşmiş Milletlere Macaristan ve Mısır'daki düşmanlıklar ile ilgili tam destek vermiştir. Birleşmiş Milletler, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda yansıtıldığı gibi insanlık görüşlerine saygı duyan hükümetler ve halklarla ilgilendiği için ateşkesi sağladı ve düşman kuvvetlerini Mısır'dan çekmeyi başardı. Fakat Macaristan'da

durum farklıydı. Sovyetler Birliği, Güvenlik Konseyi'nde, Sovyet silahlı kuvvetlerinin Macaristan'dan çekilmesini veto etti. Ve hatta Rusya, Genel Kurulun tavsiyelerine, hatta kınamasına bile, katı bir kayıtsızlık gösterdi. Birleşmiş Milletler her zaman yardımcı olabilir, ancak Sovyetler Birliği'nin emelleri söz konusu olduğunda tamamen güvenilir bir özgürlük koruyucusu olamaz.

IV.

Sizlerin önüne koyduğum tüm koşullar altında, Birleşik Devletler üzerinde artık daha büyük bir sorumluluk oluştu. Kuvvetin saldırgan amaçlar için uluslararası olarak kullanılmayacağı ve Orta Doğu uluslarının bütünlüğü ve bağımsızlığının bozulamayacağı ilkesine olan bağlılığımızı, kimsenin şüphe edemeyeceği şekilde herkese gösterdik. Tarihte nadiren bir ulusun ilkeye olan bağlılığı son haftalarda bizimkiler kadar ciddi şekilde test edilmiştir.

Orta Doğu'da, başka yerlerde olduğu gibi, Amerika Birleşik Devletleri'nin herhangi bir diğer ülkede siyasi veya ekonomik hakimiyet peşinde olmadığına dair genel bir kabul vardır. Arzumuz, dünyada kölelik değil, özgürlük ortamının olmasıdır. Öte yandan Orta Doğu ülkelerinin tamamı olmasa da birçoğu, Uluslararası Komünizm'den kaynaklanan tehlikenin farkındadır ve kendileri için Birleşmiş Milletler'in bağımsızlık, ekonomik refah ve manevi büyüme hedefleri adına Birleşik Devletlerle yakın iş birliğini memnuniyetle karşılarlar.

Eğer Orta Doğu, Doğu ve Batı'yı coğrafî olarak birbirinden ayırmaktan ziyade birleştirme rolünü sürdürürse; eğer geniş ekonomik kaynakları, diğerlerinin olduğu gibi, oradaki halkların refahına hizmet edecekse ve eğer kültürleri, dinleri ve tapınakları insanların ruhlarının yükselmesi için korunursa, o zaman Amerika Birleşik Devletleri, özgürlükseven ulusların bağımsızlığını destekleme konusundaki istekliliğini daha belirgin hale getirmelidir.

V.

Bu şartlar altında, Kongrenin iş birliğine ihtiyacım olduğunu düşünüyorum. Ancak bu iş birliği ile saldırganlığı caydırmak için gerekli güvenceyi verebiliriz, kendini özgürlüğe adaylanlara ve böylece tüm özgür dünyayı tehlikeye atacak bir olay zincirini önleyenlere cesaret ve güven verebiliriz.

Orta Doğu ile ilgili olarak Birleşik Devletler tarafından bazı İcrai Bildiriler yapılmıştır. 25 Mayıs 1950'de Üçlü Bildiri var ve onu 31 Ekim 1950'de Suudi Arabistan Kralına verilen Başkanlık Güvencesi takip ediyor. 09 Nisan 1956'da yapılan Cumhurbaşkanlığı deklarasyonu, Amerika Birleşik Devletleri'nin bölgedeki herhangi bir saldırganlığa karşı anayasal araçlarla karşılık vereceğini bildirdi. 29 Kasım 1956 tarihli Beyannamemiz; İran, Irak, Pakistan ve Türkiye'nin toprak bütünlüğüne ya da siyasal bağımsızlığına karşı bir tehdidin, ABD tarafından en üst derece tehlike olarak görüleceğidir.

Buna rağmen, mevcut durumdaki zayıflıklar ve Uluslararası Komünizm'den gelen artan tehlike, beni temel ABD politikasının, Kongrenin ve Yürütmenin ortak hareketinde anlam bulması gerektiğine ikna etti. Dahası, ortak hareketimiz, ihtiyaç duyulması halinde, söylemlerimizin eylemlerimizle destekleneceğini açıkça göstermelidir.

VI.

Başkan ve Kongre için diğer özgür ulusların ulusal bütünlüğünün doğrudan kendi güvenliğimizle ilişkili olduğunu kabul etmesinde yeni bir şey yoktur.

Birleşmiş Milletler'e, güvenlik sistemini oluşturmak ve desteklemek için katıldık. Birleşmiş Milletler'in ortak güvenlik sistemini bir dizi toplu savunma düzenlemeleri ile güçlendirdik. Bugün barış ve güvenliğimizin iç içe geçmiş olduğunu kabul eden 42 ülke ile güvenlik anlaşmalarımız var. Yunanistan, Türkiye ve Tayvan ile ilgili olarak kararlı bir şekilde davranmak için bu anlaşmalara katıldık.

Böylece, Başkan ve Kongrenin birlikteliği ya da anlaşmalarla Birleşik Devletler, birçok tehlikeli alanda dış tehditlere karşı, özellikle Uluslararası Komünizme karşı, özgür ve bağımsız hükümetleri - barışı - desteklemek olan amacını ortaya koymuştur. Böylelikle büyük bir tehlike döneminde, barış ve güvenliğin sağlanmasına yardım ettik. Şimdi, Amerika'nın, Başkan'ın ve Kongrenin ortak hareketi ile, Orta Doğu bölgesinin yardıma ihtiyacı olan uluslarına yardım etmeye kararlı olduğunu göstermesi gerekir.

Önerdiğim hareket tarzı aşağıdaki özelliklere sahip olmalıdır.

Her şeyden önce, ulusal bağımsızlığın korunmasına adanmış ekonomik gücün geliştirilmesinde, Orta Doğu'nun genelinde, herhangi bir ulus veya uluslar grubu ile iş birliği yapma ve bu ulusları destekleme konusunda Birleşik Devletleri yetkilendirmelidir.

İkinci olarak, İcra Kurulunu aynı bölgede, bu tür bir yardımı talep eden her ulus veya uluslar grubu ile askeri yardım ve iş birliği programları üstlenmesi konusunda Yürütmeye yetki vermeli.

Üçüncü olarak, bu ülkelerin toprak bütünlüğünü ve siyasi bağımsızlığını güvence altına almak ve korumak için Uluslararası Komünizm tarafından kontrol edilen herhangi bir ulusun bariz silahlı saldırganlığına karşı ABD silahlı kuvvetlerin görevlendirilmesini de içerecek şekilde yardım ve iş birliği konularında yetki vermeli.

Bu tedbirlerin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ve Birleşmiş Milletlerin herhangi bir tasarrufu ya da önerileri de dahil olmak üzere Birleşik Devletlerin antlaşma yükümlülükleri ile uyuşması gerekecektir. Silahlı saldırılar olursa, bu tedbirler, Sözleşmeye uygun olarak Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin yetkili merciine tabi tutulacaktır.

Dördüncü olarak, mevcut teklif, özeti 1954 tarihli, Karşılıklı Güvenlik Yasası'nda mevcut olan, askeri unsurların ekonomik ve savunma amaçlı görevlendirilmesi konusunda, sınırlandırılmalarına bakılmaksızın, Başkan'a yetki vermelidir.

Şu an talep edilen mevzuat, fonlar için yetki verilmesini veya tahsis edilmesini içermemektedir. Çünkü önermekte olduğum koşullar altında, 30 Haziran'da bitecek bu mali yılın dengesi açısından, halihazırda tahsis edilmiş olan fonların yeterli olacağına inanıyorum. Bununla birlikte, Kongre tarafından öngörülen diğer karşılıklı güvenlik programlarına ek olarak, bölgede isteğe bağlı kullanım için, 1958 ve 1959 mali yıllarının her biri için, 200 milyon dolarlık yetki talep etmeliyim.

VII.

Bu program Orta Doğu'nun tüm sorunlarını çözmeyecek. Bölge için olan politikalarımızın tamamını da temsil etmiyor. Arap mültecilerin geleceği hakkında, Filistin hakkında ve İsrail ile diğer Arap devletleri arasında mevcut olan çeşitli sorunlar var. Süveyş Kanalı'nın gelecekteki statüsü sorunu var. Bu sorunlar Uluslararası

Komünizm tarafından ağırlştırılıyor, yoksa bu derece tehdit oluşturmaktan uzak olacaktı. Bu sorunlarla doğrudan ilgilenmek, teklif ettiğim mevzuatın amacı değil. Birleşmiş Milletler tüm bu konularla aktif olarak ilgileniyor ve biz Birleşmiş Milletleri destekliyoruz. ABD, Birleşmiş Milletlerin Filistin'deki temel sorunların çözümünde yardımcı olmak için çok şey yapmaya hazır olduğunu, özellikle Dışişleri Bakanı Dulles'ın 26 Ağustos 1955 günü konuşmasında olduğu gibi, açıkça belirtti.

Önerilen yasa öncelikli olarak, doğrudan ve dolaylı Komünist saldırganlık olasılıklarını ele almak üzere tasarlandı. Bölgedeki herhangi bir güç boşluğunun, dışarıdan ya da yabancı kuvvetler tarafından değil, bölgenin bağımsız uluslarının gücünün ve güvenliğinin artırılmasıyla doldurulması zorunluluğu vardır.

Deneyimler gösteriyor ki, dolaylı saldırı; Hükümetin sadık güvenlik güçlerini uygun şekilde yerleştirdiği ve ekonomik koşulların Komünizmi cazip bir alternatif haline getirmediği durumlarda olduğu gibi makul bir önlem varsa, doğrudan saldırıya karşı nadiren başarılı olur. Önerdiğim program bu konunun her üç yönü ile ve dolayısıyla dolaylı saldırı sorunu ile ilgileniyor.

Umudum ve inancım odur ki, talep edilen yasada önerildiği gibi duyurulursa, niyetimizin, tasarlanmakta olan herhangi bir saldırganlığı durdurmaya gerçekten hizmet edeceğidir. Uluslarının bağımsızlığına adanmış yurtseverleri yüreklendirdik. Büyük güç tehdidi altında yalnız olduklarını hissetmeyecekler. Ve şunu eklemeliyim ki, vatanseverlik bu bölgede güçlü bir kavramdır. Korkunun, bazen gerçek yurtseverliği, fanatizme ve dış kaynaklı cazip ama tehlikeli şeylerin kabulüne saptırdığı doğrudur. Fakat eğer bu korku tamamen ortadan kaldırılabilirse ortam, değerli ulusal tutkuların kazanılması için daha elverişli olacaktır.

Ve belirttiğim gibi, kendilerini bağımsızlıklarını korumaya ve yıkılmaya karşı direniş adamış ülkeleri veya ülke gruplarını ekonomik olarak güçlendirmek, bizim için ayrıca gerekli olacaktır. Bu tedbirler Komünist saldırılara karşı en büyük sigortayı sağlayacaktır. Kelimeler, tek başına yeterli değildir.

VIII.

Bölgedeki herhangi bir ulusun, Komünist silahlı saldırganlığa karşı toprak bütünlüğünü ve siyasi bağımsızlığını savunmak için, Birleşik Devletlerin silahlı kuvvetlerini görevlendirmek üzere talep edilen yetkiye tekrar döneyim. Bu yetki, saldırıya uğramış ulusun talebi dışında kullanılmayacak. Bunun ötesinde, bu yetkinin asla kullanılmasına gerek kalmayacağı yönünde içten umudum var.

Bunu sağlamak için, bölgenin savunmasına ilişkin saygın politikamızın, derhal ve açıkça belirlenip ilan edilmesinden daha elzem bir şey yoktur. Dolayısıyla Birleşmiş Milletler ve dost hükümetler ve aslında dost olmayan hükümetler de nerede durduğumuzu bilecektir.

Eğer, Kongre'den onaylanmasını istediğim politikanın, beklenti ve umudumun aksine, askeri kullanımını gerektiren bir durum ortaya çıkarsa, Kongre ile saat saat irtibatta olacağım. Ve eğer Kongre oturumunda değilse ve durum ciddi sonuçlar doğuracaksa, tabii ki hemen Kongre'yi özel oturuma davet edeceğim.

Şu an var olan durumdaki en büyük risk, sıklıkla olduğu gibi, iddialı despotların yanlış hesabıdır. Güç düşkünü komünistler Orta Doğu'nun yeteri kadar savunulmadığını, doğru ya da yanlış, tahmin etselerdi, açık bir silahlı saldırıyı kullanmaya cesaret ederlerdi. Eğer öyle olsaydı, bu, mutlaka Amerika Birleşik Devletleri'ni askeri harekete geçiren bir dizi koşulu başlatacaktı. Bu tehlikeli ihtimal karşısında en iyi sigortanın, Birleşmiş Milletlerin amaç ve ilkelerine uygun olarak Orta Doğu'daki dostlarımızla tamamen ve özgürce iş birliği yapmaya hazır bulunduğumuz konusunu netleştirmek olduğuna inanıyorum. Verilecek olan iş birliğini açıklamam için Orta Doğu'ya ivedilikle özel bir misyon göndermek niyetindeyim.

IX.

Ana hatlarını belirttiğim politika, Birleşik Devletler için belirli yükler ve gerçekten de riskler içeriyor. Bölgede gözü olanlar, önerilenleri beğenmeyecekler. Zaten, amacımızı büyük ölçüde çarpıtıyorlar. Bununla birlikte, bundan önce Amerikalılar hayati ulusal çıkarlarımızı ve insan özgürlüğünü tehlikede gördüler, güdülerimizin, hareketlerimizin ve sözlerimizin düşmanca çarpıtılmasına bakılmaksızın gösterdikleri tahammül ve ayrışma krizlere denkti.

Aslında, Amerikan halkının özgürlük adına fedakarlıkları, II. Dünya Savaşı'nın sona ermesinden bu yana bile, milyarlarca dolarla ve gençliğimizin binlerce değerli hayatıyla ölçülmüştür. Sayelerinde dünyanın büyük bölgelerinin özgürlüğe kavuştuğu bu fedakarlıklar, göz ardı edilmemelidir.

Geçmişin o önemli dönemlerinde Başkan ve Kongre, Amerika'nın ve özgür dünyanın hayati çıkarlarına hizmet etmek için partizanlık olmadan birleşti.

Özgürlüğü desteklemek için ulusal birliğimizi tekrar göstermek ve küçük veya büyük, her ulusun haklarına ve bağımsızlığına olan derin saygılarımızı göstermek için önümüze bir fırsat geldi. Şiddet değil barış aramaktayız. Şimdi, enerjimizi, kararlılığımızı ve kendimizi bu amaca adanmalıyız.

Dwight D. Eisenhower

Ek-C NIXON Doktrini

Vietnam Savaşı Hakkında Ulusa Sesleniş

3 Kasım 1969

İyi Akşamlar, Dostum Amerikalılar,

Bu akşam, tüm Amerikalıları ve dünyanın her yerindeki birçok insanı ilgilendiren bir konuda, Vietnam'daki savaş hakkında sizinle konuşmak istiyorum.

Vietnam hakkındaki derin bölünmenin sebeplerinden birinin, birçok Amerikalının, hükümetlerinin politikası hakkında güvenini kaybettiği olduğuna inanıyorum. Amerikan halkından, bu politikayla ilgili gerçeği bilmedikçe, savaşın ve barışın üzerinde duran konuları içeren bir politikayı desteklemeleri istenemez ve istenmemelidir.

Bu yüzden bu akşam, beni dinleyen birçoğunuzun kafasında olduğunu bildiğim sorulardan bazılarına cevap vermek istiyorum.

İlk etapta Vietnam'a nasıl ve neden karıştık?

Bu yönetim önceki yönetimin politikasını nasıl değiştirdi?

Paris'teki görüşmelerde ve Vietnam'daki savaş alanında gerçekten neler oldu?

Savaşı sona erdirirsek ne gibi seçeneklerimiz var?

Barış için ihtimaller nelerdir?

Şimdi, 20 Ocak'ta göreve başladığımda bulduğum durumu açıklayarak başlayayım.

- Savaş 4 yıldır devam ediyordu.

- Olaylarda 31.000 Amerikalı öldürüldü.

- Güney Vietnamlıların eğitim programı takvimin gerisinde kaldı.

--540.000 Amerikalı, sayıyı azaltmak için hiçbir plan olmadan, Vietnam'da idi.

- Paris'teki müzakerelerde ilerleme kaydedilmedi ve ABD kapsamlı bir barış önerisi ortaya koymadı.

- Savaş, yurttta derin bir bölünmeye ve düşmanlarımızın yanı sıra birçok dostumuzun da eleştirilerine sebebiyet veriyordu.

Bu şartlar altında, tüm Amerikan güçlerinin derhal geri çekilmesini emrederek savaşı bir anda sonlandırmamı söyleyen kişiler vardı.

Politik bir bakış açısıyla bu, takip etmesi kolay ve popüler bir yol olurdu. Sonuçta, selefim görevdeyken savaşa karıştık. Yapacağım hareket sonucundaki yenilgi konusunda onu suçlayabilir ve barış yapıcı biri olarak sıyrılabildim. Bazıları bana oldukça açık açık söylemişti: Bu, Johnson'un savaşının, NIXON'un savaşı olmasını engellemenin tek yoluydu.

Ancak yönetimimin ve gelecek seçimlerin yıllarını düşünmekten daha büyük bir yükümlülüğüm vardı. Kararımın, gelecek nesillere ve Amerika'daki ve dünyadaki barış ve özgürlüğün geleceğine etkisini düşünmeliydim.

Hepimiz şunu anlayalım; önümüzdeki sorun bazı Amerikalıların barışı savdukları bazı Amerikalılarsa barışa karşı oldukları değil. Söz konusu olan sorun, Johnson'un savaşının NIXON'un savaşı haline gelmesi de değil.

En büyük soru şudur: Amerikan barışını nasıl kazanabiliriz?

Şimdi, temel meseleye geçelim. İlk önce Amerika Birleşik Devletleri Vietnam'a nasıl ve neden müdahil oldu?

On beş yıl önce Kuzey Vietnam, Komünist Çin'in ve Sovyetler Birliği'nin lojistik desteği ile, Güney Vietnam'da, bir Komünist hükümet empoze etmek için, devrimi körükleyerek ve destekleyerek bir kampanya başlattı.

Güney Vietnam Hükümetinin talebine karşılık olarak Başkan EISENHOWER, Güney Vietnam halkına komünist devrimi önleme çabalarına yardımcı olmak amacıyla ekonomik yardım ve askeri teçhizat gönderdi. Yedi yıl önce Başkan Kennedy, Vietnam'a muharebe danışmanı olarak 16.000 askeri personel gönderdi. Dört yıl önce, Başkan Johnson, Amerikan savaş güçlerini Güney Vietnam'a gönderdi.

Şimdi, birçoğu Başkan Johnson'ın ABD muharip güçlerini Güney Vietnam'a gönderme kararının yanlış olduğuna inanıyor. Ve diğer birçokları – aralarında ben de varım - savaşın yürütülme biçimini şiddetle eleştirdiler.

Fakat bugün karşımızdaki asıl soru şudur: Artık savaştayız, bunu bitirmenin en iyi yolu nedir?

Ocak ayında yalnızca Amerikan kuvvetlerinin Vietnam'dan hızla çekilmesinin sadece Güney Vietnam için değil Amerika Birleşik Devletleri ve barış için de bir felaket olacağı sonucuna varabilirdim.

Güney Vietnamlılar için, hızla geri çekilmemiz, Komünistlerin 15 yıl önce Kuzeyi ele geçirmelerine müteakip yaptıkları katliamları tekrar etmelerine kaçınılmaz olarak izin verecekti.

Daha sonra 50 binden fazla insanı öldürdüler ve yüz binlercesi de köle çalışma kamplarında öldü.

Komünistler geçtiğimiz yıl Hue şehrine girince, Güney Vietnam'da yaşanacakların bir başlangıcını gördük. Kısa süreli yönetimleri sırasında 3.000 sivil insanın dövüldüğü, öldürüldüğü ve toplu mezarlara gömüldüğü kanlı bir terör saltanatı vardı.

Desteğimizin ani çöküşüyle birlikte, Hue'daki bu zulümler, tüm ulusun kâbusu haline gelecektir. Ve özellikle Komünistlerin Kuzeyi ele geçirmesinden sonra Güney Vietnam'a giden 1,5 milyon Katolik sığınmacının da.

Amerika Birleşik Devletleri için, ulusumuz tarihindeki bu ilk yenilgi, yalnızca Asya'da değil, tüm dünyada Amerikan liderliğine olan güvenin çökmesine neden olacaktır.

Üç Amerikan Başkanı da Vietnam'daki büyük oyunları ve yapılması gerekenleri anlamış durumdadır.

1963'te Başkan Kennedy, karakteristik nezaketi ve açıklığı ile "ulusal bir bağımsızlığı korumak için mücadele veren istikrarlı bir hükümet görmek isteriz" dedi.

"Biz buna kuvvetle inanıyoruz, bu mücadeleden çekilmeyeceğiz Bence, bu mücadeleden çekilmemiz, sadece Güney Vietnam'ın değil, Güneydoğu Asya'nın da çöküşü anlamına gelecektir. Dolayısıyla orada bulunmaya devam edeceğiz."

Başkan EISENHOWER ve Başkan Johnson, görev süreleri boyunca aynı şeyi ifade ettiler.

Barışın geleceği için, acele geri çekilme büyük ölçekli bir felaket olur.

Bir ulus, müttefiklerine ihanet edip arkadaşlarını bırakırsa büyük olarak kalamaz.

Güney Vietnam'daki yenilgi ve aşağılanmamız, hiç kuşkusuz, dünyayı fetih hedeflerini hala terk etmemiş olan büyük güçlerin konseylerinde, pervasızlığı teşvik edecektir.

Bu, taahhütlerimizin barışın korunmasına yardım ettiği her yerde şiddeti tetikleyebilir. Orta Doğu'da, Berlin'de, hatta nihai olarak Batı Yarıküre'de...

En sonunda, bu daha çok cana mal olacaktır. Barış getirmeyecek, daha fazla savaş getirecektir.

Bu sebeplerden dolayı, tüm kuvvetleri derhal geri çekerek savaşı sona erdirmem önerisini reddettim. Bunun yerine hem müzakere cephesinde hem de savaş cephesinde Amerikan politikasını değiştirmeyi seçtim.

Birçok cephede gerçekleşen bir savaşı sona erdirmek için birçok cephede barış arayışı başlattım.

14 Mayıs'ta yapılan bir televizyon konuşmasında, Birleşmiş Milletlerdeki bir konuşmada ve başka birçok konuşmamda, barış tekliflerimizi ayrıntılı bir şekilde ortaya koydum.

- Bir yıl içinde bütün dış güçlerin tamamen çekilmesini teklif ettik.

- Uluslararası denetim altında bir ateşkes önerdik.

- Komünistlerin örgütlü bir siyasi güç olarak seçimlerin organizasyonuna ve yürütülmesine katılarak uluslararası denetim altında özgür seçimler yapılmasını önerdik. Ve Saigon Hükümeti, seçim sonuçlarını kabul edeceğini taahhüt etti.

Tekliflerimizi, ister beğen; istersen beğenme, temelinde ortaya koymadık. Diğer tarafın ileri sürdüğü teklifleri tartışmaya istekli olduğumuzu belirttik. Güney Vietnam halkının kendi geleceğini belirleme, hakkı dışında her şeyin pazarlık edilebilir olduğunu beyan ettik. Paris Barış Konferansı'nda, Büyükelçi Lodge, 40 tane halk toplantısında esnekliğimizi ve iyi niyetimizi göstermiştir.

Hanoi, tekliflerimizi tartışmayı bile reddetti. Şartlarını koşulsuz olarak kabul etmemizi talep ediyorlar ki bu şartlar, tüm Amerikan güçlerini derhal ve koşulsuz olarak geri çekmemiz ve ayrılırken Güney Vietnam Hükümetini devirmemizdir.

Barış girişimlerimizi, kamusal forumlara ve kamuoyuna açıklamalarla sınırlamadık. Ocak ayında, bunun gibi uzun ve acı bir savaşın, genel bir forumda izah edilemeyeceğini fark ettim. Bu nedenle, kamuya açıklamalar ve müzakerelere ek olarak, uzlaşmaya yol açabilecek olası her özel yolu araştırdım.

Bu akşam, diğer girişimlerimizden bazılarını – gizlice ve özel olarak uyguladığımız barış girişimlerinin, aleni olarak kapatılacak bir kapıyı açmış olabileceğinden dolayı - size ifşa eden eşi görülmemiş bir adım atıyorum.

Barış arayışım için göreve başlama törenimi beklemedim.

Seçilmemden hemen sonra, Kuzey Vietnam liderleriyle doğrudan kişisel teması olan bir şahıs vasıtasıyla, hızlı ve kapsamlı bir çözüm için iki özel teklif hazırladım. Hanoi'nin cevapları, müzakereler öncesinde teslim olmamızı.

Kuzey Vietnam'ın askeri teçhizatının çoğunu Sovyetler Birliği tedarik ettiği için, Dışişleri Bakanı Rogers, ulusal güvenlik işlerinden sorumlu yardımcım olan Dr. KISSINGER, Büyükelçi Lodge ve ben şahsen, çeşitli vesilelerle, Sovyet Hükümet temsilcileri ile anlamlı müzakerelerin başlaması konusundaki desteklerini görüştük. Buna ek olarak, Kuzey Vietnam ile diplomatik ilişkileri olan diğer hükümet temsilcileri ile aynı amaç için genişletilmiş tartışmalar yaptık. Bu inisiyatiflerin hiçbiri sonuç üretmedi.

- Temmuz ortasında, Paris görüşmelerinde, çıkmazı sonlandırmak için büyük bir adım atmanın gerekli olduğuna ikna oldum. Ho Chi Minh'i (Vietnam Demokratik Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı) 25 yıldır kişisel olarak tanıyan bir kişiyle, şu anda oturmakta olduğum bu ofiste doğrudan konuştum. Onun aracılığıyla Ho Chi Minh'e bir mektup gönderdim. Bunu, propaganda açıklamalarına ihtiyaç olmayacağını umarak her zamanki diplomatik kanalların dışında yaptım, savaşı sona erdirmek için yapıcı bir ilerleme olabilir. Bunu mektuptan okumama izin verin.

Sayın Başkan:

Dört yıllık savaş girdabında anlamlı bir iletişim kurmanın zor olduğunu biliyorum. Ama tam da bu girdap yüzünden, bu fırsat ile adil bir barış için çalışmak arzumu tüm ciddiyetle tekrar teyit etmek istedim. İçtenlikle inanıyorum ki; Vietnam'daki savaş çok uzun sürdü ve bunu sona erdirme konusundaki gecikme kimseye fayda sağlamayacak, en azından Vietnam halkına fayda sağlamayacak.

Bu trajik savaşın bir an önce çözüme kavuşması için toplantı masasına oturma zamanı geldi. Vietnam'ın cesur halkına barış nimetlerini ortaklaşa sunmak için bizi istekli ve açık fikirli bulacaksınız. Tarih, her iki tarafı da böyle kritik bir anda, yüzlerini çatışma ve savaşa değil barışa çevirdi şeklinde yazmalıdır.

Ölümünden 3 gün önce, 30 Ağustos'ta Ho Chi Minh'in yanıtını aldım. Paris'teki Kuzey Vietnam'ın kamuoyu duruşunu tekrarladı ve girişimimi tamamen reddetti.

Her iki mektubun da tam tam metni basına veriliyor.

- Bahsettiğim halk toplantılarına ek olarak Büyükelçi Lodge, 11 özel oturumda Vietnam baş müzakerecisiyle Paris'te bir araya geldi.

- Üretken olduklarını ispatlayabilecek bazı iletişim kanallarını açık tutmak için gizli kalmak zorunda olduğumuz diğer önemli inisiyatifleri de almış bulunuyoruz. Ancak, bir yıl önce bombardıman durdurulduğundan ve bu yönetim 20 Ocak'ta görev yapmaya başladıktan sonra üstlenilen kamusal, özel ve gizli görüşmelerin etkisi bir cümle ile özetlenebilir: Pazarlık masasının şekli dışında ilgili hiçbir anlaşma olamayışı. Peki, şimdi kim hatalı?

Savaşın sona ermesinin ve müzakerelerin önündeki engelin Birleşik Devletler Başkanı olmadığı açıkça görülüyor. Bu engel Güney Vietnam Hükümeti değil.

Engel, diğer tarafın, adil bir barış arayışında bize katılmayı en ufak bir istek göstermemesi. Ve yapmaları gereken tek şeyin, istediklerini alana kadar, bizim taviz üstüne taviz vermemizi beklemek olduğuna ikna oldukları için, istekli olmayışları devam edecektir.

Artık, müzakerelerde ilerleme kaydetmenin sadece Hanoi'nin müzakere etme kararına, ciddi olarak müzakere etmeye, bağlı olduğu konusunda herhangi bir soru kalmamıştır.

Bu diplomatik alandaki çabalarımız hakkındaki raporun, Amerikan halkı için cesaret kırıcı olduğunun farkındayım, fakat Amerikan halkı, genç erkeklerimizin hayatlarının söz konusu olduğunda, gerçeği –kötü haberlerin yanı sıra iyi haberleri de- bilmek hakkına sahiptir.

Ancak şimdi başka bir cephe hakkında daha cesaret verici bir rapora geçeyim.

Barış arayışımızı başlattığımızda, müzakereyle savaşa son vermeyi başaramayabileceğimizin farkın vardım. Bu nedenle, müzakere cephesinde ne olursa olsun savaşı sona erdirecek ve barış getirme amaçlı başka bir planı yürürlüğe koydum.

Bu, 25 Temmuz'da, Guam'daki basın toplantısında anlattığım, ABD dış politikasındaki büyük değişimle aynı doğrultudadır. Kısaca NIXON Doktrini olarak nitelendirilen şeyi açıklayayım. Bu doktrin sadece savaşı sona erdirmekle kalmayacak, Vietnamlıların geleceğinin korunması programımızın vazgeçilmez bir unsuru olacak bir politikadır.

Biz Amerikalılar, kendi işini kendi yapan insanlarız. Biz, sabırsız insanlarız. Bir başkasına bir işi yapmayı öğretene kadar, kendimiz yapmak isteriz. Ve bu özellik, dış politikamıza yansımıştır.

Kore'de ve yine Vietnam'da, Komünist saldırganlığa karşı özgürlüklerini savunan insanlara yardım etmek için gereken paranın çoğunu, silahlarının çoğunu ve insanların çoğunu ABD temin etti.

Herhangi bir Amerikan birliğinin Vietnam'a görevlendirilmesinden önce, bir başka Asya ülkesinin lideri, Asya'da sivil bir vatandaş olarak seyahat ederken, bana şu görüşü dile getirdi. Dedi ki: "Başka bir ulusun özgürlüğünü savunmasına yardım etmeye çalıştığımızda, ABD politikası, savaşa karşı savaşmalarına yardımcı olmak olmalı, kendi savaşları için savaşmalarına değil".

Bu bilge öğüte uygun olarak, Guam'da, Amerika'nın gelecekteki Asya politikasına esas olacak üç ilke ortaya koydum:

- İlk olarak, Birleşik Devletler tüm antlaşmalardan kaynaklanan taahhütlerini devam ettirecek.
- İkinci olarak, müttefikimiz olan ya da bekasının, güvenliğimiz açısından hayati önem taşıdığını düşündüğümüz bir bağımsız ulusu, nükleer bir güç tehdit ederse, bir kalkan sağlayacağız.
- Üçüncüsü, diğer saldırganlık çeşitlerini içeren durumlarda, anlaşma taahhütlerimiz uyarınca, talep edildiğinde askeri ve ekonomik yardımda bulunacağız. Fakat savunma için insan gücünün sağlanmasının sorumluluğunu üstlenmek konusunda öncelikli olarak, doğrudan tehdit edilen ülkeye bakacağız.

Bu politikayı ilan ettikten sonra Filistin, Tayland, Vietnam, Güney Kore ve komünist saldırganlığın tehdidi altında olabilecek diğer ulusların liderlerinin Amerikan dış politikasındaki bu yeni yönü memnuniyetle karşıladıklarını keşfettim.

Özgürlüğü savunmak herkesin işidir, yalnızca Amerika'nın değil. Ve özellikle özgürlüğü tehdit altında olan insanların sorumluluğundadır. Önceki yönetimde, Vietnam'daki savaşı Amerikanlaştırdık. Bu yönetimde barış arayışını Vietnamlaştırıyoruz.

Önceki yönetimin politikası, sadece savaşa karşı birincil sorumluluk üstlenmemize neden olmakla kalmadı, daha da önemlisi, biz ayrıldığımızda kendilerini savunabilmeleri için, Güney Vietnamlıları güçlendirme amacını yeterince vurgulamadı.

Vietnamlaştırma planı, Savunma Bakanı Laird'in mart ayında Vietnam ziyareti sonrasında başlatıldı. Plana göre öncelikle, Güney Vietnam kuvvetlerinin eğitim ve teçhizatında önemli bir artış talimatı verdim.

Temmuz ayında Vietnam'a yaptığım ziyarette, General Abrams'ın emirlerini yeni politikalarımın hedefleriyle uyumlu olacak şekilde değiştirdim. Yeni emirler uyarınca birliklerimizin öncelikli görevi, Güney Vietnam kuvvetlerinin Güney Vietnam'ın güvenliği için tüm sorumluluğu üstlenmelerini sağlamaktır.

Hava operasyonlarımız yüzde 20'nin üzerinde azaltılmıştır.

Ve şimdi, Vietnam'daki Amerikan politikasındaki bu gecikmiş değişimin sonuçlarını görmeye başladık.

-- Amerikalıların Vietnam'a gidişinden 5 yıl sonra, sonunda Amerikalıları eve getiriyoruz. 15 Aralık'a kadar, Güney Vietnam'dan, muharip unsurlarımızın yüzde 20'sini de içeren 60,000'den fazla insan geri çekilecek.

- Güney Vietnamlılar güçlenmeye devam ettiler. Bunun sonucu olarak, Amerikan birliklerimizin muharebe sorumluluklarını üstlenmeyi başardılar.

Bu yönetimin göreve başlamasından bu yana iki önemli gelişme yaşandı.

--Düşmanın sızması, büyük bir saldırı yapacaklarsa şart olan sızma, geçen 3 ay boyunca geçen yılın aynı dönemine kıyasla yüzde 20'den az gerçekleşti.

- Ama en önemlisi, Amerika kayıpları son 2 ayda 3 yılın en düşüğüne geriledi.

Şimdi gelecekle ilgili programımıza dönelim.

ABD'nin tüm muharebe kuvvetlerini tamamen geri çekmesi ve düzgün yapılmış bir takvim çerçevesinde Güney Vietnam kuvvetleri ile değiştirilmesi için Güney Vietnam'la iş birliği içinde çalıştığımız bir planı kabul ettik. Bu çekilme, zayıflıktan değil güçlülükten yapılacaktır. Güney Vietnam kuvvetleri güçlendikçe, Amerikan çekilme oranı artabilir.

Programımıza ait takvimi ilan etme niyetinde değilim ve etmeyeceğim. Ve bu kararda anlayacağınızdan emin olduğum belirgin nedenler var. Çeşitli vesilelerle belirttiğim gibi, çekilme oranı üç cephedeki gelişmelere bağlı olacaktır.

Bunlardan biri, Paris görüşmelerinde yapılabilecek ilerlemedir. Geri çekilmemiz için sabit bir zaman çizelgesinin duyurulması, düşman için bir anlaşma yapma niyetini tamamen ortadan kaldıracaktır. Güçlerimiz çekilinceye kadar bekleyip, daha sonra harekete geçerler.

Geri çekme kararlarımıza temel olacak diğer iki faktör, düşman faaliyetleri ve Güney Vietnam kuvvetlerinin eğitim programlarının ilerlemesidir. Bu gece, bu önlemlerin, haziran ayında başlattığımızda tahmin ettiğimizden daha büyük bir oranla ilerleme kaydettiğini duyurmaktan memnuniyet duyuyorum. Sonuç olarak, çekilme takvimi, ilk tahminlerimizi haziran ayında yaptığımız zamandan daha iyimser. Bu, şimdi, sabit bir takvime takılmanın akıllıca olmadığını açıkça gösteriyor.

Verilen her geri çekme kararını, geçerli olmayan tahminler yerine o andaki duruma dayandırma esnekliğini korumalıyız.

Bu iyimser tahminin yanı sıra- her şeye rağmen – dikkatinizi bir konuya çekmem gerekiyor.

Düşman faaliyet seviyesi belirgin olarak artarsa, takvimi buna göre ayarlamamız gerekebilir.

Bununla birlikte, kayıtların bir noktada tamamen anlaşılabilir olmasını istiyorum.

Sadece bir yıl önce bombalama durduktan sonra, düşman tarafının bir kısmında, Kuzey Vietnam bombardımanını durdurursak düşmanın Güney Vietnam'daki şehirlerin bombalanmasını durduracağına dair bir düşünce karışıklığı oldu. Çekilme programımızın düşman tarafından yanlış anlaşılmadığından emin olmak isterim.

Sızma miktarının ve kayıplarımızın azaldığını gördük ve geri çekme kararlarımızı kısmen bu faktörlere dayandırdık.

Eğer savaşın ölçeğini düşürmeye çalışırken sızma miktarları ya da kayıplarımız artarsa, bu düşman tarafından verilen kasıtlı bir kararın sonucu olacaktır.

Hanoi, şiddetteki bir artışın onun faydasına olacağını varsaymaktan daha büyük bir hata yapamaz. Artan düşman eylemlerinin Vietnam'daki diğer kuvvetlerimi tehlikeye attığına karar verirsem, bu durumla başa çıkmak için güçlü ve etkili tedbirler almaktan çekinmem.

Bu bir tehdit değil. Bu, Silahlı Kuvvetlerimizin Başkomutan olarak Amerikalı savaşan erkeklerinin nerede olursa olsun korunmasından sorumlu olduğumu belirten bir politikanın beyanıdır.

Dostum Amerikalılar,

Söylediklerimden, bu savaşı sona erdirmek istiyorsak, iki seçeneğimiz olduğunu fark ettiğinizden eminim.

Bu, sonuçlarına bakılmaksızın tüm Amerikalıların Vietnam'dan derhal çekilmesini emredebilirim ya da mümkün olursa müzakere yoluyla veya gerekirse Vietnamlılaştırma planımızın uygulanmasıyla adil bir barış aramaya devam edebiliriz. Bu Güney Vietnamlılar kendi özgürlüklerini savunacak kadar güçlü hale geldiğinde tüm güçlerimizi

Vietnam'dan programımıza uygun olarak geri çekeceğimiz bir plan. Bu ikinci planı seçtim. Bu kolay bir yol değil. Bu doğru yoldur.

Bu plan, yalnızca Vietnam'da değil, Pasifik'te ve dünyada savaşı sona erdirecek ve barışa hizmet edecek bir plandır.

Hızlı geri çekilmenin sonuçlarından söz ederken, müttefiklerimizin Amerika'ya olan güvenini kaybedeceğinden bahsetmişim.

Çok daha tehlikeli olarak, kendimize olan güvenimizi kaybedebiliriz. Oh, ilk tepki, adamlarımızın eve gelmeye başlamasıyla oluşacak rahatlama olurdu. Ancak yaptıklarımızın sonuçlarını gördüğümüzde, kaçınılmaz pişmanlık ve karşılıklı olarak birbirimizi suçlamanın ayrıştırıcılığı toplum olarak ruhumuzu yaralardı.

Tarihimizde başka krizlerle de karşılaştık ve zorluklarımızı gidermek için kolay yolu reddedip doğru yolu seçerek daha da güçlendik. Bir ulus olarak bizim büyüklüğümüz, rotamızın doğru olduğunu bildiğimiz zaman, yapılması gerekenleri yapmak için kapasitemiz olmasıdır.

Bazı vatandaşlarımın seçtiğim barış planına katılmadığını kabul ediyorum. Dürüst ve vatansever Amerikalılar, barışın nasıl sağlanması gerektiği konusunda farklı sonuçlara ulaştılar.

Birkaç hafta önce San Francisco'da göstericileri gördüm. "Vietnam'da Kaybedin, Çocukları Eve Getirin!" pankartları taşıyorlardı.

Serbest toplumumuzun güçlü yönlerinden biri, herhangi bir Amerikalının bu sonuca varma ve bu bakış açısını savunma hakkına sahip olmasıdır. Ancak Amerika Birleşik Devletleri Başkanı olarak, bu ulusun bakış açısını bu azınlık tarafından sokaklarda gösteri yaparak belirlenmesine ve ulusa empoze ettirilmesine izin verirsem, yeminime uymamış olurum.

Yaklaşık 200 yıldır, bu ulusun politikası Kongredeki liderler ve tüm insanlar tarafından seçilen Beyaz Saray tarafından Anayasamız uyarınca yapılmıştır. Ses çıkaran bir azınlık, nedeni ne kadar ateşli olursa olsun, çoğunluğun akıl ve iradesine üstün gelirse, bu ulusun özgür bir toplum olarak geleceği yoktur.

Ve Şimdi, eğer izin verirseniz, bu ulusun endişe duyan genęlerine, özellikle neden endiŐelendiklerini anlıyorum, bir söz söylemek isterim.

İdealizminize saygı duyuyorum.

Barış için endiŐenizi paylaŐıyorum. Sizin kadar barış istiyorum. Bu savaşı bitirmek için güçlü kişisel nedenlerim var. Bu hafta Amerika için hayatlarını verenlerin annelerine, babalarına, eŐlerine ve sevdiklerine verilecek 83 mektubu imzalamam gerekecek. Bu sayının, görevde ilk hafta imzaladığım mektupların sayısının yalnızca üçte biri kadar olması benim için çok az tatmin edicidir. O mektuplardan yazmak zorunda kalmadığım günleri görmekten daha çok istediğim hiçbir Şey yoktur.

--Bu cesur genç adamların Vietnam'da hayatlarını kurtarmak için savaşı bitirmek istiyorum.

--Ancak belirsiz bir gelecekte Vietnam'da veya dünyanın herhangi bir yerinde küçük kardeŐlerinin ve oğullarının savaŐmamaları ihtimalini artıracak bir Şekilde bitirmek istiyorum.

- Ve savaşı başka bir nedenle de bitirmek istiyorum. Siz gençlerimizin, Şu anda savaşın sorumlularına keskin bir nefret olarak yönlenmiŐ olan adanmiŐlıklarınızı ve enerjinizi barışa, Amerikalıların ve tüm dünyanın daha iyi bir hayata kavuşması çabalarına dönüştürmek için son vermek istiyorum.

Barış için bir plan seçtim. Başarılı olacağına inanıyorum.

Başarılı olursa, eleŐtirenlerin söylediği Őeyler önemli olmayacak. BaŐaramazsam, benim söylediklerimin bir önemi olmayacak.

Bugün vatanseverlik veya ulusal kaderden konuşmanın Őık olmayabileceğini biliyorum. Ancak bu vesileyle bunu yapmanın uygun olduğunu hissediyorum.

İki yüz yıl önce bu ulus zayıf ve fakirdi. Fakat o zaman bile, Amerika milyonlarca insanın dünyadaki umuduydu. Bugün dünyadaki en güçlü ve en zengin ulus haline geldik. Ve kaderin arkı, dünyanın barış ve özgürlük için sahip olduğu herhangi bir umut, Amerikan halkının ahlaki dayanma gücüne ve  zg r dünyanın liderliğine meydan okunmasına karşı koyma cesaretine sahip olup olmamasına bağlı olarak belirlenmesine döndü.

Tarihçilerin, Amerika'nın dünyadaki en güçlü ulusken, yolun diğer tarafına geçtiğini ve milyonlarca insanın barışı ve özgürlüğü için son umutlarının totaliterlik güçleri tarafından boğulmasına müsaade ettiğini kaydetmelerine izin vermeyin.

Ve böylelikle bu gece siz Amerikalı dostlarımın- büyük sessiz çoğunluğunun - desteğini istiyorum. Başkanlık kampanyamda, savaşı, barışçıl yöntemlerle sona erdirmeyi vadettim. Bu sözü tutmamı sağlayacak bir eylem planı başlattım.

Amerikan halkından ne kadar fazla destek alabilirsem, sözümü o kadar çabuk yerine getirebilirim. Çünkü içeride ne kadar bölünürsek, Paris'te düşmanla müzakere etme ihtimali o derece azalıyor.

Barış için birleşelim. Yenilgiye karşı birleşelim. Çünkü şunu anlamalıyız: Kuzey Vietnam, Amerika'yı yenilgiye uğratamaz veya aşağılayamaz. Bunu sadece Amerikalılar yapabilir.

Elli yıl önce, bu odada ve tam da bu masada¹, Başkan Woodrow Wilson, savaş dolu bir dünyanın hayalini yakalamış sözlerle konuştu. Dedi ki: "Bu savaşı sona erdirmek için bir savaş." Onun, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonraki barış rüyası, büyük güç politikalarının sert gerçekleri yüzünden parçalanmıştı ve Woodrow Wilson kırılmış bir adam olarak öldü.

Bu gece Vietnam'daki savaşın, savaşları sona erdirmek için olan bir savaş olduğunu söylemiyorum. Ancak şunu söylüyorum: Bu savaşı sona erdirecek bir plan başlatmış bulunuyorum. Bu plan, bizi Woodrow Wilson'ın ve tarihteki her Amerikan Başkanının belirlediği büyük hedefe, adil ve kalıcı barış hedefine, bizi daha da yaklaştıracak.

Başkan olarak, bu amaca giden en iyi yolu seçme ve sonra da ulusu bu hedefe yöneltme sorumluluğunu üstleniyorum.

Bu gece, bu sorumluluğu dualarınızla, endişelerinizi önemseyerek, umutlarınız doğrultusunda güç ve bilgelikle yerine getireceğimi taahhüt ederim.

Teşekkürler ve iyi geceler.

---

¹ Daha sonraki araştırmalar, masanın uzun süredir sanıldığı gibi Başkan Woodrow Wilson tarafından değil Başkan Grant'in yönetimi sırasında Başkan Yardımcısı Henry Wilson tarafından kullanıldığını gösterdi.

Ek-Ç CARTER Doktrini

“Birliğin Durumu” Konuşması

23 Ocak 1980

Sayın Senato Başkanı, Sayın Temsilciler Meclisi Başkanı, Amerika Birleşik Devletleri Kongresi Üyeleri,

Bu son birkaç ay, hiçbirimiz için kolay bir zaman olmadı. Bir araya geldiğimiz bu gecede, Birliğimizin durumunun dünyanın durumuna bağlı olduğu hiç bundan daha açık olmamıştır. Ve bu gece, kendi kuşağımız boyunca olduğu gibi, dünyadaki özgürlük ve barış, Birliğimizin durumuna bağlı olmuştur.

1980’ler kargaşa, çekişme ve değişimde doğdu. Bu, çıkarlarımıza ve değerlerimize karşı bir meydan okuma zamanı ve aklımızı, yeteneklerimizi test eden bir zamandı.

Şu anda İran’da 50 Amerikalı terörizm ve anarşinin masum kurbanı olarak hala tutsak tutuluyor. Ayrıca şu anda büyük Sovyet birlikleri Afganistan’daki bağımsız ve dindar insanları boyundurukları altına almaya çalışıyorlar. Bu iki eylem- uluslararası terörizm ve askeri saldırganlık- Amerika Birleşik Devletleri ve aslında tüm dünyadaki uluslar için ciddi bir tehdit oluşturuyor. Birlikte, barışa yönelik bu tehditlere karşı duracağız.

Birleşik Devletlerin, tüm ulusların en güçlüsü olmaya devam etmesi konusunda kararlıyım. Ancak gücümüz hiçbir zaman, herhangi bir ulusun güvenliğine veya herhangi bir insanın haklarına tehdit oluşturmak için kullanılmayacak. İstikrarlı bir dünyada, barış içinde olmayı ve güvende kalmayı hedefliyoruz. Ancak güvenli olmak için, dünyayla olduğu gibi yüzleşmeliyiz.

Üç temel gelişme zorluklarımızı şekillendirmeye yardımcı oldu. Bunlar 1. İstikrarlı büyüme ve Sovyet askeri gücünün kendi sınırları dışına çıkması. 2. Batı demokrasilerinin Orta Doğu’ndan gelen petrol arzına ezici bağımlılığı. 3. Gelişmekte olan dünyanın birçok ulusunda, İran’daki devrim tarafından örneklenen toplumsal, dini, ekonomik ve siyasi değişim baskısı.

Bu faktörlerin her biri kendi başına önemlidir. Her biri diğerleriyle etkileşime geçer. Hepsi birbiriyle doğrudan ve cesurca yüzleşmelidir. Bu zorluklarla yüzleşeceğiz ve bizde bulunan en iyi şeyle onları karşılayacağız. Ve başarısız olmayacağız.

İran'daki tiksindirici harekete tepki olarak, ulusumuz barış zamanında bu kadar büyük ölçüde uyandırılmadı ve birleşmedi. Durumumuz açıktır. Birleşik Devletler şantajla teslim olmayacak.

Belirli olan şu hedefleri sürdürmeye devam ediyoruz. Birincisi, Birleşik Devletlerin mevcut ve uzun vadeli çıkarlarını korumak. İkinci olarak, Amerikan rehinelere hayatlarını korumak ve mümkün olan en kısa sürede, diğer vatandaşlarımızın hayatlarını daha da tehlikeye atabilecek kan dökülmesini önlemek için mümkün olduğunca güvenli bir şekilde serbest kalmalarını sağlamak. Üçüncü olarak uygar bir dünyanın ahlakını ve yasal standartlarını ihlal ve şok eden bu şiddet eylemini kınayan diğer ulusların yardımlarını sağlamaktır. Ayrıca İran liderlerini uluslarının gerçek tehdidinin kuzeyde, Sovyetler Birliği'nde ve şu anda Afganistan'daki Sovyet birliklerinde yattığına ve ABD ile olan mesnetsiz tartışmalarının, bu çok daha büyük tehlikeye cevap vermelerini engellediğine ikna etmektir.

Eğer Amerikan rehinelere zarar görürse, ciddi bir bedel ödenir. Amerikan rehinelere her biri serbest bırakılıncaya kadar asla dinlenmeyeceğiz.

Fakat şimdi, Sovyetler Birliği'nin yakın tarihli askeri hareketi yüzünden, bu bölgede daha geniş ve daha temel bir zorluk ile karşı karşıyayız.

Şimdi, son 35 yılda olduğu gibi, ülkemiz, Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği arasındaki ilişki, dünyanın barış içinde yaşayıp yaşamayacağını ya da küresel çatışmaya girip girmeyeceğini belirlemede en kritik faktördür.

İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden bu yana Amerika, diğer ulusları Sovyet iktidarının kurulmasına karşı meydan okumalarına yönlendirdi. Bu, basit veya statik bir ilişki değil. Aramızda iş birliği vardı, rekabet vardı ve bazen de çatışma vardı.

1940'larda Atlantik İttifakı'na Sovyetler Birliği'nin bastırılması ve ardından Doğu Avrupa İmparatorluğunun konsolide edilmesi ve buna bağlı olarak Varşova Paketi'nin Batı Avrupa'ya yönelik tehdidine yanıt olarak öncülük ettik.

1950'lerde Kore'de ve Orta Doğu'da, Sovyet hakimiyetinin zapt edilmesi ve bu sınırlamanın devam etmesini sağlamak için yardımlarımıza devam ettik.

1960'lı yıllarda Berlin'deki Sovyet zorluklarıyla karşılaştık ve Küba füze kriziyle yüzleştik. Ve Sovyetler Birliği'ni soğuk savaşın ötesine geçmek ve çatışmadan uzak tutmak için önemli bir görevde bulunmaya çalıştık.

Ve 1970'lerde, üç Amerikan Başkanı nükleer silahlanma yarışının büyümesini durdurmak için girişimlerinde Sovyet liderleriyle görüştü. Çatışma riskini azaltacak davranış kuralları kurmaya çalıştık. Sadece iki ülke için değil tüm dünyanın güvenliği ve barışı için ilişkilerimizi karşılıklı ve üretken hale getirebilecek iş birliği alanlarını araştırdık.

Bütün bu eylemlerde, iki taahhüt sürdürdük: Sovyet askeri gücü tarafından herhangi bir meydan okuma ile karşılaşmaya hazır olmak ve anlaşmazlıkların çözülerek barışın korunması için yollar geliştirmek.

Nükleer savaş önleme, iki süper gücün başlıca sorumluluğudur. İşte bu yüzden stratejik silah sınırlaması sözleşmeleri olan SALT I ve SALT II'yi müzakere ettik. Özellikle şimdi, büyük gerginliklerin yaşandığı bir dönemde, bu antlaşmaların hükümlerinin dayattığı karşılıklı kısıtlamaları gözlemlemek her iki ülkenin yararına ve dünya barışını korumaya yardımcı olacaktır. Nükleer silahları kontrol altında tutmaya çalışırken bu konuyla ilgili Kongre ile çok yakından istişarede bulunacağım. Nükleer silahları kontrol etme çabası terk edilmeyecektir.

Biz, süper güçler, aynı zamanda, büyük askeri gücümüzün kullanımında kısıtlama yapma sorumluluğuna sahibiz. Zayıf ulusların bütünlüğü ve bağımsızlığı tehdit edilmemelidir. Bizim varlığımızda, güvende olduklarını bilmelidirler.

Fakat şimdi Sovyetler Birliği, radikal ve agresif yeni bir adım attı. Büyük askeri gücünü, nispeten savunmasız bir ulusa karşı kullanıyor. Sovyetlerin, Afganistan'ı işgal etmesinin sonuçları İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana barışa yönelik en ciddi tehdidi oluşturabilir.

Dünya üzerindeki ulusların büyük çoğunluğu, Sovyetler'in sömürge hakimiyetlerini genişletmek için yaptığı bu son girişimini kınadı ve Sovyet birliklerinin derhal geri çekilmesini talep etti. İslam'a inanmış insanlara yönelik bu saldırı, özellikle ve haklı olarak Müslüman dünyasını kızdırdı. Hiçbir dünya gücünün eylemi, bu kadar hızlı ve

ezici bir çoğunlukla kınanmadı. Ancak sözlü kınama yeterli değildir. Sovyetler Birliği, saldırıları için somut bir bedel ödemek zorundadır.

Bu istila devam ederken, biz ve dünyanın diğer ulusları, Sovyetler Birliği ile her zamanki gibi iş yapamayız. İşte bu yüzden Birleşik Devletler, Sovyetler Birliği üzerinde sert ekonomik cezalar uyguluyor. Sovyet gemilerinin, Birleşik Devletlerin kıyı sularında balık avlama iznini vermeyeceğim. Sovyetlerin, ileri teknoloji ekipmanlarına ve tarımsal ürünlere erişimini kestim. Sovyetler Birliği'yle diğer ticaret ilişkilerini kısıtladım ve müttefiklerim ve arkadaşlarımdan, bu hususta bize katılmalarını ve ambargo uyguladığımız malzemeleri değiştirmemelerini istedim. Olimpiyat Komitesini, Afganistan'da Sovyet işgal kuvvetleri bulunduğu sürece ne Amerikalıların ne de benim bir Olimpiyat ekibini Moskova'ya göndermeyi desteklemeyeceğim, konusunda bilgilendirdim.

Sovyetler Birliği, bazı temel soruları cevaplamak zorunda kalacak. Bu olay kendi meşru, barışçıl endişelerini takip edilebileceği daha istikrarlı bir uluslararası ortamı teşvik etmeye yardımcı olacak mı? Yoksa askeri gücünü hakiki güvenlik ihtiyaçlarının çok ötesine genişletmeye ve bu gücü sömürge fethi için kullanmaya devam edecek mi? Sovyetler Birliği, Afganistan'daki askeri gücü kullanma kararının, değer verdiği her politik ve ekonomik ilişkide pahalıya mal olacağını anlamalıdır.

Şu anda Afganistan'daki Sovyet birlikleri tarafından tehdit edilen bölge, büyük stratejik önem taşıyor. Bu bölge dünyadaki ihraç edilebilir petrolün üçte ikisinden fazlasını barındırıyor. Sovyetlerin Afganistan'a egemen olma çabası, Sovyet askeri güçlerini Hint Okyanusu'ndan 300 mil uzakta ve dünyanın çoğu petrolünün geçmesi gerektiği bir su yolu olan Hürmüz Boğazı'nın yakınına getirdi. Bu nedenle, Sovyetler Birliği Orta Doğu petrolünün serbest dolaşımı için ciddi bir tehdit oluşturan stratejik bir konumunu pekiştirmeye çalışıyor.

Bu durum, yalnızca bu yıl için değil uzun yıllar boyunca sürecektir dikkatli düşünce, kararlı sınırlar ve kararlı eylem ile Basra Körfezi ve Güneybatı Asya'daki güvenlik tehdidini karşılamak için ortak çabalar ister. Orta Doğu petrolüne bel bağlayan, küresel barış ve istikrar ile ilgilenen herkesin katılımını ister. Ve tehdiye uğrayabilecek bölgedeki ülkelerle danışma ve yakın iş birliği ister.

Bu meydan okumaya cevap vermek ulusal iradeyi, diplomatik ve politik bilgeliği, ekonomik fedakârlık ve tabii ki askeri kabiliyeti de gerektirecektir. Bu kritik bölgenin güvenliğini korumak için içimizdeki en iyiyi aramalıyız.

Konumumuzu kesinlikle netleştirelim. Herhangi bir dış güç tarafından Basra Körfezi bölgesinin kontrolünü ele geçirme girişimi Amerika Birleşik Devletleri'nin yaşamsal çıkarları için bir saldırı olarak görülecek ve böyle bir saldırı, askeri güç de dahil olmak üzere gerekli olan herhangi bir yolla geri püskürtülecektir.

Geçtiğimiz 3 yıl boyunca, sadece Körfez bölgesinin hayati petrol üreten bölgesinde değil, dünyanın her yerinde, kendi güvenliğimizi ve barış umutlarını artırmak için bana katıldınız. Her yıl savunma için gerçek taahhüdümüzü arttırdık ve bu çabanın artmasını Beş Yıllık Savunma Programı boyunca sürdüreceğiz. Kongrenin, 1981 yılı için hiç kesinti yapmadan %5 arttırılmış bu güçlü savunma bütçesini, onaylaması zorunludur.

Ayrıca ABD askeri kuvvetlerini, uzak bölgelere hızlı bir şekilde dağıtma kabiliyetimizi geliştiriyoruz. NATO ve diğer ittifaklarımızı güçlendirdik ve son zamanlarda biz ve diğer NATO üyeleri, Sovyetler Birliği'nin nükleer silahlarından gelecek ani ve güçlü bir tehdidi karşılamak için modernleşmiş ve orta menzilli nükleer güçleri geliştirip dağıtmaya karar verdiler.

Orta Doğu'daki çatışmaları önlemek için müttefiklerimizle birlikte çalışıyoruz. Mısır ve İsrail arasındaki barış antlaşması, Amerika için stratejik bir kazançtır ve aynı zamanda bölgesel ve dünya barışı için umutları artıran dikkate değer bir başarıdır. Şimdi, Batı Şeria ve Gazze halklarına tam özerklik sağlamak, Filistin meselesini tüm yönleriyle çözmek ve İsrail'in barış ve güvenliğini korumak için daha ileri müzakereler sürdürüyoruz. Hiç kimse İsrail'in güvenliğine olan bağlılığımızdan şüphe etmesin. Birkaç gün içinde, İsrail Sina'dan çekildiğinde ve İsrail ile Mısır arasında büyükelçiler değiştirildiğinde tarihi bir olaya tanıklık edeceğiz.

Kendi dostluk alanımızı da genişlettik. İnsan haklarına ve insan ihtiyaçlarını karşılamaya olan derin bağlılığımız, Üçüncü Dünya'nın çoğuyla olan ilişkimizi geliştirmiştir. Çin Halk Cumhuriyeti ile ilişkileri normalleştirme kararı, Asya'da ve Batı Pasifik'te barış ve istikrarı korumaya yardımcı olacaktır.

Hint Okyanusu'nda deniz varlığımızı arttırdık ve güçlendirdik. Şu anda, kuzeydoğu Afrika ve Basra Körfezi bölgelerindeki kuvvetlerimiz tarafından kullanılmak üzere anahtar deniz ve hava tesislerine ilişkin düzenlemeler yapıyoruz.

Pakistan'ın bağımsızlığını ve bütünlüğünü korumasına yardımcı olmak için 1959 tarihli anlaşmamızı tekrar teyit ettik. Birleşik Devletler, Pakistan'ın herhangi bir dış saldırganlığa karşı koymasına yardımcı olmak için kendi yasalarımızla tutarlı bir harekete geçecektir. Ve ben Kongreden bu anlaşmayı tekrar teyit etmesini özellikle rica ediyorum. Ayrıca, Pakistan için ek askeri ve ekonomik yardım sağlamak için, diğer ulusların liderleriyle birlikte çalışıyorum. Bu talep birkaç gün içinde size gelecektir.

Önümüzdeki haftalarda bölgedeki diğer ülkelerle olan siyasi ve askeri ilişkileri daha da güçlendireceğiz. Bizimle herhangi bir İslam ulusu arasında uzlaşmaz bir farklılığın bulunmadığına inanıyoruz. İslam inancına saygı duyuyoruz ve tüm Müslüman ülkelerle iş birliği yapmaya hazırız.

Sonuç olarak, bölgedeki diğer ülkelerle farklı değerlere ve siyasi inançlara saygı duyan, herkesin bağımsızlığını, güvenliğini ve refahını geliştiren bir güvenlik iş birliği çerçevesi paylaşma konusunda birlikte çalışmaya hazırız.

Temsil ettiğimiz ulusun; bölgenin, Avrupa ve Pasifik'teki müttefiklerimizin hayati çıkarlarını koruduk. Ayrıca dünyanın çeşitli bölgelerinde, özellikle Orta Doğu ve Güneybatı Asya'ya uzanan, bize göre büyük stratejik önemi olan yerleri savunmak ve korumak için gösterdiğimiz bütün bu çabalar özverimizi göstermiştir. Yardımlarımızla, bu çabaları kararlılıkla ve gayretle takip edeceğim. Siz ve ben, ulusumuzun güvenliğini korumak ve sürdürmek için gerekli olanı yapacağız.

Amerika Silahlı Kuvvetleri'ne mensup erkek ve kadınlar, bu gece dünyanın birçok yerinde görev yapıyorlar. Yaptıkları işten gurur duyuyorum ve sizin bu gururu paylaştığınızı biliyorum. Gönüllü güçlerimizin mevcut savunma ihtiyaçları için yeterli olduğuna inanıyorum ve askere çağırma uygulamasının gerekli olmayacağını umuyorum. Bununla birlikte, bu olasılık için hazırlıklı olmalıyız. Bu nedenle, "Seçici Hizmet Sistemi'nin yeniden canlandırılması gerektiğini belirledim. Önümüzdeki ay Kongreye mevzuat ve bütçe önerileri göndereceğim, böylece kayıt yapmaya başlayabilir ve

gelecekte mobilizasyon gereksinimlerini ortaya çıkarsa bu gereksinimleri hızla karşılayabiliriz.

İstihbarat kurumlarımızın yasal otoritesini ve hesap verebilirliğini tanımlamak için yeni bir tüzüğün açık ve hızlı bir şekilde geçmesi gerekmektedir. Kötüye kullanımların tekrarlanmayacağını garanti edeceğiz ancak hassas istihbarat bilgileri üzerindeki denetimlerimizi sıkılaştırmalıyız ve Amerika'nın istihbarat toplama yeteneği üzerindeki haksız kısıtlamaları kaldırmamız gerekir.

Uluslar her yerde yeni sorunlar ve eski gerginliklerle baş etmeye çalıştıklarından, önümüzdeki on yıl hızlı bir değişim zamanı olacak. Fakat Amerika'nın korkmasına gerek yok. Değerlerimize sadık kalırsak ve dünya barışını teşvik etmek için aktif bir şekilde hareket edersek, değişim dünyasında başarılı olabiliriz. Orta Doğu ve Güney Afrika'da barış için şimdi olduğu gibi çalışmaya devam edeceğiz. Gelişmekte olan ülkelerin gerçekleştirmekte çok zorlandıkları ulusal bağımsızlıklarının güçlenmesine saygı duyarak, onları güçlendirip ilişkilerimize devam edeceğiz. Demokrasinin ve insan haklarının korunmasına ve geliştirilmesine destek vermeye devam edeceğiz.

Baskıcı rejimlerde, halkın rahatsızlığı şiddet yolu dışında dışarı vurulamaz. Fakat insanlar ve hükümetleri sorunlarına açık, demokratik yöntemlerle birlikte yaklaştığında, istikrar ve barış için temel çok daha sağlam ve çok daha dayanıklı olur. Bu nedenle, diğer ülkelere insan hakları konusundaki desteğimiz, kendi ulusal çıkarımızın yanı sıra kendi ulusal karakterimizin bir parçasıdır.

Barış (bağımsızlığı koruyan barış) Amerika'nın ilk hedefi olmaya devam ediyor. Önümüzdeki yıllarda güçlü bir ulus olarak barışı sürdürmeye devam edeceğiz. Ancak yurt dışında güçlü olmak için evde güçlü olmalıyız. Ve güçlü olmak için bugün, bir ulus olarak karşımıza çıkan zor meselelerle yüzleşmeye devam etmeliyiz.

İran ve Afganistan'daki krizler bize çok önemli bir ders vermiştir. Yabancı petrole aşırı bağımlılığımız ulusumuzun güvenliği için açık bir tehlikedir. İhtiyaç daha önce hiç bu kadar acil olmamıştı. Sonunda, Birleşik Devletler için açık, kapsamlı bir enerji politikamız olmalıdır.

Bildiğiniz gibi, bu ihtiyacı karşılamak için son 3 yıldır Kongre ile yoğun ve kalıcı bir şekilde çalışmaktayım. Birlikte ilerleme kaydettik. Fakat Kongre, bu hayati enerji

yasasını tamamlamak için derhal harekete geçmelidir. Milletimiz daha sonra, önemli tasarruf çabasına, güneş enerjisi geliştirme yönündeki önemli girişimlere, gerçek petrol değerine dayalı gerçekçi fiyatlandırmaya, ABD'deki kömür ve diğer fosil yakıtların güçlü teşviklerine ve sentetik yakıtların geliştirilmesinde ulusumuzun barış zamanı en büyük yatırımına sahip olacak.

Amerikan halkı enerji tasarrufu konusunda ilerleme kaydediyor. Geçen yıl genel petrol tüketimini yüzde 8, benzin tüketimini ise bir önceki yıla göre yüzde 5 oranında azalttık. Şimdi daha fazlasını yapmalıyız.

Valilere danıştıktan sonra, 50 eyaletin her biri için benzin tasarruf hedefleri belirleyeceğiz ve bu hedeflere uyulmadığı takdirde zorunlu hale getireceğiz.

1980'de 8,2 milyon varil-1977'de yabancı petrol alımlarının çok altında bir seviyede ithalat tavanını uyguladım. Ben, ithalatımızın bundan çok daha düşük olmasını bekliyorum. Ancak gerekirse tavan, petrol ithal bedeli ile desteklenecektir. Diğer petrol tüketen ülkeler bize katılırsa, bu ithalatı azaltmaya hazırım. Eğer ciddi bir sıkıntıya düşersek, hemen zorunlu benzin tayini uygulamaktan çekinmem.

Geçen yıl enflasyon oranının artmasındaki en büyük faktör, OPEC petrolünün hızla artan fiyatlarıydı. Yabancı petrole olan bağımlılığımızı azaltmak için gerekli olan her türlü önlem almalı ve enflasyonu düşürmeliyiz.

Bireyler ve aileler olarak, bir kaçıımız kendimiz enerji üretebiliriz. Fakat hepimiz, hayatımızın her gününde enerjimizi koruyabiliriz. Bu gece size, aslında Amerika'nın tüm insanlarına, ulusumuza yardım etmeniz için çağrıda bulunuyorum. Enerji tasarrufu yapın. Atıkları ortadan kaldırın. 1980'i gerçekten enerji tasarrufu yılı yapın.

Elbette, ulusumuzun ekonomisini güçlendirmek için başka önlemler de almalıyız.

Öncelikle, Federal bütçedeki açığı azaltmaya ve daha sonra dengelemeye devam edeceğiz.

İkincisi, fiyatları tutma işiyle uğraşmaya devam ederken, enflasyona karşı, ücret artışlarını sınırlamak için adil bir mücadeleyi tarihi ulusal uyum üzerine organize işgücüyle beraber inşa edeceğiz.

Üçüncüsü, evrak işini kesme ve gereksiz hükümet düzenlemelerini ortadan kaldırma konusundaki başarılı çabalarımıza devam edeceğiz.

Dördüncüsü, Amerika için iş sağlama konusundaki ilerlememize devam edeceğiz, Genç insanlar, özellikle de azınlık gençleri, için eğitim ve çalışma olanağı sağlayan önemli yeni bir program üzerinde yoğunlaşacağız. "Zihni atıllaştırmak korkunç bir şey" denir. Gençlerimize, 1980'lerde iş için yeni bir umut ve daha iyi bir yaşam vereceğiz.

Ve beşinci olarak, 1980'li 10 yıllık süreyi; üretkenliği, tasarruf ve yatırımları artırmak için alınacak tedbirler yoluyla ekonomimizdeki temel yapısal zayıflıklara ve sorunlara çare bulmak için kullanmalıyız.

Bu enerji ve ekonomi politikalarıyla, Amerika'yı bu on yılda daha da güçlendireceğiz, tıpkı dış ve savunma politikalarımızın dünyada bizi daha güçlü ve daha güvenli hale getireceği gibi. Burada, evimizde, adaletli ve iyi bir toplum için verdiğimiz mücadeleden asla vazgeçmeyeceğiz. Amerika'nın kalbi budur ve bu, yurtdışındaki diğer insanlara kendi haklarını savunma konusunda ilham verme kabiliyetimizin kaynağıdır.

Maddi kaynaklarımız, büyük olduğu gibi aynı zamanda kısıtlıdır. Sorunlarımız basit sloganlar veya hızlı çözümler için fazlasıyla karmaşıktır. Onları çaba ve fedakârlık olmaksızın çözemeyiz. Walter Lippmann bir zamanlar şunları hatırlattı: "İyi şeyleri hak ettin, şimdi onları tekrar kazanman gerekiyor. Değer verdiğin her hak için yerine getirmen gereken bir görevin var. Korumak istediğin her mal için konforunu ve rahatlığını feda etmelisin. Artık bedelsiz bir şey yok ".

Zorluklarımız çok dişli. Fakat ülkemizde yeni bir birlik ve beraberlik ruhu var. 1980'lere güven ve umutla, Amerika'nın parlak bir vizyonuyla giriyoruz. Güçlü ve özgür bir Amerika, barış içinde bir Amerika, tüm vatandaşların (kadınların hakları Amerika Birleşik Devletleri Anayasasında güvence altına alınmış) eşit haklara sahip olduğu bir Amerika, her vatandaş için iş, sağlık ve iyi eğitim olan bir Amerika, kentlerimiz ve çiftliklerimizde temiz ve zengin yaşam olan bir Amerika, dünyayı beslemeye yardım eden bir Amerika, kendi enerji ihtiyaçlarını karşılamayı emniyete almış bir Amerika, adaletli bir Amerika, hoşgörülü ve merhametli... Bu vizyonun gerçek olabilmesi için fedakâr olmamız gerekiyor, ancak bu ulusal taahhüt halkımızı birleştiren heyecan verici bir teşebbüs olacak.

Hep beraber tek bir kişi olarak gücümüzü yurttta oluşturmak için çalışalım ve bölünemez bir birlik olarak birlikte dünya çapında barış ve güvenlik arayalım.

Birlikte, bu meydan okuma zamanını ve tehdidini, ulusal bir kararlılık içinde cesurca başarı on yılı yapalım.

Çok teşekkür ederim.

Ek-D REAGAN Doktrini

“Birliğin Durumu” Konuşması

6 Şubat 1985

Sayın Temsilciler Meclisi Başkanı, Sayın Senato Başkanı, Kongrenin Seçkin Üyeleri, Saygıdeğer Konuklar ve Sevgili Vatandaşlar,

Sizlere, birliğimizin durumu hakkında rapor vermek için karşınıza çıktım. Dört yıllık ortak çabadan sonra, Amerikan halkının eskisinden daha yenilenmiş, daha güçlü, daha özgür ve daha güvenli bir ulus olduğunu bildirmekten memnuniyet duyuyorum.

Dört yıl önce, hükümet ve hayatımızdaki yeri hakkındaki varsayımlarımızı sonsuza kadar, umarım, değiştirmeye başladık. Bu değişiklikten sonra, güvenimiz ve ekonomimiz dünyadaki rolümüz açısından büyük ve sağlam bir büyüme yaşadı.

Bu akşam Amerika, düşkün olduğumuz değerler nedeniyle daha güçlüdür. İnanç ve özgürlüğün bize rehberlik eden yıldızlarımız olduğuna inanıyoruz. Çünkü onlar bize gerçeği göstererek, cesur olmamızı sağlıyorlar. Umut vererek bizim daha bilge olmamızı sağlıyorlar. İlerlemelerimiz Washington DC'de değil, ailemizin, cemaatlerin, iş yerlerinin ve gönüllü grupların kalplerinde, birlikte Tanrı'nın himayesinde büyük bir ulusun yenilmez ruhunu açığa çıkarmaya başladı.

Dört yıl önce, insanlara daha fazla özgürlük ile risk almaya teşvik ederek kazandıklarından daha fazlasını muhafaza etmelerine izin verip ekonomimizi canlandıracağımızı söyledik. Söz verdiğimiz şeyi yaptık ve büyük bir endüstriyel dev yeniden doğdu.

Bu gece, 25 ay boyunca, son 34 yıldaki en güçlü ekonomik büyümeden gurur duyuyoruz. 3 yıllık enflasyon ortalaması olan yüzde 3,9, son 17 yılın en düşük ortalamasıdır. 2 yılda 7,3 milyon yeni iş imkânı sağlanarak, her zamankinden daha fazla vatandaşımız çalışma imkanına sahip olmuştur.

Hayatlarımızdaki yeni özgürlük, zengin tohumlarını gelecekteki başarısı için ekti.

- Aileyi onurlandıran, ailenin ilerlemesi halinde medeniyetimizin de ilerleyeceğini bilen bir Amerikan bilgeliği için;

- Yarının hayallerini bugün yaptığımız öğrenme ve sıkı çalışmada gören bir Amerikan vizyonu için;
- Görev yapan kadınları ve erkekleri ile, ki bunlarla karşılaşıyoruz, gururla özgürlüğün sınırlarında nöbet tutan Amerikan cesareti için;
- Yardım için haykıranlara yüreğini açan bir Amerikan merhameti için iyi başladık.

Ancak bu sadece bir başlangıç. Yaptıklarımız için kendimizi tebrik etmek için değil, kendimize, henüz yapılmamış olanları bitirmek için, meydan okumak adına buradayız.

Gerçek işlere, emniyetli mahallelere ve gerçekten öğreten okullara hasret olan iç şehirlerimizdeki milyonlarca kişi için konuşmaya geldik. Amerikan çiftçisi, girişimcisi, modernleşmek ve rekabet etmek için mücadele veren her sanayi çalışanı için konuşmak adına buradayız. Ve evet, totalitarizmden kurtulmaya çalışan herkes için, özgürlüğün barış ve insan mutluluğu için gerçek yol olduğunun bilincini kalplerinde yaşayan herkes için, gururla buradayız.

Atasözleri, vizyonsuz toplumların mahvolacağını söylerler. Birliğimizi hangi büyük ilkenin bir arada tuttuğu sorulduğunda Abraham Lincoln: " Yalnızca bu ülkenin insanlarına özgürlük veren değil, dünyaya bütün gelecek için umut veren Bildirideki bir şey..." dedi.

Tarihimizin devlerini, geriye giderek değil vizyonlarının öngördüğü hayallere doğru giderek onurlandırırız.

Sevgili Vatandaşlarım,

Bu ulus büyüklük için hazır. Büyük ve yeni bir meydan okumaya doğru ilerleme zamanı geldi. Umut ve fırsat için ikinci bir Amerikan Devrimine, bilginin ve uzayın sınırlarını zorlayarak bizi ilerlemenin zirvesine taşıyan bir devrime, şimdiye kadar bildiğimizden daha büyük bir güç toplamamızı sağlayan ve Amerika'nın ruhuna dokunan bir ruhun devrimine ve barış dolu bir dünyada insan özgürlüğünün altın vaadini kıyılarımızın ötesine taşıyan bir devrime...

Geleneksel bilgeliğimize meydan okuyarak başlayalım. İnsan zihninde herhangi bir kısıtlama yoktur. İnsan ruhunun etrafında hiçbir duvar yoktur. Kendi ilerleyişimize,

kendimizin koyduğu dışında hiçbir engel yoktur. Vergi oranlarının aşağı çekilmesi ekonomimizi, rekor oranda bir büyüme gerçekleştirecek şekilde rahatlatmıştır.

Avrupa'da, buna "Amerikan Mucizesi" diyorlar. Her geçen gün, neyin mümkün olduğuna dair kabulleri parçalıyoruz. Ben büyürken, radyo denen yeni bir şeyin pazarımızı nasıl değiştireceğini görmekte başarısız olduk. Günümüzde de pek çok kişi, teknolojiadaki ilerlemelerin hayatımızı nasıl dönüştürdüğünü hâlâ görmüyor.

1950'lerin sonlarında, Pensilvanya'daki AT&T yarı iletken fabrikasındaki işçiler, günde her biri 7.50 \$'a beş transistör üretirlerdi. Şimdi ise günde her biri bir peniden daha az bir milyonun üzerinde üretiyorlar.

Yeni lazer teknikleri, baypas kalp ameliyatında devrim yaratabilir. Kansere bağlı virüslerin teşhis süresini haftalardan dakikalara kısaltabilir, hastane masraflarını önemli ölçüde düşürerek insan hayatını kurtarmak için yeni bir umut olabilir.

Otomobil endüstrimiz montaj hattını elden geçirmiş, çalışan verimliliğini arttırmış ve bir kez daha rekabetçi bir yapıya kavuşmuştur.

Daha fazlasını üretmek, daha fazlasını yapmak, daha fazlası olmak için mükemmel bir yetenek eşiğinde duruyoruz. Ekonomimiz yaşlanmıyor ve zayıflamıyor. Gittikçe daha gençleşiyor ve daha güçlü hale geliyor. Ekonomimizin dinlenmeye ve denetime ihtiyacı yok. Yeni meydan okumaya, daha fazla özgürlüğe ihtiyacı var. Ve "özgürlük" sözcüğü, getirmek zorunda olduğumuz ikinci Amerikan devriminin anahtarıdır.

Adalet ve büyüme için tarihi bir basitleştirici vergi reformu için birlikte hareket edelim. Geçen yıl, Hazine Bakanı'ndan- sonrasında Regan'dan (*müteakip Hazine Bakanı*), tüm vergi mükelleflerine daha adil muamele edilmesi ve kişisel vergi oranlarının daha da düşürülebilmesi amacıyla, vergi yasasını basitleştirmek için bir plan geliştirmesini istedim.

Vergi oranlarını yaklaşık yüzde 25 oranında düşürdük. Ancak vergi sistemi adaletsiz kaldı ve büyüme potansiyelimizi kısıtladı. Hariç tutma ve muafiyetler, benzer gelirlerin farklı oranlarda vergilendirilmesine neden oldu. Düşük gelirlili aileler zor olan hayatlarını daha da zorlaştıran yüksek vergi engelleriyle karşı karşıya kaldılar. Hazine Bakanlığı, sizden

yasalaştırmanızı isteyeceğimiz nihai teklifin ilkelerini belirleyen mükemmel bir reform planı hazırladı.

Vergi reformunun olmayacağı tek Şey, gizlenmiŐ bir vergi artıŐıdır. Ailelerin ihtiyaç duyduğu ipotek faiz indirimini tehlikeye atmayacağız. Pek çok vergi tercihini kaldırarak kişisel vergi oranlarını m¼mk¼n olduğunca azaltacağız. Y¼zde 35'ten daha fazla olmayan, hatta muhtemelen daha d¼Ő¼k olacak bir oran önermek istiyoruz. Ayrıca sermaye oluşumuna yönelik teŐvikleri koruyarak kurumsal oranları d¼Ő¼rmeyi öneriyoruz.

Bağımlılık ve refahtan ziyade, fırsat ve iŐleri teşvik etmek için, yoksulluk sınırında ya da yakınında yaşayan bireylerin federal gelir vergisinden tamamen muaf tutulmalarını öneriyoruz. Ailelere adilliiği sağlamak için, kişisel muafiyetin önemini arttırmayı öneriyoruz.

Ve bu akşam, Hazine Sekreteri James Baker'a, -bunu söylemeye alıŐmam gerekiyor- kongre yazarları ve komiteleri ile bu ilkelere uyan ikili mevzuat için çalışmaya başlama talimatını veriyorum. Bu Meclis'teki her erkek ve kadına destek için Amerikan halkını çağıracağız. Birlikte, bu yıl adalet, basitlik ve büyüme için bir vergi tasarısı geçirebiliriz. Bu, ekonomiyi hayallerimizin motoru ve Amerika'yı dünyanın yatırım sermayesi haline getirir. Öyleyse başlayalım.

Vergi basitleŐtirmesi, ekonomimizin muazzam bastırılmıŐ güc¼n¼ açığa çıkarmaya yönelik dev bir adım olacak. Ancak ikinci bir Amerikan devrimi herkes için bir fırsat vaadinde olmalıdır. Ülkemizin en sıkıntılı bölgelerinde girişim ruhunu özg¼rleŐtirmenin tam zamanı.

Bu hükümet, ihtiyaç duyan kişilere yardım etme sorumluluğunu üstlenecektir. Ancak, bağımlılığı artıran, aileleri parçalayan ve benlik saygısını yok eden politikalar ilerici değil gericidir. Sivil haklar konusundaki adımlarımıza rağmen, tam ekonomik güce sahibi olana dek siyahlar, İspanyollar ve tüm azınlıklar tam ve eşit güce sahip olmayacaktır.

Topraklarımızın terk edilmiş köŐelerindeki insanlara; iş bulma, beceri öğrenme ve daha iyi yaŐamlar kurmaları için art arda yatırım bölgeleri araştırdık. Bu mevzuat, çoğunluğunuz tarafından desteklenmektedir.

Sayın Meclis Başkanı, unutulmuş Amerikalıların olmaması gerektiği konusunda hemfikir olduğumuzu biliyorum. Bir milyon kalpte yeni rüyalar yerleştirelim ve bu yıl yatırım bölgelerine geçerek yeni nesil girişimciler yaratalım. Ve ipucu, bunu bir doğum günü hediyesi yapabilirsin. [Gülüşmeler]

Genç istihdam fırsatı ücret teklifimizin geçme şansını da kaybetmemeliyiz. En yüksek işsizlik oranı olan gençlere yaz işi bulmalarına yardımcı olabiliriz. Böylece işin gururunu bilebilir ve geleceklerine güvenebilirler.

Yaklaşık üçte ikilik bir işe yerleştirme oranına sahip olan İş Eğitimi Ortaklığı Yasasını desteklemeye devam edeceğiz. Eğitim ve sağlık bakımı kuponlarındaki krediler, çalışan ailelerin ihtiyaç duydukları hizmetlerin alışverişinde yardımcı olacaktır.

Yönetimimiz, düşük gelir düzeyindeki bazı kamu konut sakinlerini kendi konutlarının sahibi olmaya ve yönetmeye teşvik ediyor. Artık tüm kamu konut sakinlerinin bu mülkiyet imkânına sahip olma zamanı.

Federal Hükümet, yeni bir özgürlük atmosferi yaratmaya yardımcı olabilir. Ancak, birçoğu kurtarma fazlasından hoşnut olan eyaletler ve bölgeler, vergi ve düzenleyici politikalarının büyümeye engel oluşturmasına izin vermemelidir.

Hadi, esaretin yayılmasını durduralım, özgürlüğü yayalım; bağımlılığın yayılmasını durduralım, fırsatları yayalım.

Büyüme girişimleri, bütçe açığının azaltılması konusunda nihai hareketi beklemeliymiş diyenler bulunmaktadır. Açıkları azaltmanın en iyi yolu ekonomik büyümedir. Daha fazla işletme açılır, daha fazla yatırım yapılır, daha fazla iş yaratılır ve daha fazla kişi ücret ödemekle yükümlü olur. Devlet harcamalarının azaltılmasının en iyi yolu, refah artışı ile harcama ihtiyacını azaltmaktır. Yıllık reel GSMH büyümesinin her eklenen yüzde biri, açıklarda, 5 yılda nerdeyse 200 milyar dolar tutarında toplam azalmayı sağlayacaktır.

İstikrarlı bir bütçeyle istikrarlı bir şekilde ilerlemek için, hükümetin toplam ekonomimiz üzerindeki tereddütlerini de gidermek zorundayız. Vergi artırmakla bunu yapmayacağız. Ekonomimizin, Federal Hükümetin harcamalarının büyümesinden daha hızlı büyüdüğünden emin olmalıyız. 1986 mali yıl bütçemizde, hükümet programının genel

harcamaları mevcut seviyede dondurulacak. Bu, mali yıl 1985'in üstünde bir kuruş olmamalı. Bu konuda üç nokta kilit önem taşıyor.

İlk olarak, yaşlılar, muhtaçlar, engelliler ve işsizler için sosyal güvenlik ağı bozulmayacaktır. Ana sağlık bakım programlarımız olan Medicare ve Medicaid'in büyümesi yavaşlarken, yaşlılar ve muhtaçlar için koruma devam edecektir.

İkincisi, tam donanımlı, eğitilmiş ve hazır bir profesyonel ordu hedefimize yakın olduğumuz şu anda askeri gücümüzü yeniden inşa etme çabalarımızı boşlamamalıyız. Ulusal güvenlik, hükümetin ilk sorumluluğudur. Geçen yıllarda savunma harcamaları Federal bütçenin yaklaşık yarısını aldı. Bugün üçte birinden daha az. Planlanan savunma harcamalarımızı son 4 yılda yaklaşık yüz milyar dolar indirdik ve yine bu yıl öngörülen harcamaları düşürdük.

Biliyorsunuz, yalnızca bir tehlike gelene kadar bir askeri-endüstriyel kompleksimiz var ve ondan sonra ise bu demokrasinin cephaneliğine dönüşüyor. Savunma harcamaları, paha biçilmez şeylere (barış ve özgürlük) yatırım yapıyor.

Üçüncüsü, maliyetli devlet sübvansiyonlarını azaltmamız veya ortadan kaldırmamız gerekir. Örneğin, hava yolu endüstrisinin kural dışılaştırılması, daha az uçak bileti sağlamasına yol açtı. Ancak Amtrak¹ vergi mükellefleri, bir Amtrak tren istasyonundan ayrıldığı her seferde yolcu başına 35 dolar ödüyor. Şu anda bu büyük federal sübvansiyonu bitirme zamanı geldi.

Son yıllarda tarım programı maliyetlerimiz dört kat arttı. Çiftçilere yaptığım ziyaretlerden, büyük çoğunluğunun maddi sıkıntı çektiğini biliyorum. Bu nedenle pazar odaklı tarım ekonomisine düzenli bir geçiş yapmamız gerekiyor. Çiftçilere yapacağımız en iyi yardım, Federal ödemeleri genişletmek değil, temel reformları yapmak, faiz oranlarını aşağı yönlü tutmak ve Amerika'nın tarım ihracatına yönelik dış ticaret engellerini yıkmaktır.

Atıkları ortadan kaldırmak ve hükümetin yönetim uygulamalarını iyileştirmek için Grace komisyon reformlarıyla ilerleyeceğiz. Uzun vadede, vergi mükelleflerini hükümetten korumalıyız. Tekrar 32 eyaletin istediği gibi, Federal Hükümetin zorunlu olarak

---

¹ Resmi adı National Railroad Passenger Corporation olan ve ABD'nin demiryollarında yolcu taşımacılığı faaliyetlerini yürüten, devletin de kısmen finanse ettiği kurum.

harcaması gerekenden daha fazla ödememesi ile ilgili değişikliği onayınıza sunuyorum. Ve 43 hükümet tarafından sorumlu bir şekilde kullanılan ödeneklerde, münferit veto hakkı için onayınızı istiyorum. Senatör Mattingly, satır öğesi vetosunun 2 yıllık denenmesine izin veren bir tasarımı tanıttı. Umarım bu yasaı geçirip onayına gönderirsiniz.

Yaklaşık 50 yıl imkânlarının üstünde hareket eden hükümet anlayışı bizi, hesaplama zamanına getirdi. Bizimki tarihte sadece bir an. Ancak bir anlık cesaret, idealizm ve iki partili birlik, Amerikan tarihini sonsuza dek değiştirebilir.

Para politikası kulağa, uzun süreli ekonomik güç ve istikrarın anahtarı gibi geliyor. Faiz oranlarını yapay olarak yüksek veya gereksiz yere büyümeyi aşığıda tutmayarak fiyat dengesi sağlayan istikrarlı bir politika isteyen Federal Rezerve Kurulu ile iş birliği yapmaya devam edeceğiz.

Gereksiz bürokratik işlemleri ve düzenlemeleri azaltmak, enerji, ulaştırma ve finansal sanayileri serbestleştirmek, tüketicilere daha fazla seçenek, daha iyi hizmet ve daha düşük fiyat sunan yeni bir rekabet ortamını ortaya çıkardı. Sadece bir grup hibe programındaki 905 sayfalık düzenlemeleri 31'e indirdik. Yeni kaynakları getirmek ve bizi enerji bağımsızlığına daha da yaklaştırmak için doğalgaz düzenlemelerini serbestleştirmek istiyoruz. Emniyet standartlarıyla uyumlu olarak, otobüs ve demiryolu endüstrilerindeki kısıtlamaları kaldırmaya devam edeceğiz. Yakında mevzuata son vereceğiz ya da Conrail'i ait olduğu özel sektöre geri döndürmek için yasalar çıkartacağız ve kamyon endüstrisinin daha da serbestleşmesini destekleyeceğiz.

Federal Hükümetin bizden alamadığı her dolar, bizim için yapmadığı her karar ekonomimizi daha güçlü hale getirecek, hayatımız daha bol, geleceğimiz daha özgür olacak.

İkinci Amerikan devrimimiz, yalnızca dünyada değil, uzayın bir sonraki sınırında yeni olasılıkları tetikleyecektir. Bütçe kısıtlamalarına rağmen, araştırma ve geliştirme için rekor seviyede fonlar oluşturma yollarını arayacağız.

Uzay mekiğinin başarısını gördük. Artık kalıcı olarak insanlı bir uzay istasyonu ve serbest girişim için yeni fırsatlar geliştireceğiz çünkü önümüzdeki on yılda Amerikalılar ve dünyanın dört bir yanındaki dostlarımız, uzayda birlikte yaşayacak ve birlikte çalışacak.

Uzayın yer çekimsiz ortamında, dünyada üretilmesi 30 yıl sürecek hayat kurtarıcı bir ilacı 30 günde üretebiliriz. Süper bilgisayarlar üretmek, iş yaratmak, teknolojiler üretmek ve mümkün olan her şeyin ötesine geçen tıbbi atılımlar için olağanüstü saflıkta kristaller yapabiliriz.

Bütün bunları yaparken doğal kaynaklarımızı korumaya devam edeceğiz. İnsan sağlığını ve çevreyi tehdit eden tehlikeli atık alanlarını temizlemeye devam etmek için Superfund (Süper Fon) programı için yeniden yetkilendirme ve genişletilmiş finansman arayacağız.

Şimdi, bu akşam konuşmak için başka bir harika miras var. Amerika'yı son 4 yılda süpüren tüm değişikliklerden hiçbiri inanç, özgürlük, aile, iş ve mahalle değerlerine yeniden dönmemizden daha fazla vaatte bulunmuyor.

İbadet yerlerinde artan katılımıda yenilenme belirtileri görüyoruz. İyimserliğimiz ve inancımızın geleceğimizde yenilenmesi, yolumuza liderlik eden gençlerimiz tarafından yeniden keşfedilen ülke sevgisidir. Yaptığımız işin kendisi açısından iyi olduğunu yeniden keşfettik. İşlerimiz ne kadar alçakgönüllü olursa olsun, yaratmamızı ve katkıda bulunmamızı istiyor. Eski ve onurlu bir gelenekten-Amerikan cömertliğinden- güçlü yeni bir akım gördük.

Afrika'daki gıda üretimini artırmak için Barış Gücü'ne destek olan binlerce kişiyle, yurdumuzdaki en muhtaç insanlara yardım etmek için gönüllü olarak vakit ayıran milyonlarla, okulları yönlendiren şirketlerle ve bir araya gelen topluluklarla, değerlerimizi yeniden keşfettik. Özel sektör girişimleri geleceğimiz için çok önemlidir.

Dinî gruplara, diğer grupların faydalandığı gibi, derslerin bitiminde sınıfları kullanma hakkını veren fırsat eşitliği düzenlemesine verdiği onay için Kongre'ye teşekkür ederim. Ancak bir çocuk, bir sınıfta durup duasını okuyorsa, hiçbir vatandaşın titremesine, dünyanın ürpermesine gerek yoktur. Çocuklara bu ülkede en az 150 yıldır sahip oldukları bu hakkın geri verilmesini tekrar istiyoruz.

Kürtaj meselesi halkımızın sürekli gündeminde. Kürtaj, bir insanın yaşam hakkının alınmasıdır ya da değildir. Ve eğer öyleyse, ki modern tıp teknolojisi kürtajın giderek yaşam hakkının alınması olduğunu gösteriyor. Kürtaj engellenmelidir. Çünkü evlat sahibi olamayacak bazılarının evlat sahibi olabilmek için yalvardığı dünyada, bazılarının kürtaja gitmesi, korkunç bir ironidir. Bu çocuklar için yerimiz var. Bir çocuğun sevilmesini

isteyenlerin beşiklerini doldurabiliriz. Ve bu gece, Kongre'den, doğmamışı korumak için gerekli mevzuatı bu yıl yasalaştırmasını rica ediyorum.

Eğitim alanında, mükemmele dönüyoruz ve yine kahramanlar hükümet değil, halkımız. Disiplin, titiz testler ve ödev temellerini vurguluyoruz. Oysa çocukların bilgisayarda da akıllı olmalarına yardımcı oluyoruz. Lise öğrencilerimizin 20 yıl boyunca akademik yetenek testi puanları düştü. Ancak şimdi son 3 yılın 2'sinde yükseldi. Yeni temellere olan taahhüdümüzde ilerlemeliyiz. Ebeveynlere daha fazla yetki verilmeli ve iyi öğretmenlerin emek ve başarı için ödüllendirildiğinden emin olmalıyız.

Son 20 yıldaki tüm değişikliklerden hiçbiri, şiddet suçunun patlaması kadar ulusal refah anlayışımızı tehdit etmedi. Hiç kimse, kurban olduğu saldırıya uğramak zorunda değildir. Geceleri alışveriş yaptıktan sonra arabasına koşması gereken kadın, kurbandır. Kapıyı çift zincirlerle kilitleyenler, kurbanlardır. Korkmadan bir metro ile evine gidemeyen yorgun, iyi temizlikçi kadın, kurbandır.

Davalıların haklarını ihlal etmek istemiyoruz. Ancak suç mağdurları için daha fazla merhamet hissetmeliyiz, suç işleyenler için değil. 20 yıl içinde ilk kez, suç endeksi 2 yıl üst üste düştü. 7400'ü aşkın uyuşturucu suçlusunu hakkında hüküm verdik ve onları organize suçların liderleri olarak rekor sayıda tutuklama ile hapse koyduk.

Ancak daha fazlasını yapmalıyız. Temsilciler Meclisini, Senato'yu takip etmeye ve polis memurlarının iyi niyetle edindikleri tüm güvenilir delillerin kullanılmasına izin veren yasa tekliflerini hazırlamaya çağırıyorum. Bu öneriler aynı zamanda ihzar müzekkeresi¹ kanunlarını düzeltecek ve Amerikalıların ezici çoğunluğunun iradesine istinaden gerektiğinde ölüm cezasının kullanılmasına izin verecektir.

Gettolarda, suçluların dolaşımına izin verildiğinde, herhangi bir ekonomik canlanma olamaz. Artık yurdumuzda huzuru restore etmenin zamanı geldi. Biz sadece bunu istedik.

Ekonomimizde adaleti güvence altına almak için ve daha emniyetli, daha özgür, daha barışçıl bir dünya yaratmak için daha önce hiç olmadığımız kadar temkinliyiz.

---

¹ Mahkemece yapılan çağrıya uymayanların kolluk gücüyle mahkemeye gelmesini sağlamak için verilen yazılı emir.
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&kelime=ihzar%20m%C3%BCzekkeresi&guid=TDK.GTS.523b7618d1a207.54554977 E.T. 28.03.2017

İttifaklarımız ve ekonomimiz her zamankinden daha güçlüdür. Özgür bir dünyanın lideri olarak tarihî rolümüze yeniden döndük. Bunların hepsi barış için büyük bir güçtür.

1981'den bu yana, savaş riskini düşürecek ve nükleer cephanelik boyutunu azaltacak adil ve doğrulanabilir silah anlaşmaları yapmaya kararlıyız. Şu anda güçlü bir savunmayı sürdürmek konusundaki kararlılığımız, Sovyetler Birliği'ni pazarlık masasına dönmek için etkiledi. Müzakerecilerimiz, Amerikan halkının birleşik desteği ile bu masaya gidebilmelidir. Nükleer silahların bu dünyadan sonsuza kadar yasaklandığı günü görmekten daha büyük bir hayalimiz yoktur.

Kongre'nin her üyesinin, savunma sistemlerimizin modernizasyonunda rolü vardır. Dolayısıyla makul bir silah anlaşması yapma şansımızı desteklemektedir. Arabulucu füzesi ile ilgili bu baharda vereceğiniz oylar, ihtiyacımız olan gücü korumak, karşılıklı ve doğrulanabilir silah azaltımları için mesafe kat etmek konusundaki kararlılığımızın kritik bir testidir.

Son 20 yıldır, her iki tarafın ölümcül bir şekilde karşılık vereceğini bildiği sürece, savaş başlatılmayacağına inanıyorduk. Nükleer savaş tehdidini ortadan kaldırmanın daha iyi bir yolu olduğuna inanıyorum. Bu, balistik füzelere karşı nükleer olmayan bir savunma bulmaya yönelik stratejik savunma girişimidir. Bu, nükleer çağın en umutlu olasılığıdır. Fakat çok iyi anlaşılmamıştır.

Bazıları bunun, gökyüzüne savaş getireceğini söylüyor. Ancak amacı gökyüzünde ve dünyada savaşı caydırmak. Şimdi, bazıları araştırmanın pahalı olacağını söylüyor. Olabilir, ama milyonlarca can kurtarabilir. Tabi ki insanlığın kendisini de. Bazıları, eğer böyle bir sistem oluşturursak, Sovyetler kendi savunma sistemini kuracaklar şeklinde konuşuyor. Eh, zaten bizimkini aşan stratejik savunmalara sahipler. Neredeyse bizim hiç sahip olmadığımız bir sivil savunma sistemi ve bizim daha yeni araştırma yapmaya başladığımız alanlarda kabaca aynı teknoloji alanlarını kapsayan bir araştırma programları var. Ve sonunda bazıları araştırmanın uzun süreceğini söylüyor. O zaman bunun cevabı şudur: Haydi başlayalım.

Harry TRUMAN bir keresinde, güvenliğimizin ve dünyanın barış ve insani olarak gelişme umutlarının "savunma önlemlerinde ya da silahların kontrolünde değil, özgürlük ve öz yönetimin büyümesinde ve genişlemesinde" yattığını söylemişti.

Ve bu gece, dünyadaki vatandaşlarımıza yeniden ilan ediyoruz: Özgürlük, sadece seçkin bir azınlığın ayrıcalığı değil; Tanrı'nın tüm çocuklarının evrensel hakkıdır. Barış ve refahın bugün nerelerde geliştiğine bakın. Özgürlüklerin inşa ettiği evlerde. Yoksulluğa karşı zaferler en büyük olanlardır ve barış, insanların özgür basını, özgür konuşmayı ve ibadet etme, oy kullanma ve zenginlik yaratma özgürlüğünü sağlayan kanunlarla yaşadığı yerde en güvenlidir.

Görevimiz, özgürlük ve demokrasiyi beslemek, savunmak ve bu idealleri elimizden gelen her yere iletmektir. Amerika'nın ekonomik başarısı, özgürlüğün başarısıdır. Yüz farklı ülkede yüzlerce kez tekrar edilebilir. Doğu Asya'da ve Pasifik'teki pek çok ülke, kendi halklarının teşebbüsü haricinde pek az kaynağa sahiptir. Ancak, düşük vergi oranları ve serbest piyasalar sayesinde merkezileştirilmiş ekonomilerin ötesine geçmişlerdir. Ve şimdi Çin, ekonomisini ihtiyaçlarını karşılamak için açıyor.

Ticaret politikasının oluşturulması ve uygulanması sürecine daha güçlü ve daha basit bir yaklaşıma ihtiyacımız var ve önümüzdeki birkaç hafta içinde bu süreçteki olası değişiklikler üzerinde duracağız. Serbest ticaretin faydalarını gördük ve korumacılığın felaketlerini yaşadık. Bu akşam, tüm ticaret ortaklarımızdan, gelişmiş ya da gelişmekte olan, ticaret ve rekabeti artırmak ve küresel ekonomiyi güçlendirmek için geliştirilen yeni ticaret görüşmelerinde bize katılmalarını ve bunu bu yıl içinde yapmalarını istiyorum.

Üçüncü dünya ülkelerinde yaşayan ve kişi başı ortalama geliri yılda 650 dolar olan 3 milyardan fazla insan var. Çoğu, onları vergi ve yolsuzluklarla yoksullaştıran diktatörlüklerin mağdurlarıdır. Müttefiklerimizden, bu kişilerin kendi başına yoksulluktan tırmanmasına yardımcı olmak için kişisel teşvikler yoluyla ekonomik kalkınmayı teşvik eden pratik bir ticaret ve yardım programında bize katılmalarını isteyelim.

Masum olmayan bir dünyada masumiyeti oynayamayız. Özgürlük kuşatılırken de pasif olamayız. Kaynaklar olmadan, diplomasi başarılı olamaz. Güvenlik yardım programlarımız, dost hükümetlerin kendilerini savunmalarına ve barış için çalışmak için kendilerine güvenmelerine yardımcı olur. Umarım sizler bu Kongre'de, her doların güvenlik yardımının kendi savunma bütçemiz gibi küresel güvenliğe katkıda bulunduğunu anlayacaksınız.

Bütün demokratik müttefiklerimizin yanında durmalıyız. Ve Sovyet destekli saldırganlığa karşı koymak ve doğumdan beri olan haklarımızı savunmak için hayatlarını tehlikeye atanlara inancımızı kaybetmemeliyiz, her kıtada, Afganistan'dan Nikaragua'ya kadar.

Nikaragua'daki Sandinista diktatörlüğü, Küba-Sovyet bloğunun tam desteğiyle yalnızca halkına, kiliseye, zulmetmek ve özgür bir basını ret etmekle kalmıyor aynı zamanda komşu devletlere saldıran komünist teröristlere de silah ve üs sağlıyor. Özgürlük savaşçılarına verilen destek nefsi müdafaadır, OAS ve BM Şartları ile tamamen uyumludur. Kongre'nin Orta Amerika'ya olan yardımımızı tüm yönleriyle devam ettirmesi çok gereklidir. Mücadeleleri, kendi güvenliğimizle bağlantılı olan demokratik güçleri desteklemek için sizinle birlikte çalışmak istiyorum.

Bu gece, büyük planlar ve harika düşlerden bahsettim. Bunlar, gerçekleştirebileceğimiz rüyalar. İki yüz yıllık Amerikan tarihi bize hiçbir şeyin imkânsız olmadığını öğretmiş olmalıdır.

On yıl önce, genç bir kız Saigon'un düşüşüyle gerçekleşen göçle ailesiyle birlikte Vietnam'dan ayrıldı. Birleşik Devletler'e hiçbir şeyleri olmadığı halde ve İngilizce bilmeden geldiler. On yıl önce genç kız çok çalıştı, İngilizce öğrendi ve sınıftaki lise eğitimini bitirdi. Bu mayıs, tam olarak 22 Mayıs, bu yüzden çok önemli bir gün. Vietnam'dan ayrıldıktan sadece 10 yıl sonra, West Point'deki Birleşik Devletler Askeri Akademisini bitirecek. Jean Nguyen adlı bir Amerikan kahramanı ile tanışmaktan mutluluk duyacağınızı düşündüm.

Bu gece burada başka biri daha var, 79 yıl önce doğmuş. Eroin bağımlılığı olan annelerden doğan bebekleri önemseyen şehir merkezinde yaşıyor. Gebelikten korunmada geri çekme yöntemi nedeniyle doğan çocuklar bazen kapının önüne konarlar. Onlara sevgiyle yardımcı oluyor. Bir gece evine gidin, belki de koltuğunda bir çocuğu rahatlatan yumuşak bir şekilde konuşurken pencereye karşı silüetini göreceksiniz, Harlem'in Anne Hale'i, ve o da bir Amerikan kahramanıdır.

Jean, Anne Hale, hayatlarınız bize en eski Amerikan sözcüğünün tekrar güncel olduğunu söylüyor. İman, irade ve kalbe sahip olursak, Amerika'da her şey mümkündür. Tarih

bizden bir kez daha dünyada iyilik için bir güç olmamızı istiyor. Birlik içinde, adaletle ve sevgiyle başlayalım.

Teşekkür ederim, Tanrı sizi korusun...

Ronald Reagan

Ek-E Bush Doktrini

2002 Ulusal Güvenlik Stratejisi

Yirminci yüzyılın özgürlük ve totaliterlik arasındaki büyük mücadeleleri, özgürlük kuvvetleri için kesin bir zaferle ve ulusal başarı için tek sürdürülebilir model olan özgürlük, demokrasi ve özgür girişimle sonuçlandı. Yirmi birinci yüzyılda, sadece temel insan haklarını koruma ile siyasi ve ekonomik özgürlüğü garanti etme taahhüdünü paylaşan halklar, halklarının potansiyelini açığa çıkararak gelecekteki refahlarını sağlayabilecektir. İnsanlar her yerde özgürce konuşabilmeyi, onları yönetenleri seçebilmeyi, memnun olarak ibadet edebilmeyi, erkek ve kız çocuklarını eğitebilmeyi, mülk edinebilmeyi ve emeklerinin faydalarının tadını çıkarabilmeyi istiyor. Bu özgürlük değerleri, her toplumda her kişi için doğru ve haktır. Bu değerleri düşmanlarına karşı koruma görevi, dünyada ve çağlar boyunca özgürlüğü seven insanların ortak çağrısıdır.

Bugün ABD, benzeri görülmemiş bir askeri güç ile büyük ekonomik ve siyasi nüfuzla sahip bir konumda bulunuyor. Miras ve ilkelerimize uygun olarak gücümüzü tek taraflı avantajlar için kullanmıyoruz. Bunun yerine, tüm ulusların ve toplumların kendileri için siyasi ve ekonomik özgürlüğün getirdiği ödülleri ve zorlukları seçebilecekleri koşullar içinde insan özgürlüğünü destekleyen bir güç dengesi yaratmayı amaçlıyoruz. Güvenli bir dünyada insanlar kendi hayatlarını daha iyi hale getirebilirler. Barışı, teröristlerle ve zorbalarla savaşarak savunacağız. Büyük güçler arasında iyi ilişkiler kurarak barışı koruyacağız. Barışı her kıtadaki özgür ve açık toplumları cesaretlendirerek genişleteceğiz.

Ulusumuzu, düşmanlarına karşı savunmak Federal Hükümetin ilk ve temel taahhüdüdür. Bugün, bu görev dramatik bir şekilde değişti. Geçmişteki düşmanların, Amerika'yı tehlikeye sokmaları için büyük ordu ve büyük endüstriyel yeteneklere ihtiyaçları vardı. Artık kimlerden oluştuğu belli olmayan şebekeler, tek bir tank satın almak için gereken maliyetin daha azıyla, kıyılarımıza kaos ve acı getirebilir. Teröristler açık toplumlara nüfuz etmek ve modern teknolojilerin gücünü bize karşı çevirmek için örgütlenmiştir.

Bu tehdidi ortadan kaldırmak için askeri gücümüz, daha iyi vatan savunmaları, kolluk kuvvetleri, istihbarat ve terörist finansmanı kesme çabaları gibi cephaneliğimizdeki her

aracı kullanmalıyız. Küresel erişime sahip teröristlerle savaş, belirsiz bir süreç için yapılan küresel bir girişimdir. Amerika, teröre karşı mücadelede yardıma ihtiyaç duyan ülkelere yardımcı olacaktır. Amerika, teröristlerle yataklık yapanlar da dâhil olmak üzere terörle uzlaşan ülkeleri terörden sorumlu tutacaktır. Çünkü terör müttefikleri uygarlık düşmanlarıdır. ABD ve bizimle iş birliği yapan ülkeler, teröristlerin yeni ana üsler kurmasına izin vermemelidir. Birlikte, her fırsatta onları sığınaklarından mahrum etmeye çalışacağız.

Milletimizin yüz yüze kaldığı en büyük tehlike radikalizmin ve teknolojinin kesiştiği noktadadır. Düşmanlarımız açıkça kitle imha silahlarının peşinde koştuklarını açıkladı ve kanıtlar bunu kararlılıkla yapıyor olduklarını gösteriyor. Birleşik Devletler bu çabaların başarılı olmasına izin vermeyecektir. Balistik füzelere ve diğer teslimat araçlarına karşı savunma inşa edeceğiz. Düşmanlarımızın tehlikeli teknolojileri almaya yönelik çabalarını engellemek, zapt etmek ve azaltmak için diğer uluslarla iş birliği yapacağız. Amerika sağduyu ve savunma meselesi olarak, ortaya çıkmakta olan bu tehditlere karşı tehditler tamamen ortaya çıkmadan önce hareket edecektir. En iyisini umarak Amerika'yı ve dostlarımızı savunamayız. Bu nedenle, düşmanlarımızın planlarını en iyi istihbaratı kullanarak ve müzakereyle ilerleyerek yenmeye hazır olmalıyız. Tarih, gelecek tehlikeyi görüp harekete geçmeyenleri yargılayacaktır. Girmiş olduğumuz yeni dünyada, barış ve güvenliğe giden tek yol eylem yoludur.

Barışı savunurken barışın korunması için tarihi bir fırsattan da yararlanacağız. Bugün uluslararası toplum, on yedinci yüzyılda ulus devletin yükselişinden bu yana, büyük güçlerin savaşa hazırlanmak yerine barış içinde rekabet edebilecekleri bir dünyayı inşa etmek için en iyi şansa sahiptir. Bugün dünyanın büyük güçleri, terör şiddeti ve kaosun ortak tehlikelerine karşı birleşmiş durumda bizimle aynı tarafta buluyor. Birleşik Devletler, küresel güvenliğin geliştirilmesi için bu ortak menfaatler üzerine inşa edecektir. Ayrıca ortak değerlerde artan biçimde birleştik. Rusya, demokratik geleceğinde ve teröre karşı savaşta ortak bulan umut verici bir geçiş sürecinin ortasındadır. Çinli liderler ekonomik özgürlüğün ulusal zenginliğin tek kaynağı olduğunu keşfediyorlar. Zamanla, ulusal büyüklüğün tek kaynağının sosyal ve politik özgürlük olduğunu anlayacaklardır. Amerika her iki ülkedeki demokrasi ve ekonomik açıklığın ilerlemesini teşvik edecek, çünkü bunlar, yerel istikrar ve uluslararası düzenin en iyi temelleridir.

Refah, ticaret ve kültürel ilerleme barışçıl arayışlarını memnuniyetle karşılasak bile büyük güçlerden gelen saldırılara şiddetle karşı koyacağız.

Son olarak, Birleşik Devletler bu fırsat anını kullanarak özgürlüğün faydalarını dünyanın dört bir yanına genişletecek. Demokrasi, kalkınma, serbest pazarlar ve serbest ticaret umudunu dünyanın her köşesine getirmek için aktif bir şekilde çalışacağız. 11 Eylül 2001 olayları, Afganistan gibi zayıf devletlerin, güçlü devletler olarak ulusal çıkarlarımız için büyük bir tehlike oluşturabileceğini bize öğretti. Fakirlik, yoksul insanları terörist ve katiller haline getirmez. Fakat yoksulluk, zayıf kurumlar ve yolsuzluk; zayıf devletleri sınırları içinde terörist ağlara ve uyuşturucu kartellerine karşı savunmasız bırakabilir.

Amerika, halkı için özgürlüklerin kazanılmasını istemek suretiyle daha iyi bir gelecek inşa etmeye kararlı herhangi bir ulusun yanında duracak. Serbest ticaret ve serbest pazarlar, tüm toplumları yoksulluktan kurtarma kabiliyetini kanıtladı. Böylece Amerika Birleşik Devletleri özgürlük içinde çalışan ve dolayısıyla refah içerisinde büyüyen bir dünya inşa etmek için bireysel ülkelerle, tüm bölgelerle ve tüm küresel ticaret camiasıyla çalışacak. Amerika Birleşik Devletleri, halkına yatırım yapan, adil davranan ve ekonomik özgürlüğü teşvik eden ülkelere Yeni Binyıl Meydan Okuma Hesabı aracılığıyla daha fazla kalkınma yardımı sağlayacak. HIV/AIDS ve diğer bulaşıcı hastalıklardan kaynaklanan korkunç zararı azaltmak için dünyaya önderlik etmeye devam edeceğiz.

Özgürlüğü destekleyen bir denge kurulurken Birleşik Devletler, tüm ulusların önemli sorumluluklara sahip olduğu kanaatiyle kendini güdümlenmiştir. Özgürlüğün tadını çıkararak uluslar teröre aktif bir şekilde karşı koymalıdır. Uluslararası istikrara bağlı olan uluslar, kitle imha silahlarının yayılmasını önlemeye yardım etmelidir. Uluslararası yardım arayanlar, kendilerini akıllıca yönetmeli ve böylece yardımlar iyi şekilde harcanmalıdır. Başarılı özgürlüğü için hesap verme sorumluluğu beklenmeli ve gerekli olmalıdır.

Ayrıca hiçbir ulusun yalnız başına daha güvenli, daha iyi bir dünya inşa edemeyeceğine olan inancımızla da kendimizi güdüledik. İttifaklar ve çok taraflı kurumlar, özgürlüğü seven ulusların gücünü katlayabilir. Birleşik Devletler; Birleşmiş Milletler, Dünya Ticaret Örgütü, Amerikan Devletleri Örgütü ve NATO gibi kalıcı kurumlara ve diğer uzun zamandır devam eden ittifaklara bağlıdır. Ortak istekler bu kalıcı kurumları artırabilir. Her durumda, uluslararası yükümlülükler ciddiye alınacaktır. Bu

yükümlülükler, bir idealin kazanımını arttırmada desteği toplamak için sembolik olarak üstlenilmez.

Özgürlük, insan haysiyetinin (onurunun) pazarlık edilmez bir gereğidir (talebidir). Her medeniyetteki her insanın doğuştan hakkıdır. Tarih boyunca özgürlük, savaş ve terörle tehdit altına girerken; güçlü devletlerin çatışan iradeleri ve zorbalının şeytani tasarımlarıyla karşı karşıya kalarak geniş çaptaki yoksulluk ve hastalık tarafından test edilmiştir. Günümüzde insanlık, bu düşmanların hepsinden daha fazla özgürlük kazanma şansını elinde tutuyor. Birleşik Devletler, bu büyük görevde liderlik etme sorumluluğumuzu kabul ediyor.

İÇİNDEKİLER

I- Amerika'nın Uluslararası Stratejisine Genel Bakış

II- İnsan Onuru İçin Önemli Destekler

III- Küresel Terörizmi Yenmek İçin İttifakları Güçlendirerek Bize ve Arkadaşlarımıza Karşı Saldırıları Önlemek İçin Çalışma

IV- Bölgesel Çatışmaları Yatıştırmak İçin Başkalarıyla Birlikte Çalışma

V- Düşmanlarımızın Kitle İmha Silahlarıyla Bizi, Müttefiklerimizi ve Arkadaşlarımızı Tehdit Etmesine İzin Vermeme

VI- Serbest Pazarlar ve Serbest Ticaret Yoluyla Küresel Ekonomik Büyümenin Yeni Dönemini Ateşleme

VII- Toplulukları Açarak ve Demokrasi Altyapısını Oluşturarak Kalkınma Çemberini Genişletme

VIII- Küresel Gücün Diğer Ana Merkezleri ile İş birliği için Gündem Geliştirme

IX- Amerika'nın Ulusal Güvenlik Kurumlarını 21. Yüzyılın Sorunlarını ve Fırsatlarını Karşılacak Duruma Dönüştürme

I- Amerika'nın Uluslararası Stratejisine Genel Bakış

"Ulusumuzun varlık sebebi her zaman milletimizin savunmasından daha büyük olmuştur. Her zaman özgürlüğü destekleyen adil bir barış için savaşıyoruz. Teröristler ve zorbalının

tehditlerine karşı barışı savunacağız. Büyük güçler arasında iyi ilişkiler kurarak barışı koruyacağız. Ve her kıtadaki özgür ve açık toplumları cesaretlendirerek barışı yayacağız."

Başkan Bush, West Point, New York, 1 Haziran 2002

Birleşik Devletler, dünyada benzeri görülmemiş ve eşi bulunmayan güç ve nüfuza sahiptir. Özgürlük ilkelerine ve özgür bir toplumun değerine dayanan bu durum, eşi benzeri olmayan sorumluluklar, yükümlülükler ve fırsatlar ile birlikte gelir. Bu ulusun büyük gücü, özgürlüğü destekleyen dengeyi güçlendirmek için kullanılmalıdır.

Yirminci yüzyılın çoğunda dünya, fikir mücadeleleri ile bölündü, yıkıcı totaliter vizyonlara karşı özgürlük ve eşitlik öne çıktı.

Bu büyük mücadele bitti. Ütopayı vaat eden ve sefalet veren sınıf, ulus ve ırkın militan vizyonları mağlup edildi ve itibar kaybetti. Amerika şimdi devletleri fethetmekle başarısızlığa uğradığımızdan daha az tehdit altındadır. Filolar ve ordular tarafından, yıkıcı teknolojileri elinde bulunduran hırçın (dünyadan nefret ettirilmiş) kişilere göre daha az tehdit ediliyoruz. Milletimize, müttefiklerimize ve dostlarımıza yönelik olan bu tehditleri yenmeliyiz.

Bu aynı zamanda Amerika için bir fırsat zamanıdır. Bu etki anını, onlarca yıl süren barış, refah ve özgürlük haline çevirmek için çalışacağız.

ABD ulusal güvenlik stratejisi, değerlerimizin ve ulusal çıkarlarımızın birliğini yansıtan, belirgin bir Amerikan enternasyonalizmine (uluslararasılık) dayanıyor olacak. Bu stratejinin amacı, dünyayı sadece daha emniyetli değil, aynı zamanda daha iyi yapmaya yardımcı olmaktır. İlerleme yolundaki hedeflerimiz açıktır: siyasi ve ekonomik özgürlük, diğer devletlerle barış içinde olan ilişkiler ve insanlık haysiyetine saygı. Ve bu yol yalnızca Amerika'nın değil, herkese açıktır. Bu hedefleri gerçekleştirmek için Amerika Birleşik Devletleri şunları yapacaktır:

- İnsan onuru için önemli destekler sağlama.
- Küresel terörizmi yenmek için ittifakları güçlendirmek ve bize, arkadaşlarımıza karşı saldırıları önlemek için çalışma.
- Bölgesel çatışmaları yatıştırmak için başkalarıyla birlikte çalışma.

- Düşmanlarımızın kitle imha silahlarıyla bizi, müttefiklerimizi ve arkadaşlarımızı tehdit etmesine izin vermeme.
- Serbest pazarlar ve serbest ticaret yoluyla küresel ekonomik büyümenin yeni dönemini ateşleme.
- Toplulukları açarak ve demokrasi altyapısını oluşturarak kalkınma çemberini genişletme.
- Küresel gücün diğer ana merkezleri ile iş birliği için gündem geliştirme.
- Amerika'nın ulusal güvenlik kurumlarını 21. yüzyılın sorunlarını ve fırsatlarını karşılayacak duruma dönüştürme.

II. İnsan Onuru İçin Önemli Destekler

"Bazıları, doğrunun ve yanlışın dilini konuşmanın, bir şekilde diplomatik olmadığını ya da kaba olduğunu düşünüyor. Katılmıyorum. Farklı koşullar, farklı yöntemler gerektirir, ancak farklı ahlaki özellikler gerektirmez."

Başkan Bush, West Point, New York, 1 Haziran 2002.

Hedeflerimizi takip etmek için ilk zorunluluğumuz, neyle karşı karşıya olduğumuzu açıklığa kavuşturmadır. Birleşik Devletler, özgürlük ve adaleti savunmak zorundadır. Çünkü bu ilkeler her yerde herkes için hak ve doğrudur. Bu özelemler hiçbir ulusun malı değildir ve hiçbir ulus bunlardan muaf değildir. Tüm toplumlardaki babalar ve anneler, çocuklarının eğitim görmesini, yoksulluk ve şiddetten uzak yaşamasını istemektedir. Yeryüzünde hiçbir insan ezilmek istemiyor, kulluğa hevesli olmadığı gibi gizli polisin gece yarısı kapısını çalmasını da sabırsızlıkla beklemiyor.

Amerika, insanlık onurunun tartışılmaz talepleri için sağlam bir şekilde ayakta durmalıdır. Bu talepler: hukukun üstünlüğü, devletin mutlak gücü, serbest konuşma, ibadet özgürlüğü, eşit adalet, kadınlara saygı, dinsel/etnik hoşgörü, ve özel mülklere saygıdır.

Bu talepler birçok açıdan karşılanabilir. Amerika anayasası bize iyi hizmet etmektedir. Farklı tarihe, kültürlere ve koşullara sahip diğer birçok ülke, bu temel ilkeleri kendi

yönetim sistemlerine başarıyla dâhil etmiştir. Tarih, halklarının hak ve isteklerini görmezden gelen veya reddeden bu uluslara nazik değildir.

Amerika'nın çok etnikli demokrasi deneyimi, birçok mirastan ve inançtan insanların barış içinde yaşayabilir ve gelişebilir olduğuna dair inancımızı doğrular. Kendi tarihimiz, ideallerimize göre yaşamak için uzun bir mücadeledir. Ama en kötü anlarımızda dahi, Bağımsızlık Bildirgesi'nde yer alan ilkeler bize rehberlik etmek içindi. Sonuç olarak, Amerika sadece daha güçlü değil, daha özgür ve daha adil bir toplumdur.

Bugün, bu idealler, özgürlüğün yalnız savunucularının yaşam çizgisidir. Açıklıklar (uygun durumlar) geldiğinde, 1989 ve 1991 yılları arasında Orta ve Doğu Avrupa'da veya 2000'de Belgrad'da yaptığımız gibi, değişimi teşvik edebiliriz. Demokratik süreçlerin Tayvan'daki veya Kore Cumhuriyeti'ndeki arkadaşlarımız arasında işlediğini ve seçilmiş liderlerin Latin Amerika ve Afrika'daki generaller yerine geçtiğini gördüğümüzde, otoriter sistemlerin nasıl evrilebildiğine, yerel tarih ve geleneklerin değer verdiğimiz ilkelerle nasıl birleştiğine ilişkin örnekler görüyoruz.

Geçmişimizden dersler alarak ve bugün sahip olduğumuz fırsatı kullanarak, Amerika Birleşik Devletleri'nin ulusal güvenlik stratejisi bu temel inançlardan başlamalı ve özgürlük genişletme olanakları için dışarıya bakmalıdır.

İlkelerimiz, hükümetimizin uluslararası iş birliği, yabancı yardımın niteliği ve kaynakların tahsisi ile ilgili kararlarını yönlendirecektir. Eylemlerimizi ve sözlerimizi uluslararası organlarda yönlendirecekler.

Biz,

İnsanlık onurunun pazarlık edilemez taleplerinin ihlal edilmesine karşı, özgürlüğü ilerletmek için sesimizi ve oyumuzu kullanarak dürüstçe konuşacağız.

Özgürlüğe katkıda bulunmak için dış yardımlarımızı kullanacağız ve şiddet kullanmadan mücadele edenleri, attıkları adımların ödüllendirilmesini sağlayarak destekleyeceğiz.

İkili ilişkilerimizde özgürlüğü ve demokratik kurumların gelişmesini ana temalar haline getireceğiz. İnsan haklarını daha iyi bir geleceğe doğru ilerletmeyi reddeden hükümetlere baskı yaparken diğer demokrasilerden dayanışma ve iş birliği arayacağız.

Din ve vicdan özgürlüğünü teşvik etmek ve baskıcı hükümetlerin zararından korumak için özel çaba göstereceğiz.

İnsan onuru sorunu için mücadele edeceğiz ve buna direnene karşı çıkacağız.

III- Küresel Terörizmi Yenmek İçin İttifakları Güçlendirerek Bize ve Arkadaşlarımıza Karşı Saldırıları Önlemek İçin Çalışma

"Bu olaylardan sonra sadece üç gün geçti. Amerikalılar henüz tarih mesafesine sahip değiller. Ancak tarihteki sorumluluğumuz zaten açık. Bu saldırılara cevap vermek ve dünyayı kötülükten kurtarmak. Savaş gizli, aldatmacalı ve cinayetle bize karşı yapılmıştır. Bu ulus barışçıl, fakat öfkeyle karşılaştığında şiddetli bir ulustur. Çatışma başkalarının zamanlaması ve şartlarıyla başladı. Bizim seçeceğimiz bir şekilde ve saatte sona erecek."

Başkan Bush, Washington, D.C. (Ulusal Katedral), 14 Eylül 2001.

Amerika Birleşik Devletleri, teröristlere karşı küresel boyutta savaşıyor. Düşman tek bir siyasi rejim, kişi, din ya da ideoloji değildir. Düşman, önceden tasarlanmış, siyasi olarak motive edilmiş masumlara yönelik şiddet olan terörizmdir.

Birçok bölgede meşru şikâyetler kalıcı bir barışın ortaya çıkmasını engeller. Bu tür şikâyetler, siyasi bir süreç içerisinde ele alınmayı hak etmekte ve bu şekilde olması gerekmektedir. Fakat hiçbir neden terörü haklı çıkarmaz. ABD, terörist taleplere taviz vermemekte ve onlarla herhangi bir anlaşma yapmamaktadır. Teröristlerle bilerek kendilerini barındıran veya onlara yardım eden kişiler arasında hiçbir ayırım yapmamaktayız.

Küresel terörizme karşı mücadele, tarihimizdeki herhangi bir savaştan farklıdır. Birçok cephede, çok zor bir düşmana karşı uzunca bir süre savaşılacaktır. İlerleme, başarıların - ki bazıları görülen, bazıları görülmeyen- birikimleri yoluyla gelecektir.

Bugün düşmanlarımız, uygar ulusların teröre destek veren ve kullanan rejimlere karşı yapacaklarının sonuçlarını gördüler. Afganistan kurtuldu. Koalisyon güçleri Taliban'ı ve El-Kaide'yi avlamaya devam ediyor. Ancak bu sadece teröristlerle meşgul olacağımız savaş alanı değil. Binlerce eğitilmiş terörist, Kuzey Amerika, Güney Amerika, Avrupa, Afrika, Orta Doğu ve Asya'daki hücrelerde büyük oranda kalmıştır.

Önceliğimiz ilk olarak küresel boyuttaki terör örgütlerini bozup yok ederek liderliklerine; komuta, kontrol ve iletişimlerine; malzeme desteklerine ve finansal kaynaklarına saldırmak olacak. Bu, teröristlerin planlama ve çalışma yeteneklerini etkisiz hale getirecektir.

Bölgesel ortaklarımızı, teröristleri izole etmek için koordine bir çaba harcamaya teşvik etmeye devam edeceğiz. Bir kere bölgesel kampanya belirli bir devlete yönelik tehdidi yerleştirdikten sonra, devletin görevini tamamlamak için gerekli olan askeri, kanun uygulama, siyasi ve mali araçlara sahip olmasına yardımcı olacağız.

ABD, terörizmin finansmanını kesmek için müttefiklerimizle çalışmaya devam edecektir. Terörizmin finansman kaynaklarını belirleyecek, engelleyecek, teröristlerin ve onları destekleyenlerin varlıklarını donduracak, teröristlerin uluslararası finansal sisteme erişimini engelleyeceğiz. Meşru hayır kurumlarını teröristlerce suiistimale karşı koruyacağız ve alternatif finansal ağlar aracılığıyla terörist varlıklarının hareketini önleyeceğiz.

Bununla birlikte, bu kampanyanın etkin olabilmesi için sıralı olması gerekmez. Tüm bölgelerdeki toplam etki, aradığımız sonuçlara ulaşmamıza yardımcı olacaktır.

Terör örgütlerini şunları yaparak bozacağız ve yok edeceğiz:

-Ulusal ve uluslararası gücün tüm unsurlarını kullanarak doğrudan ve sürekli eylem. Hemen odaklanmamız, küresel boyuttaki terörist örgütler ve kitle imha silahları (KİS) veya bunların öncüllerini kazanmaya veya kullanmaya çalışan terörist veya devlet terörizmi sponsoruna olacaktır.

- Tehditleri sınırlarımıza ulaşmadan tanımlayıp yok etmekle ABD'yi, Amerikan halkını ve çıkarlarımızı yurt içinde ve yurt dışında savunmak. Amerika Birleşik Devletleri, uluslararası toplumun desteğini sağlamak için sürekli çaba harcamaya devam ederken gerektiğinde teröristlere karşı önleyici tedbirler alacak. Halkımıza ve ülkemize zarar vermemeleri için kendi kendini savunma hakkımızı kullanarak tek başına hareket etmekten çekinmeyeceğiz.

- Devletleri kendi egemenlik sorumluluklarını kabul etmeye ikna ederek veya zorlayarak teröristlere daha fazla sponsorluk, destek ve barınma yerleri sağlanmasına karşı durmak.

Ayrıca, uluslararası terörizme karşı savaşı kazanmak için fikir alışverişinde bulunacağız. Bu mücadele aşağıdaki fikirleri içerir:

- Terörizmin kölelik, korsanlık ya da soykırım gibi görülebilmesini açıkça ortaya koymak için müttefiklerle ve arkadaşlarla yakın çalışma içinde bulunmak ve Birleşik Devletlerin tam etkisini kullanmak ki tüm saygın hükümetler bu hareketleri kınayabilsin ya da desteklemesin ve karşı çıksın.

- Terörizmi teşvik eden koşulların ve ideolojilerin herhangi bir ulusta verimli bir yer bulmamasını sağlamak için özellikle Müslüman dünyasında ılımlı ve modern hükümetleri desteklemek.

- Uluslararası topluluğun çabalarını ve kaynaklarını risk altındaki alanlara odaklamaya teşvik ederek teröre yol açan temel koşulları azaltmak,

- Küresel terörün sponsorları tarafından yönetilen toplumlarda özgürlüğün umutlarını ve isteklerini körükleyerek bilgi ve fikirlerin serbest dolaşımını teşvik etmek için etkin kamu diplomasisi kullanmak.

En iyi savunmamızın iyi bir saldırı olduğunun farkında olduğumuz için saldırıya karşı korunma ve saldırıyı caydırmak için Amerika'nın vatan güvenliğini güçlendiriyoruz.

Bu İdare, Truman İdaresi, Milli Güvenlik Konseyi ve Savunma Bakanlığı'nı oluşturduğundan beri en büyük hükümet yeniden yapılanmasını önerdi. Yeni bir Vatan Güvenliği Departmanını merkez alan ve yeni bir birleşik askeri komuta ve FBI'ın yeniden düzenlenmesi de dâhil olmak üzere vatan güvenliğini sağlama konusundaki kapsamlı planımız, her düzeydeki hükümet ile kamu ve özel sektörün iş birliğini kapsıyor.

Bu strateji, olumsuzlukları fırsat haline getirecektir. Örneğin, acil durum yönetim sistemleri sadece terörizmle değil tüm tehlikelerle baş edebilecek. Tıbbi sistemimiz yalnızca biyoterörü değil tüm bulaşıcı hastalıkları ve toplu yaralanma tehlikelerini önlemek için güçlendirilecek. Sınır kontrollerimiz sadece teröristleri durdurmakla kalmayıp meşru trafiğin verimli hareketini de iyileştirecektir.

Odak noktamız Amerika'yı koruma olmakla birlikte, günümüzün küreselleşmiş dünyasında terörizmi yenmek için müttefiklerimizden ve dostlarımızdan desteğe ihtiyacımız olduğunu biliyoruz. Mümkün olan yerlerde Amerika, terörle mücadele yükümlülüklerini yerine getirmek için bölgesel örgütlere ve devlet yetkilerine güvenir. Hükümetlerin terörle mücadeleyi kapasitelerinin ötesinde bulması halinde, bizlerin ve müttefiklerimizin sağlayabileceği her türlü yardımla iradelerini ve kaynaklarını buluşturacağız.

Afganistan'daki teröristlerin peşinde koşarken, Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşların yanı sıra sivil toplum kuruluşları ve diğer ülkelerle birlikte Afganistan'ı yeniden inşa etmek için gerekli insani, politik, ekonomik ve güvenlik yardımlarını yapmaya devam edeceğiz. Böylece teröristler bölge halkını bir daha asla istismar etmesin, komşularını tehdit etmesin ve bölge teröristler için bir cennet olmasın.

Küresel teröre karşı savaşımızda, nihai olarak demokratik değerlerimiz ve yaşam tarzımız için savaştığımızı asla unutmayacağız. Özgürlük ve korku savaştır. Bu çatışma için hızlı veya kolay bir son olmayacak. Terörizme karşı kampanyaya liderlik ederken, yeni, üretken uluslararası ilişkiler kuruyor ve mevcut olanları 21. yüzyılın zorluklarını karşılayacak şekilde yeniden tanımlıyoruz.

IV- Bölgesel Çatışmaları Yatıştırmak İçin Başkalarıyla Birlikte Çalışma

"Biz bir adalet dünyası kuracağız ya da baskı dünyasında yaşayacağız. Paylaşılan sorumluluklarımızın büyüklüğü, anlaşmazlıklarımızı çok küçük yapıyor."

Başkan Bush, Berlin, Almanya, 23 Mayıs 2002.

Tehlikeli tırmanışlardan kaçınmak ve insan acısını en aza indirmek için ilgili ülkeler kritik bölgesel anlaşmazlıklarda aktif olarak yer almalıdır. Giderek daha da birbirine bağlı olan bir dünyada, bölgesel krizler ittifaklarımızı zorlayabilir, büyük güçler arasında rekabeti artırabilir ve insan onuruna korkunç ıstıraplar yaşatabilir. Şiddet patlak verdiğinde ve devletler bocaladığında, Birleşik Devletler acıları hafifletmek ve istikrarı yeniden kurmak için arkadaşları ve ortakları ile birlikte çalışacaktır.

Doğrudan veya dolaysız ABD eylemlerinin garanti edildiği her durumu hiçbir doktrin öngöremez. Küresel önceliklerimizi karşılamak için sınırlı politik, ekonomik ve askeri

kaynaklara sahibiz. Birleşik Devletler, şu stratejik ilkeleri göz önünde bulundurarak her bir davaya yaklaşacaktır:

- ABD, yerel krizlerin ortaya çıktığı anda yönetilmesine yardımcı olabilecek uluslararası ilişkiler ve kurumlar inşa etmek için zaman ve kaynak sağlamalıdır.

- Birleşik Devletler, isteksiz olan veya hazır olmayanların kendilerine yardım etme kabiliyeti konusunda gerçekçi olmalıdır. İnsanların çalışmaya hazır oldukları zaman ve yerde, kararlı bir şekilde hareket etmeye hazırız.

İsrail-Filistin çatışması, insan acılarından dolayı, Amerika'nın İsrail devletiyle ve önemli Arap devletleriyle olan yakın ilişkisi Amerika'nın diğer küresel öncelikleri ve bu bölgenin öneminden dolayı kritiktir. Her iki taraf için özgürlük olmadan iki taraf için barış olamaz. Amerika, barış ve güvenlik içinde İsrail'in yanında yaşayan bağımsız ve demokratik Filistin'e kendini adanmıştır. Diğer insanlar gibi Filistinliler de çıkarlarına hizmet eden ve seslerini dinleyen bir hükümeti hak ediyor. Çatışmaya adil ve kapsamlı bir çözüm arayışında olan Birleşik Devletler, tüm tarafları sorumluluklarını yerine getirmeye teşvik etmeye devam edecektir.

Birleşik Devletler, uluslararası bağış topluluğu ve Dünya Bankası, ekonomik kalkınma, artan insani yardım ve gerçekten bağımsız bir yargı tesis etmek, finanse etmek ve denetlemek için geliştirilmiş bir Filistin hükümeti ile çalışmaya hazırdır. Filistinliler, demokrasiyi ve hukukun üstünlüğünü benimseyip yolsuzlukla yüzleşirler ve terörü sertçe reddederlerse, bir Filistin devletinin yaratılması için Amerikan desteğine güvenebilirler.

İsrail'in de demokratik bir Filistin başarısında büyük bir payı bulunmaktadır. Daimî işgal İsrail'in kimliğini ve demokrasiyi tehdit ediyor. Dolayısıyla Birleşik Devletler, İsrail liderlerine, uygulanabilir, güvenilir bir Filistin devletinin ortaya çıkmasını desteklemek için somut adımlar atmaya çağırmaya devam ediyor. Güvenlik açısından ilerleme kaydedildiğinde, İsrail kuvvetleri 28 Eylül 2000 öncesinde yaptıkları pozisyonlara tamamen geri çekilmelidir. MITCHELL Komitesi'nin tavsiyeleri ile uyumlu olarak, işgal altındaki topraklarda İsrail'in yerleşim faaliyetleri durdurulmalıdır. Şiddet azaldığında, masum Filistinlilere iş ve normal yaşama devam etmeleri için hareket özgürlüğü sağlanmalıdır. Birleşik Devletler, çok önemli bir rol oynayabilir, ancak nihai olarak kalıcı

barış ancak İsraililer ve Filistinliler sorunları çözüp, aralarındaki çatışmayı sona erdirirse gelebilir.

Güney Asya'da ABD, Hindistan ile Pakistan'ın anlaşmazlıklarını çözüme ihtiyacını da vurguladı. Bu Yönetim, Hindistan ve Pakistan ile güçlü ikili ilişkiler kurmak için zaman harcadı ve kaynaklara yatırım yaptı. Bu güçlü ilişkiler daha sonra, bölgedeki gerilimler keskinleştiğinde yapıcı bir rol oynamamıza yardımcı oldu. Pakistan ile ikili ilişkilerimiz, Pakistan'ın teröre karşı savaşa katılma ve daha açık, hoşgörülü bir toplum oluşturma yolundaki hareketi ile pekiştirildi. Yönetim, Hindistan'ın 21'inci yüzyılın en büyük demokratik güçlerinden biri olma potansiyelini görüyor ve ilişkimizi buna göre dönüştürmek için çok çalışıyor. İkili ilişkilerde daha önce yapılan yatırımlar üzerine kurulu olan bu bölgesel anlaşmazlık konusundaki tutumumuz, öncelikle Hindistan ve Pakistan'ın askeri çatışmayı ortadan kaldırmaya yardımcı olabilecek somut adımlarına atıfta bulunuyor.

Endonezya, çalışma demokrasisi ve hukukun üstünlüğüne saygı göstermek için cesur adımlar attı. Etnik azınlıklara müsamaha gösteren, hukukun üstünlüğüne saygı duyan ve açık pazarları kabul eden Endonezya, komşularının bir kısmının yoksulluk ve çaresizlikten kurtulmasına yardımcı olan fırsat motorunu kullanabilir. Bu Endonezya'nın ABD'li yardımlarda fark yaratma girişimini başlatan girişimdir.

Batı Yarıküresinde önceliklerimizi paylaşan, özellikle Meksika, Brezilya, Kanada, Şili ve Kolombiya ülkeleriyle esnek koalisyonlar kurduk. Birlikte, entegrasyonun güvenlik, refah, fırsat ve umudu ilerlettiği gerçek bir demokratik yarım küreyi teşvik edeceğiz. Amerika kıtası Süreci Zirvesi, Amerikan Devletleri Örgütü (OAS) ve Amerika Kıtası Savunma Bakanlığı gibi bölgesel kurumlarla tüm yarı küre yararına çalışacağız.

Latin Amerika'nın bazı kısımları, özellikle uyuşturucu kartellerinin şiddeti ve suç ortaklığından kaynaklanan bölgesel çatışmalarla karşı karşıya. Bu çatışma ve kısıtlamasız narkotik ticaret Birleşik Devletlerin sağlığını ve güvenliğini tehlikeye atabilir. Bu nedenle, Andyalı¹ ulusların ekonomilerini ayarlamalarına, yasalarını uygulamalarına, terör örgütlerini yenmelerine ve uyuşturucu arzını kesmelerine yardımcı olmak için aktif

---

¹ Güney Amerika'daki "And" dağlarıyla ilgili.

bir strateji geliştirdik. En önemlisi de kendi ÷lkemizde uyuşturucu talebini azaltmak için çalışıyoruz.

Kolombiya'da, devletin güvenliğine ve bu grupların operasyonlarının finanse edilmesine yardımcı olan uyuşturucu kaçakçılığı faaliyetlerine meydan okuyan aşırılık yanlısı gruplar ile terörist gruplar arasındaki bağlantının farkındayız. Ülke topraklarında etkili egemenlik kurarak ve Kolombiya halkına temel güvenlik sağlayarak Kolombiya'nın demokratik kurumlarını savunmasına yardımcı olmak ve tüm sol ve sağdaki yasadışı silahlı grupları yenmek için çalışıyoruz.

Afrika'da vaat ve fırsat; hastalık, savaş ve umutsuz yoksulluk ile yan yana oturuyor. Bu hem Amerika'nın onurunu koruyan hem de stratejik önceliğimiz olan ABD'nin temel değerini küresel teröre karşı tehdit eder. Amerikan çıkarları ve Amerikan ilkeleri bu nedenle aynı yönde. Afrika'da özgürlük, barış ve refah içinde yaşam için başkalarıyla birlikte çalışacağız. Avrupalı müttefiklerimizle birlikte, Afrika'nın kırılgan devletlerini güçlendirmeye, gözenekli sınırları güvence altına almak için yerli yetenek kurmaya yardımcı olmalı ve teröristleri sığınaklarından mahrum etmek için kolluk kuvvetleri ve istihbarat altyapısını geliştirmeye yardımcı olmalıyız.

Afrika'da, yerel iç savaşlar bölgesel savaş bölgeleri yaratarak sınırların ötesine geçtiği için, ölümcül bir çevre bulunmaktadır. Gelecekte ortaya çıkacak ulus ötesi tehditlerin üstesinden gelmenin anahtarı, istekli ve iş birliğine hazır güvenlik koalisyonlarının oluşturulmasıdır.

Afrika'nın büyüklüğü ve çeşitliliği, ikili anlaşmaya odaklanan ve gönüllülerin koalisyonlarını oluşturan bir güvenlik stratejisi gerektiriyor. Bu Yönetim, bölge için birbiriyle ilişkili üç stratejiye odaklanacaktır:

- Güney Afrika, Nijerya, Kenya ve Etiyopya gibi bölgelerindeki komşuları üzerinde büyük etkisi olan ÷lkeler, bölgesel katılımın temel taşlarından biridir ve odaklanmış dikkate ihtiyaç duyarlar.

- Yapıcı çatışma arabuluculuğu ve başarılı barış operasyonları için Avrupa müttefikleri ve uluslararası kurumlarla koordinasyon şarttır.

- Temele ulus ötesi tehditleri koyan, öncelikli araç olarak, Afrika'nın yetkin reform devletleri ve alt-bölgesel örgütlenmeleri güçlendirilmelidir.

Nihayetinde siyasi ve ekonomik özgürlüğün yolu, çoğu savaşın maddi kaynaklarla ilgili çatışmalar olduğu ve siyasi faaliyetlerin çoğunlukla etnik ve dini farklılık temelinde trajik bir şekilde yürütüldüğü Sahra Altı Afrika'sında ilerlemenin en emin yolunu sunar. İyi bir yönetim ve demokratik siyasi sistemler için ortak bir sorumluluk taahhüdü ile Afrika Birliği'ne geçiş, kıtadaki demokrasiyi güçlendirme fırsatları sunar.

V- Düşmanlarımızın Kitle İmha Silahlarıyla Bizi, Müttefiklerimizi ve Arkadaşlarımızı Tehdit Etmesini Önleme

"Özgürlüğe en büyük tehlike radikalizmin ve teknolojinin kavşağında yatıyor. Kimyasal, biyolojik ve nükleer silahların balistik füze teknolojisi ile birlikte yayılmasıyla, zayıf devletler ve küçük gruplar bile büyük milletleri vuracak felaket getiren bir güce sahip olabilirler. Düşmanlarımız bu niyeti beyan etti ve bu korkunç silahları geliştirirken yakalandılar. Bize şantaj yaparak zarar verme ya da dostlarımıza zarar verme imkânını isterler. Onlara tüm gücümüzle karşı koyarız."

Başkan Bush, West Point, New York, 1 Haziran 2002.

Soğuk Savaş tehdidinin doğası, ABD, müttefiklerimiz ve dostlarımızla birlikte, düşmanın güç kullanımının caydırılmasını vurgulamak ve karşılıklı güvence altına almak için acımasız bir strateji üretmek zorundaydı. Sovyetler Birliği'nin çökmesi ve soğuk savaşın sona ermesiyle, güvenlik ortamımız derin bir dönüşüm geçirdi.

Çatışmadan iş birliğine dönüşen Rusya ile olan ilişkimize damgasını vuran paylar belirginleşti. Bizi ayıran terör dengesinin sona ermesi, her iki tarafın nükleer cephaneliklerinde tarihi bir azalma ile son zamanlara kadar karşı karşıya kaldıkları terörle mücadele ve füze savunması gibi alanlarda iş birliği yapıldı.

Fakat haydut devletler ve teröristlerden yeni ölümcül sorunlar ortaya çıktı. Bu çağdaş tehditlerden hiçbiri, Sovyetler Birliği tarafından bize karşı düzenlenen saf yıkıcı güce rakip değil. Ancak, bu yeni düşmanların doğası ve güdülleri, şimdiye kadar yalnızca dünyanın en güçlü devletlerine zarar verebilecek güçler elde etme kararlılıkları ve kitle

imha silahlarını bize karşı kullanma ihtimalleri bugünün güvenlik ortamını daha karmaşık ve tehlikeli hale getiriyor.

1990'lı yıllarda, önemli şekilde farklı olmakla birlikte, birtakım nitelikleri paylaşan az sayıdaki haydut devletlerin ortaya çıkmasına tanık olduk. Bu devletler:

- Kendi halkını vahşileştirir ve yöneticilerinin kişisel kazanımları için ulusal kaynaklarını boşa harcar.

- Uluslararası hukuka saygı duymazlar, komşularını tehdit eder ve tarafı oldukları uluslararası antlaşmaları ihlal ederler.

- Bu rejimlerin saldırgan tasarımlarını gerçekleştirmek için tehdit veya saldırgan olarak kullanılmak üzere, diğer gelişmiş askeri teknoloji ile birlikte kitle imha silahları edinmeye karardır.

- Dünyadaki terörizmi desteklerler.

- Temel insan değerlerini reddetmekte ve Birleşik Devletlerden ve onun duruş gösterdiği her şeyden nefret etmektedirler.

Körfez Savaşı sırasında, Irak'ın tasarımlarının İran'a ve kendi halkına karşı kullandığı kimyasal silahlarla sınırlı olmadığı, aynı zamanda nükleer silahların ve biyolojik ajanların edinilmesine kadar uzanan kanıtları elde ettik. Son on yılda Kuzey Kore balistik füzelerin dünyadaki en büyük tedarikçisidir ve kendi KİS (kitle imha silahlarını) geliştirirken giderek daha yetenekli füzeleri test etmiştir. Diğer haydut rejimler de nükleer, biyolojik ve kimyasal silahlar istiyor. Bu ülkelerin bu tür silahlarla küresel ticaret içinde ilgilenmeleri bütün uluslar için belirgin bir tehdit haline geldi.

Haydut devletleri ve terörist müşterilerini, Birleşik Devletlere, müttefiklerimize ve dostlarımıza karşı kitle imha silahları ile tehdit etmeden veya kullanmaya başlamadan önce durdurmaya hazır olmalıyız. Yanıtımız, güçlendirilmiş ittifaklar, eski düşmanlarla yeni ortaklıklar kurma, askeri kuvvetlerin yenilenmesi, etkin bir füze savunma sisteminin geliştirilmesi de dâhil olmak üzere modern teknolojiler ve istihbarat toplama ve analizi üzerine daha fazla önem verilmesinden tam olarak yararlanılmalıdır.

KİS ile mücadele konusundaki kapsamlı stratejimiz şunları içerir:

- Proaktif (ön alıcı) karşı-yayıma çabaları. Tehdide karşı, gelmeden önce caydırmak ve savunmak zorundayız. Anahtar yeteneklerin (algılama, aktif ve pasif savunmalar ve karşı savunma yetenekleri) savunma dönüşümümüze ve vatanımızın güvenlik sistemlerine entegre olmasını sağlamalıyız. Karşı-yayıma, KİS donanımlı düşmanlarla olan herhangi bir çatışmada üstünlüğümüzü kazanmamızı sağlamak için güçlerimizin ve müttefiklerimizin öğretisi, eğitimi ve teçhizatına da entegre edilmelidir.

- Haydut devletlerin ve teröristlerin kitle imha silahları için gerekli materyalleri, teknolojileri ve uzmanlığı edinmesini önlemek için yayılmama çabalarının güçlendirilmesi. KİS geliştirmeye çalışan devletlerin ve teröristlerin tehdidini engellemek için diplomasi, silah kontrolü, çok taraflı ihracat kontrollerini geliştireceğiz ve gerektiğinde izin veren teknolojiler ve materyalleri yasaklayacağız. Bu çabaları desteklemek için koalisyonlar kurmaya devam edeceğiz. Bu programların çoğaltılması ve tehdit azaltma programları için artan siyasi ve mali desteği teşvik edeceğiz. Bu silahların yayılmasına karşı, 20 milyar doları bulan küresel bir ortaklığın yakın tarihli G-8 anlaşması, ileriye doğru atılan önemli bir adımdır.

- Teröristler ya da düşmanca devletler tarafından olsun, KİS'lerin etkisine yanıt vermek için etkin sonuç yönetimi önemlidir. KİS'lerin insanlara karşı etkilerini en aza indirmek, bu tür silahlara sahip olanları caydırmaya ve düşmanları kendi arzulanan amaçlarına ulaşamayacaklarına ikna ederek onları kazanmaya çalışanların cesaretini kırmaya yardımcı olacaktır. Birleşik Devletler ayrıca, KİS'lerin ABD'nin ülke dışındaki kuvvetlerine karşı kullanıldığında cevap vermeye ve saldırıya uğradıklarında dostlara ve müttefiklere yardım etmeye hazır olmalıdır.

Bu yeni tehdidin gerçek doğasını anlamamız neredeyse on yıl sürdü. Haydut devletlerin ve teröristlerin hedefleri göz önüne alındığında, Birleşik Devletler geçmişte sahip olduğumuz gibi yalnızca bir reaktif (tepkin) duruşu devam ettiremez. Potansiyel bir saldırganı caydırma yeteneği, bugünün tehditlerinin aciliyeti ve düşmanlarımızın silah seçiminden kaynaklanabilecek potansiyel zararın büyüklüğü bu seçeneğe izin vermiyor. İlk vuruşu düşmanlarımızın yapmasına izin veremeyiz.

- “Soğuk Savaş”ta, özellikle de Küba füze krizinden sonra, genellikle, riskten kaçınma statükoşuyla karşılaştık. Caydırıcılık etkili bir savunmaydı. Ancak sadece misilleme tehdidine dayanan caydırıcılık, risk almak konusunda ve halklarının

hayatlarıyla uluslarının zenginliği konusunda kumar oynama konusunda daha istekli olan haydut devletlerin liderlerine karşı daha az olasıdır.

- “Sođuk Savař”ta, kitle imha silahları son çare olarak kabul edildi ve bu silahların kullanımı onları kullananları tahrip etme riskini taşıyordu. Bugün, dűřmanlarımız kitle imha silahlarını silah seçeneklerinden biri olarak görüyorlar. Kötü niyetli devletler için bu silahlar, komşularına karşı yıldırma ve askeri saldırganlık araçlarıdır. Bu silahlar, haydut devletlerin saldırgan davranışlarını kırıcı ya da pűskürtücü girişimlerimizi engellemek için bu devletler tarafından ABD'ye ve müttefiklerimize şantaj yapmalarına izin verdirtebilir. Bu ülkeler, bu silahları Birleřik Devletlerin konvansiyonel üstünlüğünün üstesinden gelmenin en iyi aracı olarak görüyorlar.

- Geleneksel caydırıcılık kavramları, açık taktiklerinin hedefi yıkım ve imha olan sözde askerlerinin ölümdede şehadet aradığı ve en güçlü korunmalarının vatansızlıkları olduğu bir terörist dűřmana karşı iře yaramayacak. Teröre sponsor olan devletlerle, KİS'i takip edenler arasındaki örtüşme bizi harekete geçirmeye zorluyor.

Uluslararası hukuk, yüzyıllar boyunca, saldırı tehdidinde olan güçlere karşı kendilerini savunmak için harekete geçmeden önce uluslarının bir saldırıya maruz kalmalarına gerek olmadığını beyan etmiştir. Hukuk bilimcileri ve uluslararası hukukçular sıklıkla, önlemenin meşruiyetini çoğu zaman, saldırmaya hazırlanan ordu, donanma ve hava kuvvetlerinin görünür bir seferberliği gibi yakın bir tehdidin varlığı şartına bağladı.

Yakın tehdit kavramını, günümüz dűřmanlarının yeteneklerine ve hedeflerine uyarlamalıyız. Haydut devletler ve teröristler, geleneksel araçlarla bize saldırmaya çalışmazlar. Bu tür saldırıların başarısız olacağını biliyorlar. Bunun yerine, terör eylemlerine ve potansiyel olarak kolayca gizlenebilen, gizli olarak teslim edilen ve uyarı yapılmadan kullanılan kitle imha silahlarının kullanılmasına güveniyorlar.

Bu saldırıların hedefleri, savaş hukukunun ana normlarından birine doğrudan aykırı, olarak askeri güçlerimiz ve sivil nüfusumuzdur. 11 Eylül 2001'deki kayıplar tarafından kanıtlandığı üzere, kitlesel sivil kayıplar teröristlerin spesifik hedefidir ve teröristler, kitle imha silahlarını satın alıp kullandıklarında bu kayıplar katlanarak daha şiddetli hale gelecektir.

Birleşik Devletler, uzun süredir ulusal güvenliğimiz için yeterli bir tehdide karşı koymak için önleyici eylemler önermektedir. Tehdit ne kadar büyük olursa, hareketsizlik riski o kadar artar ve düşmanın saldırı zamanı ve yeri konusunda belirsizlik devam ederse bile kendimizi savunmak için öngörülen eylemi kabul etme davası o kadar cazip hale gelir. Düşmanlarımız tarafından yapılan bu düşmanca eylemleri engellemek veya önlemek için, Birleşik Devletler, gerekirse ön alıcı davranacaktır.

Birleşik Devletler, her durumda ortaya çıkan tehditlere ön almak için güç kullanmayacak ve uluslar saldırganlık için bahane olarak ön alma talep etmeyecektir. Yine de medeniyet düşmanlarının açıkça ve aktif olarak dünyanın en yıkıcı teknolojilerini aradıkları bir çağda, tehlikeler artarken Birleşik Devletler boşta kalmaz.

Eylemlerimizin sonuçlarını tartmak için tasarlayarak ilerleyeceğiz. Önleme seçeneklerini desteklemek için biz:

- Tehditlere karşı, nerede olursa olsun, doğru ve zamanında bilgi sağlamak için daha iyi, daha entegre istihbarat yetenekleri kuracağız.

- En tehlikeli tehditlerin ortak bir değerlendirmesini yapmak için müttefiklerle yakın iş birliği yapacağız.

- Belirleyici sonuçlar elde etmek adına hızlı ve hassas operasyonlar yapma kabiliyetimizi sağlamak için askeri güçlerimizi dönüştürmeye devam edeceğiz.

Davranışlarımızın amacı her zaman Birleşik Devletlere ya da müttefiklerimize ve dostlarımıza yönelik belirli bir tehdidi ortadan kaldırmak olacaktır. Eylemlerimizin sebepleri açıkça anlaşılacak, kuvvet orantılı ve sebep haklı olacaktır.

VI- Serbest Pazarlar ve Serbest Ticaret Yoluyla Küresel Ekonomik Büyümenin Yeni Dönemini Ateşleme

"Ülkeler pazarlarını kapattıklarında ve fırsatlar ayrıcalıklı bir azınlıkça depolandığında, hiçbir miktar, geliştirme yardımı için yeterli değildir. Uluslar halklarına saygı duyduklarında, pazarları açtıklarında, sağlık ve eğitime daha iyi yatırımlar yaptıklarında, her yardım doları, her ticaret geliri ve yerli sermayenin doları daha etkin kullanılır."

Başkan BUSH, Monterrey, Meksika, 22 Mart 2002.

Güçlü bir dünya ekonomisi, dünyanın geri kalanında refah ve özgürlüğü ilerleterek ulusal güvenliğimizi arttırmaktadır. Serbest ticaret ve serbest piyasalar tarafından desteklenen ekonomik büyüme, yeni istihdam yaratmakta ve daha yüksek kazançlar sağlamaktadır. Bu durum, insanların hayatlarını fakirlikten uzaklaştırabilir, ekonomik ve yasal reformları mahmuzlar ve yolsuzlukla mücadeleye katkıda bulunarak özgürlük alışkanlıklarını güçlendirir.

Ekonomik büyümeyi ve ekonomik özgürlüğü Amerika'nın sınırlarının ötesine ilerleteceğiz. Bütün hükümetler, kendi ekonomik politikalarını yaratmak ve kendi ekonomik zorluklarına tepki vermekle sorumludur. Yüksek üretkenlik ve sürekli ekonomik büyüme sağlayan politikalardan yararlanmak için, diğer ülkelerle aşağıdakileri de içeren ekonomik katılımımızı kullanacağız;

- İş yatırımı, yeniliği ve girişimci faaliyeti teşvik etmek için büyüme yanlısı yasal ve düzenleyici politikalar,
- İş ve yatırım teşviklerinde iyileştirme yapan vergi politikaları, özellikle düşük marjinal vergi oranları,
- İnsanların ekonomik çabalarının meyvelerinden zevk alacaklarına emin olmalarını sağlayan hukukun üstünlüğü ve yolsuzluk hoşgörüsüzlüğü,
- Sermayenin en etkin biçimde kullanılmasına izin veren güçlü mali sistemler,
- Ticari faaliyetleri desteklemek için sağlam mali politikalar,
- İş gücünün ve bir bütün olarak nüfusun refah ve becerilerini iyileştiren sağlık ve eğitime yapılan yatırımlar,
- Büyümeye yeni yollar sağlayarak ve verimliliği ve fırsatı artıran teknolojiler ile fikirlerin yayılmasını sağlayan serbest ticaret.

Tarihten çıkarılacak dersler açıktır. Refahı artırarak ve yoksulluğu azaltmanın en iyi yolu hükümetin ağır eliyle kumanda ve kontrol edilen ekonomiler yerine piyasa ekonomilerini tercih etmektir. Pazar teşviklerini ve piyasa kurumlarını daha da güçlendiren politikalar; sanayileşmiş ülkeler, gelişmekte olan piyasalar olmak üzere tüm ekonomiler ve gelişen dünya için önemlidir.

Avrupa ve Japonya'da güçlü ekonomik büyümeye dönüş, ABD ulusal güvenlik çıkarları için yaşamsal öneme sahiptir. Müttefiklerimizin, kendi iyiliği için, küresel ekonominin ve küresel güvenliğin hatırına güçlü ekonomilere sahip olmalarını istiyoruz. Japonya'nın deflasyona son verme çabaları ve Japonya'daki bankacılık sistemindeki sorunlu kredilerin ele alınması gibi Avrupa'daki yapısal engelleri kaldırma çabaları da bu açıdan özellikle önem taşımaktadır. Japonya ve Avrupalı ortaklarımız ile yaptığımız düzenli istişareleri, Yediler Grubu (G-7) ile yaptıklarımız dahil, ekonomilerinde ve yüksek küresel ekonomide büyümeyi desteklemek için benimsedikleri politikaları tartışmak için kullanmaya devam edeceğiz.

Gelişmekte olan piyasalarda istikrarı geliştirmek de küresel ekonomik büyümenin anahtarıdır. Yatırım sermayesinin uluslararası akışı, bu ekonomilerin üretken potansiyelini arttırmak için gereklidir. Bu akışlar, yeni gelişen piyasalara ve gelişmekte olan ülkelere, yaşam standartlarını yükselten ve yoksulluğu azaltacak yatırımları yapmalarını sağlar. Uzun vadeli hedefimiz, tüm ülkelerin uluslararası sermaye piyasalarına girmesine ve geleceğine yatırım yapmalarına izin veren, yatırım dereceli kredi notlarına sahip olduğu bir dünya olmalıdır.

Gelişmekte olan piyasaların daha düşük maliyetle daha büyük sermaye akışlarına erişmesini sağlayacak politikalarda kararlıyız. Bu amaçla, finansal piyasalarda belirsizliği azaltmaya yönelik reformları sürdürmeye devam edeceğiz. Finansal krizleri önlemek ve meydana geldiğinde bunları daha etkin bir şekilde çözmek için bu yılın başlarında müzakere edilen G-7 Eylem Planını uygulamak için Uluslararası Para Fonu (IMF) ve özel sektörle aktif olarak çalışacağız.

Finansal krizlerle başa çıkmanın en iyi yolu, onların oluşmasını önlemektir. IMF'yi bu yöndeki çabalarını artırmak için teşvik ettik. Kredileri için politika koşullarını düzene koymak ve borç stratejisini sağlam mali ve para politikası, döviz kuru politikası ve finansal sektör politikası yoluyla ekonomik büyümeye odaklamak için IMF ile çalışmaya devam edeceğiz.

"Serbest ticaret" kavramı, iktisadın temel direği haline gelmeden önce ahlaki bir ilke olarak ortaya çıktı. Başkalarının değer verdiği bir şey yapabiliyorsanız, onlara satabilmelisiniz. Başkaları sizin değer verdiğiniz bir şey yaparsa, satın alabilmeniz

gerekir. Bu gerçek bir 6zg6rl6kt6r, bir kişi ya da bir ulusun yaşama 6zg6rl6g6d6r. Birleşik Devletler, serbest ticareti teşvik etmek için kapsamlı bir strateji geliştirmiştir:

- K6resel girişimi ele geçirin. Kasım 2001'de Doha'da başlattıgımız yeni k6resel ticaret m6zakereleri, 6zellikle de tarım, 6retim ve hizmetlerde 2005 yılında tamamlanması hedeflenen iddialı bir g6ndem gelecektir. Birleşik Devletler, Çin'in ve demokratik Tayvan'ın D6nya Ticaret 6rg6t6'ne katılımını tamamlamanın yoluna 6nc6l6k yapmıştır. Rusya'nın DT6'ye katılma hazırlıklarına yardımcı olacağız.

- B6lgesel girişimlere baskı. ABD ve Batı Yarık6redeki diğer demokrasiler, 2005 yılında tamamlanması hedeflenen Amerika Serbest Ticaret B6lgesi'nin kurulmasını kabul ettiler. Bu sene, Birleşik Devletler ortaklarıyla, tarım, sanayi malları, hizmetler, yatırım ve devlet ihaleleri alanlarını hedef alan pazara giriş m6zakerelerini savunacak. Afrika'nın B6y6mesi ve Fırsat Yasası'nda izin verilen tercihleri tam olarak kullanmaya başlayarak ve serbest ticarete 6nc6l6k ederek fakir kıta Afrika için daha fazla fırsat sunacağız.

- İkili serbest ticaret anlaşmaları ile ilerleme. Y6netimimiz, 2001'de çıkarılan 6rd6n'le olan serbest ticaret anlaşması 6zerinden, şili ve Singapur'la olan serbest ticaret anlaşmalarını tamamlamak için bu yıl çalışacak. Amacımız, d6nyanın t6m b6lgelerinde gelişmiş ve gelişmekte olan 6lkelerin bir karışımı ile serbest ticaret anlaşmaları yapmak. Başlangıçta Orta Amerika, G6ney Afrika, Fas ve Avustralya başlıca odak noktalarımız olacaktır.

- Y6r6tme-kongre ortaklığını yenileme. Her y6netimin ticaret stratejisi, Kongre ile 6retken bir ortaklığa bağlıdır. 8 yıl aradan sonra İdare, Ticaret Teşvik Kurumu'nu ve gelişmekte olan 6lkeler için 2002 Ticaret Yasası'ndaki diğer pazar açılım 6nlemlerine geçerek ticaretin serbestleştirilmesi için Kongre'de çoğunluk desteğini yeniden sağladı. Bu İdare, geçtiğimiz g6nlerde kabul edilen Ticaret Teşvik Kurumu tarafından imzalanacak yeni iki taraflı, b6lgesel ve k6resel ticaret anlaşmalarını onaylamak için Kongre ile birlikte çalışacaktır.

- Ticaret ve kalkınma arasındaki bağlantıyı teşvik etme. Ticaret politikaları, gelişmekte olan 6lkelerin m6lkiyet haklarını, rekabet, hukukun 6st6nl6đ6, yatırım, bilgi yayma, açık toplumlar, kaynakların verimli tahsisi ve b6lgesel entegrasyonu g6lendirerek gelişmekte olan 6lkelerde b6y6me, fırsat ve g6ven sağlamalarına yardımcı

olabilir. ABD, Sahra Altı Afrika'daki 35 ülkede üretilen neredeyse tüm mallar için pazar erişimi sağlamak için Afrika Büyüme ve Fırsat Yasası'nı uygulamaktadır. Bu kanundan ve benzeri Karayip Havzası Kanunu'ndan daha fazla yararlanacağız ve yoksul ülkelerin bu fırsatlardan faydalanmalarına yardımcı olmak için çok taraflı ve bölgesel kurumlarla çalışmaya devam edeceğiz. Piyasaya erişimin ötesinde, ticaretin yoksullukla kesiştiği en önemli alan halk sağlığıdır. WTO'nun fikri mülkiyet kurallarının, gelişmekte olan ülkelerin HIV/AIDS, tüberküloz ve sıtma gibi olağanüstü tehlikelere karşı kritik ilaçlara erişmelerini sağlayacak kadar esnek olmasını sağlayacağız.

- Haksız fiillere karşı ticaret anlaşmalarını ve yasalarını uygulama. Ticaret hukukun üstünlüğüne, uluslararası ticaret uygulanabilir anlaşmalara dayanır. En önemli önceliklerimiz, Avrupa Birliği, Kanada ve Meksika ile devam eden anlaşmazlıkları çözmek ve gereksiz yere çiftlik ihracatını ve gelişmiş tarımı engelleyen yeni teknoloji, bilim ve sağlık düzenlemelerine yönelik küresel bir çaba göstermektir. Haksız ticaret uygulamalarına karşı yasalar sıklıkla istismar edilmekle birlikte, uluslararası toplum, devlet sübvansiyonları ve damping konusundaki gerçek kaygıları gidermelidir. Adil rekabeti zayıflatan uluslararası endüstriyel casusluk tespit edilmeli ve engellenmelidir.

- Yerli sanayiye ve işçilerle ilgili düzenlemelere yardımcı olma. Tarım sektöründe kullandığımız ve bu yıl Amerikan çelik endüstrisine yardımcı olmak için kullandığımız bu geçiş önlemleri için sağlam bir yasal çerçeve mevcut. Serbest ticaretin faydaları, adil ticaret uygulamalarının uygulanmasına bağlıdır. Bu güvenlik önlemleri, serbest ticaretin faydalarının Amerikan işçilerine sağlanmamasına yardımcı olur. Ticaret ayarlama yardımı, çalışanların açık pazarların değişimine ve dinamizmine uyum sağlamasına yardımcı olacaktır.

- Çevreyi ve işçileri koruma. Birleşik Devletler, ekonomik büyümeyi, genişleyen bir refahta daha iyi bir hayat sağlayacak yollarla teşvik etmelidir. İşçi ve çevre konularını ABD ticaret görüşmelerine dâhil ederek DTÖ ile çok taraflı çevre anlaşmaları arasında sağlıklı bir "ağ" oluşturacağız ve daha serbest ticaret ile bağlantılı olarak çalışma koşullarını iyileştirmek için Uluslararası Çalışma Örgütü'nü, ticaret tercih programları ve ticaret görüşmelerini kullanacağız.

- Enerji güvenliğini arttırma. Özellikle Batı Yarıküre, Afrika, Orta Asya ve Hazar Bölgesi'ndeki tedarik edilen küresel enerji kaynaklarını ve türlerini genişletmek için

müttefiklerimiz, ticaret ortaklarımız ve enerji üreticilerimizle birlikte çalışarak kendi enerji güvenliğimizi ve küresel ekonominin ortak refahını güçlendireceğiz. Daha temiz ve daha verimli enerji teknolojileri geliştirmek için ortaklarımızla birlikte çalışmaya devam edeceğiz.

Ekonomik büyümeye, bu büyümeyle bağlantılı sera gazı konsantrasyonlarını istikrara kavuşturmak için küresel çabalar eşlik etmeli ve insanların küresel iklime tehlikeli bir biçimde müdahale etmesini önleyecek düzeyde olmalıdır. Genel amacımız, Amerika'nın sera gazı emisyonlarını ekonomimizin büyüklüğüne göre azaltmak ve bu emisyonları birim ekonomi başına yüzde 18 oranında önümüzdeki 10 yıl içinde 2012'ye kadar azaltmaktır. Bu amaca ulaşmak için stratejilerimiz şunlar olacaktır:

- Uluslararası iş birliği için temel Birleşmiş Milletler Çerçeve Sözleşmesi'ne bağlı kalmak;

- En güçlü sera gazlarının emisyonlarını azaltmak ve gerçek kesintileri gösterebilecek şirketlere devredilebilir krediler vermek üzere kilit endüstrilerle anlaşmalar yapmak;

- Emisyon indirgemelerini ölçmek ve kaydetmek için geliştirilmiş standartlar geliştirmek.

- ABD otomobilleri ve kamyonlar için yakıt tasarrufunu geliştirirken, sera gazı emisyonu üretmeyen yenilenebilir enerji üretimi ve temiz kömür teknolojisinin yanı sıra nükleer enerjiyi teşvik etmek.

- Araştırma ve yeni koruma teknolojileri harcamalarını 4.5 milyar dolara arttırmak
- Dünya'daki herhangi bir ülkenin iklim değişikliğine harcadığı şu ana kadar en büyük miktar ve geçen yılın bütçesine göre 700 milyon dolarlık bir artış sağlamak.

- Gelişmekte olan ülkelere, özellikle Çin ve Hindistan gibi büyük sera gazı yayıcılarına yardım ederek, bu çabaya katılmak için araçları ve kaynakları bulmaları ve daha temiz ve daha iyi bir yol boyunca büyüebilmeleri konularında onara yardım etmek.

VII- Toplulukları Açarak ve Demokrasi Altyapısını Oluşturarak Kalkınma Çemberini Genişletme

"İkinci Dünya Savaşı'nda dünyayı daha güvenli hale getirmek için savaştık, sonra yeniden inşa etmeye çalıştık. Dünyayı terörden korumak için bugün savaşmaya devam ederken, dünyayı tüm vatandaşlarımız için daha iyi bir yer haline getirmek için de çalışmalıyız."

Başkan Bush, Washington, D.C. (Inter-Amerikan Kalkınma Bankası), 14 Mart 2002

İnsanların yarısı günde 2 doların altında yaşarken bazılarının konfor ve bolluk içinde yaşadığı bir dünya ne istikrarlı ne de adildir. Dünyadaki yoksulları, genişleyen bir kalkınma ve fırsat çemberine dâhil etmek, ahlaki bir zorunluluktur ve ABD uluslararası politikasının en önemli önceliklerinden biridir.

On yıllardır süren muazzam kalkınma yardımı, yoksul ülkelerde ekonomik büyümeyi teşvik edemedi. Daha da kötüsü, kalkınma yardımı, başarısız politikaların desteklenmesine, reform baskısının serbest kalmasına ve sefaletin sürdürülmesine hizmet etmiştir. Yardımların sonuçları tipik olarak bağışçılar tarafından harcanan dolar cinsinden ölçülür, alıcılar tarafından elde edilen büyüme ve yoksulluk azalması oranları olarak ölçülmez. Bunlar, başarısız bir stratejinin göstergeleridir.

Diğer ülkelerle birlikte çalışarak, Birleşik Devletler bu başarısızlığa karşı duruyor. Monterrey'deki BM Kalkınma İçin Finansman Konferansı'nda, yardım hedeflerinin ve bu hedeflere ulaşma stratejilerinin değiştirilmesi konusunda yeni bir fikir birliği oluşturduk.

Bu Yönetimin amacı, tüm ulusların bireylerinin üretken potansiyellerini ortaya çıkarmaya yardımcı olmaktır. Doğru ulusal politikalar olmadan sürdürülebilir büyüme ve yoksulluğun azaltılması imkânsızdır. Hükümetler gerçek politika değişiklikleri uyguladıkları zaman önemli yeni yardım seviyeleri sağlayacağız.

Amerika Birleşik Devletleri ve diğer gelişmiş ülkeler, on yıl içinde dünyanın en fakir ekonomilerinin boyutunu iki katına çıkarmak için iddialı ve özellikli bir hedef belirlemelidir. Birleşik Devletler Hükümeti, bu amaca ulaşmak için şu önemli stratejileri takip edecektir:

- Ulusal reform işini yerine getiren ülkelere yardım etmek için kaynak sağlama. ABD tarafından verilen çekirdek kalkınma yardımında yüzde 50'lik bir artış önermekteyiz. Yalnızca ihtiyaca dayalı insani yardım da dâhil olmak üzere mevcut programlarımızı sürdürürken, milyarlarca dolarlık yeni hükümetlerin adil bir şekilde yönettikleri, insanlara

yatırım yaptıkları ve ekonomik özgürlüğü teşvik eden ülkelerdeki projeler için yeni bir Binyıl Mücadele Hesabı oluşturacak. Hükümetler yolsuzlukla mücadele etmek, temel insan haklarına saygı duymak, hukukun üstünlüğünü benimsemek, sağlık ve eğitime yatırım yapmak, sorumlu ekonomik politikaları takip etmek ve girişimciliği sağlamak zorundadırlar. Binyıl Mücadele Hesabı, gerçek bir politika değişikliği sergileyen ülkeleri ödüllendirecek ve reformları uygulamayanlara meydan okuyacak.

- Yaşam standartlarını yükseltmede Dünya Bankası ve diğer kalkınma bankalarının etkinliğini geliştirme. Amerika Birleşik Devletleri, Dünya Bankası ve diğer çok taraflı kalkınma bankalarını dünya yoksullarının yaşam kalitesini iyileştirmede daha etkili hale getirmek için kapsamlı bir reform gündeminde kararlıdır. ABD katkılarındaki düşüş eğilimini tersine çevirip, Uluslararası Kalkınma Birliğine (IDA) (Dünya Bankası'nın yoksul ülkelere yönelik fonu) ve Afrika Kalkınma Fonu'na yapılan katkılardan yüzde 18 oranında bir artış önermiştik. Yaşam standartlarını yükseltmek ve dünyadaki yoksulluğu azaltmanın anahtarı, özellikle yoksul ülkelerde verimliliği arttırmaktır. Eğitim, sağlık, hukukun üstünlüğü ve özel sektörün gelişimi gibi ekonomik verimliliği artıran faaliyetlere odaklanmak için çok taraflı kalkınma bankalarına baskı yapmaya devam edeceğiz. Her proje, her kredi, her hibe, gelişmekte olan ülkelerdeki verimlilik artışını ne kadar artıracacağı ile değerlendirilmelidir.

- Kalkınma yardımlarının dünya yoksullarının yaşamında gerçekten bir fark yarattığından emin olmak için ölçülebilir sonuçları ısrarla vurgulama. Ekonomik kalkınmaya gelince, gerçekten önemli olan şey, daha fazla çocuk daha fazla eğitim alıyor, daha fazla insanın sağlık bakımı ve temiz suya erişimi ya da daha fazla işçi aileleri için daha iyi bir gelecek hazırlamak için iş bulabiliyor olmasıdır. Geliştirme yardımımızın başarısını, sonuç sunup sunmamakla ölçmek için ahlaki bir yükümlülüğümüz vardır. Bu nedenle, kendi kalkınma yardımlarımızın yanı sıra çok taraflı kalkınma bankalarının yardımlarının ölçülebilir hedeflere ve bu hedeflere ulaşılmasına yönelik somut kriterlere sahip olmalarını talep etmeye devam edeceğiz. ABD liderliği sayesinde, yakın tarihli IDA yenileme anlaşması, alıcı ülkelerin ilerlemesini ölçen bir izleme ve değerlendirme sistemi oluşturacak. Bağışçılar ilk kez, katkılarının bir kısmını IDA'ya gerçek kalkınma sonuçlarının elde edilmesi için bağlayabilir ve ABD katkısının bir kısmı bu şekilde bağlanır. Sonuçlara odaklanmanın, bu kurumların yaptığı her şeyin ayrılmaz bir parçası olabilmesi için,

Dünya Bankası'nın ve diğer çok taraflı kalkınma bankalarının bu ilerlemeyi geliştirmesini sağlamaya çalışacağız.

- Krediler yerine hibeler şeklinde sağlanan kalkınma yardımı miktarını artırma. Sonuç odaklı bağışların daha fazla kullanılması, yoksul ülkelere, özellikle sosyal kesimlerde, daha büyük borç yükleri ödemedi, verimli yatırımlar yapmalarında yardımcı olmanın en iyi yoludur. ABD liderliğinin bir sonucu olarak, son IDA anlaşması, eğitim, HIV/AIDS, sağlık, beslenme, su, sağlık koruma (hıfzısıha) ve diğer insan ihtiyaçları için fakir ülkelere hibe fonunda önemli artışlar sağlamıştır. Hedefimiz, diğer çok taraflı kalkınma bankalarında hibelerin kullanımını artırarak bu ilerlemeyi arttırmaktır. Ayrıca üniversitelere, kar amacı gütmeyen kuruluşlara ve özel sektöre, sonuç gösteren gelişim projelerini desteklemek için hibeler kullanarak hükümet çabalarına uyma konusunda boy ölçüşeceğiz.

- Toplumları ticaret ve yatırım için açma. Ticaret ve yatırım, ekonomik büyümenin gerçek motorlarıdır. Hükümet yardımı artsa bile, kalkınmanın çoğunun ticaretten, iç sermayeden ve yabancı yatırımdan gelmesi gerekir. Etkili bir strateji de bu akışları genişletmeye çalışmalıdır. Serbest pazarlar ve serbest ticaret, ulusal güvenlik stratejimizin başlıca öncelikleri arasındadır.

- Halk sağlığını güvence altına alma. Yoksul ülkelerdeki halk sağlığı krizinin ölçeği çok büyüktür. HIV/AIDS, sıtma ve tüberküloz gibi yaygın ve salgın hastalıklara maruz kalan ülkelerde, bu belalar kontrol altına alınana kadar büyüme ve gelişme tehdit altına girer. Gelişmiş dünyadan kaynaklar olması gereklidir, ancak önleme programlarını destekleyen ve etkili yerel altyapı sağlayan dürüst yönetimler ile bu kaynaklar etkili olacaktır. Birleşik Devletler, BM Genel Sekreteri Kofi Annan tarafından organize edilen HIV/AIDS için yeni küresel fon ve önleme ile tedavi ve bakım için geniş bir strateji birleştirilmesine odaklandı. Birleşik Devletler bu çabalara, kendinden sonraki en büyük bağışçının iki katından daha fazla miktarda para katkısı sağlamaktadır. Eğer küresel fon sözünü tutuyorsa, daha fazlasını vermeye hazırız.

- Eğitimi vurgulama. Okuryazarlık ve öğrenme, demokrasinin ve gelişimin temelidir. Dünya Bankası kaynaklarının yalnızca yüzde 7'si eğitime ayrılmıştır. Bu oran büyümelidir. ABD, Afrika'daki temel eğitim ve öğretmen yetiştirme çalışmalarına ağırlık vererek, eğitim yardımı için kendi finansmanını en az% 20 artıracak. Birleşik Devletler,

eğitim sistemlerinin çoğunun HIV/AIDS tarafından harap edildiği bu topluluklara bilgi teknolojisi de getirebilir.

- Tarımsal kalkınmaya yardım etmeye devam etme. Biyoteknoloji de dâhil olmak üzere yeni teknolojiler, daha az zirai ilaç ve daha az su kullanırken, gelişmekte olan ÷lkelerde mahsul verimini artırmak için muazzam bir potansiyele sahiptir. Ses bilimi kullanan Birleşik Devletler, bu yararları açlık ve beslenme yetersizliği çeken 300 milyon çocuuğu da içeren 800 milyon insana getirerek yardım etmelidir.

VIII- Küresel Gücün Diğer Ana Merkezleri ile İşbirliği için Gündem Geliştirme

"17. yüzyılda ulus devletin yükselişinden bu yana, büyük güçlerin savaşa hazırlanmak yerine barış içinde rekabet edebilecekleri bir dünya inşa etmeleri için en iyi şansa sahibiz."

Başkan Bush, West Point, New York, 1 Haziran 2002

Amerika, özgürlükleri destekleyen güç dengesini güçlendirebilen ve buna istekli olan devletlerin koalisyonlarını mümkün olan en geniş şekilde organize ederek kendi stratejilerini uygulayacak. Etkili koalisyon liderliği, açık öncelikler, başkalarının çıkarlarını değerlendirebilme ve ortaklıklar arasında tutarlı bir istişareyi gerektirir.

Amerika Birleşik Devletleri'nin, Kanada ve Avrupa'daki müttefikleri ve dostları ile sürekli iş birliği yapmadan, dünyada başarabilecekleri kalıcı sonuçlar doğurmaz. Avrupa, dünyanın en güçlü ve en etkin uluslararası kuruluşlarından ikisinin de koltuğudur: kurulduğu günden beri transatlantik ve Avrupa-içi güvenliğin dayanak noktası olan Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) ve Avrupa Birliği (AB), dünya ticaretini açma ortağımız.

11 Eylül saldırıları aynı zamanda NATO'ya yönelik bir saldırıydı, dolayısıyla NATO'nun kendisi, V. Madde savunma maddesini ilk kez uyguladı. NATO'nun temel görevi, demokrasilerin transatlantik ittifakı toplu savunması olmasına rağmen, NATO bu misyonu yeni şartlar altında yerine getirecek yeni yapılar ve yetenekler geliştirmelidir. NATO, herhangi bir ittifak üyesi aleyhindeki tehdide cevap vermek için ihtiyaç duyulduğunda, kısa sürede, son derece hareketli ve özel olarak eğitilmiş kuvvetler için bir yetenek inşa etmelidir.

İttifak, çıkarlarımızın tehdit altında olduğu her yerde hareket etmeli, NATO koalisyonu kurulmalı ve misyona dayalı koalisyonlara katkıda bulunabilmelidir. Bunu başarmak için:

- NATO üyeliğini ortak menfaatlerini savunmak ve ilerletmek için yükünü paylaşmaya istekli ve kabiliyeti olan demokratik uluslara genişletmeliyiz,
- NATO ülkelerinin askeri kuvvetlerinin koalisyon savaşında uygun savaş katkıları bulunduğundan emin olmalıyız,
- bu katkıların çok uluslu savaş güçleri olabilmesi için planlama süreçleri geliştirmeliyiz;
- NATO askeri güçlerini potansiyel saldırganlara hükmetme ve kırılma noktalarımızı azaltmada kullanmak için savunma harcamalarımızdaki teknolojik fırsatlardan ve ölçek ekonomisinden yararlanmak zorundayız;
- yeni operasyonel talepleri ve yeni kuvvet konfigürasyonları ile eğitim, bütünleştirme ve deneme ile ilgili gereksinimleri karşılamak için komuta yapılarının esnekliğini kolaylaştırmalı ve arttırmalıyız,
- Güçlerimizi dönüştürmek ve modernize etmek için gerekli adımları attığımızda bile birlikte çalışma ve müttefikler olarak savaşabilme yeteneğini korumalıyız.

NATO bu değişiklikleri yürürlüğe koymayı başarır, ödülleri Soğuk Savaş döneminde olduğu gibi üye ülkelerinin güvenliği ve menfaatleri için merkezi bir ortaklık olacaktır. Toplumlarımıza yönelik tehditler konusunda ortak bir bakış açısı yakalayacak ve ülkelerimizi ve çıkarlarımızı savunmak için ortak eylem alma kabiliyetimizi arttıracaktır. Aynı zamanda, Avrupalı müttefiklerin AB ile daha büyük bir dış politika ve savunma kimliğini oluşturmak ve bu gelişmelerin NATO ile birlikte yürütülmesini sağlamak için kendileri ile yakın konsültasyonlar yapmak için çabalarını memnuniyetle karşılıyoruz. Transatlantik demokrasi ailesini gelecek zorluklara daha iyi hazırlamak için bu fırsatı kaybetmeyi göze alamayız.

11 Eylül saldırıları Amerika'nın Asya ittifaklarına enerji sağlamıştır. Avustralya, Sonsuz Özgürlük Operasyonu için dünyanın en iyi savaş kuvvetlerinin bazılarını gönderen tarihi kararı takiben 11 Eylül'ün Avustralya'ya yönelik bir saldırı olduğunu ilan etmek için ANZUS Antlaşmasını yürürlüğe soktu. Japonya ve Kore Cumhuriyeti, terörist saldırıdan birkaç hafta sonra benzeri görülmemiş düzeyde askeri lojistik destek sağladı. Tayland ve

Filipinler'deki ittifak ortaklarımızla birlikte terörle mücadele konusundaki iş birliğini derinleştirdik ve Singapur ve Yeni Zelanda gibi yakın arkadaşlarımızdan çok değerli yardımlar aldık.

Terörizme karşı savaş, Amerika'nın Asya'daki ittifaklarının sadece bölgesel barış ve istikrarı desteklediğini değil, esnek ve yeni zorluklarla baş etmeye hazır olduğunu kanıtladı. Asya ittifaklarımızı ve dostluklarımızı geliştirmek için:

- Ortak çıkarlarımız, ortak değerlerimiz ve yakın savunma ve diplomatik iş birliğimiz temelinde bölgesel ve küresel konularda öncü bir rol üstlenme noktasında Japonya'ya bakacağız,

- Bölgenin uzun vadede daha geniş istikrarına katkıda bulunma konusundaki ittifakımızı hazırlarken, Güney Kore ile birlikte Kuzey'e karşı ihtiyatlı davranmak için çalışacağız,

- Bölgesel ve küresel problemleri çözmek için birlikte çalışmaya devam ederek 50 yıllık ABD-Avustralya ittifak iş birliğini inşa edeceğiz -Orta Mercan Denizi Savaşı'ndan Tora Bora'ya kadar birçok şeyde olduğu gibi,

- Müttefiklerimize, gereksinimlerimize, teknolojik gelişmelerimize ve stratejik çevreye verdiğimiz taahhütlerimizin yansıması olan bölgedeki güçlerimizin devamını sağlayacağız,

- Bu ittifaklar tarafından sağlanan istikrarın yanı sıra, bu dinamik bölgedeki değişimi yönetmek adına bölgesel ve ikili stratejilerin bir karışımını geliştirmek için ASEAN ve Asya-Pasifik Ekonomik İş birliği forumu gibi kurumlarla birlikte devam edeceğiz,

Büyük güç rekabetinin eski kalıplarının yenilenmesine özen gösteriyoruz. Birkaç potansiyel büyük güç şu anda iç geçiş döneminin ortasında, en önemlisi Rusya, Hindistan ve Çin. Üç durumda da son gelişmeler umutlarımızı uyandırarak, temel ilkeler hakkındaki küresel bir fikir birliğinin yavaş yavaş şekillendiğini ümit ettirdi.

Rusya ile yirmi birinci yüzyılın merkezi gerçekliğine dayanan yeni bir stratejik ilişki kuruyoruz: Birleşik Devletler ve Rusya artık stratejik düşman değil. Stratejik Azaltmalara ilişkin Moskova Antlaşması, bu yeni gerçekliğin simgesel bir şekli ve Rus düşüncesinde,

Avrupa Atlantik topluluğu ve Birleşik Devletler ile üretken, uzun vadeli ilişkilere yol açmayı vaat eden kritik bir değişimi yansıtıyor. Rusya'nın önde gelen liderleri, ülkelerinin hâlihazırdaki güçsüzlüğünü görmek için ve bu zayıf noktalarını tersine çevirmek için gereken iç/dış politikalarla ilgili gerçekçi bir değerlendirmeye sahipler. Soğuk Savaş yaklaşımlarının ulusal çıkarlarına hizmet etmediğini ve birçok alanda Rus ve Amerikan stratejik çıkarlarının örtüşüğünü giderek daha fazla kavradılar.

Birleşik Devletler politikası, Rus düşüncesindeki bu dönüşümü, ortaya çıkan ve potansiyel ortak çıkarlar ve zorluklar üzerine olan ilişkimizi yeniden düzenlemek için kullanmayı amaçlıyor. Terörizmle ilgili küresel savaşta zaten geniş kapsamlı iş birliğimizi genişletiyoruz. Rusya'nın, üyelik standartlarını düşürmeden, yararlı ikili ticaret ve yatırım ilişkilerini ilerletmek için Dünya Ticaret Örgütü'ne girmesini kolaylaştırıyoruz. Rusya, Avrupalı müttefiklerimiz ve kendimiz arasındaki güvenlik iş birliğini derinleştirmek amacıyla NATO-Rusya Konseyi'ni yaratmış olduk. Eski Sovyetler Birliğindeki devletlerin bağımsızlığını ve istikrarını güçlendirmeye, müreffeh ve istikrarlı bir mahallenin Rusya'nın Avrupa-Atlantik topluluğuna entegrasyon konusundaki kararlılığını güçlendireceğine inanmaya devam edeceğiz.

Aynı zamanda bizi hala Rusya'dan ayıran farklılıklar ve kalıcı bir stratejik ortaklık oluşturmak için harcanacak zaman ve emek hakkında gerçekçiyiz. Kilit Rus elitlerinin motivasyonlarımızın ve politikalarımızın güvensizliği düşüncesinden ayrılamaması, ilişkilerdeki ilerlemeyi yavaşlatmaktadır. Rusya'nın serbest piyasa demokrasisinin temel değerlerine olan kararsızlığı ve kitle imha silahlarının yaygınlaşmasıyla mücadeledeki büyük kuşkulu endişe gündem olmayı sürdürüyor. Rusya'nın zayıflıkları iş birliği olanaklarını kısıtlıyor. Yine de bu fırsatlar son yıllarda olduğundan, hatta on yıllara kıyasla çok daha büyük.

Birleşik Devletler, Hindistan ile olan ikili ilişkisinde ABD'nin çıkarlarının Hindistan ile güçlü bir ilişki kurmasını gerektirdiğine inanan bir dönüşümü gerçekleştirdi. Temsili hükümet tarafından korunan siyasi özgürlük taahhüt eden en büyük iki demokrasiyiz. Hindistan da daha fazla ekonomik özgürlüğe doğru ilerliyor. Hint Okyanusu'nun hayati deniz şeritleri de dâhil olmak üzere ticaretin serbest dolaşımı konusunda ortak bir çıkarımız var. Son olarak, terörle mücadelede ve stratejik olarak istikrarlı bir Asya yaratmada bir çıkarım paylaşıyoruz.

Hindistan nükleer ve füze programlarının geliştirilmesi ve Hindistan'ın ekonomik reformlarının hızı da dâhil olmak üzere farklılıklar devam ediyor. Geçmişte bu endişeler Hindistan'la ilgili düşüncelerimizi kontrol altına almış olsa da, günümüzde Hindistan'ı, ortak stratejik menfaatlere sahip olduğumuz giderek büyüyen bir dünya gücü olarak görüyoruz. Hindistan ile olan gcl bir ortaklık sayesinde, herhangi bir farklılığı en iyi Şekilde giderebilir ve dinamik bir gelecek Őekillendirebiliriz.

ABD ile Çin arasındaki ilişkiler, istikrarlı, huzurlu ve müreffeh bir Asya-Pasifik bölgesi teşvik etme stratejimizin önemli bir parçasıdır. Gcl, huzurlu ve müreffeh bir Çin'in ortaya çıkışını içtenlikle karşılıyoruz. Çin'in demokratik gelişimi, bu geleceğin hayati nemi. Ancak, Komünist mirasının en kötü özelliklerini bırakma sürecine girdikten yaklaşık çeyrek asır sonra Çin liderleri, devletin karakteri hakkında bir sonraki temel seçim serisini henüz yapmadılar. Asya-Pasifik bölgesindeki komşularını tehdit edebilecek gelişmiş askeri yeteneklerin peşinde koşan Çin, sonunda kendi ulusal büyüklüğünün peşinde koşturmayı engelleyecek modası geçmiş bir yol izliyor. Zamanla Çin, bu büyüklüğünün tek kaynağının sosyal ve politik özgürlük olduğunu bulacaktır.

Birleşik Devletler, değişmekte olan Çin'le yapıcı bir ilişki istiyor. Mevcut terörizm savaşı ve Kore yarımadasında istikrarın sağlanması da dâhil olmak üzere menfaatlerimizin üst üste geldiği yerlerde zaten çok iyi iş birliği yapmış bulunmaktayız. Aynı Şekilde Afganistan'ın geleceği konusunda koordinasyon yaptık ve terörle mücadele ve benzeri geçici endişeler hakkında kapsamlı bir diyalog başlattık. HIV/AIDS'in yayılması gibi paylaşılan sağlık ve evre tehditleri, vatandaşlarımızın refahını birlikte geliştirmek için bizi zorluyor.

Bu ulus ötesi tehditler yüzünden, Çin bilgilere daha açık hale gelmesi, sivil toplum gelişimini teşvik etmesi ve bireysel insan haklarını geliştirmesi konusunda zorlanacak. Çin, siyasi açıklığa, birçok kişisel özgürlüğe ve köy düzeyindeki seçimlere izin vermeye başlamış, ancak Komünist Parti tarafından ulusal tek parti yönetimine gcl bir Şekilde bağlı kalmaya devam etmiştir. Bununla birlikte, ulusun vatandaşın ihtiyaç ve isteklerine karşı gerçek anlamda hesap verebilir kılınması için yapılacak çok iş var. Sadece Çin halkının düşünmeye, bir araya getirmeye ve ibadet etmesine izin vererek Çin tam potansiyeline ulaşabilir.

Önemli ticaret ilişkimiz, Çin'in Dünya Ticaret Örgütüne girmesinden yararlanacak ve bu, daha fazla ihracat imkânı ve nihai olarak Amerikan çiftçileri, işçileri ve şirketler için daha fazla iş yaratacaktır. Çin, dördüncü en büyük ticaret ortağımız ve yıllık çift yönlü ticaret 100 milyar doların üzerinde. Pazar ilkelerinin gücü ve DTÖ'nün şeffaflık ve hesap verebilirlik gereksinimleri, ticaret ve vatandaşlar için temel koruma sağlamaya yardımcı olmak için Çin'de açıklık ve hukukun üstünlüğünü ilerletecektir. Ancak, üzerinde derin anlaşmazlıklarımız olduğu diğer alanlar da var. Tayvan İlişkiler Yasası uyarınca Tayvan'ın kendini savunma taahhüdü bunlardan biridir. İnsan hakları başka bir şeydir. Çin'in, yayılma önleme taahhütlerine uymasını bekliyoruz. Var oldukları farklılıkları azaltmak için çalışacağız, ancak kabul ettiğimiz iş birliğini engellemelerine izin vermeyiz.

11 Eylül 2001 olayları, Birleşik Devletler ile diğer ana küresel güç merkezleri arasındaki ilişkileri temelden değiştirdi ve geniş, yeni fırsatlar yarattı. Avrupa ve Asya'da uzun zamandır devam eden müttefiklerimizle ve Rusya, Hindistan ve Çin'deki liderlerle bu ilişkilerin rutin ve verimsiz olmaması için aktif gündemler geliştirmeliyiz.

Birleşik Devletler Hükümeti'nin her ajansı bu meydan okumayı paylaşıyor. Verimli istişare alışkanlıkları, sessiz argüman, makul analiz ve ortak eylem oluşturabiliriz. Uzun vadede, bunlar, ortak ilkelerimizin üstünlüğünü sürdürecektir ve ilerleme yolunu açık tutacak uygulamalar.

IX- Amerika'nın Ulusal Güvenlik Kurumlarını 21. Yüzyılın Sorunlarını ve Fırsatlarını Karşılacak Duruma Dönüştürme

"Teröristler Amerikan refahının sembolüne saldırdı. Kaynağına dokunmadılar. Amerika, halkımızın çok çalışkan, yaratıcı ve girişken olması nedeniyle başarılıdır."

Başkan Bush, Washington, D.C. (Ortak Kongre Oturumu), 20 Eylül 2001

Amerikan ulusal güvenliğinin temel kurumları, farklı gereksinimleri karşılamak için farklı bir dönemde tasarlandı. Hepsinin dönüşümü gerekmektedir.

Amerikan askeri gücünün temel rolünü tekrar teyit etmek zamanı geldi. Savunmayı, meydan okumanın ötesinde inşa etmeli ve sürdürmeliyiz. Ordumuzun önceliği ABD'yi savunmaktır. Bunu etkili bir şekilde yapmak için, ordumuzun şunları yapması gerekir:

- Müttefiklerimize ve dostlarımıza güvenme;
- Gelecekteki askeri rekabetten vazgeçme;
- ABD menfaatleri, müttefikleri ve arkadaşlarına yönelik tehditleri caydırma; ve
- Caydırıcılık başarısız olursa, düşmanları kesin olarak yenilgiye uğratma.

Birleşik Devletler Silahlı Kuvvetleri'nin benzeri görülmemiş gücü ve onların ileri varlığı, dünyanın en stratejik hayati bölgelerinden birinde barışı sürdürdü. Bununla birlikte, karşılaşmamız gereken tehditler/düşmanlar değişti ve bu nedenle bizim güçlerimiz de değişmek zorunda kaldı. Büyük Soğuk Savaş Dönemi orduları, caydırmak için yapılandırılmış bir orduyu, bir savaşın nerede ve ne zaman ortaya çıkabileceğine değil, bir düşmanın nasıl savaşabileceğine odaklamak üzere değiştirilmelidir. Bir dizi operasyonel zorluğun üstesinden gelmek için enerjimizi yönlendireceğiz.

ABD kuvvetlerinin denizaşırı gücü, ABD'nin müttefiklerine ve dostlarına olan taahhütlerinin en derin sembollerinden biridir. Gücümüzü kendi savunmamızda kullanmak ve başkalarını savunmak için gönüllü olarak vaat eden Birleşik Devletler, özgürlüğü savunan bir güç dengesini sürdürme kararlılığını gösteriyor. Belirsizlikle mücadele ederek karşı karşıya olduğu birçok güvenlik zorluğunu yerine getiren ABD, Batı Avrupa ve Kuzeydoğu Asya'nın içinde ve dışında dayanaklara, istasyonlara ayrıca ABD kuvvetlerinin uzun mesafe konuşlandırılması için geçici erişim düzenlemelerine ihtiyaç duyacaktır.

Savaş öncesi Afganistan, önemli planlama ihtimalleri listesinde alt sıralardaydı. Yine de kısa sürede silahlı kuvvetlerin her kolunu kullanarak, uzak ülkenin her yerinde faaliyet göstermeliydik. Gelişmiş uzaktan algılama, uzun menzilli hassas vurma yetenekleri ve dönüştürülmüş manevra ve seferi güçleri gibi varlıkları geliştirerek bu tür konuşlandırmalara daha hazırlıklı olmalıyız. Bu geniş askeri yetenek portföyü, anavatanı savunma, bilgi işlemlerini gerçekleştirme, ABD'nin uzak oyunlara erişimini sağlamanın yanında kritik ABD altyapısını ve dış alanındaki varlıkları koruma kabiliyetini de içermelidir.

Silahlı kuvvetlerdeki yenilik; savaşa yeni yaklaşımlar, ortak operasyonları güçlendirme, ABD istihbarat avantajlarından istifade etme, bilim ve teknolojiye tam olarak

faydalanma ile deneyime dayanacaktır. Savunma Bakanlığının, özellikle de finansal yönetim, işe alma ve saklama biçimini değiştirmeliyiz. Sonunda, kısa vadeye hazır ve teröre karşı savaş yapma yeteneğini korurken; hedef, Birleşik Devletlere, müttefiklerimize ve arkadaşlarımıza karşı saldırganlığı veya herhangi bir baskı biçimini caydırmak için Başkan'a daha geniş bir askeri seçenekler sunmak olmalıdır.

Caydırıcılığın başarısız olabileceğini, tarihten ve deneyimlerimizden biliyoruz ki, bazı düşmanlar caydırılmıyor. Birleşik Devletler ister devlet ister devlet dışı bir aktör olsun, düşman tarafından ABD, müttefikler ya da dostlarımıza itiraz etme girişiminde bulunma hakkını korumalı ve devam ettirmelidir. Güçleri, yükümlülüklerimizi destekleyecek ve özgürlüğü savunacak kadar da koruyacağız. Güçlerimiz, potansiyel düşmanları, Birleşik Devletlerin gücünü aşmak ya da eşit tutmak umuduyla askeri birikim yapmaktan caydıracak kadar güçlü olacak.

İstihbarat-ve bunu kullanma şeklimiz- teröristlere ve düşman devletlerin yarattığı tehditlere karşı ilk savunma hattımızdır. Büyük, sabit bir nesne (Sovyet bloğu) hakkında muazzam bilgi toplama önceliği etrafında tasarlanan istihbarat topluluğu, çok daha karmaşık ve zorlu hedefler dizisini izlemekle mükelleftir.

İstihbarat yeteneklerimizi değiştirmeli ve bu tehditlerin doğasına ayak uydurabilmek için yenilikler yapmalıyız. İstihbaratımız, savunma ve kolluk sistemlerimizle uygun şekilde entegre edilerek müttefiklerimiz ve arkadaşlarımızla koordine edilmelidir. Sahip olduğumuz yetenekleri korumamız gerekir. Böylece düşmanlarımızı, bizi şaşırtmanın en iyi bilinci ile silahlandırmamaktayız. Bize zarar verecek olanlar, önleme ve yanıt verme seçeneklerimizi sınırlamak ve yaralanmaları en üst düzeye çıkarmak için sürpriz bir menfaat aramaktalar.

Ulusal ve yurt güvenliği için entegre tehdit değerlendirmeleri sağlamak için istihbarat uyarı ve analizlerini güçlendirmeliyiz. Yabancı hükümetlerin ve grupların tehditleri Birleşik Devletlerde gerçekleşebileceğinden, istihbarat ve kolluk kuvvetleri arasındaki bilgilerin doğru bir şekilde kaynaşmasını sağlamalıyız.

Bu alandaki girişimler aşağıdakileri içerecektir:

- Ulusal İstihbarat Müdürünün, ulusun dış istihbarat kabiliyetlerinin gelişimini ve eylemlerini yönlendirmesi yetkisini güçlendirmek.

- Ulusumuzun ve müttefiklerimizin karşı karşıya olduğu tehditler spektrumu boyunca kesintisiz ve entegre bir uyarı sağlayan istihbarat uyarısı için yeni bir çerçeve oluşturmak.

- İstihbarat avantajımızı sürdürmek için yeni bilgi toplama yöntemleri geliştirmeye devam etmek.

- İstihbarat yeteneklerinden ödün verilmesini önlemek için daha gayretli bir çaba göstererek onları korumak ve gelecekteki yeteneklere yatırım yapmak.

- Tüm kaynak analizi ile hükümet çapında terör tehlikesine karşı istihbarat toplamak.

Birleşik Devletler Hükümeti, Amerika'nın çıkarlarını savunmak için silahlı kuvvetleri kullanır. Diğer uluslarla etkileşim kurmak için de diplomasiye ihtiyaç duyar. Amerikan Dışişleri Bakanlığının, Amerikan diplomasisinin başarısını garanti altına alacak yeterli finansmanı temin etmesini sağlayacağız. Dışişleri Bakanlığı, diğer hükümetlerle olan ikili ilişkilerimizi yönetmede öncülük etmektedir. Bu yeni çağda halkı ve kurumları, sivil toplum örgütleri ve uluslararası kurumlarla, eşit derecede etkileşim kurabilmelidir. Başta uluslararası siyasette eğitim alan memurlar, kamu sağlığı, eğitim, kolluk kuvvetleri, yargı ve kamusal diplomasi dâhil olmak üzere, dünyadaki yerel yönetimin karmaşık konularını anlamak için erişimlerini genişletmelidir.

Diplomatlarımız, karmaşık müzakerelerin, iç savaşların ve diğer insani felaketlerin ön saflarında hizmet ediyor. İnsani yardım gereksinimleri daha iyi anlaşıldığından, polis kuvvetleri, mahkeme sistemleri ve yasal kodlar, yerel ve eyalet hükümet kurumları ve seçim sistemleri kurmaya da yardım edebilmeliyiz. Bu hedefleri gerçekleştirmek için etkili uluslararası iş birliği gerekmektedir. Bunun için Amerika'nın hazır bulunması bizim için önemlidir.

Tıpkı diplomatik kurumlarımızın başkalarına ulaşabilmemiz için adapte olması gerektiği gibi, dünya genelindeki insanlara Amerika'yı öğrenmelerine ve anlamalarına yardımcı olan kamu bilgilendirme çabalarında farklı ve daha kapsamlı bir yaklaşıma da ihtiyacımız var. Terörizmle savaş bir medeniyetler çatışması değil. Ancak, bir medeniyetin içindeki çatışmayı, Müslüman dünyanın geleceği için savaşı açığa vuruyor. Bu, fikirlerin mücadelesidir ve bu Amerika'nın üstün olması gereken bir alandır.

Küresel güvenlik taahhütlerini yerine getirmek ve Amerikalıları korumak için gösterilen çabaların, Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin (ICC), kabul etmediğimiz ve üzerimizde uygulanmasına izin vermediğimiz, soruşturma veya kovuşturma potansiyeli tarafından engellenmemesini sağlamak için gerekli önlemleri alacağız. ABD vatandaşlarını ICC'den koruyacak çok taraflı ve ikili anlaşmalar gibi mekanizmalar yoluyla, askeri operasyonlardaki ve iş birliğimizdeki komplikasyonları önlemek için diğer uluslarla birlikte çalışacağız. ABD'li personel ve yetkililerin korunmasını sağlamak ve arttırmak amacıyla hükümleri tam olarak uygulanan Amerikan Koruma Yasasını tam olarak uygulayacağız.

Devlet masraflarının ulusal güvenlik için doğru seviyede tahsis edilmesini sağlamak için önümüzdeki yıl ve ileride zor seçimler yapacağız. Birleşik Devletler Hükümeti bu savaşı kazanmak için savunmasını güçlendirmelidir. Evde, bizim en önemli önceliğimiz vatanını Amerikan halkı için korumaktır.

Bugün, iç ve dış ilişkiler arasındaki ayırım azalıyor. Küreselleşen bir dünyada, Amerika'nın sınırlarının ötesinde olan olaylar onlar için daha büyük bir etkiye sahiptir. Toplumumuz tüm dünyadan insanlara, fikirlere ve mallara açık olmalıdır. En cesur karakteristik özelliklerimiz, özgürlüklerimiz, şehirlerimiz, hareket sistemlerimiz ve modern yaşamımız, teröre karşı savunmasıdır. Bu güvenlik açığı, 11 Eylül saldırılarından sorumlu olanları adalete teslim edene kadar sürecek. Zaman geçtikçe bireyler, şimdiye kadar yalnızca ordu, deniz ve hava filoları tarafından kullanılabilen imha araçlarına erişme imkânı bulabilirler. Bu hayatın yeni bir şartıdır. Buna rağmen ona uyum sağlayacağız ve geliştireceğiz.

Liderliğimizi yerine getirirken arkadaşlarımızın ve ortaklarımızın değerlerine, yargılarına ve çıkarlarına saygı duyacağız. Hala, çıkarlarımız ve benzersiz sorumluluklarımızı, gerektirdiğinde ayrı davranacağız. Detaylar üzerinde anlaşamadığımızda, endişelerimizin sebeplerini açıkça söyleyeceğiz ve uygulanabilir alternatifler üretmeye çalışacağız. Bu tür uyuşmazlıkların, müttefiklerimiz ve dostlarımızla paylaşılan temel çıkar ve değerlerimizi birlikte güvence altına alma kararlılığımızı örtbas etmesine izin vermeyeceğiz.

Sonuçta, Amerikan gücünün temeli evdedir. Halkımızın becerileri, ekonomimizin dinamizmi ve kurumlarımızın direnci içindedir. Farklı, modern bir toplum, doğal, hırslı

ve girişimci enerjiye sahiptir. Gücümüz, o enerjiyle yaptığımız şeyden gelir. Ulusal güvenliğimizin başladığı yer budur.

Ek-F ABD Müdahaleleri

Aşağıdaki tablo Dr. Zoltan GROSSMAN tarafından hazırlanan ve <http://academic.evergreen.edu/g/grossmaz/interventions.html> adresinde yayınlanan bilgilerden faydalanılarak tablolaştırılmıştır. Dr. GROSSMAN listeyi hazırlarken Kongre Kayıtlarından (23 Haziran 1969), ABD Deniz Piyadeleri Tarih Bölümü tarafından hazırlanan “180 Çıkarma”, Counterspy'de Ege & Makhijani (Temmuz-Ağustos, 1982), "ABD Kuvvetlerinin Yurtdışında Kullanma Örnekleri", 1798-1993 "Ellen C. Collier Kongre Kütüphanesi Kongre Araştırma Servisi ve Ellsberg Protesto ve Hayatı İdame gibi kaynaklardan faydalanmıştır.

Bu tablo şunları içermemektedir: Ulusal Muhafızların hareketlilikleri, Savunma Bakanlığı dışındaki personelin (Uyuşturucu ile Mücadele İdaresi gibi) kullanımı, askeri tatbikatlar, savaş dışı hareketlilikler (örneğin posta grevcilerinin yerinin alınması gibi), Silahlı Kuvvetlerin daimi görevlendirilmesi, ABD'nin bir komuta ve kontrol rolü oynamadığı gizli eylemler, küçük rehine kurtarma birimlerinin kullanılması, yabancı savaş uçaklarının desteklenmesi, yabancı ya da yerli afet yardımı, askeri eğitim ve danışmanlık.

Tablo 4 ABD Askeri Unsurlarının Yer Aldığı Müdahaleler

Ülke/Eyalet	Tarihi	Kuvvetler	Açıklama
Güney Dakota	1890 (-?)	Kara	Yaralı Diz bölgesinde 300 Lakota Yerlisi katledildi.
Arjantin	1890	Kara	Buenos Aires çıkarları korundu.
Şili	1891	Kara	Deniz piyadeleri, milliyetçi asilerle çatışmaya başladı.
Haiti	1891	Kara	Navassa'daki siyah isyan bozguna uğratıldı.
Idaho	1892	Kara	Ordu gümüş madencilerinin grevini bastırdı
Hawaii	1893 (-?)	Deniz, kara	Bağımsız krallık devrildi, ilhak edildi.
Şikago	1894	Kara	Demiryolu grevinin bastırılması, 34 kişi öldü.
Nikaragua	1894	Kara	Bluefields'in aylar boyu devam eden işgali.
Çin	1894-95	Deniz, kara	Deniz piyadeleri Sino-Japonya Savaşı için karaya çıktı.
Kore	1894-96	Kara	Deniz piyadeleri savaş sırasında Seul'da tutuldu.
Panama	1895	Deniz, kara	Deniz piyadeleri Kolombiya eyaletinde karaya çıktı.
Nikaragua	1896	Kara	Deniz piyadeleri Corinto limanında karaya çıktı.
Çin	1898-1900	Kara	Yabancı ordular tarafından gerçekleşen Boxer İsyanı savaşı.
Filipinler	1898-1910 (-?)	Deniz, kara	İspanya'dan ele geçirildi, 600.000 Filipinli öldü
Küba	1898-1902(-?)	Deniz, kara	İspanya'dan ele geçirildi, hala deniz üssü bulunduruluyor.
Porto Riko	1898 (-?)	Deniz, kara	İspanya'dan ele geçirildi, işgal devam ediyor.

Tablo 4. ABD Askeri Unsurlarının Yer Aldığı Müdahaleler (Devam)

Ülke/Eyalet	Tarih	Kuvvetler	Açıklama
Guam	1898 (-?)	Deniz, kara	İspanya'dan ele geçirildi, hala üs olarak kullanılmakta.
Minesota	1898 (-?)	Kara	Ordu Silik Gölü'nde Chippewa ile savaştı.
Nikaragua	1898	Kara	Deniz piyadeleri San Juan del Sur limanında karaya çıktı.
Samoa	1899 (-?)	Kara	Taht için savaş.
Nikaragua	1899	Kara	Deniz piyadeleri Bluefields limanında karaya çıktı.
Idaho	1899-1901	Kara	Ordu, Coeur d'Alene madencilik bölgesini işgal etti.
Oklahoma	1901	Kara	Ordu, Creek Hint İsyanıyla savaştı.
Panama	1901-14	Deniz, kara	Kolombiya'dan 1903'ten koparak Kanal Bölgesi'ne eklendi; Kanal 1914'te açıldı.
Honduras	1903	Kara	Deniz piyadeleri devrime müdahale etti.
Dominik Cumhuriyeti	1903-04	Kara	Devrimde ABD çıkarları korundu.
Kore	1904-05	Kara	Deniz piyadeleri Sovyet-Japon Savaşı'nda karaya çıktı.
Küba	1906-09	Kara	Deniz piyadeleri demokratik seçimlerde karaya çıktı.
Nikaragua	1907	Kara	"Dolar Diplomasisi" protokolu kuruldu.
Honduras	1907	Kara	Deniz piyadeleri, Nikaragua ile savaş sırasında karaya çıktı.
Panama	1908	Kara	Deniz piyadeleri seçim yarışmasına müdahale etti.
Nikaragua	1910	Kara	Deniz piyadeleri Bluefields ve Corinto'da karaya çıktı.
Honduras	1911	Kara	Devrimde ABD çıkarları korundu.
Çin	1911-41	Deniz, kara	Vahşi kavga ile sürekli işgal.
Küba	1912	Kara	Devrimde ABD çıkarları korundu.
Panama	1912	Kara	Deniz piyadeleri hararetli seçimler sırasında karaya çıktı.
Honduras	1912	Kara	Deniz piyadeleri ABD'nin ekonomik çıkarlarını korudu.
Nikaragua	1912-33	Kara, bombalama	10 yıllık işgal, gerillalara karşı savaştı.
Meksika	1913	Deniz	Devrim sırasında Amerikalılar tahliye edildi.
Dominik Cumhuriyeti	1914	Deniz	Santo Domingo için asilere karşı savaş.
Kolorado	1914	Kara	Madencilerin isyanının ordu sayesinde bastırılması.
Meksika	1914-18	Deniz, kara	Milliyetçilere karşı müdahale serisi.
Haiti	1914-34	Kara, bombalama	İşyanlardan sonra 19 yıllık işgal.
Teksas	1915	Kara	Federal askerler "San Diego Planı" Meksika-Amerikan İsyanı bastırdı.
Dominik C.	1916-24	Kara	8 yıllık deniz piyadeleri işgali.
Küba	1917-33	Kara	Askeri işgal, ekonomik koruma.
1. Dünya Savaşı	1917-18	Deniz, kara	Gemiler battı, 1-1,5 yıl Almanya'yla savaş.
Rusya	1918-22	Deniz, kara	Bolşeviklerle savaş için 5 çıkarma.
Panama	1918-20	Kara	Seçimlerden sonraki huzursuzluk sırasında "Polis görevi".
Honduras	1919	Kara	Deniz piyadeleri seçim kampanyaları sırasında karaya çıktı.

Tablo 4. ABD Askeri Unsurlarının Yer Aldığı Müdahaleler (Devam)

Ülke/Eyalet	Tarih	Kuvvetler	Açıklama
Yugoslavya	1919	Kara/deniz piyadeleri	Dalmaçya'daki Sırlara karşı İtalya için müdahale.
Guatemala	1920	Kara	Sendikacılara karşı 2 haftalık müdahale.
Batı Virjinya	1920-21	Kara, bombalama	Ordu maden işçilerine müdahale etti.
Türkiye	1922	Kara	İzmir'de milliyetçilerle savaş.
Çin	1922-27	Deniz, kara	Milliyetçi ayaklanma sırasında konuşlanma.
Meksika	1923	Bombalama	Hava kuvvetleri isyancılara karşı Calles'i savundu.
Honduras	1924-25	Kara	Seçim anlaşmazlığı sırasında iki kere karaya çıktı.
Panama	1925	Kara	Deniz piyadeleri genel grevi bastırdı.
Çin	1927-34	Kara	Deniz piyadeleri ülke genelinde konuşlandırıldı.
El Salvador	1932	Deniz	Marti isyanı sırasında savaş gemileri gönderildi.
Washington DC	1932	Kara	Ordu Birinci Dünya Savaşı veterinerlik bonus protestosunu durdurdu.
2. Dün. Sav.	1941-45	Deniz, Kara, bombalama, nükleer	Hawaii bombalandı, Japonya, İtalya ve Almanya ile 3 yıl savaşıldı, ilk nükleer savaş.
Detroit	1943	Kara	Ordu Siyahların isyanını bastırdı.
İran	1946	Nükleer tehdit	Sovyet askerlerine kuzeyi terk etmeleri söylendi.
Yugoslavya	1946	Nükleer tehdit, deniz	ABD uçağının vurularak düşürülmesine karşılıktır.
Uruguay	1947	Nükleer tehdit	Güç gösterisi için bombardıman uçakları yerleştirildi.
Yunanistan	1947-49	Taktik harekât operasyonu	ABD, iç savaşta aşırı sağcı halkı yönetmektedir.
Almanya	1948	Nükleer tehdit	Atom bombası atma kabiliyetli uçaklar Berlin Airlift'i korudu.
Çin	1948-49	Kara/deniz piyadeleri	Komünistlerin zaferinden önce Amerikalılar tahliye edildi.
Filipinler	1948-54	Taktik harekât operasyonu	CIA, Huk isyanına karşı olan savaşı yönetti.
Porto Riko	1950	Taktik harekât operasyonu	Bağımsızlık isyanı Ponce'da bastırdı.
Kore	1951-53 (-?)	Kara, deniz, bombalama, nükleer tehdit	ABD/Güney Kore köşeye sıkıştırmak, çıkmaza sokmak için Çin/Kuzey Kore ile savaştı; 1950 ve 1953'te Çin'e karşı atom bombası tehdidi. Hala üsleri bulunmaktadır.
İran	1953	Taktik harekât operasyonu	CIA demokrasiyi devirir, Şah'ı getirdi.
Vietnam	1954	Nükleer tehdit	Fransızlar kuşatmaya karşı bombalama teklifini sundu.
Guatemala	1954	Taktik harekât operasyonu, bombalama, nükleer tehdit	CIA yeni hükümet ABD şirket arazilerini kamulaştırdıktan sonra sürgün istilasını yönlendirdi; bombardıman uçakları Nikaragua'da konuşlandırıldı.
Mısır	1956	Nükleer tehdit, kara	Sovyetler Süveyş krizinde uzak durmalarını söyledi; deniz piyadeleri yabancıları tahliye etti.
Lübnan	1958	Kara, deniz	Ordu ve deniz piyadelerinin devrimcilere karşı konuşlandırıldı.
Irak	1958	Nükleer tehdit	Irak, Kuveyt işgalinden dolayı uyarıldı.
Çin	1958	Nükleer tehdit	Çin'e, Tayvan adalarına girmemesi söylendi.
Panama	1958	Kara	Bayrak protestoları patlak verdi.

Tablo 4. ABD Askeri Unsurlarının Yer Aldığı Müdahaleler (Devam)

Ülke/Eyalet	Tarih	Kuvvetler	Açıklama
Vietnam	1960-75	Kara, Deniz, bombalama, nükleer tehdit	Güney Vietnam ayaklanması ve Kuzey Vietnam ile savaş; en uzun ABD savaşında 1 milyon kişi öldü; 1968 ve 1969'da atom bombası tehditleri.
Küba	1961	Taktik harekât operasyonu	CIA'nın yönettiği sürgün istilası başarısızlığa uğradı.
Almanya	1961	Nükleer tehdit	Berlin Duvarı krizi sırasında alarm durumuna geçildi.
Laos	1962	Taktik harekât operasyonu	Gerilla savaşı sırasında askeri takviye yapıldı.
Küba	1962	Nükleer tehdit, deniz	Füze krizi sırasında abluka uygulandı; Sovyetlerle savaşın eşğine gelindi.
Irak	1963	Taktik harekât operasyonu	CIA, başkanı öldüren darbeyi örgütledi, Baas Partisi'ni iktidara ve Saddam Hüseyin'i sürgünden gizli servis başkanlığına getirdi.
Panama	1964	Kara	Kanalın dönüşünü teşvik ettikleri için Panamalılar vuruldu.
Endonezya	1965	Taktik harekât operasyonu	CIA destekli ordu darbesinde milyona yakın kişi öldü.
Dominik Cumhuriyeti	1965-66	Kara, bombalama	Ordu ve deniz piyadeleri seçim kampanyası sırasında karaya çıktı.
Guatemala	1966-67	Taktik harekât operasyonu	İsyancılara karşı Yeşil Bereliler müdahale etti.
Detroit	1967	Kara	Ordu Afrikalı Amerikalılarla savaştı, 43 kişi öldü.
Birleşik Devletler	1968	Kara	Martin Luther KING öldürüldü. 21,000 asker şehirlere girdi.
Kamboçya	1969-75	Bombalama, kara, deniz	Bombalama, açlık ve politik kargaşa yüzünden 10 yıl içinde 2 milyona yakın kişi öldü.
Umman	1970	Taktik harekât operasyonu	ABD, İran'ın deniz istilasını yönetti.
Laos	1971-73	Taktik harekât operasyonu, bombalama	ABD, Güney Vietnam istilasını yönetti, bölgede halı bombası kullandı.
Güney Dakota	1973	Taktik harekât operasyonu	Ordu Lakotas'ın Yaralı Diz Kuşatmasını yönetti.
Ortadoğu	1973	Nükleer tehdit	Ortadoğu Savaşı sırasında Dünya alarma geçti.
Şili	1973	Taktik harekât operasyonu	CIA destekli darbeye, seçilmiş Marksist başkan yerinden edildi.
Kamboçya	1975	Kara, bombalama	Ele geçirilmiş Mayagüez gemisine gaz bombası atıldı, helikopter düşürüldüğünde 28 asker öldü.
Angola	1976-92	Taktik harekât operasyonu	CIA, Güney Afrika destekli isyancılara yardım etti.
İran	1980	Kara, Nükleer tehdit, bombalama	Elçilik rehinelere kurtarılması için baskın düzenlendi, helikopter düşmesi sonucunda 8 asker öldü, Sovyetler devrime karışmalarını söyledi.
Libya	1981	Deniz jet uçakları	İki Libya jeti manevralar sırasında vuruldu.
El Salvador	1981-92	Taktik harekât operasyonu, kara	Danışmanlık yaptı, isyancı karşıtı savaşa yardım etti, askerler rehine çatışmasına karıştı.
Nikaragua	1981-90	Taktik harekât operasyonu, deniz	CIA sürgün istilasını yönetti, devrime karşı liman mayınları döşedi.
Lübnan	1982-84	Deniz, bombalama, kara	Deniz piyadeleri PLO'yu defetti ve Falangistlerin gelmesini sağladı, Deniz kuvvetleri Müslümanların olduğu yerleri bombaladı ve top ateşine tuttu. Şii isyanı sırasında kışla bombalanması sonucunda 241 deniz piyadesi öldü.

Tablo 4. ABD Askeri Unsurlarının Yer Aldığı Müdahaleler (Devam)

Ülke/Eyalet	Tarih	Kuvvetler	Açıklama
Grenada	1983-84	Kara, bombalama	Devrimden dört yıl sonra istila.
Honduras	1983-89	Kara	Manevralar sınırların yakınında üslerin kurulmasına yardımcı oldu.
İran	1984	Jet uçakları	2 İran jet uçağı, İran Körfezi üzerinde vuruldu.
Libya	1986	Bombalama, deniz	Kaddafi hükümetini düşürmek için hava bombardımanı yapıldı.
Bolivya	1986	Kara	Ordu kokain bölgesindeki baskınlara yardım etti.
İran	1987-88	Deniz, bombalama	ABD Irak'ın yanında savaşa müdahale etti, bayraksız tankerleri ve sivil jetleri korudu.
Libya	1989	Deniz jet uçakları	İki Libya jet uçağı vuruldu.
Virgin Adaları	1989	Kara	Fırtınadan sonra St. Croix Black karışıklığı yaratıldı.
Filipinler	1989	Jet uçakları	Darbeye karşı hükümet için hava koruması sağlandı.
Panama	1989 (-?)	Kara, bombalama	Milliyetçi hükümet 27,000 asker kullanılarak devrildi, liderleri tutuklandı, 2000'den fazla kişi öldü.
Liberya	1990	Kara	İç savaş sırasında yabancılar tahliye edildi.
Suudi Arabistan	1990-91	Kara, jet uçakları	Irak'a, Kuveyt'i işgal ettikten sonra karşı konuldu. 540,000 asker Umman, Bahreyn, BAE ve İsrail'e konuşlandırıldı.
Irak	1990-91	Bombalama, kara, deniz	Irak ve Ürdün limanlarına ambargo uygulandı, hava bombardımanı yapıldı; Irak ve Kuveyt akımı sırasında 200,000'den fazla kişi öldü; Irak askeri gücü büyük ölçüde imha edildi.
Kuweyt	1991	Deniz, bombalama, kara	Kuweyt kraliyet ailesi tahta geri döndü.
Irak	1991-2003	Bombalama, deniz	Kürt kuzey ve Şii güney bölgesinde uçuşa yasak bölge ilan edildi; sürekli hava bombardımanı ve deniz yolu ekonomik yaptırımlar uygulandı.
Los Angeles	1992	Kara	Ordu ve deniz piyadeleri polis karşıtlarına karşı konuşlandırıldı.
Somali	1992-94	Kara, deniz, bombalama	İç savaş sırasında, ABD yönlendirilmeli BM konuşlandı; bir Mogadişu grubuna karşı baskınlar yapıldı.
Yugoslavya	1992-94	Deniz	NATO'nun Sırbistan ve Karadağ ambargosu.
Bosna	1993-?	Jet uçakları, bombalama	İç savaş sırasında uçuşa yasak bölge oluşturuldu, jet uçakları düşürüldü, Sırp bombalandı.
Haiti	1994	Kara, deniz	Askeri hükümete karşı ambargo uygulandı; askerler Başkan Aristide'nin darbeden sonra üç yıl görev yapması için düzen sağladı.
Zaire (Kongo)	1996-97	Kara	Kongo devriminin başladığı Ruanda Hutu mülteci kampında askerler konuşlandırıldı.
Liberya	1997	Kara	Yabancılar tahliye edilirken asker ateş altındaydı.
Arnavutluk	1997	Kara	Yabancılar tahliye edilirken asker ateş altındaydı.
Sudan	1998	Füzeler	Teröristlerin sözde sinir gazı ürettiği eczalıyla ilgili tesise saldırı düzenlendi.
Afganistan	1998	Füzeler	Elçiliklere saldırı düzenlediği iddia edilen İslami köktendinci gruplar tarafından kullanılan eski CIA eğitim kamplarına saldırı düzenlendi.
Irak	1998	Bombalama, füzeler	Silah denetçileri Irak engellemelerini iddia ettikten sonra dört gün yoğun hava saldırısı düzenlendi.

Tablo 4. ABD Askeri Unsurlarının Yer Aldığı Müdahaleler (Devam)

Ülke/Eyalet	Tarih	Kuvvetler	Açıklama
Yugoslavya	1999	Bombalama, füzeler	Sırbistan Kosova'dan çekilmeyi reddettikten sonra NATO ağır hava saldırısı düzenledi. NATO Kosova'yı işgal etti.
Yemen	2000	Deniz	Aden'de bulunan USS Cole bombalandı.
Makedonya	2001	Kara	NATO güçleri Arnavut asileri hareket ettirmek ve silahsızlandırmak için görevlendirildi.
Birleşik Devletler	2001	Jet uçakları, deniz	New York, Washington DC'ye uçakların kaçırılmasıyla düzenlenen saldırılara tepki gösterildi.
Afganistan	2001-?	Kara, bombalama, füzeler	Taliban'ı devirmek, El-Kaide savaşçılarını avlamak, Karzai rejimini kurmak ve Taliban ayaklanmasına karşı savaşmak için devasa ABD seferberliği uygulandı. İşgali 30 binden fazla asker ve özel güvenlik elemanları gerçekleştiriyor.
Yemen	2002	Füzeler	ABD vatandaşları da dâhil olmak üzere, El Kaide'ye avcı drone füzesiyle saldırı düzenlendi.
Filipinler	2002-?	Kara, deniz	Filipin askeri mücadelesi için eğitim misyonu Ebu Sayyaf isyancılar Mindanao'nun batısındaki Sulu Takımadasında savaş misyonuna dönüştü.
Kolombiya	2003-?	Kara	ABD özel kuvvetleri, petrol boru hattını koruyan Kolombiya askeri gücüne yardım etmek için isyancı bölgesine gönderildi.
Irak	2003-11	Kara, deniz, bombalama, füzeler	Saddam rejimi Bağdat'ta devrildi. 250.000'den fazla ABD personeli işgale katıldı. ABD ve İngiltere güçleri ülkeyi işgal edip Sünni ve Şii ayaklanmalarıyla savaştı. 160.000'den fazla asker ve sayısız özel müteahhit işgali yürütmekte ve büyük kalıcı üsler inşa etmektedir.
Liberya	2003	Kara	İsyancılar lideri indirdiklerinde barış gücüne kısa süreli iştirak edildi.
Haiti	2004-05	Kara, deniz	Deniz piyadeleri ve ordu, sağcı isyancılar Washington yönetimi tarafından ayrılması tavsiye edilen seçilmiş başkanı yerinden edince karaya çıktılar.
Pakistan	2005-?	Füzeler, bombalama, gizli operasyon	CIA füzeleri ve hava saldırıları ve Özel Kuvvetler, Al Kaide ve Taliban'ın sözde mülteci (sığınmacı) kasabalarına baskınlar yapıp çok sayıda sivil öldürdü. Aynı zamanda dronlar Pakistan Mehsud ağına saldırdı.
Somali	2006-?	Füzeler, deniz, kara, taktik harekât operasyonu	Özel Kuvvetler Etiyopya istilasına, İslamcı hükümeti devirme konusunda tavsiyede bulundu; İslami isyancılara karşı AC-130, kruvazör füzeleri ve helikopter saldırıları yapıldı; deniz yolu deniz haydutları ve isyancılara karşı kapatıldı.
Suriye	2008	Kara	Irak'ın 5 mil uzağında gerçekleştirilen helikopter saldırısında 5 Suriyeli sivil öldü.
Yemen	2009-?	Füzeler, taktik harekât operasyonu	El Kaide'ye Cruise füzeleriyle yapılan saldırıda 49 sivil öldü; Yemen askeri unsurları isyancılara saldırdı.
Libya	2011-?	Bombalama, füzeler, kara, taktik harekât operasyonu	NATO, isyancı ordunun isyanı sırasında hava saldırılarını ve Kaddafi hükümetine yönelik füze saldırılarını koordine etti. İslami isyancılara karşı düzenli olarak Özel Kuvvetler baskınları düzenlendi.
Irak	2014-?	Bombalama, füzeler, kara, taktik harekât operasyonu	Hava saldırıları ve Özel Kuvvetler İslam Devleti direnişçilerine müdahale ediyor; Irak ve Kürt askerlerini eğitiyor.
Suriye	2014-?	Bombalama, füzeler, kara, taktik harekât operasyonu	Hava saldırıları ve Özel Kuvvetler İslam Devleti direnişçilerine müdahale ediyor; diğer Suriye direnişçilerini eğitiyor.

Ek-G ABD'nin "Hayır" Oyu Kullandığı BM Genel Kurul Kararları

ABD'nin insan haklarına gösterdiği hassasiyetin ne seviyede olduğunu değerlendirmek için, tüm dünya insanlarının sosyal ve ekonomik gelişimine katkı sağlamak amacıyla BM bünyesinde oluşturulan inisiyatiflere yaklaşımının ne olduğuna bakmak gerekir. Aşağıdaki tablo rastgele seçilmiş 10 yıllık (1978-1987) bir dönemde ABD'nin, Birleşmiş Milletler Genel Kurul toplantılarında insan haklarını genişletmek, barış, nükleer silahsızlanma, ekonomik adalet, Güney Afrika'da Apartheid¹ rejimine karşı mücadele, İsrail'in yasa tanımazlığına karşı mücadele gibi konularda yapılan oylamalarda alınan kararlara muhalif kaldığı örnekleri göstermektedir. Tablo William BLUM'un Haydut Devlet (BLUM, 2006) kitabının 20'inci Bölümünde yer alan bilgiler kullanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 5: BM Genel Kurul Kararlarında ABD Retleri

Tarih	Tasarı Nu.:	Konu	Evet/Hayır Oyu
15.12.1978	33/75	Güvenlik Konseyinin, özellikle devamlı üyelerinin, Birleşmiş Milletlerin aldığı uluslararası barış ve güvenliğin korunması ile ilgili kararların yerine getirilmesi için gereken bütün önlemleri almakla yükümlü olması.	119-2 (ABD,İsrail)
18.12.1978	33/110	Filistin halkının yaşam koşulları.	110-2 (ABD,İsrail)
18.12.1978	33/113C	İsrail'in işgal altındaki topraklardaki insan hakları sicilinin kınanması.	97-3 (ABD,İsrail, Guatemala)
19.12.1978	33/136	Gelişmiş ülkelerin az gelişmiş ülkelere yaptığı kalkınma yardımının nitelik ve nicelik olarak artırılması.	119-1
24.01.1979	33/183M	Apartheid rejimine karşı Güney Afrika ile bütün askeri ve nükleer iş birliğinin sona erdirilmesi.	114-3 (ABD,Büyük Britanya,Fransa)
29.01.1979	33/196	Gelişmekte olan ülkelerin ihracatlarına karşı korumacılık.	111-1
23.11.1979	33/46	İnsan haklarından ve temel özgürlüklerden yararlanmanın geliştirilmesi için Birleşmiş Milletler sistemi içinde alternatif yaklaşımlar.	136-1
23.11.1979	34/52E	İsrail'in sınır dışı ettiği yerel halktan insanların geri dönmesi.	121-3 (ABD,Büyük Britanya,Fransa)
11.12.1979	34/83J	Silahsızlanma ve nükleer silah yarışına son verilmesi görüşmeleri.	120-3 (ABD,Büyük Britanya,Fransa)
12.12.1979	34/90A	İsrail'in insan hakları ihlallerini durdurması.	112-2 (ABD,İsrail)
12.12.1979	34/93D	Güney Afrika'ya silah ambargosunun güçlendirilmesi.	132-3 (ABD,Büyük Britanya,Fransa)
12.12.1979	34/93I	Güney Afrika'nın ezilen halkına ve özgürlük hareketlerine yardım.	134-3 (ABD,Büyük Britanya,Fransa)
14.12.1979	34/100	Devletlerin iç ve dış işlerine müdahalenin desteklenmesine karşı.	104-2 (ABD,İsrail)
14.12.1979	34/113	İşgal altındaki Arap topraklarında yaşayan Filistinlilerin yaşam koşulları için rapor isteği.	120-2 (ABD,İsrail)
14.12.1979	34/133	Filistin halkına yardım.	112-3 (ABD,İsrail, Kanada)
14.12.1979	34/136	İşgal altındaki Arap topraklarında bulunan doğal kaynaklar üzerindeki egemenlik hakları.	118-2 (ABD,İsrail)

¹ Güney Afrika Cumhuriyeti'nde 1994'e kadar uygulanan ve beyazlara ayrıcalık tanıyan ayrımcılık (ırkçı) sistemi.

Tablo 5: BM Genel Kurul Kararlarında ABD Retleri (Devam)

Tarih	Tasarı Nu.:	Konu	Evet/Hayır Oyu
17.12.1979	34/158	Kadımlarla ilgili BM Konferansı'nın hazırlanması ve düzenlenmesi.	121-2 (ABD,İsrail)
17.12.1979	34/160	Kadımlarla ilgili BM Konferansı gündemine Filistinli kadınların da alınması.	122-2 (ABD,İsrail)
19.12.1979	34/199	Çokuluslu ticaret görüşmelerinde gelişmekte olan ülkelerin haklarının koruma altına alınması.	112-1
03.11.1980	35/13E	Yurdundan ayrılmak zorunda kalmış insanların geri dönmelerinin İsrail'den istenmesi.	96-3 (ABD,İsrail,Kanada)
05.12.1980	35/57	Az gelişmiş ülkelerin büyümesini ve uluslararası ekonomik iş birliğinin artmasını sağlayacak bir Yeni Uluslararası Ekonomik Düzen kurulması	134-1
05.12.1980	35/75	İsrail'in Filistin halkının yaşam koşullarıyla ilgili politikasının kınanması.	118-2 (ABD,İsrail)
11.12.1980	35/119	Sömürge ülkelere ve halklarına bağımsızlık tanınması ile ilgili deklarasyonun uygulamaya koyulması.	134-3 (ABD,Büyük Britanya,Fransa)
11.12.1980	35/122C	İsrail'in işgal altındaki topraklardaki insan hakları uygulamaları.	118-2 (ABD,İsrail)
11.12.1980	35/136	BM Kadınlar Onyılı'nın ikinci yarısı için Eylem Planı'nın desteklenmesi.	132-3 (ABD,İsrail,Kanada)
12.12.1980	35/145A	Bütün nükleer denemelere son verilmesi.	111-2 (ABD,Büyük Britanya)
12.12.1980	35/154	Nükleer silaha sahip olmayan ülkelere karşı nükleer silah kullanmama bildirisi.	110-2 (ABD,Arnavutluk)
15.12.1980	35/169C	Filistinlilerin hakları.	120-3 (ABD,Avustralya,İsrail)
15.12.1980	35/174	Ülkelerin ve insanların kalkınmalarının bir insan hakkı olduğunun vurgulanması.	120-1
16.12.1980	35/206J	Ezilen Güney Afrika halkına ve onların özgürlük hareketine yardım.	137-3 (ABD,Büyük Britanya,Fransa)
28.10.1981	36/12	Irkçılık karşıtı; G. Afrika ve Namibya'da Apartheid'in kınanması.	145-1
28.10.1981	36/13	Bazı ülkelerin ve ulus-aşırı şirketlerin G. Afrika Hükümeti ile iş birliğinde bulunmasının kınanması.	124-1
28.10.1981	36/15	İsrail'in Doğu Kudüs'te belirli yerlerdeki kazılarını durdurmasının istenmesi.	114-2 (ABD,İsrail)
09.11.1980	36/18	Gelişmekte olan ülkelerde kooperatif hareketlerinin teşvik edilmesi (tarımsal, tasarruf ve kredi, konut yapımı, tüketici koruma, sosyal hizmetler vb. için .)	123-1
09.11.1981	36/19	Her devletin, ne türden olursa olsun dış müdahaleler olmaksızın, kendi halkının iradesine uygun olarak kendi ekonomik ve sosyal sistemini seçme hakkı.	126-1
13.11.1981	36/27	İsrail'in Irak'ın bir nükleer tesisini bombalamasının kınanması.	109-2 (ABD,İsrail)
01.12.1981	36/68	Sömürge topraklarında yabancı ekonomik güçlerin faaliyetlerinin kınanması.	133-3 (ABD,Büyük Britanya,Guatemala)

Tablo 5: BM Genel Kurul Kararlarında ABD Retleri (Devam)

Tarih	Tasarı Nu.:	Konu	Evet/Hayır Oyu
04.12.1981	36/73	Filistin halkının yaşam koşullarıyla ilgi olarak İsrail politikasının kınanması.	109-2 (ABD,İsrail)
09.12.1981	36/84	Bütün nükleer silah denemelerinin yasaklanması.	118-2 (ABD,Büyük Britanya)
09.12.1981	36/87B	Orta Doğu'da nükleer silahlardan arındırılmış bir bölge kurulması.	107-2 (ABD,İsrail)
09.12.1981	36/92J	Nükleer savaşın önlenmesi, silahlanma yarışına son verilmesi ve silahsızlanmanın geliştirilmesi için dünya çapında bir imza toplama eylemi yapılması.	78-3 (ABD,Kanada,Brezilya)
09.12.1981	36/96B	Kimyasal ve biyolojik silahların yasaklanması için görüşmeler yapılması.	109-1
09.12.1981	36/98	İsrail'in nükleer silahlara sahip olduğunu açıklamasını talep eder.	101-2 (ABD,İsrail)
10.12.1981	36/120A	Filistin halklarının hakları.	121-2 (ABD,İsrail)
10.12.1981	36/120B	Filistinlilerin hakları.	119-3 (ABD,İsrail,Kanada)
10.12.1981	36/120E	Kudüs'ün statüsü.	139-2 (ABD,İsrail)
14.12.1981	36/133	Eğitim, çalışma, sağlık hizmeti, uygun beslenme, ulusal kalkınmanın insan hakları olduğunun ilanı.	135-1
16.12.1981	36/146A	Gazze Şeridi'ndeki Filistinli mülteciler.	141-2 (ABD,İsrail)
16.12.1981	36/146B	Yurtlarından ayrılmak zorunda bırakılan Filistinli mültecilerin evlerine dönme hakkı.	121-3 (ABD,İsrail,Kanada)
16.12.1981	36/146C	Filistinli mültecilerin mülklerinden elde edilen gelirler.	117-2 (ABD,İsrail)
16.12.1981	36/146G	Filistinli mülteciler için Kudüs Üniversitesi'nin kurulması.	119-2 (ABD,İsrail)
16.12.1981	36/147C	İsrail'in işgal altındaki topraklarda insan haklarını ihlal etmesi.	111-2 (ABD,İsrail)
16.12.1981	36/147F	İsrail'in işgal ettiği topraklardaki üniversiteleri kapatmasının kınanması.	114-2 (ABD,İsrail)
16.12.1981	36/149B	Yeni ve daha adil bir dünya enformasyon ve iletişim düzeninin kurulması.	147-2 (ABD,İsrail)
16.12.1981	36/150	İsrail'in Akdeniz'i Ölü Deniz'e bağlayacak bir kanal inşa etme kararına karşı çıkar.	139-2 (ABD,İsrail)
17.12.1981	36/172C	Güney Afrika'nın Angola ve diğer Afrika ülkelerine yönelik saldırganlığın kınanması.	136-1
17.12.1981	36/172H	Güney Afrika'ya yaptırımlar konusunda bir uluslararası sendikalar konferansı düzenlenmesi hakkında.	129-2 (ABD,Büyük Britanya)
17.12.1981	36/172	Güney Afrika'ya karşı çeşitli uluslararası eylemlerin teşvik edilmesi.	126-2 (ABD,Büyük Britanya)
17.12.1981	36/172O	Güney Afrika'ya yabancı yatırımların ve kredilerin durdurulması.	138-1
17.12.1981	36/173	İşgal altındaki Filistin ve Arap topraklarında bulunan doğal kaynaklar üzerinde daimî egemenlik.	115-2 (ABD,İsrail)
17.12.1981	36/226B	Golan Tepeleri'nde İsrail'in hukukunun geçerli olamayacağı hakkında.	121-2 (ABD,İsrail)
18.12.1981	36/234B	1980-1981 BM muhasebe değişiklikleri.	127-1

Tablo 5: BM Genel Kurul Kararlarında ABD Retleri (Devam)

Tarih	Tasarı Nu.:	Konu	Evet/Hayır Oyu
28.10.1982	37/7	Ekolojinin korunması için Dünya Sözleşmesi	111-1
15.11.1982	37/11	Devletlerin yerini başka devletlerin alması ile ortaya çıkan devlet mülkleri, arşivleri ve borçları sorunları ile ilgili uluslararası bir konferans düzenlenmesi.	136-1
03.12.1982	37/47	Apartheid'in önlenmesi ve cezalandırılması anlaşmasının uluslararası alanda onaylanması başvurusu.	124-1
09.12.1982	37/69E	Apartheid'e karşı uluslararası hareketin güçlendirilmesi.	141-1
09.12.1982	37/69G	Sporda Apartheid'e karşı uluslararası hareketin güçlendirilmesi.	138-1
09.12.1982	37/69H	Güney Afrika'ya yabancı yatırımların ve kredilerin durdurulması.	134-1
09.12.1982	37/73	Kapsamlı bir nükleer denemelerin yasaklanması anlaşması ihtiyacı.	111-1
09.12.1982	37/78A	ABD ve Sovyetler Birliği'nden nükleer savaş görüşmeleri hakkında bir durum raporu vermeleri isteği.	114-1 (Sovyetler Birliği çekimser kaldı)
09.12.1982	37/83	Dış uzayda yarışın önlenmesi.	138-1
10.12.1982	37/94B	UNESCO'nun bir Yeni Dünya Enformasyon ve İletişim Düzeni kurulması çabalarının desteklenmesi.	131-1
13.12.1982	37/98A	Kimyasal ve bakteriyel silahların yasaklanması üzerine yeni bir konvansiyonun gerekliliği hakkında.	95-1
16.12.1982	37/103	Yeni ekonomik düzenle ilgili uluslararası hukuk ilkelerinin ve normlarının geliştirilmesi.	113-1
17.12.1982	37/131	BM Ortak Emekli Sandığı ile ilgili önlemler, bazı BM mensuplarının dışarıda bırakılmasının önlenmesi.	129-1
17.12.1982	37/137	Sağlığa ve çevreye zararlı ürünlere karşı koruma.	146-1
18.12.1982	37/199	Eğitim, çalışma, sağlık hizmetlerinden yararlanma, uygun beslenme, ulusal kalkınmanın vb. insan hakları olduğu.	131-1
20.12.1982	37/204	Devletlerin Ekonomik Hakları ve Görevleri Sözleşmesi'nin uygulanmasının gözden geçirilmesi hakkında bir teklif.	141-1
21.12.1982	37/237/XI	Adis Ababa'daki Afrika Ekonomik Komisyonunun konferans imkanlarının yeterliliği hakkında.	132-1
21.12.1982	37/251	Gelişmekte olan ülkelerin enerji kaynaklarının geliştirilmesi.	146-1
21.12.1982	37/252	Yeni bir uluslararası ekonomik düzen kurulması için uluslararası ekonomik ilişkilerin yeniden yapılandırılması.	124-1
22.11.1983	38/19	Apartheid suçunun önlenmesi ve cezalandırılması ile ilgili uluslararası konvansiyon.	110-1

Tablo 5: BM Genel Kurul Kararlarında ABD Retleri (Devam)

Tarih	Tasarı Nu.:	Konu	Evet/Hayır Oyu
22.11.1983	38/25	Her ülkenin ne türde olursa olsun dış müdahaleler olmaksızın kendi halkının iradesiyle kendi ekonomik ve sosyal sistemini seçme hakkı.	131-1
05.12.1983	38/39E	Apartheid'e karşı kampanya kapsamında konferanslar düzenlenmesi ve yayınların dağıtımı.	149-1
05.12.1983	38/39I	Güvenlik Konseyi'nin Apartheid'i protesto için Güney Afrika'ya yaptırımlar uygulanmasını ele almasını ele almasını öngörür.	140-1
05.12.1983	38/39K	Sporda Apartheid'e karşı Uluslararası Konvansiyona görüşmelerini sürdürme yetkisi verilmesi.	145-1
15.12.1983	38/70	Dış uzayın barışçı amaçlarla kullanılması; dış uzayda bir silahlanma yarışının önlenmesi.	147-1
16.12.1983	38/124	Eğitim, çalışma, sağlık hizmetlerinden yararlanma, uygun beslenme, ulusal kalkınma vb.nin insan hakları olduğunun ilan edilmesi.	132-1
19.12.1983	38/128	Yeni dünya ekonomik düzeni ile ilgili uluslararası hukuk ilkelerinin ve normlarının geliştirilmesi.	110-1
20.12.1983	38/150	Afrika'da Ulaşım ve İletişim Onyılı.	137-1
20.12.1983	38/182	Kitle imha silahlarının yeni türlerinin ve sistemlerinin üretiminin ve geliştirilmesinin yasaklanması.	116-1
20.12.1983	38/183M	Nükleer silahlara sahip ülkelerin nükleer savaşın önlenmesi ve silahlanma yarışını tersine çevirme konusunda Genel Kurul'a yıllık raporlar sunmaları isteği.	133-1
20.12.1983	38/187A	Kimyasal ve bakteriyolojik silahların yasaklanması konusunda bir anlaşmaya varılabilmesi için görüşmelerin yoğunlaştırılmasını öngörür.	98-1
20.12.1983	38/188G	Denizlerdeki silahlanma yarışı konusunda bir çalışma yapılması istenir.	113-1
20.12.1983	38/188H	Silahsızlanma ve güvenlik konularında bağımsız bir komisyon kurulması.	132-1
20.12.1983	38/202	BM'nin doğal ve diğer felaketselere yanıt verme kapasitesinin güçlendirilmesi.	126-1
08.11.1984	39/9	BM ve Arap Ülkeleri Birliği arasında iş birliği.	134-2 (ABD,İsrail)
16.11.1984	39/14	İsrail'in Irak nükleer saldırısını kınar.	106-2 (ABD,İsrail)
23.11.1984	39/21	İrk ayrımcılığının önlenmesi komitesi raporu.	145-1
05.12.1984	39/411	St.Helena'nın bağımsızlık hakkının tanınması.	119-2 (ABD,Büyük Britanya)
05.12.1984	39/42	Güney Afrika'nın Namibya politikasının ve diğer politikalarının desteklenmesinin kınanması.	121-2 (ABD,Büyük Britanya)
11.12.1984	39/49A	Filistin halkının hakları.	127-2 (ABD,İsrail)

Tablo 5: BM Genel Kurul Kararlarında ABD Retleri (Devam)

Tarih	Tasarı Nu.:	Konu	Evet/Hayır Oyu
11.12.1984	39/49D	Bir Orta Doğu barış konferansının toplanması.	121-3 (ABD,İsrail,Kanada)
12.12.1984	39/62	Kitle imha silahlarının yeni türlerinin üretiminin ve geliştirilmesinin yasaklanması.	125-1
12.12.1984	39/65B	Kimyasal ve bakteriyolojik silahların yasaklanması.	84-1
13.12.1984	39/72G	Apartheid'in önlenmesi için uluslararası eylem.	146-2 (ABD,Büyük Britanya)
13.12.1984	39/73	Deniz Hukuku.	138-2 (ABD,Türkiye)
14.12.1984	39/95A	İşgal altında topraklarda İsrail'in insan hakları ihlalleri.	120-2 (ABD,İsrail)
14.12.1984	39/95H	Filistinli belediye başkanlarına yapılan suikast girişimlerinin kınanmasını ve failerin yakalanarak cezalandırılmalarını ön görür.	143-2 (ABD,İsrail)
17.12.1984	39/147	İsrail'in nükleer tesislerini Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu'nun güvenlik denetimine açmayı reddetmesini kınar.	94-2 (ABD,İsrail)
17.12.1984	39/148N	Nükleer denemelerin yasaklanması, nükleer silahlanma yarışının sona erdirilmesi, nükleer silahsızlanma.	123-1
17.12.1984	39/151F	BM'in askeri araştırma-geliştirme çalışmaları konusundaki araştırmasına devam etmesi.	141-1
17.12.1984	39/161B	Sömürge ülkelere ve halklara Bağımsızlık Hakkı Tanınması Deklarasyonu'nun 25. Yılı'nın kutlanması.	143-1
18.12.1984	39/224	Filistin halkına ekonomik ve sosyal yardım.	146-2 (ABD,İsrail)
18.12.1984	39/232	BM Endüstriyel Kalkınma Örgütü'nün desteklenmesi.	118-2 (ABD,İsrail)
18.12.1984	39/233	Afrika için Endüstriyel Kalkınma Onyılı.	120-1
18.12.1984	39/243	Batı Asya Ekonomik Komisyonu'nun personel ve idari sorunları.	123-2 (ABD,İsrail)
13.12.1985	40/114	Ekonomik, sosyal, kültürel, sivil ve siyasi hakların bölünmezliği ve karşılıklı bağımlılığı.	134-1
13.12.1985	40/124	İnsan haklarından ve temel özgürlüklerden yararlanmanın geliştirilmesi için BM sistemi içinde alternatif yaklaşımlar.	130-1
13.12.1985	40/148	Nazi, Faşist ve Neo Faşist faaliyetlere karşı alınacak önlemler.	121-2 (ABD,İsrail)
17.12.1985	40/445	Para, finans, borçlar, kaynak akışı, ticaret ve kalkınma alanlarında uluslararası iş birliği.	133-1
27.10.1986	41/11	Güney Atlantik'te barış ve iş birliği bölgesi.	124-1
03.12.1986	41/68A	UNESCO önderliğinde yeni dünya enformasyon düzeni, enformasyon ve iletişim alanlarında mevcut dengesizliklerin giderilmesi.	148-1
04.12.1986	41/90	Uluslararası Güvenliğin Güçlendirilmesi Deklarasyonu'nun Uygulanmasının gözden geçirilmesi.	126-1

Tablo 5: BM Genel Kurul Kararlarında ABD Retleri (Devam)

Tarih	Tasarı Nu.:	Konu	Evet/Hayır Oyu
04.12.1986	41/91	Uluslararası durumu iyileştirmek için sonuca dönük siyasi diyalog ihtiyacı.	117-1
04.12.1986	41/92	Kapsamlı bir uluslararası barış ve güvenlik sisteminin kurulması.	102-2 (ABD,Fransa)
04.12.1986	41/128	Kalkınma hakkı ile ilgili deklarasyon.	146-1
04.12.1986	41/151	Bütün göçmen işçilerin insan haklarının ve onurunun güvence altına alınması ve durumlarının iyileştirilmesi için önlemler alınması.	148-1
08.12.1986	41/450	Sağlığa ve çevreye zararlı ürünlere karşı korunma.	146-1
15.10.1987	42/5	BM'le Arap Ülkeleri Birliği arasında iş birliği.	153-2 (ABD,İsrail)
12.11.1987	42/18	Nikaragua'ya karşı düzenlenen askeri ve paramiliter faaliyetlerle ilgili olarak Uluslararası Asker Mahkemesi ihtiyacı.	94-2 (ABD,İsrail)
02.12.1987	42/69J	Batı yakasındaki Filistinlilerin evlerinden ve mülklerinden uzaklaştırılarak yeniden iskân edilmeleri ile ilgili İsrail planlarının iptal edilmesini öngörür.	145-2 (ABD,İsrail)
07.12.1987	42/101	Çocuk hakları ile ilgili konvansiyon çağrısı.	150-0-1 (ABD çekimser)
07.12.1987	42/159	Uluslararası terörizmin önlenmesi için tedbirler, terörizmin altında yatan siyasi ve ekonomik nedenlerin araştırılması, terörizmin tanımlanması ve ulusal özgürlük için mücadele eden halkların mücadelesinden ayrılması.	153-2 (ABD,İsrail)
08.12.1987	42/162B	Az gelişmiş ülkelerde iletişim hizmetlerinin güçlendirilmesi ve muhabirlerin eğitiminin finanse edilmesi.	140-1
11.12.1987	42/176	Nikaragua'ya uygulanan ticaret ambargosunun kaldırılması.	94-2 (ABD,İsrail)
11.12.1987	42/198	Dış borç sorunları ile ilgili uluslararası iş birliğinin ilerletilmesi.	154-1
11.12.1987	42/441	Ticaret ve Kalkınma ile ilgili bir BM konferansının özet kayıtlarının hazırlanması.	131-1

ÖZGEÇMİŞ

1975 yılında memur anne ve babanın ilk çocuğu olarak Oltu/EZURUM'da doğan Osman DİLER, ilk gençlik yıllarını, ebeveynlerinin tayini nedeniyle yerleştikleri, Karamürsel'de geçirmiştir. İlkokulu Karamürsel 4 Temmuz İlkokulu'nda bitiren Osman DİLER, Ortaokulu Özel Kocaeli Koleji'nde okumuş, 1990 senesinde Deniz Lisesi'nde başladığı Askeri Öğrencilik dönemini 30 Ağustos 1997 yılında Deniz Harp Okulu'ndan Teğmen rütbesiyle mezun olarak bitirmiştir. Halen Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'nda görev yapmaktadır.

